

PĒTĪJUMS

Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās ietekme uz nacionālajām tiesām un iestādēm

(Latvija, Ungārija, Vācija, Zviedrija
un Apvienotā Karaliste)

Dr. iur Inga Kačevska

Dr. iur Baiba Rudevska

Dr. iur Arnis Buka

Mg. iur Mārtiņš Dambergs

LL. M Aleksandrs Fillers

Tieslietu ministrija

»»»
zvērinātas advokātes
INGAS KAČEVSKAS
birojs

This Research is Co-funded by the Civil Justice Programme of the European Union.

Šis pētījums veikts ar Eiropas Savienības programmas „Civiltiesības” finansālu atbalstu.

Par pētījuma saturu angļu valodā ir atbildīgs tikai zvērinātas advokātes Ingas Kačevskas birojs un Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Komisijas viedokli.

Projekts „Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūra pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās”
JUST/2013/JCIV/AG/4691, Nr. TM 2014/13/EK

Tieslietu ministrija

»»»
zvērinātas advokātes
INGAS KAČEVSKAS
birojs

PĒTĪJUMS

Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras pārrobežu tiesiskās sadarbības jomā civillietās ietekme uz nacionālajām tiesām un iestādēm

(Latvija, Ungārija, Vācija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste)

Dr. iur Inga Kačevska
Dr. iur Baiba Rudevskā
Dr. iur Arnis Buka
Mg. iur Mārtiņš Dambergs
LL. M Aleksandrs Fillers

No angļu valodas tulkojis SIA „Linearis”

Rīgā
2015. gada 1. janvārī

PRIEKŠVārds

Eiropas Savienības tiesības pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā kļuvušas par ļoti dinamisku, plašu un kompleksu tiesību nozari, tādēļ Eiropas Savienības Tiesai ir svarīga loma šo Eiropas Savienības tiesību normu interpretācijā un norāžu sniegšanā nacionālajām tiesām. Turklāt Eiropas Savienības Tiesas judikatūra pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā ir atšķirīga tās novitātes un pēdējās desmitgades laikā piedzīvotās dinamiskās attīstības dēļ. Tā kā Eiropas Savienības Tiesā pieņemto spriedumu skaits šajā jomā turpina pieaugt, nacionālās tiesas, valsts iestādes un juristi sastopas ar izaicinājumu pastāvīgi būt informētiem par izmaiņām un ikdienā risina daudz sarežģītu jautājumu. Turklāt Eiropas Savienību dalībvalstu tiesu tiesnešiem jābūt spējīgiem noteikt, kad un kā Eiropas Savienības Tiesai iesniedzams prejudiciālā nolēmuma lūgums. Tādēļ šī pētījuma mērķis ir analizēt un apskatīt Eiropas Savienības Tiesas judikatūras piemērošanu nacionālo tiesu praksē un iestrādāšanu nacionālajos tiesību aktos, lai veicinātu vēl efektīvāku tās izmantošanu.

Šis pētījums aplūko 17 Eiropas Savienības tiesību instrumentus pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā, īpašu uzmanību pievēršot piecām Eiropas Savienības dalībvalstīm: Latvijai, Ungārijai, Vācijai, Zviedrijai un Apvienotajai Karalistei. Vienlaikus pētījums aptver gan kontinentālo tiesību sistēmu, gan vispārējo tiesību (*Common Law*) sistēmu. Tiek arī pētīti šo piecu valstu tiesu spriedumi, veikta to savstarpējā salīdzināšana un analīze, ņemot vērā attiecīgo Eiropas Savienības Tiesas judikatūru. Šāda pieeja nodrošina pietiekami plašu skatījumu uz pētāmo tēmu, tādējādi padarot šo pētījumu par zināmā mērā unikālu citu šajā tiesību nozarē esošo publikāciju starpā. Pētnieki cer, ka šis pētījums varētu būt noderīgs juristiem viņu ikdienas darbā un ka tam sekos daudzi citi – vēl izvērstāki pētījumi, kuri jau būs vērsti uz vēl ciešākas atgriezeniskās saites veidošanu starp Eiropas Savienības Tiesu un dalībvalstu tiesām.

Lai arī šim pētījumam ir pieci autori, kuri kopīgi atbild par šo pētījumu angļu valodā, viņi ir saņēmuši vērtīgus padomus arī no Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas, kā arī no pētījuma partneru organizācijām Ungārijā un Apvienotajā Karalistē. Vienlaikus autori izsaka pateicību visiem, kuri atbalstīja šo projektu, piedaloties aptaujās, sniedzot intervijas un informāciju, kā arī izsakot savu viedokli. Pētnieki augstu novērtē šo ieguldījumu. Pētījums veikts ar Eiropas Savienības programmas „Civiltiesības” finansiālu atbalstu.

Pētnieki: Inga Kačevska, Baiba Rudevska, Arnis Buka, Mārtiņš Dambergs un Aleksandrs Fillers.

SATURS

PRIEKŠVārds	3
Pētījuma pārskats un tvērums	9
Pētījuma kopsavilkums	13
EST judikatūras piemērošana civiltiesiskās sadarbības jomā kopumā	13
Briseles Ibis (Briseles I) regula	14
Kolīziju normas	15
Pierādījumu iegūšana un dokumentu izsniegšana	16
Maksātspēja	17
Ģimenes lietas	17
Eiropas procedūras	19
Citi instrumenti	19
Nacionālo administratīvo iestāžu prakse EST judikatūras piemērošanā civiltiesiskās sadarbības jomā ..	20
IEVADA DAĻA:	
NACIONĀLO TIESU PRAKSE EST JUDIKATŪRAS PIEMĒROŠANĀ: VISPĀRĪGIE JAUTĀJUMI	21
1. EST judikatūra un prejudiciālā nolēmuma procedūra: tiesiskais pamats	21
2. Prejudiciālā nolēmuma procedūra un EST judikatūra attiecīgajā dalībvalstī kopumā	22
2.1. Prejudiciālā nolēmuma procedūras specifika civiltiesiskās sadarbības jomā	23
2.2. Latvija	26
2.3. Zviedrija	28
2.4. Vācija	29
2.5. Ungārija	30
2.6. Apvienotā Karaliste	31
2.7. Secinājumi un priekšlikumi	32
3. EST un nacionālā judikatūra ES tiesību normu piemērošanā <i>ex officio</i> civiltiesiskās sadarbības jomā	33
4. Autonoma juridisko jēdzienu interpretācija un tās ietekme uz nacionālajām tiesām	36
5. Iespējamās sankcijas pret nacionālajām tiesām nepareizas EST judikatūras un prejudiciālā nolēmuma procedūras piemērošanas gadījumā	40

I DAĻA:

ATTIECĪGO VALSTU TIESU PRAKSE EST JUDIKATŪRAS PIEMĒROŠANĀ: SPECIĀLIE JAUTĀJUMI	43
1 Starptautiskā jurisdikcija saskaņā ar Briseles Ibis (Briseles I) regulu	43
1.1. Īss ieskats Briseles Ibis regulā	43
1.2. Jurisdikcija un Briseles Ibis regulas mijiedarbība ar citiem tiesību instrumentiem	44
1.3. Regulas tvērums: „Civillietas un komercietas”	45
1.4. Šķīrējtiesas izņēmums saskaņā ar Briseles Ibis regulu	46
1.5. Vienošanās par jurisdikciju (atrunas par vairāku tiesu izvēli (<i>multi-choice clauses</i>))	51
1.6. Īpašā jurisdikcija (Briseles Ibis regulas 7. panta 1. punkta (b) apakšpunkts)	52
1.7. Jurisdikcija ārpuslīgumiskajās saistībās (Briseles Ibis regulas 7. panta 2. punkts)	55
1.8. Secinājumi un priekšlikumi	57
2. Dokumentu izsniegšana	58
2.1. Dokumentu izsniegšanas vispārīgie jautājumi	58
2.2. Sevišķie jautājumi	60
2.3. Secinājumi un priekšlikumi	62
3. Pierādījumu iegūšana	62
3.1. Pierādījumu iegūšana kopumā	62
3.2. Īpašie jautājumi	64
3.3. Secinājumi un priekšlikumi	66
4. Kolīziju normas	66
4.1. Kolīziju normu vispārīgie jautājumi	66
4.2. Romas I regula	68
4.3. Romas II regula	69
4.4. Romas III regula	71
4.5. Secinājumi un priekšlikumi	71
5. Maksātnespēja	72
5.1. Maksātnespējas vispārīgie jautājumi	72
5.2. Maksātnespējas regulas piemērošana laikā	73
5.3. Fizisko un juridisko personu COMI noteikšana	73
5.4. <i>Seagon</i> lietas sprieduma piemērošana	77
5.5. Maksātnespējas regulas piemērošana piedziņas pasākumiem attiecībā pret trešajām valstīm (un Dāniju)	79
5.6. Secinājumi un priekšlikumi	80
6. Ģimenes lietas	81
6.1. Ģimenes lietu vispārīgie jautājumi	81

6.2.	Īpašie jautājumi saistībā ar Briseles IIbis regulu	82
6.3.	Uzturlīdzekļu regula	87
6.4.	Secinājumi un priekšlikumi	88
7.	Eiropas procedūras.....	90
7.1.	Eiropas procedūras: vispārīgie jautājumi	90
7.2.	Eiropas procedūras kā alternatīva tāda paša veida nacionālajām procedūrām	90
7.3.	Citi jautājumi	91
7.4.	Secinājumi un priekšlikumi.....	92
8.	Spriedumu atzīšana un izpilde saskaņā ar Briseles Ibis (Briseles I) regulu.....	93
8.1.	Atzīšana un izpilde: vispārīgie jautājumi.....	93
8.2.	Atzīšanas un izpildes sevišķie jautājumi	94
8.3.	Secinājumi un priekšlikumi	98
9.	Citi instrumenti	99
9.1.	Vispārīga informācija	99
9.2.	Mediācija.....	99
9.3.	Juridiskā palīdzība	101
9.4.	Mantošanas regula	103
9.5.	Aizsardzības pasākumu regula	104
9.6.	Secinājumi un priekšlikumi	104
 II DAĻA:		
NACIONĀLO ADMINISTRATĪVO IESTĀŽU PRAKSE EST JUDIKATŪRAS PIEMĒROŠANĀ		
CIVILTIESISKĀS SADARBĪBAS JOMĀ.....		105
1	EST judikatūras piemērošanā kompetentas dalībvalstu administratīvās iestādes	105
1.1.	Centrālās iestādes	105
1.2.	Pārsūtītājas iestādes un saņēmējas iestādes	107
1.3.	Tiesām pielīdzināmas administratīvās iestādes	109
1.4.	Secinājumi un priekšlikumi	110
2.	Nacionālo tiesību aktu grozījumi, kas izriet no EST judikatūras civiltiesiskās sadarbības jomā	110
2.1.	Vispārīgs pienākums ievērot ES tiesības	110
2.2.	Nepieciešamība pēc nacionālo tiesību aktu grozījumiem, kas izriet no EST judikatūras civiltiesiskās sadarbības jomā	111
2.3.	Nacionālo administratīvo iestāžu darbība, reaģējot uz EST judikatūru civiltiesiskās sadarbības jomā.....	113
2.4.	Nacionālo tiesību aktu grozījumi, kas izriet no EST judikatūras: prakse civiltiesiskās sadarbības jomā	114
2.5.	Secinājumi un priekšlikumi.....	116

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS.....	118
PIELIKUMS:	
CJEU JUDIKATŪRA PAR PĀRROBEŽU SADARBĪBU CIVILLIETĀS	121
1. Briseles I regula	121
2. Eiropas Izpildes rīkojuma regula.....	134
3. Eiropas Maksājuma rīkojuma regula	134
4. Pierādījumu iegūšanas regula.....	135
5. Dokumentu izsniegšanas regula	135
6. Briseles IIbis regula	136
7. Maksātnespējas regula	138
8. Romas I regula	139
9. Romas II regula	140
10. Juridiskās palīdzības direktīva	140
11. Mediācijas direktīva	141
12. Uzturlīdzekļu regula.....	141

PĒTĪJUMA PĀRSKATS UN TVĒRUMS

[1] **Pētījuma „Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras ietekme uz nacionālajām tiesu un administratīvajām iestādēm pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā” galvenais mērķis** ir analizēt Eiropas Savienības Tiesas (turpmāk: EST) judikatūras ietekmi un tās piemērošanu nacionālo tiesu nolēmumos un nacionālo tiesību aktos. Pētnieki ir apzinājuši problēmas, kas saistītas ar EST judikatūras piemērošanu, īpašu uzmanību pievēršot piecām Eiropas Savienības (turpmāk: ES) dalībvalstīm: **Vācijai, Ungārijai, Latvijai, Zviedrijai un Apvienotajai Karalistei** (turpmāk: AK), un piedāvājuši risinājumus un priekšlikumus efektīvākai un biežākai EST judikatūras piemērošanai nacionālajās tiesās un iestādēs.

[2] Šī pētījuma **autori** ir:

- ✓ *Dr. iur* **Inga Kačevska**, zvērināta advokāte, Latvijas Universitātes docente, kura specializējas starptautisko šķīrējtiesu, starptautiskā civilprocesa un Eiropas patērētāju tiesību jomās;
- ✓ *Dr. iur* **Baiba Rudevska**, neatkarīga pētniece starptautisko privāttiesību (tiesību normu kolīziju), starptautiskā civilprocesa, Latvijas privāttiesību, salīdzinošo privāttiesību un intertemporālo tiesību jomās;
- ✓ *Dr. iur* **Arnis Buka**, Latvijas Universitātes docents Eiropas tiesībās un Eiropas institucionālajās tiesībās;
- ✓ *Mg. iur* **Mārtiņš Dambergs**, Latvijas Universitātes doktorants, neatkarīgs Pētnieks Eiropas patērētāju tiesību, starptautisko privāttiesību (tiesību normu kolīziju), Latvijas privāto un publisko tiesību un starptautisko šķīrējtiesu jomās;
- ✓ *LL. M* **Aleksandrs Fillers**, Latvijas Universitātes doktorants, neatkarīgs Pētnieks starptautisko šķīrējtiesu, starptautisko privāttiesību (tiesību normu kolīziju) un Latvijas privāttiesību jomās.

[3] Pētījuma **tvēruma ietvaros** analizētas šādas ES regulas un direktīvas:

- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 805/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem (turpmāk: **Eiropas Izpildes rīkojumu regula**);¹
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006 (2006. gada 12. decembris), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru (turpmāk: **Eiropas Maksājuma rīkojumu regula**);²

1 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 805/2004 (2004. gada 21. aprīlis), ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem, Oficiālais Vēstnesis (turpmāk – OV) L 143, 30.04.2004., 15.–62. lpp.

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1896/2006 (2006. gada 12. decembris), ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru, OV L 399, 30.12.2006., 1.–32. lpp.

- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 861/2007 (2007. gada 11. jūlijs), ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām (turpmāk: **Eiropas Maza apmēra prasību regula**);³
- ✓ Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procesu (turpmāk: **Maksātnespējas regula**);⁴
- ✓ Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (turpmāk: **Briseles Ibis regula**);⁵
- ✓ Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamajām tiesību normām, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturlīdzekļu lietās (turpmāk: **Uzturlīdzekļu regula**);⁶
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007. gada 13. novembris) par tiesas un ārpustiesas civillietu vai komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (dokumentu izsniegšana), un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000 (turpmāk: **Dokumentu izsniegšanas regula**);⁷
- ✓ Padomes Regula (EK) Nr. 1206/2001 (2001. gada 28. maijs) par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās (turpmāk: **Pierādījumu iegūšanas regula**);⁸
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 593/2008 (2008. gada 17. jūnijs) par tiesību normām, kas piemērojamas līgumsaistībām (turpmāk: **Romas I regula**);⁹
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību normām, kas piemērojamas ārpuslīgumiskām saistībām (turpmāk: **Romas II regula**);¹⁰
- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (turpmāk: **Briseles Ibis regula**);¹¹
- ✓ Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (turpmāk: **Briseles I regula**);¹²

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 861/2007 (2007. gada 11. jūlijs), ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām, OV L 199, 31.07.2007., 1.–22.lpp.

4 Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām, OV L 160, 30.6.2000., 1.–18. lpp.

5 Padomes Regula (EK) Nr. 2201/2003 (2003. gada 27. novembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu, OV L 338, 23.12.2003., 1.–29. lpp.

6 Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās, OV L 7, 10.1.2009., 1.–79. lpp.

7 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 1393/2007 (2007. gada 13. novembris) par tiesas un ārpustiesas civillietu vai komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs (dokumentu izsniegšana), un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1348/2000., OV L 324, 10.12.2007., 79.–86. lpp.

8 Padomes Regula (EK) Nr. 1206/2001 (2001. gada 28. maijs) par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās, OV L 174, 27.6.2001., 1.–24. lpp.

9 Padomes Regula (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās, OV L 7, 10.1.2009., 1.–79. lpp.

10 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 864/2007 (2007. gada 11. jūlijs) par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II), OV L 199, 31.7.2007., 40.–49. lpp.

11 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1215/2012 (2012. gada 12. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 351, 20.12.2012., 1.–32. lpp.

12 Padomes Regula (EK) Nr. 44/2001 (2000. gada 22. decembris) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 12, 16.1.2001., 1.–23. lpp. Šajā pētījumā termini Briseles I regula un Briseles Ibis regula ir izmantoti pamišus, ja vien konteksts nenorāda uz pretējo.

- ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamām tiesību normām, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi (turpmāk: **Mantošanas regula**);¹³
 - ✓ Padomes Regula (EK) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību normām, kas piemērojamas laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai (turpmāk: **Romas III regula**);¹⁴
 - ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK) Nr. 606/2013 (2013. gada 12. jūnijs) par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās (turpmāk: **Aizsardzības pasākumu regula**);¹⁵
 - ✓ Padomes direktīva 2003/8/EK (2003. gada 27. janvāris) par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos (turpmāk: **Juridiskās palīdzības direktīva**);¹⁶
 - ✓ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/52/EK (2008. gada 21. maijs) par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās (turpmāk: **Mediācijas direktīva**).¹⁷
- [4]** Jāatzīmē, ka vairāki augstākminētie tiesību akti ir tikai nesen pieņemti, piemēram, Mantošanas regula, tādēļ par tiem vēl nav izveidojusies EST prakse.
- [5]** Pētījumā ir apskatīts, kā **nacionālās tiesas un EST pēdējo piecu gadu laikā** ir piemērojušas minētos ES tiesību aktus. Taču vērā ir ņemta arī agrākā tiesu prakse.
- [6]** Tā kā pētījums tika veikts ļoti īsā laika periodā, tā tvērums aprobežojas ar visbiežāk sastopamajiem un vissvarīgākajiem EST judikatūras piemērošanas jautājumiem pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā. Tiesu prakses piemēru izvēle balstīta uz apsvērumiem par to svarīgumu, pieejamību un pētījuma ierobežoto apjomu.
- [7]** Pētījums apskata EST judikatūras piemērošanu nacionālo tiesu nolēmumos, kā arī tās iestrādi nacionālajos tiesību aktos un sniedz priekšlikumus biežākai un efektīvākai EST judikatūras piemērošanai. Lai šo mērķi sasniegtu, Pētnieki izmantoja sekojošu **metodoloģiju**.¹⁸
- [8]** Pētījums balstīts uz personīgām intervijām ar tiesnešiem, juristiem, notāriem, tiesu izpildītājiem un valsts amatpersonām no **Vācijas, Ungārijas, Latvijas, Zviedrijas un AK**.¹⁹ Pētnieki neintervēja EST tiesnešus, jo šāda prasība nebija iekļauta pētījuma tehniskajā uzdevumā.

13 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības izveidi, OV L 201, 27.7.2012., 107.–134. lpp.

14 Padomes Regula (ES) Nr. 1259/2010 (2010. gada 20. decembris), ar kuru īsteno ciešāku sadarbību attiecībā uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai, OV L 343, 29.12.2010., 10.–16. lpp.

15 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 606/2013 (2013. gada 12. jūnijs) par aizsardzības pasākumu savstarpēju atzīšanu civillietās, OV L 181, 29.6.2013., 4.–12. lpp.

16 Padomes direktīva 2003/8/EK (2003. gada 27. janvāris) par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos, OV L 26, 31.01.2003., 41.–47. lpp.

17 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/52/EK (2008. gada 21. maijs) par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās, OV L 136, 24.05.2008., 3.–8. lpp.

18 Detalizēta metodoloģija tika izstrādāta un iesniegta pirms pētījuma uzsākšanas, bet sakarā ar ierobežoto pētījuma apjomu šeit metodoloģija ir aprakstīta īsi.

19 Šajā pētījumā ir atsauces uz intervijām, diskusijām un komunikāciju kopumā (neidentificējot īpašu avotu) ar mērķi aizsargāt personu privātumu, personu personīgo viedokli un saglabāt pētījuma ētiskos standartus un integritāti.

- [9] Pētnieki izmantoja viņiem pieejamās nacionālās²⁰ un EST judikatūras²¹ datu bāzes un analizēja nacionālo tiesu praksi, kā arī izplatīja aptaujas anketas.²² Pētnieki atsaucās uz Eiropas Tiesiskās sadarbības atlantu civillietās,²³ lai gan tajā ne vienmēr iekļauta jaunākā informācija par dalībvalstīm. Pētījumā izmantota arī juridiskā literatūra.
- [10] Pētījums tika veikts laikā no 2014. gada 14. augusta līdz 31. decembrim.
- [11] Pētījums **strukturēts** šādi: pēc šī pārskata un pētījuma tvēruma daļas seko kopsavilkums, kurā sniegti galvenie secinājumi un priekšlikumi.
- [12] Ievada daļā Pētnieki izvērtē EST prejudiciālu nolēmumu un EST judikatūras piemērošanas vispārīgos jautājumus. Tāpat šī pētījuma daļā īsi aplūkota ES tiesību piemērošana *ex officio*, juridisko jēdzienu autonomo interpretāciju un iespējamās kontroles mehānismus gadījumos, kad nacionālo tiesu tiesneši EST judikatūru piemērojuši nepareizi.
- [13] Pirmā daļa sastāv no piecu attiecīgo ES dalībvalstu tiesu prakses zinātniskās analīzes. Šī daļa sadalīta apakšnodaļās atbilstoši konkrētām tiesību jomām, piemēram, starptautiskā jurisdikcija, maksātspēja, ģimenes tiesības utt. Šajā pētījuma daļā Pētnieki aplūko, cik bieži un kādā mērā nacionālās tiesas ņem vērā EST judikatūru pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā.
- [14] Otrā daļa ietver pētījumu par to, kā un kad dalībvalstu iestādes ņem vērā EST judikatūru, īpaši koncentrējoties uz jautājumu, vai nacionālajos tiesību aktos tiek veikti grozījumi EST judikatūras dēļ. Šī pētījuma daļa ir mazāk apjomīga, jo administratīvās iestādes EST judikatūru pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā piemēro reti, un EST judikatūras ietekmē attiecīgo dalībvalstu tiesību aktos veikts pavisam neliels skaits grozījumu.
- [15] Katrā pētījuma nodaļā ietverti secinājumi par galvenajām problēmām un sniegti priekšlikumi uzlabojumu veikšanai.
- [16] Visbeidzot, Pētnieki izveidojuši tabulu par EST judikatūru pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā un pievienojuši to pētījumam kā **Pielikumu**. Tabulā ietvertas vairāk nekā 260 lietas, kurās piemēroti ES tiesību akti, kas minēti šī pētījuma [3] punktā. Šajā pētījumā no tiem tiešas atsaucenes sniegtas uz 88 EST lietām.

20 Pētījuma autori izmantoja Tiesu informatīvās sistēmas (TIS) datubāzi **Latvijā**, abonētās datubāzes Westlaw International, Westlaw UK, Cambridge Journals Online un Heinonline, Britu un īru juridiskās informācijas institūta bezmaksas datubāzi, lai piekļūtu tiesu nolēmumiem un literatūrai par **AK**. Informāciju par **Vācijas** judikatūru pētījuma autori ieguva maksas datubāzē: www.juris.de un bezmaksas datubāzē www.unalex.eu. **Ungārijā** daļa no spriedumiem ungāru valodā pieejama Ungārijas tiesu portāla datubāzē – <http://www.birosag.hu/ugyfelkapcsolati-portal/anonim-hatarozatok-tara>. **Zviedrijā** pētījuma autori izmantoja Zviedrijas Nacionālās tiesu administrācijas datubāzi, kur apkopota lielākā daļa no svarīgākajiem Zviedrijas tiesu nolēmumiem.

21 ES judikatūra: <http://europa.eu/eu-law/case-law/>; Curia: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/_6/; SEMDOC <http://www.statewatch.org/semDOC/>. Pētījuma autori ir informēti, ka pastāv jauna metode, kā citēt EST judikatūru: (http://curia.europa.eu/jcms/jcms/P_125997/); tomēr apzināti ir izvēlējušies vienkāršot atsaucē.

22 Anketas bija pieejamas: <http://webanketa.com/forms/70vk4d9g5xgkcdv471h6csg/> (latviešu valodā), <http://webanketa.com/forms/70vk2cs-g5ww38rsp61h3jdg/> (angļu valodā), <http://webanketa.com/forms/70wkce9g5xgkcd36cgw64s0/> (ungāru valodā). Anketas tika publicētas arī mājaslapā Conflict of Laws Net: <http://conflictoflaws.net/2014/research-projects-on-eu-law-and-ej-case-law-in-civil-matters/>.

23 Eiropas tiesiskās sadarbības atlants civillietās: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_en.htm; Eiropas e-tiesiskuma portāls: https://e-justice.europa.eu/content_croatia_cooperation_in_civil_matters-276-en.do.

PĒTĪJUMA KOPSAVILKUMS

- [17] Lai gan ES pārrobežu civiltiesiskajai sadarbībai pētījumā ir veltīta galvenā uzmanība, tā ir nesaraujami saistīta arī ar citu ES tiesību sistēmas elementu funkcionēšanu. Tādēļ vairums EST judikatūras piemērošanas nacionālajās tiesās un administratīvajās iestādēs nepilnību iemeslu ir vispārēja rakstura un attiecas uz lielāko ES tiesību nozaru daļu.
- [18] Tajā pašā laikā civiltiesiskās sadarbības joma un EST judikatūra šajā jomā izceļas tās novitātes un pēdējās desmitgades laikā notikušās dinamiskās attīstības dēļ. Tā kā ES tiesību aktu skaits civiltiesiskās sadarbības jomā palielinās, aug arī EST judikatūras apjoms. Tādēļ nacionālās tiesas, kā arī praktizējošie juristi un tiesību zinātnieki saskaras ar izaicinājumu pastāvīgi sekot līdz nozares attīstībai.
- [19] Atbilstoša atbilde šādam izaicinājumam būtu palielināt nacionālo tiesu un juristu izpratni par EST judikatūru. Tas sasniedzams, izmantojot rūpīgi izstrādātas apmācību sistēmas, kā arī labi organizētus nacionālo tiesu tiesnešu sadarbības tīklus ES tiesību jautājumos. Līdz ar izpratnes līmeņa palielināšanos nacionālo tiesu tiesneši un juristi daudz labprātāk uztvertu EST judikatūru kā savu uzticamo sabiedroto, kas vienkāršo sarežģīto ES tiesību jautājumu piemērošanu civiltiesiskās sadarbības jomā.

EST judikatūras piemērošana civiltiesiskās sadarbības jomā kopumā

- [20] Lai arī EST judikatūra civiltiesiskās sadarbības jomā strauji attīstās, daudzās situācijās EST judikatūra vēl aizvien nesniedz nacionālajām tiesām vadlīnijas tiesību aktu interpretācijā. Tādējādi nav pārsteidzoši, ka pētījuma gaitā tika konstatēti vairāki piemēri, kad vairākas tiesas dažādās ES dalībvalstīs saskaras ar vieniem un tiem pašiem jautājumiem par ES tiesību vai EST judikatūras piemērošanu civiltiesiskās sadarbības jomā.
- [21] Lielākoties no katras dalībvalsts saņemto prejudiciālo nolēmumu lūgumu skaits civiltiesiskās sadarbības jomā atbilst vispārējai šo dalībvalstu tiesu aktivitātei citās ES tiesību nozarēs (piemēram, **Vācijā** tiesas kopumā ir aktīvas prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanā EST un tāpat arī civiltiesiskās sadarbības jomā tās daudzkārt ir vērsušās pie EST ar lūgumu sniegt prejudiciālos nolēmumus).
- [22] Šajā pētījumā aplūkotajās dalībvalstīs lielākoties pēdējās instances tiesas ir tās, kas visbiežāk iesniegušas EST prejudiciālo nolēmumu lūgumus. Tomēr šādas rīcības iemesli dažādās dalībvalstīs atšķiras. Būtiskākais kopīgais iemesls ir, ka tās tiesas, kas nav pēdējās instances tiesas, līdz Lisabonas līguma spēkā stāšanās brīdim nevarēja iesniegt EST prejudiciālo nolēmumu lūgumus civiltiesiskās sadarbības jomā.²⁴

24 Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, parakstīts Lisabonā 2007. gada 13. decembrī. OV C 306, 17.12.2007., 1.–229. lpp.

- [23]** Nacionālo tiesu tiesneši dažreiz izvairās no EST judikatūras piemērošanas starptautisko privāttiesību sarežģītības dēļ, kā arī tādēļ, ka pareizās ES tiesību normas atrašana ir ļoti laikietilpīga.
- [24]** Lietas izskatīšanas EST garums minēts kā viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ nacionālās tiesas bieži nolemj neiesniegt EST prejudiciālo nolēmumu lūgumus (piemēram, **Zviedrijā, AK un Latvijā**). Tika pat izteikts viedoklis, ka dažās lietās puses tiecas lūgt attiecīgo valstu tiesas vērsties ar lūgumu EST, lai kavētu galīgā sprieduma pasludināšanu savā lietā. Tādējādi, ja lietas izskatīšana EST nebūtu tik laikietilpīga, nacionālās tiesas būtu aktīvākas tās viedokļa pieprasīšanā.
- [25]** Pētījuma ietvaros apzināts ievērojams skaits tieslietu civiltiesiskās sadarbības jomā, kurās nacionālās tiesas sniegušas plašu argumentāciju attiecībā uz regulām, taču nav veikušas nekādas atsaucis uz EST judikatūru. Tika konstatēts, ka tiesneši, piemērojot regulas civiltiesiskās sadarbības jomā, ļoti reti pamato savu lēmumu nepiemērot attiecīgo EST judikatūru.
- [26]** ES tiesību piemērošana *ex officio* kopumā, kā arī tieši civiltiesiskās sadarbības jomā līdz šim aizvien ir ļoti sarežģīts jautājums. Tā ne tikai liek daudziem nacionālo tiesu tiesnešiem justies zināmā mērā nepārlicināti, bet liecina par skaidrības un konsekvences trūkumu arī pašā EST judikatūrā. Jācer, ka tuvākajā nākotnē EST judikatūra civiltiesiskās sadarbības jomā sniegs nacionālo tiesu tiesnešiem vēl detalizētākas vadlīnijas šajā jautājumā.
- [27]** Pētījums atklāja, ka praksē pastāv problēmas attiecībā uz autonomu ES tiesību jēdzienu interpretāciju civiltiesiskās sadarbības jomā. Ir svarīgi, ka EST veiktā autonomā interpretācija nav viena no interpretācijas metodēm, bet gan juridisku terminu (*lege commune*) definēšanas veids. Par to, ka dalībvalstu tiesām bieži vien nav skaidra jēdzienu autonomā nozīme, liecina liels daudzums lūgumu EST izskaidrot šos jēdzienus, kas bieži vien atkārtojas.

Briseles Ibis (Briseles I) regula

- [28]** ES regulas darbojas līdzās starptautiskajām konvencijām un nacionālajām tiesībām, kas ietver jurisdikcijas noteikumus. Vairākās lietās EST ir pievērsusies savstarpējai šo instrumentu mijiedarbības noskaidrošanai. Tomēr nacionālo tiesu prakse liecina, ka dalībvalstu tiesām bieži nav skaidrs, kurš juridiskais instruments ir piemērojams, tādējādi nav šaubu, ka nākotnē EST būs jāatgriežas pie šiem jautājumiem. Tāpēc šobrīd pirms piemērošanas gan juristiem, gan tiesnešiem ir nepieciešams uzmanīgi apsvērt katras ES regulas, kā arī starptautiskās konvencijas materiālo, ģeogrāfisko un temporālo tvērumu, ņemot vērā pastāvošo EST judikatūru.
- [29]** Briseles Ibis regula piemērojama tiesvedībām, kas uzsāktas 2015. gada 10. janvārī vai pēc tam. EST judikatūra, kas interpretē Briseles konvenciju un Briseles I regulu, saglabās aktualitāti, ciktāl Briseles Ibis regulas redakcija neatšķiras no Briseles I regulā ietverto normu redakcijas. Šajos gadījumos nacionālajām tiesām jāveic divpusējs uzdevums – no vienas puses jākonstatē, vai jaunās regulas teksts nav mainījies, un no otras puses ir jāizvērtē EST spriedumu attiecināmība.
- [30]** Pētījums uzskatāmi parāda, ka, neskatoties uz EST plašo judikatūru, īpašās jurisdikcijas iedaļa Briseles Ibis regulā turpina raisīt jautājumus. Piemēram, aizvien nav skaidrs, kā tiesai būtu jānosaka līgumsaistības izpildes vieta, ja piemērojamais likums pieļauj saistības izpildi vairākās vietās. Ne Briseles Ibis regulas teksts, ne EST judikatūra šo jautājumu tiešā veidā neregulē. Tādējādi šī jautājuma noskaidrošana varētu būt atkarīga no turpmākās EST judikatūras.
- [31]** EST judikatūra par Briseles I regulas šķīrējtiesas izņēmumu ir gan strīdīga, gan neskaidra. Briseles Ibis regulā tika ietverts jauns 12. apsvērums, lai precizētu tiesas iepriekšējo judikatūru saistībā ar šķīrējtiesas izņēmumu. Neskatoties uz to, ka jaunā regula vēl nebija piemērojama, kādā lietā

ģenerālvokāts izmantoja 12. apsvērumu, lai interpretētu Briseles I regulu un paskaidrotu, kā šī izslēgšana būtu un vienmēr ir bijusi jāinterpretē.²⁵ Tomēr līdz brīdim, kad EST pieņems lēmumu par minētā izņēmuma nozīmi, nacionālajām tiesām būs jārēķinās, ka šis ir sarežģīts jautājums.

- [32] Briseles Ibis regulas 25. pants ietver jaunus nosacījumus attiecībā uz jurisdikcijas atlikšanu. Jaunais nosacījums skaidri paredz, ka vienošanās par jurisdikciju ir autonoma no galvenā līguma, tādējādi nostiprinot EST attīstīto pieeju, interpretējot Briseles I regulu.
- [33] Kā redzams no EST iesniegtajiem prejudiciālo nolēmumu lūgumiem, mijiedarbība starp Briseles I regulu un vispārējo tiesību (*common law*) instrumentiem, piemēram, rīkojumiem, kas liedz uzsākt vai turpināt tiesvedību, kas norisinās citas valsts tiesā vai šķīrējtiesā (*anti-suit injunction*), aizmuguriskiem spriedumiem (*default judgments*), iesaldēšanas rīkojumiem (*freezing orders*), īpašuma tiesību nodošanas rīkojumiem (*receivership order*) kontinentālās tiesību sistēmas dalībvalstīs ir ļoti aktuāla. Vēsturiski EST vairāk atbalstījusi kontinentālās tiesību sistēmas pieeju, bet EST nesenā prakse ir kļuvusi labvēlīgāka attiecībā uz minētajiem vispārējās tiesību sistēmas instrumentiem.²⁶ Šāda pieeja būs liels izaicinājums kontinentālās tiesību sistēmas dalībvalstīm.
- [34] Attiecībā uz ārvalstu spriedumu atzīšanu un izpildi Pētnieki ievēroja, ka nacionālajām tiesām ir divas galvenās problēmas. Pirmā problēma attiecas uz publiskās kārtības (*ordre public*) jēdziena interpretāciju un izpratni.²⁷ Nacionālās tiesas (īpaši **Latvijā**) nevar vienmēr konkrētā gadījumā noteikt šī jēdziena ietvaru.
- [35] Otrā problēma izriet no Briseles I regulas 34. panta 2. punkta (Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (b) apakšpunkta) interpretācijas un piemērošanas attiecībā uz aizmuguriskiem spriedumiem. Praksē atbildētāji ļoti bieži atsaucas uz šo pantu. Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (a) apakšpunkts²⁸ un 45. panta 1. punkta (b) apakšpunkts²⁹ ir stingri jānodala viens no otra. Ja jautājums attiecas uz aizmuguriska sprieduma atzīšanu un izpildi un atbildētājs atsaucas uz to, ka dokuments vai aizmuguriskais spriedums nav bijis viņam izsniegts, tad jāņem vērā, ka 45. panta 1. punkta (b) apakšpunkts ir *lex specialis* attiecībā pret Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (a) apakšpunktu kā. Pētnieki ir identificējuši vairākas lietas, kurās bija jāizpilda tiesas taisīts aizmugurisks spriedums. Tas nozīmē, ka jau ārvalstīs dokumentu izsniegšanas laikā, iespējamas, bijušas dažādas procesuālas vai tehniskas problēmas.

Kolīziju normas

- [36] Pētnieku analizētā judikatūra liecina, ka kolīziju normas saturošie instrumenti nacionālajās tiesās tiek piemēroti reti. Dažos gadījumos tiesas nav piemērojušas minētos instrumentus pat tad, kad puses ir atsaukušās uz tiem savos prasības pieteikumos. Šāda pieeja pārkāpj dalībvalstu pienākumu piemērot ES tiesību aktus. Nacionālajām tiesām jāpiemēro kolīziju normas saturošie instrumenti, ja vien izpildīti to piemērošanas priekšnosacījumi, kā arī jāsniedz pamatojums attiecīgā kolīziju normas saturošā tiesība akta piemērošanai.
- [37] Tajā pašā laikā attiecībā uz kolīziju normām ir vērojams judikatūras trūkums ES līmenī. Vienīgi saistībā ar Romas II regulu ir pasludināts viens EST nolēmums. Šķiet arī, ka nacionālajās tiesās ar kolīziju normām saistītus jautājumus neuzskata par tik būtiskiem, lai konstanti lūgtu EST skaidrojumus.

25 Ģenerālvokāta Vatelē [Wathelet] 2014. gada 4. decembra secinājumi lietā Nr. C-536/13 Gazprom OAO.

26 Skatīt: turpat.

27 Briseles I regulas 34.panta 1.punkts un Briseles Ibis regulas 45.panta 1.punkts.

28 Briseles I regulas 34.panta 1.punkts.

29 Briseles I regulas 34.panta 2.punkts.

- [38]** EST judikatūras analīze norādījusi arī uz konkrētu metodoloģisku problēmu. Ideālā gadījumā līdzīgi jēdzieni Romas regulās un Briseles I regulā būtu jāinterpretē līdzīgi. Kolīziju tiesību kontekstā šāda metodoloģija būtu sevišķi vēlama jau minētā judikatūras trūkuma dēļ. Dažos spriedumos EST uzsvērusi šādas pieejas nozīmi. Diemžēl citos spriedumos EST ieņēmusi pretēju nostāju, atsakoties izmantot Romas II regulu, lai interpretētu Briseles I regulu.
- [39]** Teorētiski EST prakse nav problemātiska, jo Briseles I regula jāinterpretē atbilstoši Romas regulām, kad vien tas atbilst tās shēmai un mērķiem. Praksē nacionālai tiesai var būt grūti nošķirt juridiskus jēdzienus, kas interpretējami vienveidīgi, un tos, kas nav.
- [40]** Nav vienas atbildes, kas ļautu izvairīties no minētās pretrunas. Taču nacionālajām tiesām būtu jāmēģina analizēt EST nolēmumu pamatojumus. Līdz šim EST uzsvērusi, ka saskaņā ar Briseles I regulu jurisdikcijas noteikumi, kas atbildētājam liedz tā tiesības tiesāties vietā, kur atrodas tā domicils, interpretēti šauri. Šajās jurisdikcijas normās ietvertie jēdzieni, visticamākais, nav interpretējami vienveidīgi visos ES tiesību instrumentos. Tādēļ nacionālajām tiesām pirms attiecīgā jēdziena attiecināšanas uz Romas regulu jānosaka, vai EST nav piešķīrusi kādam jēdzienam pārāk šauru nozīmi Briseles I regulas kontekstā. Tāpat arī pretējā gadījumā – nacionālajām tiesām jāpārbauda, vai Romas regulu jēdzieni nav tik plaši, ka to pārņemšana uz Briseles I regulu varētu apdraudēt atbildētāja tiesības tiesāties savas dzīvesvietas tiesā.

Pierādījumu iegūšana un dokumentu izsniegšana

- [41]** Pierādījumu iegūšanas regula interpretēta tikai trīs EST spriedumos, bet šajā pētījumā apskatītās dalībvalstis nav iesniegušas nevienu prejudiciālo nolēmuma lūgumu par šo regulu. Lai pamatotu **Vācijas** un **AK** tiesu spriedumus, izmantota esošā EST judikatūra un arī ģenerālvokāta slēdziens.
- [42]** Turklāt **AK** tiesa Pierādījumu iegūšanas regulu interpretējusi, ņemot vērā esošo EST judikatūru, bet attiecīgās lietas apstākļus nav uzskatījusi par precedentu un konstatējusi, ka EST judikatūrai nav ietekmes uz pilnvarām, kas tiesai ir attiecībā pret pusēm, risinot strīdu savā jurisdikcijā. Tādēļ **AK** tiesa ņēma vērā arī regulas mērķi un interpretēja to tādā veidā, kas neierobežo valsts līmenī veicamo procesu efektivitāti.
- [43]** Pētnieki konstatējuši atsevišķas problēmas attiecībā uz iespējamu nepareizu ES tiesību aktu un Pierādījumu iegūšanas regulas tvēruma interpretāciju. Gadījumos, kad citās jurisdikcijās līdzīgi argumenti tiek izmantoti, lai nepieļautu pierādījumu iesniegšanu, nacionālās tiesas, lai šādu mēģinājumu skaitu samazinātu, var gan paļauties uz **AK** praksi, gan arī līdzīgā veidā izmantot paplašinātu Pierādījumu iegūšanas regulas interpretāciju, ņemot vērā EST judikatūru.
- [44]** Dokumentu izsniegšanas regula interpretēta tikai sešos EST pasludinātajos spriedumos. Divi no tiem pasludināti saskaņā ar Vācijas tiesu iesniegtajiem prejudiciālo nolēmumu lūgumiem – **Weiss** lietā³⁰ un **Cornelius de Visser** lietā.³¹ Pētniekiem **Latvijas**, **Ungārijas** vai **Zviedrijas** tiesu judikatūrā neizdevās atrast nevienu gadījumu, kad būtu izmantoti EST spriedumi par Dokumentu izsniegšanas regulu.
- [45]** Pētnieki secina, ka **Vācijas** tiesas ļoti labi izmanto EST judikatūru, lai atrisinātu domstarpības, kas attiecas uz dokumentu tulkošanas un valodas problēmām. Savukārt **AK** tiesas Dokumentu izsniegšanas regulu interpretējušas, ņemot vērā šajā regulā noteikto galveno mērķi un principus.

30 EST 2008. gada 8. maija spriedums lietā Nr. C-14/07 Weiss v. Industrie- und Handelskammer Berlin.

31 EST 2012. gada 5. marta spriedums lietā Nr. C-292/10 G v Cornelius de Visser.

Tādēļ **AK** tiesas arī ir ļoti labi sagatavotas šīs regulas piemērošanai.³² To apliecina arī fakts, ka katru reizi nav nepieciešams iesniegt prejudiciālā nolēmuma lūgumu. Nacionālās tiesas arī var pašas interpretēt Dokumentu izsniegšanas regulu pat tādā gadījumā, ja par attiecīgo jautājumu nav vēl izveidojusies EST judikatūra.

Maksātnespēja

- [46] Visas šajā pētījumā apskatītās dalībvalstis ļoti vienoti piemērojušas Maksātnespējas regulu. No pārskatītajām lietām Pētnieki secina, ka nacionālajām tiesām vēl aizvien ir grūtības noteikt parādnieka galveno interešu centru (turpmāk: *COMI*) fiziskām personām un atšķirt jurisdikcijas jautājumus no piemērojamo tiesību normu jautājumiem.
- [47] Pieeja *COMI* jautājumam parāda būtisku atšķirību EST judikatūras piemērošanā. **AK** tiesām, kas vēsturiski veikušas detalizētu faktu izmeklēšanu, EST judikatūras nenoteiktība attiecībā uz *COMI* šķiet ideāli pieņemama. Pētnieki secina, ka **AK** tiesas vadās no trešās personas skatupunkta *COMI* noteikšanai un pielieto savu izpratni dažādu ar *COMI* noteikšanu saistīto faktu izsvēršanai.
- [48] Tomēr šķiet, ka **Latvijas** tiesas izmantojušas maldinošu vietējo tiesību aktu interpretāciju, kurā norādīts, ka *COMI* atrodas deklarētajā (t.i., reģistrētās adreses) vietā, tādējādi Maksātnespējas regulas vietā piemērojot nacionālo likumu. Lai arī tiesa konstatēja, ka deklarētā adrese ir viens no apstākļiem, kas jāņem vērā *COMI* noteikšanai, ne Maksātnespējas regulā, ne EST judikatūrā nav tiesiska pamata pārvērst deklarēto adresi pieņemumā par *COMI* atrašanās vietu. Pētnieki ierosina atbalstīt Anglijas tiesu pieeju fizisku personu *COMI* noteikšanas gadījumos.
- [49] **Zviedrijas** prakse liecina, ka tiesas veiksmīgi piemēro EST secinājumus *Seagon* lietā pasludinātajā spriedumā³³ attiecībā uz jurisdikciju, lai izlemtu lietu par tāda darījuma atcelšanu, kas ierosināta pret personu, kuras juridiskā adrese ir trešajā valstī. Pētnieki uzskata, ka šāda pieeja ir pareiza, ņemot vērā Maksātnespējas regulu, un pamatota ar vēlāk pieņemto EST spriedumu *Schmid* lietā.³⁴
- [50] Pētnieki secina, ka atsauce uz EST spriedumiem lielākoties tiek izmantota, lai pamatotu izņēmumu no vispārīgā principa saskaņā ar Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktu, kad *COMI* tiek konstatēts citā dalībvalstī, nevis tajā, kur reģistrēta juridiskā adrese.

Ģimenes lietas

- [51] Pētnieku analizētās lietas parāda, ka principā dalībvalstu tiesas bieži piemēro Briseles IIbis regulu. Daudzos gadījumos nacionālās tiesas sniedz plašas atsauces uz EST praksi. Taču atsauces uz EST praksi netiek sniegtas visos gadījumos, tādējādi radot nepareizas piemērošanas risku. Tā kā EST izskatāmo lietu skaits aug, atsaucēm uz judikatūru būtu jābūt par atskaites punktu Briseles IIbis regulas interpretācijai nacionālajās tiesās.
- [52] Nacionālo tiesu praksē jēdziens par bērna pastāvīgo dzīvesvietu ir bijis pats svarīgākais. Parasti pastāvīgā dzīvesvieta kalpo par jurisdikcijas piesaistes faktoru. Pastāvīgās dzīvesvietas jēdziens regulā nav definēts un ir interpretējams autonomi. Nenovērtējamu palīdzību dalībvalstu tiesām, kuras

32 Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas 2013. gada 25. aprīļa spriedums lietā *Arbuthnot Latham & Co Ltd v M3 Marine Ltd*, [2013] EWHC 1019 (Comm); [2014] 1 W.L.R. 190.

33 EST 2009. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07 *Christopher Seagon v Deko Marty Belgium NV*.

34 EST 2014. gada 16. janvāra spriedums lietā Nr. C-328/12 *Ralph Schmid v Lilly Hertel*.

cenšas noteikt šī jēdziena autonomu nozīmi, sniedz spriedums **Mercredi** lietā.³⁵ Šis spriedums tiek plaši citēts nacionālajā judikatūrā. Pētnieki ierosina nacionālajām tiesām, nosakot bērna pastāvīgo dzīvesvietu, analizēt šo un citus EST spriedumus, kuros šis jautājums tiek risināts.

- [53] Tomēr tādi spriedumi kā **Mercredi** lietā sniedz tikai vispārīgas vadlīnijas. Nacionālā tiesu prakse liecina, ka tiesas sastopas ar ļoti atšķirīgiem lietu faktiskajiem apstākļiem. Bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu var ietekmēt bērna vecums, attiecības ar citiem ģimenes locekļiem un aizbildniecības sadalījums un apmērs. Pētījums liecina, ka līdz šim daudzas nacionālās tiesas šajā jomā ir izvairījušās no prejudiciālo jautājumu uzdošanas EST. Izmantojot EST noteiktus elastīgus kritērijus pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai, tiesas uzskata, ka spēj tos pielāgot dažādiem faktiskajiem apstākļiem. Teorētiski to var izskaidrot ar nacionālo tiesuticību saviem spēkiem. Tomēr, ja lietā esošie fakti ievērojami atšķiras no tiem, kas atrodami EST spriedumos, tiesai varētu būt nepieciešams apsvērt iespēju uzdot prejudiciālo jautājumu EST. Pretējā gadījumā šādi nenoteikti jēdzieni kā pastāvīgā dzīvesvieta, galu galā var tikt piemēroti atšķirīgi.
- [54] Briseles IIbis regula ievērojami atšķiras no Briseles I regulas. Pat struktūras ziņā Briseles I regulai šķiet vairāk kopīga ar Romas regulām nekā ar Briseles IIbis regulu. Līdz ar to ir ierobežotas iespējas šos instrumentus interpretēt vienveidīgi. Tomēr robežas starp jēdzieniem, kas interpretējami vienveidīgi, un tiem, kuru vienveidīga interpretācija nav iespējama, var nebūt acīmredzamas.
- [55] Dažos gadījumos šīs robežas iezīmē pašas Briseles IIbis regulas teksts. Piemēram, Briseles IIbis regulas 1. pants nosaka tās tvērumu, izmantojot terminu „*civillietas*”. Lai arī tas pats termins „*civil-lietas*” izmantots Briseles I regulas 1. pantā, to nav iespējams tieši pārnest uz Briseles IIbis regulu, jo Briseles IIbis regulas 1. pantā ir uzskaitītas tiesiskas attiecības, kas *a priori* ietilpst regulas tvērumā. Šīm tiesiskajām attiecībām regula piemērojama pat tad, ja nacionālajos tiesību aktos tās tiek pieskaitītas pie publiskajām tiesībām. Tādēļ dalībvalsts tiesai nevajadzētu mēģināt mehāniski piemērot EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu, lai noteiktu Briseles IIbis regulas tvērumu.
- [56] Ir arī citi gadījumi, kad līdzīgi noteikumi Briseles IIbis regulā un Briseles I regulā tekstuāli ievērojami atšķiras. Piemēram, Briseles IIbis regulas 20. pants atļauj dalībvalsts tiesai steidzamos gadījumos noteikt pagaidu pasākumus pat tad, ja šai tiesai citādi saskaņā ar Briseles IIbis regulu nav jurisdikcijas. Līdzīgs Briseles I regulas noteikums (31. pants) nenosaka, ka gadījumam jābūt steidzamam, tādēļ tiesām, interpretējot jebkuru no šiem noteikumiem, jāņem vērā šīs būtiskās atšķirības.
- [57] Citos gadījumos atšķirības starp ES instrumentos lietotajiem jēdzieniem nav acīmredzamas. To var teikt par jau minēto bērna pastāvīgas dzīvesvietas jēdzienu saskaņā ar Briseles IIbis regulu. EST ir norādījusi, ka, interpretējot pastāvīgas dzīvesvietas jēdzienu Briseles IIbis regulas kontekstā, nevar izmantot šī jēdziena interpretāciju citu ES instrumentu kontekstā. Šādos gadījumos, kad Briseles IIbis regulas teksts nesniedz nekādu norādi par vienveidīgas interpretācijas pieļaujamību, tiesām ieteicams noskaidrot ar interpretāciju saistītās neskaidrības, iesniedzot prejudiciālā nolēmuma lūgumus, nevis piemērot EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu.
- [58] Ilgtermiņā EST judikatūras piemērošana, kas veikta attiecībā uz Briseles I regulu un Briseles IIbis regulu, pati par sevi var kļūt par neskaidrības avotu. Piemēram, nesen **AK** Augstākā tiesa izvairījās sniegt atbildi uz jautājumu, vai EST nolēmumi par *forum non conveniens* doktrīnas piemērošanas aizliegumu saskaņā ar Briseles I regulu ir attiecināmi uz Briseles IIbis regulu.³⁶ Pieņemot lēmumus jaunās lietās par Briseles IIbis regulu, EST būtu jāsniedz atbildes uz šiem jautājumiem.
- [59] Pētījums liecina, ka līdz šim brīdim nacionālās tiesas neveic nelietderīgas atsauces uz EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu, lai interpretētu Briseles IIbis regulu. Gluži pretēji, šķiet, ka abas regulas tiek uztvertas kā izolētas juridiskas sistēmas.

35 EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C-497/10 PPU **Mercredi**.

36 **AK** Augstākās tiesas 2013. gada 9. septembra spriedums lietā A v A (Children) (Habitual Residence) [2013] UKSC 60, para. 70.

- [60]** Kopumā salīdzinājumā ar Briseles I regulu Briseles IIbis regula ir mazākā mērā bijusi akadēmisko pētījumu objekts. Līdz ar to tās interpretācijā ir vairāk nepilnību. Līdzīgi EST judikatūra par Briseles IIbis regulu ir mazākā mērā bijusi detalizētu pētījumu objekts. Tomēr nacionālajām tiesām jāizmanto tiesiskie rīki, kas ir to rīcībā. Līdz šim to galvenie rīki bijuši EST spriedumi, kas būtu jācītē un jāapskata nacionālā līmenī pieņemtajos lēmumos, kā arī, ja nepieciešams, jālūdz pieņemt jaunus prejudiciālos nolēmumus.
- [61]** Attiecībā uz Uzturlīdzekļu regulu situācija ir atšķirīga. Te EST judikatūra tikai sāk attīstīties. Nepietiekamā prakse nacionālā līmenī liecina, ka tiesas šo robu aizpilda, atsaucoties uz savu nacionālo praksi. Principā arī šeit visām dalībvalstīm būtu noderīgāk, ja sevišķi sarežģīti jautājumi tiktu risināti nevis kādas konkrētas dalībvalsts judikatūras ietvaros, bet iesniedzot EST prejudiciālo nolēmumu lūgumus un padarot tos vispārzināmus.

Eiropas procedūras

- [62]** Praksē attiecīgajās dalībvalstīs Eiropas procedūras netiek piemērotas ļoti bieži. Ir tikai dažas EST lietas, kur interpretēta Eiropas Izpildes rīkojuma regula un Eiropas Maksājuma rīkojuma regula, taču nav nevienas EST lietas, kas saistīta ar Eiropas Maza apmēra prasību regulu.
- [63]** Intervijas un aptaujas parādīja, ka advokāti un tiesneši kopumā neprecīzi saprot mijiedarbību starp attiecīgās valsts tiesību aktiem un Eiropas procedūrām, lai arī EST *Banco Español* lietā atgādināja, ka Eiropas procedūras ne aizvieto, ne saskaņo valsts tiesībās esošos līdzīgos mehānismus.³⁷ **Latvijā** šis EST spriedums jau ir atspoguļots tiesu praksē un pat izmainījis līdzšinējo judikatūru attiecībā uz autonomu Eiropas procedūru piemērošanu.³⁸
- [64]** Lai atceltu eksekvatūru un nodrošinātu pilnīgu brīvu spriedumu kustību ES, bija nepieciešams ieviest minimālus procesuālos standartus. Jautājums par minimāliem procesuālajiem standartiem nacionālajā tiesu praksē ir ļoti aktuāls, jo ne vienmēr ir skaidra šo standartu mijiedarbība ar attiecīgās valsts tiesību aktiem un Dokumentu izsniegšanas regulu. Domājams, šiem jautājumiem EST pievērsīsies vistuvākajā nākotnē.

Citi instrumenti

- [65]** Mantošanas regula, Aizsardzības pasākumu regula, Mediācijas direktīva un Juridiskās palīdzības direktīva ir civiltiesiskās sadarbības jomā salīdzinoši jauni attīstības virzieni. Tajos aplūkoti šauri pārrobežu strīdu risināšanas segmenti. Tas liecina, ka ES tiesību normas civiltiesiskās sadarbības jomā strauji paplašina tvērumu. Tajā pašā laikā ES juridiskie instrumenti kļūst specifiskāki.
- [66]** Saistībā ar šiem instrumentiem pasludināts tikai neliels skaits EST spriedumu. Pētnieki pētījuma ietvaros apskatīto dalībvalstu praksē konstatējuši tikai nedaudzas atsaucē uz šiem spriedumiem. Tāpat Pētnieki šajās dalībvalstīs nav konstatējuši apjomīgu judikatūru, kas būtiski attīstītu šo instrumentu piemērošanu. Tādējādi ir grūti sniegt visaptverošus secinājumus par EST judikatūras piemērošanu attiecībā uz iepriekšminētajiem instrumentiem un pat attiecībā uz pašu šo instrumentu piemērošanu.

37 EST 2012. gada 14. jūnija spriedums lietā Nr. C-618/10 Banco Español de Crédito SA v Joaquín Calderón Camino, para. 79.

38 LR Augstākās tiesas 2014. gada 29. aprīļa lēmums lietā Nr. SKC-2113/2014. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departments/2014/SKC-2113-2014.docx>

- [67]** Tomēr jāatgādina, ka šie instrumenti ir leģitīma un būtiska ES tiesību aktu daļa. Ja vien tiek izpildīti to piemērošanas priekšnoteikumi, tiesnešiem tie jāpiemēro tikpat pedantiski, kā Briseles I regula vai Briseles IIbis regula. Līdz šim šī uzdevuma izpildīšanu apgrūtināja vērā ņemamu EST atziņu un akadēmiskās literatūras trūkums. Lai precizētu šo instrumentu piemērošanu, nepieciešama sīkāka to izpēte.

Nacionālo administratīvo iestāžu prakse EST judikatūras piemērošanā civiltiesiskās sadarbības jomā

- [68]** Administratīvās iestādes EST judikatūru civiltiesiskās sadarbības jomā piemēro reti. Tas ir galvenokārt tādēļ, ka ES tiesību normu instrumenti šajā jomā lielākoties ietver regulējumu, kas attiecināms uz nacionālajām tiesām, nevis iestādēm. Arī EST savā praksē tikai dažos gadījumos norādījusi uz iestāžu pienākumiem. Tādēļ iestādēm saistībā ar EST judikatūru lielākoties jāveic vienīgi koordinēšanas pasākumi un nacionālo tiesību aktu grozījumu sagatavošana.
- [69]** Ir tikai daži piemēri, kad dalībvalstu tiesību aktos civiltiesiskās sadarbības jomā veikti grozījumi EST judikatūras dēļ. Šāda pasivitāte nacionālā likumdevēja rīcībā skaidrojama ar vairākiem iemesliem. Svarīgākais no tiem ir ES regulu tiešā piemērojamība, kas parasti neprasa nekādus papildu pasākumus regulējuma ieviešanai nacionālajā līmenī.
- [70]** Tajā pašā laikā pētījums atklāj, ka nacionālo tiesu tiesneši lielākoties atbalsta atsauču uz tieši piemērojamiem ES tiesību instrumentiem iekļaušanu nacionālajā likumdošanā pat tad, ja atsaucei ir vairāk informatīvs raksturs un tā norāda, kuri ES tiesību instrumenti atbilst attiecīgā nacionālā tiesību akta tvērumam. Tādējādi EST judikatūras atspoguļojums nacionālajos tiesību aktos varētu būt atzīstams par lietderīgu pat gadījumos, kuros tas nav obligāts.
- [71]** Pētījums apstiprina, ka atbilstošiem digitālajiem risinājumiem ir svarīga loma dalībvalstu spējā apzināt EST praksi un sagatavot nepieciešamos labojumus attiecīgās valsts tiesību aktu ietvaros. Kā pozitīvu piemēru šajā jomā var minēt ES tiesību transponēšanas un īstenošanas sistēmu **Latvijā** (ESTAPIKS), jo tā ne tikai nodrošina, ka Tieslietu ministrija tiek automātiski informēta par jebkādiem jaunumiem EST praksē, bet arī automātiski nozīmē par konkrēto EST sprieduma ieviešanu atbildīgo iestādi.

IEVADA DAĻA: NACIONĀLO TIESU PRAKSE EST JUDIKATŪRAS PIEMĒROŠANĀ: VISPĀRĪGIE JAUTĀJUMI

- [72]** Lai arī šis pētījums vērsts uz EST judikatūras piemērošanu attiecībā uz konkrētiem ES tiesību normu instrumentiem, ir svarīgi atzīmēt arī dažus vispārīgus faktus saistībā ar EST judikatūras raksturu un tvērumu civiltiesiskās sadarbības jomā un tās piemērošanu dalībvalstu tiesās. Tādēļ pētījuma nākamajā daļā apskatīti vispārīgie jautājumi, veidojot pamatu detalizētai konkrētu problēmu analīzei pētījuma tālākajās daļās.

1. EST judikatūra un prejudiciālā nolēmuma procedūra: tiesiskais pamats

- [73]** Šī pētījuma, kas veltīts EST judikatūras piemērošanai nacionālā līmenī, sākumā īsi ieskicējama EST judikatūras jēdziena nozīme, tās tiesiskais pamats un specifika civiltiesiskās sadarbības jomā.
- [74]** EST kompetences izklāstītas ES dibināšanas līgumu nosacījumos, un vissvarīgākā to daļa apkopota Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk: *LESD*) 251.-281. pantā.³⁹ Saskaņā ar šiem nosacījumiem EST ir pilnvarota izskatīt plašu jautājumu loku – no ES institūciju pieņemto lēmumu likumības pārbaudes un dalībvalstu ES juridisko saistību izpildes līdz ES tiesību normu interpretācijai pēc nacionālo tiesu lūguma. EST spriedumi visos šajos gadījumos piedalās vienotas tiesu prakses veidošanā ES līmenī.
- [75]** Tomēr EST judikatūra civiltiesiskās sadarbības jomā sastāv gandrīz tikai no EST spriedumiem, kas pasludināti prejudiciālo nolēmumu formā. Vienīgais izņēmums ir EST atzinumi par starptautisko līgumu atbilstību *LESD*.⁴⁰
- [76]** Attiecībā uz prejudiciālajiem nolēmumiem būtiskākais juridiskais nosacījums ir *LESD* 267. pants:
- Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālos nolēmumus par:*
- (a) Līgumu interpretāciju;*
- (b) Savienības iestāžu vai struktūru tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju;*
- Ja šādu jautājumu ierosina kādas dalībvalsts tiesā, šī tiesa, ja tā uzskata, ka ir vajadzīgs Tiesas lēmums par šo jautājumu, lai šī tiesa varētu sniegt spriedumu, var lūgt, lai Tiesa sniedz nolēmumu par šo jautājumu.*
- Ja šādu jautājumu ierosina par lietu, ko izskata dalībvalsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt, tad šai dalībvalsts tiesai jāgriežas Tiesā.*

39 Līgums par Eiropas Savienības darbību. OV C 326, 26.10.2012., 47.–390.lpp.

40 Atbilstoši TFEU 218.panta 11. punktam, piemēram, EST 2014. gada 14. oktobra atzinums lietā Nr. 1/13; EST 2006. gada 7. februāra atzinums lietā Nr. 1/03.

Ja šāds jautājums ir radies lietā, kas dalībvalsts tiesā tiek izskatīta attiecībā uz apcietinājumā esošu personu, Eiropas Savienības Tiesa to izlemj ar minimālu kavēšanos.

- [77] Tādējādi LESD 267. pants dalībvalstu tiesām kalpo kā tiesiskais pamats prejudiciālā nolēmuma procedūrai, un dalībvalstīm formāli nav pienākuma šo regulējumu ietvert nacionālajos tiesību aktos. Tomēr tajā pašā laikā vairums dalībvalstu papildinājušas nacionālos procesuālos tiesību aktus ar vispārīgu regulējumu par prejudiciālo nolēmumu procedūru saturošiem pantiem, kā arī pievienojušas prejudiciālā nolēmuma lūgumu kā iespējamo pamatu lietas izskatīšanas apturēšanai.
- [78] Piemēram, **Latvijā** Civilprocesa likuma 5.1 pants nosaka, ka tiesa saskaņā ar ES tiesību normām uzdod EST jautājumu par ES tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai.⁴¹ Turklāt Civilprocesa likuma 214. pantā jautājuma uzdošana EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai minēta kā viens no pamatojumiem tiesvedības apturēšanai.
- [79] Līdzīgi **Ungārijas** Civilprocesa kodeksa („1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról”) 155./A pantā iekļauti tādi paši nosacījumi. Vienīgi Ungārijas kodeksā pievienota detalizētāka informācija lūguma sagatavošanai: „Tiesa nosaka lietu, kuras sakarā tiek pieprasīts Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālais nolēmums, un nepieciešamajā apjomā izklāsta faktus un Ungārijas tiesību sistēmas attiecīgo regulējumu.”⁴² Tas pats Ungārijas Civilprocesa kodeksa nosacījums arī nosaka tiesas pienākumu nosūtīt EST iesniegtā prejudiciālā nolēmuma lūguma kopiju arī Tieslietu ministrijai.
- [80] **Zviedrijā** tiesiskais regulējums par prejudiciālā nolēmuma lūguma iesniegšanu ir vēl plašāks, jo tur ir spēkā atsevišķs Likums par prejudiciālā nolēmuma lūgumu.⁴³
- [81] **Vācijā**, gluži pretēji, prejudiciālo nolēmumu procedūras nosacījumi nav ietverti atsevišķos tiesību aktos. Situācija **AK** ir vēl sarežģītāka. Lai arī **AK** nav pieņemts papildu nacionālais regulējums normatīva akta formā attiecībā uz prejudiciālajiem nolēmumiem, zināma loma ir precedentu tiesību sistēmai. Proti, ir vairāki tiesiskie precedenti par to, kādā veidā un kad **AK** tiesām jālūdz EST sniegt prejudiciālo nolēmumu.⁴⁴
- [82] Tiesneši no **Latvijas** un **Ungārijas** arī pauda viedokli, ka papildu tiesisko nosacījumu par prejudiciālā nolēmuma lūguma iesniegšanu esamība nacionālā līmenī ir atbalstāma. Tā kā tiesneši pieraduši strādāt gandrīz tikai ar savas valsts tiesību aktiem, papildu procesuālie nosacījumi nacionālajā līmenī ļauj skaidrāk saskatīt, kura nacionālā procesuālā tiesību akta kontekstā piemērojama prejudiciālā nolēmuma procedūra.⁴⁵

2. Prejudiciālā nolēmuma procedūra un EST judikatūra attiecīgajā dalībvalstī kopumā

- [83] „Saskaņā ar pastāvošo judikatūru spriedums, kurā Tiesa sniegusi prejudiciālo nolēmumu, ir saistošs attiecīgās valsts tiesai.”⁴⁶ Tādējādi saistībā ar attiecīgo lietu pieņemtais prejudiciālais nolēmums ir saistošs ne tikai iesniedzējtiesai, bet arī jebkurai apelāciju tiesai, kas izskata šo lietu tālākās tiesvedības ietvaros.⁴⁷ Tā kā prejudiciālā nolēmuma procedūra vērsta uz to, lai nodrošinātu vienotu ES

41 Latvijas Republikas Civilprocesa likums, pieņemts 14.10.1998, spēkā no 01.03.1999., publicēts Latvijas Vēstnesī 03.11.1998, Nr. 326/330.

42 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról, pieņemts 1952. gada 6. jūnijā.

43 Groussot X., Wong C., Inghammar A., Bruzelius A. Empowering National Courts in EU Law. Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, p.36. Pieejams: <http://www.sieps.se/sites/default/files/541-2009-3-rapport.pdf>.

44 Skat., piemēram, Lenz C.O., Grill G. The Preliminary Ruling Procedure and United Kingdom. Fordham International Law Journal, Vol.19(3), 1995, p.844-865.

45 2014. gada 13. oktobra intervija ar Latvijas tiesnešiem; 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas tiesnešiem.

46 EST 2010. gada 5. oktobra spriedums lietā Nr. C-173/09 Georgi Ivanov Elchinov v Natsionalna zdravnoosiguritelna kasa, paras. 29-30.

47 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, p.442.

tiesību normu interpretāciju,⁴⁸ pusēm un tiesnešiem arī citu tiesvedību ietvaros jāvadās pēc EST judikatūras. Šajā ziņā **AK** kā *Vispārējo tiesību (common law) sistēmas* valsts nedaudz atšķiras, jo šīs valsts tiesas tā vietā, lai tieši atsauktos uz EST judikatūru, var atsaukties uz **AK** tiesu agrāk pasludinātajiem spriedumiem, kuros EST judikatūra jau bijusi minēta.

- [84]** Patiesi, 84% no Pētnieku intervētajiem juristiem savā praksē piemērojuši EST judikatūru. Intervijās juristi norādīja, ka viņi atsauca uz EST judikatūru, iesniedzot pieteikumus tiesā. Tāpat daudzi no viņiem šo judikatūru izmanto akadēmiskiem mērķiem. Savukārt tiesneši EST judikatūru piemēro kā tiesību avotu, kā arī kā konkrēta argumenta pamatojumu konkrētajā lietā. Tomēr daudzi aptaujātie juristi atzina, ka EST spriedumi civiltiesiskās sadarbības jomā neveido vienotu un konsekventu judikatūras sistēmu.
- [85]** Turpmākās pētījuma sadaļas sniedz vispārīgu pārskatu par prejudiciālo nolēmumu specifiku civiltiesiskās sadarbības jomā, kā arī par katras attiecīgās dalībvalsts pieredzi attiecībā uz aktivitātēm, nacionālajām tiesām iesniedzot prejudiciālo nolēmumu lūgumus un piemērojot EST judikatūru.

2.1. Prejudiciālā nolēmuma procedūras specifika civiltiesiskās sadarbības jomā

- [86]** Statistikas dati par EST judikatūru civiltiesiskās sadarbības jomā atspoguļo visai līdzīgas tendences kā citās EST judikatūras jomās. Pirmkārt, lietu relatīvo nozīmi var noteikt pēc tā, vai lieta EST tiek izskatīta Palātā vai Virspalātā. Civiltiesiskās sadarbības jomā, kā arī citās jomās statistikas dati ir līdzīgi – vairums lietu tiek izskatīts Palātās, un Virspalātā skatīto lietu skaits veido vien mazāk nekā desmito daļu no visām izskatītajām lietām.⁴⁹
- [87]** Otrkārt, tāpat kā citās nozarēs, civiltiesiskās sadarbības jomā palielinās EST iesniegto prejudiciālo nolēmumu lūgumu skaits. Attiecīgie statistikas dati liecina, ka EST izspriesto lietu skaits aug.⁵⁰ Pētot šajā pētījumā iekļauto dalībvalstu iesniegtos jautājumus civiltiesiskās sadarbības jomā, tendence ir aptuveni tāda pati.
- [88]** Tomēr 2009. gads civiltiesiskās sadarbības jomā bija īpaši svarīgs, jo tad spēkā stājās Lisabonas līgums.⁵¹ Ja līdz 2009. gadam iesniegt lūgumus civiltiesiskās sadarbības jomā saskaņā ar Eiropas Kopienību dibināšanas Līguma (turpmāk: EK Līgums) 68. pantu atbilstoši prejudiciālo nolēmumu mehānismam bija tiesības tikai pēdējās instances tiesām, tad pēdējos piecus gadus pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās, civiltiesiskās sadarbības jomā šādus lūgumus var izteikt jebkura nacionālā tiesu instance. Piemēram, **Vācijas** zemākās instances tiesas izmantojušas šo iespēju un aktīvi sākušas izmantot prejudiciālo nolēmumu procedūru. Ieskatam: kopš 2009. gada civiltiesiskās sadarbības jomā aptuveni 15 prejudiciālo nolēmumu lūgumus iesniegušas Vācijas zemākas instances tiesas un 12 – Vācijas Federālā Augstākā tiesa (*Bundesgerichtshof*).
- [89]** Tāpat aizvadīto piecu gadu laikā dalībvalstīs konstatēts iesniegto prejudiciālo nolēmumu lūgumu kopskaita būtisks pieaugums. Vairums avotu to skaidro ar iepriekšminētajām visu instanču dalībvalstu tiesu tiesībām iesniegt EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu civiltiesiskās sadarbības jomā.

48 Turpat, 451.lpp.

49 Virspalātā vai Palātā izskatīto gadījumu skaitu civiltiesību jomā pētnieki noskaidroja, izmantojot EST meklētājprogrammu. Par kopējām tendencēm skatīt: Court of Justice of the European Union Annual Report, 2013, p. 10. Pieejams: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001enc.pdf>.

50 Turpat, 9.lpp.

51 Lisabonas Līgums, ar ko groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu, parakstīts Lisabonā 2007. gada 13. decembrī. OV C 306, 17.12.2007., 1.–229. lpp

Kopējais lūgumu skaits pakāpeniski palielinājies kopš 2004. gada, kad tika iesniegti pieci lūgumi, līdz 11 lūgumiem 2009. gadā. Pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā 2010. gadā tika iesniegti 23 lūgumi, 2011. gadā – 18 un 2012. gadā – 23.⁵²

- [90] Šajā pētījumā apskatītajās dalībvalstīs šī tendence nav tik izteikta, lai arī zināms aktivitātes palielinājums manāms saistībā ar **AK**, jo **AK** tiesas prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniegšanu civiltiesiskās sadarbības jomā uzsāka tikai 2009. gadā (divi lūgumi), un to skaits nākamajos gados bijis līdzīgs.⁵³
- [91] Tajā pašā kontekstā pēdējās instances tiesu un citu nacionālo tiesu aktivitātes salīdzinājums prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniegšanā civiltiesiskās sadarbības jomā apliecina nacionālo zemākas instances tiesu lomas pieaugumu. Ja līdz 2009. gada decembrim saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 68. pantu iesniegt EST prejudiciālā nolēmuma lūgumus bija atļauts tikai dalībvalstu pēdējās instances tiesām, tad pēc šī ierobežojuma atcelšanas pēdējās instances un citu tiesu iesniegto lūgumu skaitam ir tendence izlīdzināties – vismaz šajā pētījumā aplūkotajās dalībvalstīs.⁵⁴
- [92] Tajā pašā laikā pēdējās instances tiesas aizvien saglabā dominējošu lomu prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniegšanā civiltiesiskās sadarbības jomā. Protams, daļēji to var skaidrot kā sekas situācijai, kas bija pirms 2009. gada. Taču tajā pašā laikā kontrasts starp zemāku instanču tiesu pārsvaru prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniegšanā citās ES tiesību jomās un pēdējās instances tiesu aktivitāti civiltiesiskās sadarbības jomā vismaz dažās dalībvalstīs (piemēram, **Ungārijā**) šķiet visai uzkrītošs.
- [93] Viens iespējamais šādas situācijas skaidrojums varētu būt tāds, ka jautājumi, kas rodas civiltiesiskās sadarbības jomā, ir sarežģītāki nekā vidēji ar ES tiesību normām saistītie, tādēļ zemāku instanču tiesas cenšas izvairīties no jautājumu uzdošanas prejudiciālo nolēmumu pieņemšanai. Daži citi skaidrojumi var tikt uzskatīti par specifiskiem konkrētām nacionālajām tiesībām un ir aplūkoti nākamajās pētījuma sadaļās par attiecīgajām dalībvalstīm.
- [94] Tāpat ES paplašināšanās process ir spēlējis noteiktu lomu dalībvalstu iesniegto lūgumu skaita izmaiņās – civiltiesiskās sadarbības jomā no valstīm, kas ES pievienojās pēc 2004. gada, ir iesniegti pavisam 18 lūgumi (konkrēti, no Čehijas Republikas, Polijas, Bulgārijas, Latvijas, Lietuvas, Slovēnijas un Ungārijas), tādēļ no šajā pētījumā apskatītajām dalībvalstīm **Latvijas** un **Ungārijas** pieredze apliecina jauno dalībvalstu pieaugošo aktivitāti prejudiciālo nolēmumu lūgšanā.
- [95] Civiltiesiskās sadarbības joma arī spēlē īpašu lomu salīdzinājumā ar citām EST judikatūras jomām, pateicoties lielajam prejudiciālo nolēmumu skaitam, kas sniegti steidzamības tiesvedībā. Laikā no 2009.–2013. gadam⁵⁵ steidzamības tiesvedība izmantota 15 gadījumos, no kuriem visos prejudiciālie nolēmumi tika lūgti saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu.⁵⁶ Četrus no šiem gadījumiem ierosināja pētījumā apskatīto dalībvalstu tiesas – trīs **Vācija**⁵⁷ un vienu **AK**⁵⁸. Visi četri gadījumi attiecās uz Briseles IIbis regulu.

52 Arcarazo D.A., Murphy C.C. (ed.) EU Security and Justice Law After Lisbon and Stockholm. Hart Publishing, 2014, p.65.

53 Skatīt pētījuma 1. pielikumu.

54 Skatīt pētījuma 1. pielikumu.

55 Statistikas dati par 2014. gadu vēl nav pieejami.

56 Court of Justice of the European Union Annual Report, 2013, p. 101. Pieejams: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001enc.pdf>.

57 EST 2010. gada 5. jūlija spriedums lietā Nr. C-256/09 PPU Bianca Purruker v Guillermo Vallés Pérez; EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C-491/10 PPU Joseba Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz.

58 EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C-497/10 PPU Barbara Mercredi v Richard Chaffe.

- [96] Šajā pētījumā apskatīto dalībvalstu tiesas parasti vienā EST adresētajā prejudiciālā nolēmuma lūgumā iekļauj vienu līdz trīs jautājumus. Tomēr dažos gadījumos tiesas EST adresētajā prejudiciālā nolēmuma lūgumā iekļāvušas līdz pat astoņiem jautājumiem.⁵⁹ **Cornelius de Visser**⁶⁰ lietā **Vācijā** pirmās instances tiesa pat sākotnēji iesniedza 11 jautājumus. Taču EST Reģistrs nosūtīja attiecīgajai tiesai sprieduma kopiju lietā **eDate Advertising un citi**,⁶¹ lūdzot norādīt, vai, ņemot vērā šo spriedumu, tā vēlas uzturēt visus šos jautājumus prejudiciālā nolēmuma lūgumā.⁶² Pēc tam šī tiesa piecus jautājumus atsaucā, bet vienam mainīja formulējumu.⁶³
- [97] Pamatā visos civiltiesiskās sadarbības jomā pieņemtajos spriedumos EST pārformulējusi nacionālo tiesu iesniegtos jautājumus, izmantojot tādas frāzes, kā „*Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā*”⁶⁴, „*Ar šo jautājumu, iesniedzējtiesa Tiesai pēc būtības jautā.*”⁶⁵, „*Tiesa pēc būtības vēlas noskaidrot*”⁶⁶. Pēc šīm frāzēm seko EST interpretācija par iesniedzējtiesas sagatavoto jautājumu vai jautājumiem⁶⁷.
- [98] **OTP Bank** lieta⁶⁸ ir īpaši ievērojama attiecībā uz EST veikto jautājumu pārformulēšanu. Šajā gadījumā EST pārsniedza tā jautājuma robežas, ko prejudiciālā nolēmuma saņemšanai bija iesniegusi **Ungārijas** Augstākā tiesa, kas lūdza interpretāciju Briseles I regulas 5. panta 1. punktam, un papildus sniedza arī skaidrojumu par tās pašas regulas 5. panta 3. punktu.
- [99] Dažu valstu tiesneši kritizēja šādu EST pieeju, kad tiek pārformulēti gandrīz visi iesniegtie jautājumi. Viņi norādīja, ka zina, ko tieši vēlas pajautāt, un minēja to kā vienu no iemesliem tam, ka prejudiciālo nolēmumu procedūra nedarbojas tik nevainojami, kā varētu.⁶⁹
- [100] Tomēr tēma par jautājumiem, kas iesniegti prejudiciālo nolēmumu saņemšanai, ir strīdīga. Neskatoties uz to, ka EST izstrādājusi visai detalizētas norādes par to, kā iesniegt lūgumus,⁷⁰ un pētījums apliecina, ka **Vācijas** tiesas to pielieto praksē,⁷¹ dažreiz arī jautājumi, ko nacionālās tiesas iesniedz prejudiciālo nolēmumu lūgumos, var tikt pakļauti kritikai.
- [101] Šajā kontekstā ļoti interesanta pieredze bija novērojama, kad divu atsevišķu dalībvalstu – **Vācijas** un Francijas – tiesas iesniedza prejudiciālo nolēmumu lūgumus EST par gandrīz identiskiem jautājumiem saistībā ar Briseles I regulu, un EST abus procesus apvienoja vienā lietā.⁷² Lai arī iesniegto jautājumu būtība bija vienāda, pēc Pētnieku domām, Vācijas tiesas jautājuma formulēšanas veids un struktūra bija labāk organizēta, dodot iespēju EST vieglāk izprast attiecīgo jautājumu, tādēļ EST bija nepieciešams veikt mazāk pārformulējumu.
- [102] Tādējādi secinājums par prejudiciālo nolēmumu lūgumos ietverto jautājumu kvalitāti ir, ka prejudiciālo nolēmumu procedūras panākumi šajā aspektā ir cieši saistīti ar procedūras sadarbības raksturu un tiesu savstarpējo cieņu. Lai arī dažreiz nacionālo tiesu iesniegtie jautājumi var būt zināmā

59 Skatīt arī EST 2014. gada 3. aprīļa spriedumu lietā Nr. C-438/12 Irmengard Weber v Mechthilde Weber, Vācijas tiesa uzdeva EST astoņus jautājumus, kas ietvēra vēl arī vairākus apakšjautājumus.

60 EST 2012. gada 5. marta spriedums lietā Nr. C-292/10 G v Cornelius de Visser.

61 EST 2011. gada 25. oktobra spriedums apvienotajās lietās Nr. C-509/09 eDate Advertising GmbH v X un Nr. C-161/10 Olivier Martinez and Robert Martinez v MGN Limited.

62 EST 2102. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C-292/10 G v Cornelius de Visser para. 34.

63 Turpat, 35. punkts.

64 Skat. EST 2009. gada 28. aprīļa spriedumu lietā Nr. 420/07 Meletis Apostolides v David Charles Orams and Linda Elizabeth Orams.

65 Skat. EST 2010. gada 25. februāra spriedumu lietā Nr. C-381/08 Car Trim GmbH v KeySafety Systems Srl.

66 Skat. EST 2010. gada 22. decembra spriedumu lietā Nr. C-497/10 PPU Barbara Mercredi v Richard Chaffe.

67 Dažās lietās vairāki jautājumi tika atbildēti vienkopos, skat. EST 2012. gada 15. novembra spriedumu lietā Nr. C-456/11 Gothaer Allgemeine Versicherung AG and Others v Samskip GmbH.

68 EST 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. C-519/12 OTP Bank.

69 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas tiesnešiem.

70 EST 2009. gada 5. decembra Informatīvais materiāls par valsts tiesu ierosināto prejudiciālo tiesvedību. OV, 2009/C 297/01.

71 2014. gada 3. novembra intervija ar Vācijas tiesnešiem.

72 EST 2012. gada 6. septembra spriedums apvienotajās lietās Nr. C 509/09 eDate Advertising GmbH v X un Nr. C 161/10 Olivier Martinez and Robert Martinez v MGN Limited.

mērā neprecīzi, pārāk aktīva EST pieeja jautājumu formulējuma maiņā varētu novest līdz situācijai, ka nacionālā tiesa nesaņem norādi tieši par to jautājumu, saistībā ar kuru tā meklējusi palīdzību. Vēl vairāk, ilgtermiņā pārāk aktīva jautājumu formulējuma maiņa varētu novest pie tā, ka dažas nacionālās tiesas varētu kopumā zaudēt drosmi iesniegt prejudiciālo nolēmumu lūgumus.

2.2. Latvija

- [103]** Latvijas tiesas pašu pirmo prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniedza gandrīz četrus gadus pēc Latvijas pievienošanās ES, 2007. gada beigās.⁷³ Taču pēc tam Latvijas tiesas prejudiciālo nolēmumu procedūru izmantojušas regulāri. Pavisam līdz 2013. gada beigām Latvijas tiesas bija iesniegušas 30 prejudiciālo nolēmumu lūgumus: 2008. gadā trīs, 2009. gadā – četrus, 2010. gadā – trīs, 2011. gadā – 10, 2012. gadā – piecus un 2013. gadā – piecus.
- [104]** Latvijā prejudiciālo nolēmumu lūgumus lielākoties iesniegušas administratīvās tiesas. Saskaņā ar statistikas datiem 2012. gada beigās no 25 lūgumiem 20 bija iesniedzis Latvijas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments, bet vēl divus – citas administratīvās tiesas.⁷⁴ Lielākoties prejudiciālo nolēmumu lūgumu tēma bija ar nodokļiem saistīti jautājumi (līdz 2012. gada beigām 15 lūgumi tika iesniegti lietās pret Valsts ieņēmumu dienestu), kas kopumā atbilst citās dalībvalstīs novērotajām tendencēm.⁷⁵
- [105]** Civiltiesiskās sadarbības jomā līdz šim Latvijas tiesas iesniegušas tikai trīs prejudiciālo nolēmumu lūgumus. Taču parasti paiet zināms laiks, pirms jauna dalībvalsts sāk iesniegt lūgumus EST pilnā apjomā.⁷⁶
- [106]** Pirmais Latvijas tiesas lūgums attiecībā uz ES instrumenta interpretāciju civiltiesībās tika iesniegts tikai 2012. gadā, astoņus gadus pēc pievienošanās ES. Tomēr šī lieta – **Trade Agency**⁷⁷ – bija ļoti nozīmīgs solis Briseles I regulas interpretācijā. Detalizēti šī lieta analizēta šī pētījuma [474] punktā.
- [107]** Divi prejudiciālo nolēmumu lūgumi tika iesniegti 2014. gadā, un arī tie attiecās uz Briseles I regulas interpretāciju. Tomēr vienā gadījumā EST uzskatīja, ka nolēmuma sniegšana nav nepieciešama, jo Latvijas tiesā konkrētā lieta vairs netika izskatīta, un attiecīgās lietas kontekstā iesniegtie jautājumi tādēļ bija kļuvuši hipotētiski.⁷⁸ Latvijas tiesas argumentu, ka attiecīgā tiesa izskata citas līdzīgas lietas, EST uzskatīja par nepieņemamu.⁷⁹
- [108]** Arī spriedums **flyLAL** lietā⁸⁰ uzskatāms par nozīmīgu Briseles I regulas tvēruma interpretācijā. Tomēr šī pētījuma veikšanas brīdī Latvijas tiesa nav pieņēmusi galīgo nolēmumu pamata tiesvedībā.

73 Sakarā ar to, ka lieta tika reģistrēta EST 2008. gada sākumā, statistikas nolūkā to parasti pieskaita 2008. gadam. Skat., piemēram, Ņesterova I. Eiropas Savienības Tiesa: svarīgākie nolēmumi. Latvijai aktuālie prejudiciālie nolēmumi. Jurista Vārds, 20.11.2012., Nr. 47 (746).

74 Buka A. Requests for the preliminary rulings from Latvian courts: 10 years of the EU membership. In: „The Baltic States in the European Union: ten years as Member States”. Proceedings of the international conference, 25-26 April, 2014. Latvian Academy of Sciences, p. 24.

75 Bobek M. Learning to talk: preliminary rulings, the courts of the new member states and the Court of Justice. Common Market Law Review, 2008, Vol.45, pp. 1612-1614.

76 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, p.34.

77 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. 619/10 Trade Agency Ltd. v Seramico Investments Ltd.

78 EST 2014. gada 5. jūnija spriedums lietā Nr. C-350/13 Antonio Gramsci Shipping Corp. et al v Aivars Lembergs, para. 11.

79 Turpat.

80 EST 2014. gada 23. oktobra spriedums lietā Nr. C-302/13 flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS.

- [109] Visus minētos prejudiciālo nolēmumu lūgumus bija iesniegusi Latvijas Augstākā tiesa. Daļēji tas varētu būt skaidrojams ar iepriekš šī pētījuma [88] punktā minēto faktu, ka līdz Lisabonas līguma spēkā stāšanās brīdim, t.i., līdz 2009. gada decembrim, tiesības iesniegt lūgumus EST bija tikai pēdējās instances tiesām. Pat tiesas procesi jautājumos par spriedumu atzīšanu un izpildi ir laikie tilpīgi, un lietas ir izskatītas visās trīs tiesu instancēs un vēl EST.
- [110] Piemēram, *Trade Agency* lietā pieteikums sprieduma atzīšanai un izpildei tika iesniegts 2009. gada 28. oktobrī,⁸¹ EST spriedumu lietā pasludināja pēc nepilniem trim gadiem, bet gala nolēmumu Augstākā tiesa pieņēma vēl pēc aptuveni pieciem mēnešiem. Tādējādi tiesvedība ilga trīs gadus, trīs mēnešus un 16 dienas. Līdzīgs laika periods tika pavadīts arī, izskatot *Antonio Gramsci Shipping Corp.* lietu – trīs gadi, četri mēneši un 13 dienas.⁸²
- [111] Kā norādīts iepriekš, visi trīs prejudiciālo nolēmumu lūgumi tika iesniegti saistībā ar Briseles I regulu, un tas skaidrojams ar faktu, ka šis ES instruments civiltiesiskās sadarbības jomā ir Latvijā visbiežāk piemērotais un juristiem šī regula ir labāk pazīstama nekā citas.
- [112] Latvijas Republikas Civilprocesa likuma 5. pants norāda tiesību normas, kas tiesnešiem jāpiemēro, izskatot lietu. Šajā sarakstā minētas gan ES tiesību normas, gan atsauce, ka, piemērojot tiesību normas, tiesa ņem vērā judikatūru.⁸³ Tajā pašā laikā šis pants skaidri nenorāda, kuras tiesas judikatūra būtu jāņem vērā. Tomēr Civilprocesa likuma komentāros norādīts, ka EST veiktā ES tiesību normu interpretācija ir saistoša un galīga.⁸⁴
- [113] Lietās, kas attiecas uz ES civiltiesībām, Latvijas Augstākā tiesa atsevišķos gadījumos paļaujas uz EST judikatūru; turklāt pētījums apliecināja, ka zemāka līmeņa tiesu spriedumos tiesneši EST nolēmumus piemin tikai tadēļ, ka tos citējusi kāda no pusēm, bet nolēmumu motīvu daļā sīkāku argumentāciju neiekļauj. Līdz ar to ir ļoti maz gadījumu, kad pirmās un otrās instances tiesas, pamatojot savu argumentāciju, atsaukušās uz EST spriedumiem, lai arī nacionālo tiesu pienākums, neatkarīgi no tā, vai runa ir par pēdējo instanci vai nē, ir, interpretējot ES tiesību aktu, piemērot ne tikai prejudiciālā nolēmuma rezolutīvo daļu, bet arī tajā iekļauto argumentāciju.⁸⁵
- [114] Interviju laikā tiesneši atzina, ka tiesas ir pārslogotas ar lietām, tādēļ dziļāku pētījumu veikšanai par katru jautājumu nav daudz laika. Turklāt tiesneši ne vienmēr ir informēti par jauno EST judikatūru.⁸⁶ Piemēram, pētījums apliecināja, ka pēdējo divu gadu EST spriedumi par Briseles I regulu Latvijas tiesu spriedumos nav vērtēti ne reizi. Tomēr saskaņā ar Latvijas Tiesnešu mācību centra datiem reizi gadā ieinteresētie tiesneši tiek apmācīti par jauno EST judikatūru.⁸⁷ Centrs arī norādīja, ka tiesneši nav īpaši apmācīti prejudiciālo nolēmumu lūgumu formulēšanā EST.
- [115] Apkopojot iepriekš minēto, visticamāk, ka tuvākajā nākotnē Latvijas tiesas iesniegs EST vēl lielāku skaitu prejudiciālo nolēmumu lūgumu, jo ES tiesību akti civiltiesiskās sadarbības jomā tiek piemēroti arvien biežāk, līdz ar to palielinot arī nepieciešamību pēc to interpretācijas. Tādēļ tiesnešiem jāatgādina, ka EST sniegtā interpretācija ir attiecīgās ES tiesību normas neatņemama sastāvdaļa⁸⁸ un tādēļ tā jāņem vērā, izšķirot strīdus civiltiesiskās sadarbības jomā. Turklāt EST judikatūra var atvieglot tiesu darbu, jo attiecīgajā spriedumā var būt ietverta nepieciešamā argumentācija.

81 LR Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 13. februāra lēmums lietā SKC-1/2013. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departments/1/2013/1-sk-2013.doc>.

82 LR Augstākās tiesas 2014. gada 15. oktobra lēmums lietā SKC-231/2014 [nav publicēts].

83 Latvijas Republikas Civilprocesa likuma 5. panta 6. punkts, pieņemts 14.10.1998., spēkā no 01.03.1999., publicēts Latvijas Vēstnesī 03.11.1998., Nr. 326/330.

84 Torgāns K. (ed.). Civilprocesa likuma komentāri. I daļa (1.-28.nodaļa), Tiesu namu aģentūra, 2011, 33. lpp.

85 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, p. 452.

86 2014. gada 13. oktobra intervijas ar Latvijas tiesnešiem.

87 2014. gada 13. oktobra intervijas ar Latvijas Tiesnešu mācību centra pārstāvjiem.

88 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, p. 451.

2.3. Zviedrija

- [116]** Attiecībā uz mijiedarbību starp Zviedriju un EST vispirms jāmin, ka Zviedrija ir kritizēta saistībā ar pārāk pasīvu prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanu EST. Saskaņā ar Zviedrijas Eiropas politikas institūta veikto pētījumu laikā no 1995. līdz 2009. gadam EST pēc Zviedrijas tiesu lūguma sniegusi 67 prejudiciālos nolēmumus, t.i., mazāk nekā piecas lietas gadā.⁸⁹ Skaitis arī pēc 2009. gada nav palielinājies, jo Zviedrijas tiesas 2010. gadā iesniegušas 6 lūgumus, 2011. gadā – 4, 2012. gadā – 8 un 2013. gadā – 12. Pavisam Zviedrija iesniegusi 111 prejudiciālo nolēmumu lūgumus.⁹⁰ Vairumu prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegušas pēdējās instances tiesas.⁹¹ Pēdējo piecu gadu laikā Zviedrijas tiesas saistībā ar Briseles I regulas interpretāciju iesniegušas šādas prejudiciālo nolēmumu lūgumus.
- [117]** Vienā gadījumā Zviedrijas Augstākā tiesa (*Högsta domstolen*) EST iesniedza lūgumu noteikt Briseles I regulas tvērumu attiecībā uz sprieduma izpildi, ar kuru atzītas par spēkā neesošām īpašuma tiesības uz akcijām uzņēmumā, kura juridiskā adrese ir citā dalībvalstī.⁹² Citā gadījumā lūgumu EST iesniedza Dienvidu Nortlendas Apelāciju tiesa (*Hovrätten för Nedre Norrland*)⁹³ saistībā ar jēdzienu „*lietas, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu*,” lietā, kad sabiedrības ar ierobežotu atbildību kreditors vēlējās saukt pie atbildības šī uzņēmuma valdes locekli un vienu no tā daļu īpašniekiem uzņēmuma parādu dēļ, jo viņi ļāva uzņēmumam darboties, kaut arī tā kapitāls bija nepietiekams un uzņēmums piespiedu kārtā bija jālikvidē.
- [118]** Intervijas ar Zviedrijas tiesu varas pārstāvjiem liecina, ka tiesu ierēdņi pirms lietas nodošanas tiesnesim veic ļoti rūpīgu ar ES tiesībām saistītu jautājumu izpēti.⁹⁴ Tas apliecina, ka pašreizējā EST judikatūra tiek ņemta vērā un tiesām piemīt tendence pajauties uz *acte clair* doktrīnu.
- [119]** Vēl viens intervijās minētais iemesls salīdzinoši mazajam Zviedrijas tiesu iesniegto jautājumu skaitam EST prejudiciālu nolēmumu pieņemšanai ir Zviedrijas tiesvedības efektivitāte. Zviedrija tiecas nodrošināt ātru un efektīvu tiesvedību, bet jautājuma iesniegšana EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai pagarina tiesvedību par vairāk nekā gadu.⁹⁵ Šo iemeslu dēļ Zviedrijas tiesas varētu šķīst kūtās attiecībā uz jautājumu iesniegšanu EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai. Tomēr, ja abas puses lūdz iesniegt jautājumu prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai, tas arī tiek darīts.
- [120]** Vēl viens iemesls salīdzinoši mazajam Zviedrijas tiesu iesniegto jautājumu skaitam EST, sevišķi no zemāko instanču tiesām, varētu būt „*jautājuma pacelšana augstākā līmenī*” – rajona un apelācijas instances tiesām ir tiesības vērsties Augstākajā tiesā ar konkrētu jautājumu par tiesību akta piemērošanu (līdzīga procedūra kā jautājuma iesniegšana EST prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai). Šī procedūra, iespējams, ļauj samazināt EST iesniedzamo jautājumu skaitu.

89 Bernitz U. Förhandsavgöranden av EU-domstolen. Svenska domstolars hållning och praxis. Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, p. 7. Pieejams: <http://www.sieps.se/sv/publikationer/forhandsavgoranden-av-eu-domstolensvenska-domstolars-hallning-och-praxis-20102>.

90 Court of Justice of the European Union Annual Report, 2013, p. 102. Pieejams: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001enc.pdf>.

91 Bernitz U. Förhandsavgöranden av EU-domstolen. Svenska domstolars hållning och praxis. Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, p. 51. Pieejams: <http://www.sieps.se/sv/publikationer/forhandsavgoranden-av-eu-domstolensvenska-domstolars-hallning-och-praxis-20102>.

92 EST 2009. gada 2. jūlija spriedums lietā Nr. C-111/08 S.C.T. Industri AB v Alpenblume.

93 EST 2013. gada 18. jūlija spriedums lietā Nr. C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB v Frank Koot and Evergreen Investments BV.

94 2014. gada 27. oktobra intervija ar Zviedrijas tiesnešiem..

95 Court of Justice of the European Union Annual Report, 2013, p. 10. Pieejams: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001enc.pdf>.

- [121]** Lai arī Zviedrijas atturība it kā ir pamatota, šāda attieksme Zviedrijas juridiskajā praksē dažreiz tiek dēvēta par „*izolācijas principu*”.⁹⁶ No otras puses, Zviedrija tiek raksturota kā valsts, kas ir ļoti ieinteresēta tiesiskās paļāvības, stabilitātes un labas starptautiskās tirdzniecības un pārrobežu ģimenes attiecību funkcionēšanas panākšanā. Tam savukārt nepieciešams, lai noteiktās situācijās tiktu piemēroti ārvalstu likumi.⁹⁷
- [122]** Var secināt, ka pirms lēmuma pieņemšanas par prejudiciālā nolēmuma lūguma iesniegšanu EST Zviedrijas tiesnešiem vissvarīgāko lomu spēlē apsvērumi par procesa pareizu norisi un tiesvedības efektivitāti. Turklāt šķiet, ka Zviedrijas tiesneši prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniedz tikai tad, ja jautājums nav skaidrs no iepriekšējās EST judikatūras. Pētnieki uzskata, ka prasība norādīt iemeslu, kādēļ netiek iesniegts lūgums saskaņā ar Zviedrijas procedūras noteikumiem (tos Zviedrijas parlaments pieņēmis ar Likuma par prejudiciālā nolēmuma lūguma iesniegšanu EST starpniecību)⁹⁸ ir vērtīga un nodrošina augstu EST judikatūras pētījumu kvalitāti tiesā un sekmē *acte clair* doktrīnas piemērošanu.

2.4. Vācija

- [123]** Vācija ir viena no visaktīvākajām dalībvalstīm prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanā ne tikai visās ES tiesību jomās kopumā, bet arī tieši pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā. Piemēram, kopš 1976. gada Vācijas tiesas iesniegušas prejudiciālo nolēmumu lūgumus par Briseles konvencijas par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (turpmāk: *Briseles konvencija*)⁹⁹ un Briseles I regulas interpretāciju 70 lietās (68 – EST spriedumi; vieni – ģenerālvokāta secinājumi un viena prejudiciālā nolēmumu procedūras lieta, kas atrodas izskatīšanā).
- [124]** Attiecībā uz citām ES regulām civiltiesiskās sadarbības jomā Vācijas tiesas iesniegušas prejudiciālo nolēmumu lūgumus 14 lietās. Visaktīvākais prejudiciālo nolēmumu procedūru pieprasīšanas periods attiecībā uz Briseles konvenciju un Briseles I regulu Vācijā bija 2013. un 2014. gads – seši prejudiciālo nolēmumu lūgumi gadā. Attiecībā uz citām regulām visaktīvākais periods bija 2014. gads – trīs lūgumi no Vācijas tiesām (viens – par Eiropas maksājuma rīkojuma regulu; trīs – par Dokumentu iesniegšanas regulu; divi – par Maksātnespējas regulu). Vācijas tiesas līdz šim nav iesniegušas prejudiciālo nolēmumu lūgumus saistībā ar Pierādījumu iegūšanas regulas, Romas I regulas un Romas II regulas interpretāciju.
- [125]** Vācijā prejudiciālo nolēmumu lūgumu formulēšanas metode ir ļoti svarīga. Zemākās instances tiesām prejudiciālo nolēmumu lūgumu formulēšanā kā piemērs kalpo Vācijas Federālā Augstākā tiesa (*Bundesgerichtshof, BGH*).
- [126]** Vācijā nav atsevišķa nacionālā tiesību akta, kurā būtu norādīta detalizēta informācija par prejudiciālā jautājuma formulēšanas procedūru. Vienīgais tiesiskais pamats ir LESD 267. pants. Arī zvērināti advokāti šajos jautājumos ir ļoti labi apmācīti, tādēļ viņi bieži uzņemas iniciatīvu lūgt tiesām sākt prejudiciālā nolēmuma procedūru. Novērots, ka dažreiz Vācijas pirmās instances tiesas lūdz prejudiciālo nolēmumu, lai mainītu Vācijas Federālās Augstākās tiesas (*BGH*) judikatūru. Tādējādi var teikt, ka pastāv zināma Vācijas Federālās Augstākās tiesas (*BGH*) kritika no zemāku instanču tiesu puses.

96 Bogdan M., Foreign public law and article 7(1) of the Rome Convention: some reflections from Sweden. In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques. Mélanges en l'honneur de H.Gaudemet-Tallon. Dalloz, 2008, p. 674.

97 Turpat.

98 Groussot X., Wong C., Inghammar A., Bruzelius A. Empowering National Courts in EU Law. Stockholm: Svenska institutet för europapolitiska studier, No 2010:2, 2010, p. 36. Pieejams: <http://www.sieps.se/sites/default/files/541-2009-3-rapport.pdf>.

99 Briseles 1968. gada 27. septembra Konvencija par Jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās. OV C 27, 26.01.1998, 1.-27. lpp.

2.5. Ungārija

- [127]** Ungārija starp valstīm, kas ES pievienojās, sākot ar 2004. gadu, ir vadošā valsts prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanas EST ziņā. Uz šo brīdi Ungārijas tiesneši EST nosūtījuši 106 jautājumus. Vēl vairāk, ikgadējam lūgumu skaitam piemīt augoša tendence, un 2014. gadā vien no Ungārijas tiesām iesniegti 22 prejudiciālo nolēmumu lūgumi.
- [128]** Galvenās jomas, kurās Ungārijas tiesas EST līdz šim ir iesniegušas prejudiciālo nolēmumu lūgumus, ir nodokļu tiesības, patērētāju tiesības un lauksaimniecība. Civiltiesiskās sadarbības jomā lūgumu skaits ir nenozīmīgs – civiltiesiskās sadarbības jomā Ungārijas tiesas līdz šim iesniegušas tikai četrus prejudiciālo nolēmumu lūgumus. Vēl vairāk, no četriem lūgumiem līdz šim tikai par diviem pieņemts EST spriedums – viens saistībā ar Maksātnespējas regulu, otrs – saistībā ar Briseles I regulu.¹⁰⁰ Viens lūgums pavisam nesen, 2014. gadā iesniegts par Briseles I regulu un Eiropas Maksājuma rīkojuma regulu,¹⁰¹ bet vēl vienu lūgumu par Briseles I regulu EST noraidīja kā nepieļaujamu.¹⁰²
- [129]** Vairumu prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegušas zemāku instanču tiesas, un līdz 2013. gada beigām Augstākā tiesa iesniegusi tikai 15 prejudiciālo nolēmumu lūgumus. Tomēr tajā pašā laikā Ungārijas tiesību zinātnieki izteikuši viedokli, ka Augstākā tiesa spēlē visai svarīgu lomu ES tiesību normu piemērošanā Ungārijas tiesu iekārtā, jo pēc būtības vissvarīgākās lietas nāk no Augstākās tiesas. Tāpat Augstākā tiesa ar savu praksi ietekmē ES tiesību normu piemērošanu zemāku instanču tiesās.¹⁰³ Civiltiesiskās sadarbības jomā no četriem lūgumiem kopumā trīs tika iesniegusi Augstākā tiesa.
- [130]** Liela ietekme uz tiesu aktivitāti prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanā bijusi lietā iesaistītajām pusēm, un daudzos gadījumos puses ir uzstājušas, ka prejudiciālais nolēmums noteikti ir jādod. Vēl vairāk, lietā iesaistīto pušu aktivitāti attiecībā uz prejudiciālā nolēmuma procedūru apliecina fakts, ka dažos gadījumos puses uzskatīja, ka nepieciešams iesniegt lūgumu, bet lietu izskatošā tiesa lēma pret lūguma iesniegšanu. Neskatoties uz to, ka par šo jautājumu nav apkopotu statistikas dati, tiesneši norādīja, ka šādu gadījumu ir samērā daudz.
- [131]** Tiesneši no zemākām tiesu instancēm šajā kontekstā arī akcentēja, ka dažreiz puses vēlas izmantot prejudiciālos nolēmumus kā līdzekli, lai mākslīgi pagarinātu lietas izskatīšanas laiku un attālinātu gala spriedumu.¹⁰⁴
- [132]** Tiesneši arī pauda uzskatu – ja viņiem jāpēta iepriekšējā EST judikatūra, vieglāk ir strādāt ar lietām, kas skatītas Ungārijā, jo tādā gadījumā viņi labāk izprot lietas tiesiskos un faktiskos apstākļus.¹⁰⁵
- [133]** Ar Ungārijas Augstākās tiesas praksi ir izveidots tiesiskais regulējums attiecībā uz Ungārijas tiesu iesniegtajiem prejudiciālo nolēmumu lūgumiem. Ja Ungārijas tiesa iesniegusi EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu, citām Ungārijas tiesām ir pienākums pārtraukt iztiesāt līdzīgas lietas un gaidīt EST prejudiciālo nolēmumu.¹⁰⁶

100 EST 2012. gada 5. jūlija spriedums lietā Nr. C-527/10 ERSTE Bank Hungary un EST 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. C-519/12 OTP Bank..

101 2014. gada 17. februāra pieteikums EST lietā Nr. C-94/14 Flight Refund.

102 EST 2014. gada 6. novembra rīkojums lietā Nr. C 366/14 Herrenknecht.

103 Varju M. The judicial reception of EU law. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p.221.

104 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas tiesnešiem.

105 Turpat.

106 Osztoivits A., Gombos K. Preliminary references and Hungarian courts: procedural context, trends and quality. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014., p.240.

2.6. Apvienotā Karaliste

- [134] Prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniegšanas aktivitāte AK ir uzskatāma par vidēju. Saskaņā ar pieejamajiem statistikas datiem laikā no 2009. līdz 2013. gadam **AK** tiesas ik gadu iesniegušas vidēji 20 prejudiciālo nolēmumu lūgumus.¹⁰⁷ Tas ir daudz mazāks skaits nekā Vācijā, kur iesniegti vairāk nekā 60 lūgumi, Itālijā – vairāk nekā 40 un Nīderlandē – gandrīz 40.¹⁰⁸
- [135] Līdz šim tikai nedaudzi EST nolēmumi civiltiesiskās sadarbības jomā pasludināti pēc **AK** tiesas iesniegta prejudiciālā nolēmuma lūguma. **Pirmkārt**, šobrīd vienīgais EST nolēmums par Romas II regulu balstīts uz prejudiciālā nolēmuma lūgumu, ko iesniegusi Augstā tiesa, Karalienes tiesas departaments.¹⁰⁹ **Otrkārt**, divi EST nolēmumi par Briseles IIbis regulu un Briseles I regulu tika pieņemti pēc **AK** tiesu pieprasījuma. Tāpat desmit EST nolēmumi par Briseles konvenciju tika pieņemti, pamatojoties uz AK tiesu iesniegtiem lūgumiem.
- [136] Šāda mērena aktivitāte varētu būt skaidrojama ar vairākiem iemesliem. Agrāk Civilprocesa noteikumu (*Civil Procedure Rules*) 68.2. panta 2. punkts aizliedza zemākas instances tiesām iesniegt prejudiciālā nolēmuma lūgumu.¹¹⁰ No 2013. gada tās pašas normas to pieļauj.¹¹¹ Tomēr tā pati norma norāda, ka normālā situācijā zemākas instances tiesām nevajadzētu iesniegt lūgumus EST.¹¹² Šī noteikuma pamatā ir likumdevēja bažas, ka, „ja juridiski vai faktiski apstākļi vēl nav atrisināti, tiesai iesniegt lūgumu, iespējams, bet ne vienmēr, ir priekšlaicīgi.”¹¹³ Iespējams, ka šāds formulējums samazina lūgumu skaitu tiesvedības sākuma stadijās.
- [137] Intervijas ar **AK** tiesu iekārtas pārstāvjiem norāda uz citiem potenciāliem **AK** salīdzinošas neaktivitātes iemesliem. Respondenti piebilda, ka **AK** tiesneši tiesvedības garumu uzskata par būtisku taisnīguma elementu.¹¹⁴ Tādēļ lietās, kad ES tiesību normām strīda iznākumā nav izšķiroša nozīme, tiesas izvairīsies no vērsšanās EST. Zemākas instances tiesas var pieņemt lēmumu izvairīties no vērsšanās EST pat gadījumos, ja ES tiesību normas ir būtiski nozīmīgas strīda risināšanā, bet iespējama pārsūdzība. Tādējādi, piemēram, **Canyon** lietā¹¹⁵ Komerctiesā noraidīja vienas puses ierosinājumu iesniegt prejudiciālā nolēmuma lūgumu, lai arī pats tiesnesis atzina, ka nav pārliecināts par Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkta interpretāciju.¹¹⁶ Augstākās tiesas līmenī tiesvedības ilguma samazināšanu var panākt, ļaujoties uz *acte clair* doktrīnu, tādējādi apejot pienākumu iesniegt EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu.
- [138] Nav iespējams izdarīt drošu minējumu, kādēļ tiesas katrā atsevišķā gadījumā dod priekšroku lūguma iesniegšanai EST vai atturas no tā. Tomēr šķiet saprātīgi, ka efektivitātes labad zemākas instances tiesas EST vērsas minimāli. Vidēji prejudiciālā nolēmuma procedūra ilgst ilgāk par gadu.¹¹⁷ Bieži vien nav pamata pakļaut puses šādai gaidīšanai, ja iespējama lietas pārskatīšana augstākas instances tiesā. Lietu pārskatošā tiesa var konstatēt, ka jautājums par ES tiesību normām neattiecas

107 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, pp. 34-35.

108 Turpat.

109 EST 2011. gada 17. novembra spriedums lietā Nr. 412/10, Deo Antoine Homawoo v GMF Assurances SA.

110 White Book 2014. Commentary to Rule 68.2(1). Pieejams: Westlaw UK database.

111 Civil Procedure Rules of 1998 (Amendment No 7, Rule 2013). Pieejams: <https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/civil/rules/part68>.

112 Turpat.

113 White Book 2014. Commentary to Rule 68.2(1). Pieejams: Westlaw UK database.

114 2014. gada 27. novembra intervijas ar AK tiesnešiem.

115 Anglijas un Velsas Augstās tiesas Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas 2014. gada 27. novembra spriedums lietā Canyon Offshore Ltd v GDF Suez E&P Nederland BV [2014] EWHC 3810 (Comm).

116 Turpat.

117 Court of Justice of the European Union Annual Report, 2013, p. 10. Pieejams: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2014-06/qdag14001enc.pdf>.

uz lietu, izlemjot to uz cita pamata, vai arī konstatēt, ka jautājums par ES tiesību normām ietilpst *acte clair* tvērumā. Iespējams arī, ka puses vienosies par izlīgumu, lai izvairītos no tiesāšanās, – tas ir iznākums, kas varētu būt pušu interesēm labvēlīgāks.

[139] Ierobežojošajai attieksmei pret prejudiciālajiem nolēmumiem ir būtisks trūkums. Tas liedz visām dalībvalstīm iegūt tiesisku noteiktību attiecībā uz ES tiesību normām. Tomēr šim apsvērumam piešķirtais svarīgums var būt atkarīgs no tiesas uztveres attiecībā uz savu lomu. Tiesas, uzskatot sevi par vienveidīgas prakses ieviesējām, var uzskatīt, ka vēlāmāk ir pašām iegūt galīgo atbildi ar ES tiesībām saistītos jautājumos. Tiesas, kā tas lielākoties ir **AK**, taisnīgumu attiecīgajā lietā uzskatot par augstāko prioritāti, var attaisnot savu izvēli par labu ātrākam lietas atrisinājumam prejudiciālā nolēmuma lūguma vietā, kas varētu izskaidrot relatīvi ierobežoto **AK** tiesu pieeju prejudiciālo nolēmumu procedūrai.

2.7. Secinājumi un priekšlikumi

[140] Būtībā prejudiciālā nolēmuma procedūras uzsākšanai ir divi priekšnoteikumi: pirmkārt, dalībvalsts tiesā jābūt lietai, kas aktualizē ar ES tiesību normām saistītos jautājumus, kas var veidot pamatu lūguma iesniegšanai; otrkārt, attiecīgajai tiesai jālemj par lūguma iesniegšanu.¹¹⁸ Tādēļ jebkurā ES tiesību jomā prejudiciālo nolēmumu procedūras panākumi ir atkarīgi no procedūras sadarbības rakstura un attiecīgās valsts tiesas tiesneša vēlmes iesniegt lūgumu EST.

[141] Tomēr pētījums atklāj vairākus dažādu dalībvalstu tiesnešu akcentētus jautājumus, kas norāda uz nacionālo tiesu tiesnešu zināmu skepsi par viņu lomu prejudiciālo nolēmumu procedūrā. Tika akcentēts, ka lietas izskatīšanas laikā EST nacionālo tiesu tiesnešiem nav nekāda procesuālā statusa, lai arī galvenās tiesvedības puses un dalībvalstu valdības var piedalīties lietas izskatīšanā EST.

[142] Tāpat EST iesniegto jautājumu pārformulēšana var tikt uzskatīta par zināmu iemeslu spriedzei starp EST un nacionālajām tiesām, jo dažreiz nacionālo tiesu tiesneši varētu noformulēt jautājumu nepietiekami precīzi un dažreiz EST varētu būt pārmēru aktīva jautājumu pārformulēšanā. Sevišķi nozīmīgs šis jautājums ir civiltiesiskās sadarbības jomā, kurā tiesiskais regulējums ir ļoti sarežģīts un ir grūti noteikt visprecīzāko jautājuma formulējumu.

[143] Lielākoties prejudiciālo nolēmumu lūgumu skaits no katras dalībvalsts civiltiesiskās sadarbības jomā atbilst vispārējai šo dalībvalstu tiesu aktivitātei citās ES tiesību jomās (piemēram, **Vācija**, kas kopumā ir aktīva lūgumu iesniegšanā EST, arī civiltiesiskās sadarbības jomā iesniegusi vislielāko skaitu jautājumu).

[144] Pētījums apliecina, ka pēc Lisabonas līguma spēkā stāšanās 2009. gadā kopējais EST iesniegto lūgumu skaits civiltiesiskās sadarbības jomā pieaug. Tas varētu būt skaidrojams ar to, ka tiesības iesniegt prejudiciālo nolēmumu lūgumus civiltiesiskās sadarbības jomā visu instanču tiesas ieguva tikai pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā.

[145] Lielākoties EST iesniegtie jautājumi prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai civiltiesiskās sadarbības jomā ir saistīti ar Briseles I regulas interpretāciju – gan kopumā, gan no pētījumā apskatītajām dalībvalstīm. Šāda popularitāte skaidrojama ar relatīvi ilgu laika periodu kopš regula ir spēkā, tādēļ tiesneši jau ir saskārušies ar tās piemērošanu. Turklāt citi tiesību akti civiltiesiskās sadarbības jomā regulē samērā konkrētus jautājumus, turpretī Briseles I regula attiecas uz lielu visas civiltiesiskās sadarbības jomas daļu – tā nosaka vispārīgos noteikumus, kas regulē tiesu starptautisko jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi civillietās un komercietās.

118 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, p. 35-36.

- [146]** No pētījumā iekļautajām dalībvalstīm tikai **Vācijas** un **Zviedrijas** tiesneši norādīja, ka ir labi apmācīti ES tiesību normu un EST judikatūras piemērošanā. **AK** tiesneši neizteica savu attieksmi šajā jautājumā, savukārt daži **Latvijas** un **Ungārijas** tiesneši uzsvēra, ka zināšanu trūkums par ES tiesību normām neļauj nacionālo tiesu tiesnešiem piemērot EST judikatūru un iesniegt prejudiciālos jautājumus EST. Pētnieki uzskata, ka šāda situācija saistīta ar vispārējo dalībvalstu pieredzi ES tiesību jomā, jo Latvija un Ungārija ES pievienojušās visai nesen, savukārt Vācija tajā ir jau kopš izveidošanas sākuma.
- [147]** Vēl viens iemesls, kādēļ tiesneši dažreiz izvairās no EST judikatūras piemērošanas, ir fakts, ka pareizās ES tiesību normas identificēšana būtu ļoti laikietilpīga. Šeit Pētnieki vēlas uzsvērt **Zviedrijas** tiesu labo praksi, kad tiesu ierēdņi pirms lietas nodošanas tiesnesim veic ļoti rūpīgu ar ES tiesībām saistītu jautājumu izpēti. No Zviedrijas tiesu nolēmumiem arī redzams, ka atsauces uz EST judikatūru ir ļoti visaptverošas un rūpīgas, jo Zviedrijas tiesneši diezgan bieži vienlaikus atsaucas uz vairākām (nevis tikai vienu) EST lietām, kā arī neatsaucas tikai uz ES spriedumiem kopumā, bet gan uz konkrētiem spriedumu punktiem.
- [148]** Pēc Pētnieku domām, **Zviedriju** var uzskatīt par labu piemēru arī tādā ziņā, ka valsts likumi uzliek par pienākumu tiesām motivēt savus lēmumus, ar kuriem tiek noraidīts kādas tiesvedībā iesaistītās puses lūgums iesniegt prejudiciālā nolēmuma lūgumu EST.
- [149]** Procesa ilgums EST tika minēts kā viens no galvenajiem iemesliem, kādēļ nacionālās tiesas bieži nolemj neiesniegt EST prejudiciālo nolēmumu lūgumu (piemēram, **Zviedrijā**, **AK** un **Latvijā**). Tādējādi uzskatāms, ka, ja EST process nebūtu tik laikietilpīgs, nacionālās tiesas tās viedokļa pieprasīšanā varētu būt aktīvākas. Tomēr **Vācijā** tiesneši prejudiciālo nolēmumu procedūras garumu pašu par sevi neuzskata par būtisku problēmu. Taču vienlaikus tika izteikts viedoklis, ka dažreiz tieši tiesvedībā iesaistītās puses ir tās, kas uztraucas par procesa ilgumu. Dažkārt puses vēlas lūgt tiesu iesniegt lūgumu EST, lai aizkavētu galīgā sprieduma taisīšanu lietā. Citos gadījumos puses skaidri mēģina pārliecināt tiesnešus neizmantojot procedūru, jo tās nav ieinteresētas paildzināt lietas izskatīšanu.

3. EST un nacionālā judikatūra ES tiesību normu piemērošanā *ex officio* civiltiesiskās sadarbības jomā

- [150]** Dažas regulas civiltiesiskās sadarbības jomā pašas par sevi nacionālajām tiesām neļauj vai uzliek par pienākumu piemērot ar ES tiesību normas pēc savas iniciatīvas. Piemēram, Briseles IIbis regulas 19. pants ietver pienākumu tiesai, kas ir otrā tiesa, kas izskata strīdu starp tām pašām pusēm, apturēt tiesvedību pēc savas iniciatīvas. Briseles IIbis regulas 17. apsvērums ietver aizliegumu nacionālajām tiesām pēc savas iniciatīvas piemērot jebkādu pamatojumu neizpildīt spriedumus.
- [151]** Tomēr, ja tieši regulu tekstos nav ne pienākuma, ne aizlieguma piemērot ES tiesību normas *ex officio*, noteikt nacionālo tiesu pienākumus attiecībā uz iespējamo *ex officio* piemērošanu ir daudz grūtāk. Tāpat abu līmeņu – EST un valsts – judikatūra atklāj visai sarežģītu šī jautājuma ainu.
- [152]** Sākuma punkts analīzei par nacionālo tiesu iespējām piemērot ES tiesību normas *ex officio* ir vispārīgs – tiklīdz kāda valsts kļūst par ES dalībvalsti, ES tiesību normas kļūst par attiecīgās valsts tiesību aktu daļu. Tomēr ne visus ES tiesību normu piemērošanas procesuālos aspektus nosaka paši ES tiesību akti. Tādējādi procesuālā autonomija daudzos gadījumos atstāta dalībvalstīm neatkarīgai

savu likumu par procesuālajiem jautājumiem ieviešanai, dodot katrai dalībvalstij savu risinājumu izmantošanas brīvību, piemērojot EST tiesību aktus, ja vien nav konkrēti ES līmeņa procesuālie noteikumi, kas ierobežo šādu rīcības brīvību.¹¹⁹

- [153]** Tomēr nacionālajiem procesuālajiem noteikumiem jāatbilst diviem dalībvalstu procesuālo autonomiju ierobežojošiem principiem.¹²⁰ **Pirmkārt**, efektivitātes princips nosaka, ka nacionālais tiesību akts nedrīkst būt izstrādāts tā, ka kļūst praktiski neiespējami vai pārmērīgi grūti izmantot ES tiesību aktos noteiktās tiesības. **Otrkārt**, saskaņā ar ekvivalences principu uz prasībām, kas pamatotas ar ES tiesību normām, nedrīkst attiecināt attiecīgās valsts tiesisko regulējumu, kas ir mazāk labvēlīgs nekā tas, ar ko līdzīgas darbības tiek regulētas vietējā līmenī.
- [154]** No ekvivalences principa ir atvasināts tiesu pienākums piemērot ES tiesības *ex officio*, kad nacionālajai tiesai saskaņā ar vietējiem tiesību aktiem ir pienākums vai tiesības piemērot līdzīgu nacionālo tiesību aktu regulējumu.¹²¹ Tomēr tas nav vienīgais gadījums, kad nacionālajām tiesām varētu prasīt piemērot ES tiesības pēc savas iniciatīvas. EST ir ieviesusi „konteksta efektivitātes testu”, paredzot, ka nacionālais regulējums, kas potenciāli nepieļauj ES tiesību aktu piemērošanu, jāanalizē, ņemot vērā attiecīgā nosacījuma lomu procesa gaitā un attīstībā un tā īpašās iezīmes, rēķinoties arī ar vietējās tiesu sistēmas pamatprincipiem.¹²² Saskaņā ar šo, piemēram, EST lēmumi, ka īsa laika posma noteikšana jautājumu izvirzīšanai par EST tiesību aktiem padara ES tiesību izmantošanu pārmērīgi grūtu.¹²³
- [155]** Līdz šim EST šo pieeju izmantojusi divās tiesību jomās – konkurences tiesībās¹²⁴ un patērētāju tiesībās.¹²⁵ Lai arī tā nav pievērsusies jautājumam par piemērošanu *ex officio* konkrēti civiltiesiskās sadarbības jomā, iepriekšminētais vispārīgais regulējums, visticamāk, būtu jāpiemēro arī šajā sfērā.
- [156]** Tajā pašā laikā civilprocesā jautājums par tiesību akta piemērošanu *ex officio* ir jūtīgāks nekā administratīvajā procesā. Pušu vienlīdzības princips un sacīkstes princips ierobežo tiesas iespējas kopumā izvirzīt jautājumus pēc savas iniciatīvas. EST šim jautājumam pievērsusies, nosakot, ka nacionālajām tiesām netiek uzlikts par pienākumu atteikties no pasīvās lomas, pieprasot vien nepārkāpt pašu pušu noteiktās strīda robežas.¹²⁶
- [157]** Tomēr EST judikatūra šajā jautājumā nav pilnībā skaidra, jo iepriekš minētajā **Peterbroeck** lietā,¹²⁷ risinot jautājumus par laika ierobežojumiem, kas noteikti ar ES tiesību normām saistītu jautājumu izvirzīšanai, EST nonākusi pie pretēja secinājuma. Tas nozīmē, ka katra lieta jāizsver atsevišķi, lai varētu izvērtēt, vai attiecīgās lietas apstākļi nepadara ES tiesību izmantošanu „pārmērīgi grūtu”.¹²⁸

119 Kowalik-Bańczyk K. Procedural Autonomy of Member States and the EU Rights of Defence in Antitrust Proceedings. Pieejams: http://www.yars.wz.uw.edu.pl/yars2012_5_6/s215.pdf.

120 Havelka L. Escaping the Trap: The Simplified Application of EU Law. Pieejams: <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/177/120>.

121 EST 1996. gada 24. oktobra spriedums lietā Nr. C-72/95 Aannemersbedrijf P.K. Kraaijeveld BV e.a. v Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

122 Havelka L. Escaping the Trap: The Simplified Application of EU Law. Pieejams: <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/177/120>.

123 EST 1995. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-312/93 Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS v Belgian State.

124 Skat. EST 1999. gada 1. jūnija spriedumu lietā Nr. C-126/97 Eco Swiss China Time Ltd v Benetton International NV.

125 Skat. EST 2000. gada 27. jūnija spriedumu apvienotajās lietās Nr. C-240/98 Océano Grupo Editorial SA v Roció Murciano Quintero, Nr. C-241/98 Salvat Editores SA v José M. Sánchez Alcón Prades, Nr. C-242/98 José Luis Copano Badillo, Nr. C-243/98 Mohammed Berroane un Nr. C-244/98 Emilio Viñas Feliú.

126 EST 1995. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-430/93 Jeroen van Schijndel and Johannes Nicolaas Cornelis van Veen v Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten.

127 EST 1995. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-312/93 Peterbroeck, Van Campenhout & Cie SCS v Belgian State.

128 Craig P, de Burca G. EU Law. Text, Cases and Materials. 5th Edition. Oxford University press, 2011, p. 232.

- [158] Tajā pašā laikā daži akadēmiķi kritizējuši pašu ideju par nacionālajām tiesām uzliktu pienākumu piemērot ES tiesību normas *ex officio*, norādot, ka šāda cerība balstīta uz naivu un nereālu pieņēmumu, ka tiesnesis pārzina visu ES tiesību aktu bāzi.¹²⁹ Arī EST izmantotie kritēriji, lai noteiktu, vai nacionālajām tiesām jāpiemēro ES tiesības pēc savas iniciatīvas, galvenokārt kritizēti par paredzamības trūkumu un nepraktiskumu.¹³⁰
- [159] Pētījums apstiprina, ka praksē nacionālajām tiesām nav skaidra skatījuma uz ES tiesību normu piemērošanu *ex officio*. Pētījumā, kas 2010. gadā tika veikts starp aptuveni 300 Vācijas un Nīderlandes tiesnešiem, 45,2% no šiem tiesnešiem norādīja, ka viņiem pilnībā nav skaidrs, kad jāpiemēro ES tiesību normas *ex officio*.¹³¹ Taču, kad Pētnieki intervēja juristus par tēmu, vai tiesām būtu jāpārbauda piemērojamais tiesību akts *ex officio* (pat tad, ja puses to nav prasījušas), gandrīz 80% respondentu atbildēja apstiprinoši.¹³²
- [160] Ungārijas praksē tāda principa pieņemšana, ka vietējām tiesām, izskatot lietu, jāizvirza ar ES tiesību normām *ex officio* saistīti jautājumi, izrādījās problemātiska, jo viens no Civilt kodeksa pamatprincipiem ir pušu autonomija, kas ierobežo tiesas lemlšanu ārpus pušu prasījumu robežām.¹³³ Lai arī Ungārijas tiesas pat iesniegušas EST prejudiciālo nolēmumu lūgumus attiecībā uz piemērošanu *ex officio*,¹³⁴ Ungārijas Augstākās tiesas prakse šajā sfērā nav bijusi konsekventa.¹³⁵
- [161] Tāpat nav skaidrs, vai un kā tieši EST nākotnē paplašinās ES tiesību normu piemērošanas *ex officio* pienākumu citās ES tiesību jomās. Konkrēti civiltiesiskās sadarbības jomā zināmu skaidrību varētu ieviest gaidāmais EST spriedums **Flight Refund [kompensācija par lidojumiem]** lietā,¹³⁶ kuras ietvaros Ungārijas Augstākā tiesa cita starpā lūdza EST paskaidrot:
- Vai Eiropas maksājuma uzdevums, kas izsniegts, pārkāpjot regulas mērķi, vai ko izsniegusi iestāde, kurai nav jurisdikcijas ratione materiae, var būt ex officio pārskata subjekts? Vai arī – vai pēc iebilduma paziņojuma iesniegšanas sekojošā strīda izšķiršana jurisdikcijas trūkuma gadījumā jāpārtrauc ex officio vai pēc pieprasījuma?*
- [162] Atbilde uz šo jautājumu varētu atklāt EST skatupunktu attiecībā uz ES tiesību normu piemērošanu *ex officio* civiltiesiskās sadarbības jomā.
- [163] Tādējādi ES tiesību aktu piemērošana *ex officio* kopumā, kā arī sevišķi civiltiesiskās sadarbības jomā, aizvien ir ļoti sarežģīts jautājums. ES tiesību normu piemērošana *ex officio* ir jautājums, kas ne tikai nacionālo tiesu tiesnešiem liek justies zināmā mērā nedroši, bet arī norāda uz skaidrības un konsekvences trūkumu pat pašā EST judikatūrā. Cerams, vistuvākajā nākotnē jaunākā EST judikatūra civiltiesiskās sadarbības jomā nacionālo tiesu tiesnešiem sniegs detalizētākas vadlīnijas.

129 Jaremba U. National Judges As EU Law Judges: The Polish Civil Law System. Martinus Nijhoff Publishers, 2013. p. 218.

130 Havelka L. Escaping the Trap: The Simplified Application of EU Law. Pieejams: <http://www.cyelp.com/index.php/cyelp/article/view/177/120>.

131 Aptaujas rezultātu kopsavilkums par Dānijas un Vācijas tiesnešu zināšanām par ES tiesībām „Tiesas nav pārliecinātas par ES tiesībām” Pieejams: <http://legalresearchnetwork.eu/wp-content/uploads/2011/10/PaperTobiasNowakGroningen.doc>.

132 Pētījuma autoru veiktās aptaujas rezultāti.

133 Varju M. The judicial reception of EU law. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 207.

134 EST 2006. gada 5. oktobra spriedums apvienotajās lietās C-290/05 Ákos Nádasdi v Vám- és Péntüzgyőrség Észak-Alföldi Regionális Parancsnoksága un C-333/05 Ilona Németh v Vám- és Péntüzgyőrség Dél-Alföldi Regionális Parancsnoksága; EST 2010. gada 9. novembra spriedums lietā Nr. C-137/08 VB Péntüzgyi Lízinc Zrt. v Ferenc Schneider.

135 Varju M. The judicial reception of EU law. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 209.

136 EST 2014. gada 27. februāra pieteikums lietā Nr. C-94/14 Flight Refund.

4. Autonoma juridisko jēdzienu interpretācija un tās ietekme uz nacionālajām tiesām

- [164]** Pirms šī pētījuma sākšanas Pētnieki jautāja juristiem, jo sevišķi tiem, kuri specializējušies ES privāttiesībās, par autonomo interpretāciju, un 57,89% respondentu norādīja, ka juridisko jēdzienu autonomā interpretācija ES pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā viņiem rada neskaidrības.¹³⁷ Ņemot vērā, ka vairums respondentu norādīja, ka jēdzienu autonomā interpretācija civiltiesiskās sadarbības jomā rada grūtības, Pētnieki uzskatīja par nepieciešamu šī pētījuma ietvaros aplūkot šo jautājumu sīkāk.
- [165]** Autonomā interpretācija nozīmē to, ka regulās un direktīvās ietvertu jēdzienu interpretācijā netiek izmantoti dalībvalstu nacionālie normatīvie tiesību akti un tajos ietvertie jēdzienu skaidrojumi. Tā vietā tiek izmantoti Kopienas tiesību aktos ietvertie jēdzienu skaidrojumi.¹³⁸ Galvenais autonomās interpretācijas mērķis ir ieviest vienādu juridisko jēdzienu izpratni, kā arī vienotu šo jēdzienu piemērošanu ES dalībvalstīs. Atšķirīga juridisko jēdzienu interpretācija starptautiskajās privāttiesībās var novest pie *labvēlīgākās tiesas meklēšanas (forum shopping)*.¹³⁹
- [166]** Jēdziens „autonomā interpretācija” saprotams divos veidos:
- 166.1. pirmkārt, juridisko jēdzienu padarīšana par autonomiem ES līmeņa jēdzieniem;
- 166.2. otrkārt, kā pastāvīga ES līmeņa interpretācijas doktrīna (metode).¹⁴⁰
- [167]** Pirmā situācija EST judikatūrā ir sastopama biežāk nolūkā piešķirt autonomu nozīmi tādiem jēdzieniem kā, piemēram, „*civillietas un komerciālas*” utt.
- [168]** Autonomus jēdzienus var noteikt vai nu pats ES likumdevējs (piemēram, jēdziens „*spriedums*” Briseles I regulas 32. pantā¹⁴¹; jēdziens „*attiecīgās saistības izpildes vieta*” 5. panta 1. punkta (b) apakšpunktā¹⁴²; jēdziens „*uzņēmuma vai citas juridiskas personas vai fizisku un juridisku personu apvienības domicils*” 60. panta 1. punktā¹⁴³; jēdziens „*statūtos noteiktā atrašanās vieta*” 60. panta 2. punktā **AK** un Īrijas tiesību izpratnē¹⁴⁴ utt.), vai arī EST, veicot ES tiesību aktu interpretāciju (EST judikatūra¹⁴⁵). Tomēr dažu juridisku jēdzienu izpratne joprojām ir atstāta katras dalībvalsts nacionālo tiesību aktu ziņā, piemēram, „*fiziskas personas domicils*” vai „*trasta domicils*” (skatīt Briseles I regulas 59. pantu un 60. panta 3. punktu¹⁴⁶).
- [169]** Starp regulās definētajiem autonomajiem jēdzieniem ir sastopami arī tādi jēdzieni, kas aizgūti no iepriekšējās EST judikatūras. Piemēram, saskaņā ar Briseles konvencijas 6. panta 1. punktu „*personu, kuras domicils ir kādā Līgumslēdzējvalstī, var iesūdzēt tiesā kā vienu no atbildētājiem, turklāt to valstu tiesās, kurās ir kāda atbildētāja domicils*”.

137 Pētījuma autoru veiktās aptaujas rezultāti.

138 Magnus U., Mankowski P., Magnus I. Brussels I Regulation. Sellier European Law Publishers, 2007, p. 33.

139 Audit.M L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 796.

140 Nehne T., Methodik und allgemeine Lehren des europäischen Internationalen Privatrechts. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 2012, S. 42, 43.

141 Briseles Ibis regulas 2. panta a) punkts.

142 Briseles Ibis regulas 7. panta 1.b) punkts.

143 Briseles Ibis regulas 63. panta 1.punkts.

144 Briseles Ibis regulas 63. panta 2. punkts.

145 Skat. EST 1977. gada 22. novembra spriedumu lietā Nr. 43/77 Industrial Diamond Supplies v Luigi Riva; EST 1992. gada 26. marta spriedumu lietā Nr. C-261/90 Reichert v. Dresdner Bank (Reichert II); EST 1994. gada 2. jūnija spriedumu lietā Nr. No C-414/92 Solo Kleinmotoren v. Boch.

146 Skat. Briseles Ibis regulas 62. pantu un 63. panta 3. punktu.

[170] *Lietā Kalfelis* EST noteica:

*Lai piemērotu Konvencijas 6. panta 1. punktu, starp dažādām prasībām, ko cēlis viens un tas pats prasījis pret vairākiem atbildētājiem, jābūt tādai sakarībai, ka tās ir lietderīgi izskatīt kopā, lai izvairītos no nesavienojamiem, atsevišķās tiesvedībās taisītiem spriedumiem.*¹⁴⁷

[171] Šis skaidrojums vēlāk tika iekļauts Briseles I regulas 6. panta 1. punktā:

Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, var arī iesūdzēt, ja tā ir viena no vairākiem atbildētājiem, tās valsts tiesā, kurā kādam no atbildētājiem ir domicils, ar noteikumu, ka prasības ir tik cieši saistītas, ka lietderīgi tās izskatīt un noteikt kopā, lai novērstu nesavienojamu spriedumu risku, ko rada atsevišķa tiesvedība.

[172] Pirmais EST spriedums, kurā minēta autonomās interpretācijas metode, ir spriedums *Unger* lietā:

*[...] Tādēļ jēdziens „strādnieki” minētajos pantos neattiecas uz attiecīgās valsts tiesību aktiem, bet gan uz Kopienas tiesību aktiem.*¹⁴⁸

[173] Taču pirmais svarīgākais spriedums civiltiesiskās sadarbības jomā (Briseles konvencijas piemērošanas kontekstā) bija spriedums lietā *LTU v Eurocontrol*, kurā tika sniegts autonomas skaidrojums jēdzienam „civillietas un komerclietas”:

*[...] Jēdziena „civillietas un komerclietas” interpretācijā Konvencijas, sevišķi III sadaļas, piemērošanas kontekstā, nav jāatsaucas uz kādas iesaistītās valsts tiesību aktiem, bet gan vispirms uz konvencijas mērķiem un sistēmu un, otrkārt, uz vispārīgajiem principiem, kas izriet no valstu nacionālo tiesību sistēmu kopuma.*¹⁴⁹

[174] Pēc šī sprieduma EST daudzās lietās tālāk ir attīstījusi Briseles konvencijas un vēlāk – arī Briseles I regulas – autonomo interpretāciju.

[175] Neskatoties uz EST veikto juridisko jēdzienu autonomo interpretāciju (definēšanu), var būt situācijas, kad nacionālās tiesas tiesnesim šis autonomais jēdziens jāiekļauj savā nacionālajā tiesību sistēmā. Tas nav viegls uzdevums, jo nepastāv vienotas ES materiālo tiesību normas, kas kalpotu par pamatu šādai jēdzienu inkorporācijai. Tādēļ nacionālās tiesas tiesnesis šīs situācijas atrisināšanai pārsvarā izmantos *lege fori* kritēriju.¹⁵⁰ Piemēram, *Weber* lietā EST jēdzienu „nekustamā īpašuma lietu tiesības” noteica par autonomu jēdzienu:

*22. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka minētajā tiesību normā paredzētajā „lietu, kuras priekšmets ir lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu”, kategorijā ietilpst prasība, kas celta kādas citas dalībvalsts tiesā un ar ko tiek lūgts konstatēt pirkuma tiesību, kuras apgrūtina šo nekustamo īpašumu un kuras rada sekas attiecībā uz visiem, izlietošanas spēkā neesamību.*¹⁵¹

[176] No šī autonomā jēdziena izriet, ka nacionālās tiesas tiesnesim ir jāinterpretē jēdziens „pirmkuma tiesība, kas apgrūtina šo nekustamo īpašumu un kas rada sekas visām lietā iesaistītajām personām”. Kura kvalifikācija jāpiemēro – *lege fori* vai *lege commune*? Šķiet, ka piemērotāka būs kvalifikācija *lege fori*.

¹⁴⁷ EST 1988. gada 27. septembra spriedums lietā Nr. 189/87 Kalfelis.

¹⁴⁸ EST 1964. gada 19. marta spriedums lietā Nr. 75/63 Unger. Skat. arī: Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 791.

¹⁴⁹ EST 1976. gada 14. oktobra spriedums lietā Nr. 29/76 LTU v Eurocontrol, paras. 3, 5. Skat. arī: Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 792.

¹⁵⁰ Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 804, 805.

¹⁵¹ EST 2014. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. C-438/12 Weber, para. 40; EST 1990. gada 10. janvāra spriedums lietā Nr. No C-115/88 Reichert, para. 8. Skat. Briseles Ibis regulas 24. panta 1. punktu (Briseles I regulas 22. panta 1. punkts).

- [177]** Tomēr šī autonomā interpretācija vai kvalifikācija būs jāpiemēro ne tikai tad, kad attiecīgā jēdziena definīcija būs ietverta starptautiskajā līgumā vai ES sekundārajā tiesību aktā (kas ir visvienkāršākā situācija), bet arī tad, ja nacionālajos tiesību aktos ir atsauce uz starptautisko līgumu¹⁵² vai ES sekundāro tiesību aktu.
- [178]** Piemēram, saskaņā ar **Latvijas** Civilprocesa likuma 644. panta otro punktu:
*Attiecībā uz sprieduma izpildes pasludināšanas kārtību, kas paredzēta [...] Padomes regulā Nr. 44/2001, Padomes regulā Nr. 2201/2003 un Padomes Regulā Nr. 4/2009, piemērojami šā likuma 77. nodaļas noteikumi par ārvalstu tiesas nolēmumu atzīšanu, ciktāl to pieļauj attiecīgo [...] regulu noteikumi.*¹⁵³
- [179]** Šajā pantā vārds „*spriedums*” ir interpretējams nevis saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likuma 636. pantu, bet gan autonomi, t.i., saskaņā ar Briseles Ibis regulas 2. panta (a) apakšpunktu (Briseles Ibis regulas 2. panta 4. punktu).
- [180]** Tomēr tiesību zinātnieki uzskata, ka EST veiktā Briseles konvencijas un Briseles I regulas autonomā interpretācija ir drīzāk balstīta uz teleoloģisku pieeju, nevis uz salīdzinošu tiesību pētījumu rezultātiem.¹⁵⁴ Rezultātā EST katrā atsevišķā gadījumā Briseles konvencijas un Briseles I regulas vajadzībām nosaka autonomu katra konkrētā jēdziena definīciju.
- [181]** Piemēram, saskaņā ar Briseles konvencijas 5. panta 1. punktu pirmo teikumu un Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu¹⁵⁵ „*Personu, kuras domicils ir kādā dalībvalstī, citā dalībvalstī var iesūdzēt lietās, kas attiecas uz līgumiem, attiecīgās saistības izpildes vietas tiesā*”. Lai šo tiesību normu piemērotu pareizi un nošķirtu to no 5. panta 3. punkta, jānoskaidro, kā ir saprotams jēdziens „*lieta, kas attiecas uz līgumu*”. Savā 1983. gada 22. marta spriedumā lietā **Martin Peters**¹⁵⁶ EST nolēma, ka šis jēdziens jāinterpretē nevis saskaņā ar vienas vai otras valsts nacionālajiem tiesību aktiem (t.i., noraidīja gan *lege fori*, gan *lege causae* kvalifikāciju), bet gan autonomi, pamatojoties uz Briseles konvencijas sistēmu un mērķi.¹⁵⁷ Tādējādi iepriekšminētā termina autonomā definīcija ir balstīta nevis uz salīdzinošo tiesību doktrīnā izmantojamām metodēm, bet gan uz sistēmiskās un teleoloģiskas interpretācijas metodēm.¹⁵⁸
- [182]** Turpmākajā judikatūrā EST ierobežoja šī jēdziena autonomās definīcijas tvērumu, nolemjot, ka „*lietas, kas attiecas uz līgumu*” nav jāsaprot kā situācija, kurā nav vienas puses brīvi uzņemtu saistību attiecībā pret otru pusi.¹⁵⁹ Protams, šī autonomā definīcija nav universāla.¹⁶⁰ Tomēr tajā pašā laikā tā nav balstīta ne uz *lege fori*, ne uz *lege causae* kvalifikācijas kritēriju.
- [183]** Jāsecina, ka EST veiktā autonomā interpretācija nav viena no interpretācijas metodēm (līdzās sistēmiskajai, teleoloģiskajai un vēsturiskajai interpretācijas metodei), bet gan juridisko jēdzienu (*lege commune*) definēšanas veids līdzās *lege fori* un *lege causae* kritērijiem.¹⁶¹

152 Parrot K. L'interprétation des conventions de droit international privé. Dalloz, 2006, p. 262 (§ 365).

153 Latvijas Republikas Civilprocesa likuma 5. panta 6. punkts, pieņemts 14.10.1998., spēkā no 01.03.1999., publicēts Latvijas Vēstnesī 03.11.1998., Nr. 326/330.

154 Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Tome I. PUF, 2007, p. 396.

155 Briseles Ibis regulas 7. panta 1.a) punkts.

156 EST 1983. gada 22. marta spriedums lietā Nr. 34/82 Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging, paras. 9, 10.

157 Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. L.G.D.J. 2010, p. 169.

158 Skat. arī: Bureau D., Muir Watt H. Droit international privé. Tome II. PUF, 2007, p. 284; Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 798.

159 EST 1992. gada 17. jūnija spriedums lietā Nr. C-26/91 Jacob Handte & Co. GmbH v Traitements mécano-chimiques des surfaces SA, para. 15; EST 1998. gada 27. oktobra spriedums lietā Nr. C-51/97 Réunion européenne SA v Spliethoff's Bevrachtungskantoor BV, paras. 17, 19.

160 Gaudemet-Tallon H. Compétence et exécution des jugements en Europe. 4e édition. L.G.D.J. 2010, p. 169, 170.

161 Audit M. L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p. 798, 799.

- [184] Pati EST ne vienmēr piemēro jēdzienu autonomo definēšanu. Dažos gadījumos EST norādījusi uz nepieciešamību piemērot *lege fori* vai *lege causae* kvalifikāciju¹⁶² (skatīt: piemēram, spriedumus **Zegler** un **Tessili**¹⁶³ lietās). Tomēr, piemērojot Briseles I regulu, ES likumdevējs tajā jau ir nomainījis definīcijas, ietverot tajās iepriekšminētajos spriedumos sniegtos autonomos jēdzienu skaidrojumus.¹⁶⁴ Rezultātā jāsaaka, ka *lege commune* jeb jēdzienu autonomā definēšana ES līmenī tiek pielietota aizvien biežāk.¹⁶⁵ Šajā sakarā šķērslis ir šī definēšanas veida izejas punkta neesamība; citiem vārdiem, tā aizvien retāk ir balstīta uz nacionālo tiesību sistēmu salīdzinošo analīzi, un dažas autonomās definīcijas pat ir balstītas uz juridisku vakuumu.¹⁶⁶
- [185] Tajā pašā laikā ir taisnība, ka EST ļoti bieži pielieto interpretāciju, atsaucoties uz konkrētas regulas mērķiem un sistēmu, kā arī uz vispārīgajiem principiem, kas izriet no nacionālo tiesību sistēmu kopuma (*Corpus*).¹⁶⁷ Konkrētas regulas mērķus un sistēmu var noteikt, izmantojot teleoloģiskās, sistēmiskās un citas interpretācijas metodes. Taču no EST spriedumiem gandrīz nekad nevaram redzēt, kā Tiesa noskaidro šos no nacionālo tiesību sistēmu kopuma (*Corpus*) izrietošos vispārīgos principus.
- [186] Piemēram, **flyLAL** lietā¹⁶⁸ Tiesa izmanto teleoloģisko un sistēmisko, kā arī vēsturisko interpretācijas metodi, bet tas, kā Tiesa atsaucas uz vispārīgajiem principiem, kas izriet no nacionālo tiesību sistēmu kopuma (*Corpus*), lai noskaidrotu jēdzienu „*civillietas un komercietas*”, nav īsti skaidrs. Kā piemērs te varētu kalpot **Rüffer** lieta (para. 10).¹⁶⁹ Droši vien atsauce uz *Corpus* ir EST izmantotās metodoloģijas paliekas no Briseles konvencijas sākuma perioda, kad tās vienīgās dalībnieces bija vien dažas valstis, kuru tiesību sistēmas ir līdzīgas.¹⁷⁰
- [187] Pašlaik šķiet, ka šai metodei EST praksē ir tikai teorētiska nozīme, tādēļ tā nacionālajām tiesām ir potenciāli maldinoša. Vēl grūtāk ir iedomāties, ka nacionālā tiesa varētu veiksmīgi veikt visu dalībvalstu tiesību sistēmu salīdzinošo analīzi.¹⁷¹
- [188] Vēl viena problēma ir saistīta ar veidu, kādā EST atsaucas uz savu iepriekšējo judikatūru. Piemēram, **flyLAL** lietā (para. 26) Tiesa atsaucas uz **Sunico** lietu¹⁷² (paras. 33 un 35). **Sunico** lietā ir atsauce uz **Realchemie Nederland BV** lietu¹⁷³ (para. 39). Savukārt **Realchemie Nederland BV** lietā atrodama nākamā atsauce uz **Apostolides** lietu¹⁷⁴ (paras. 42, 45, 46).

162 Turpat, 801. lpp.

163 EST 1984. gada 7. jūnija spriedums lietā Nr. 129/83 Zegler v Salinitri, para. 15; EST 1976. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 12/76 Tessili v Dunlop AG, paras. 14, 15.

164 Audit M., L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p.801. Skat., piemēram, Briseles I regulas 30. pantu attiecībā par brīdi, kad tiek celta prasība tiesā un Briseles 5. panta pirmā punkta b) apakšpunktu attiecībā par saistību izpildes vietu.

165 Pocar F. Faut-il remplacer le renvoi au droit national par des règles uniformes dans l'article 4 du Règlement N° 44/2001? In: Vers de nouveaux équilibres entre ordres juridiques [Mélanges en l'honneur de Hélène Gaudemet-Tallon]. Dalloz, 2008, p.577.

166 Audit M., L'interprétation autonome du droit international privé communautaire. Journal du droit international. Juris-Classeur, 2004, n° 3, p.812-815; Niboyet Marie-Laure, Géraud de Geouffre de La Pradelle. Droit international privé. L.G.D.J. 2008, p. 172, 173 (§ 252); Niboyet Marie-Laure. La réception du droit communautaire en droit judiciaire interne et international. La réception du droit communautaire en droit privé des Etats membres. Bergé J.-S., Niboyet M.-L. (sous la direction). Bruylant, 2003, p.177.

167 Skat., piemēram, EST 2014. gada 23. oktobra spriedumu lietā Nr. C-302/13 flyLAL-Lithuanian Airlines v Starptautiskā lidosta „Rīga, and Air Baltic Corporation, para. 24.

168 Turpat.

169 EST 1980. gada 16. decembra spriedums lietā Nr. 814/79 Niederlande v Rüffer.

170 Skat. Briggs A. Private International Law in English Courts. Oxford University Press, 2014, p. 189.

171 Turpat.

172 EST 2013. gada 12. septembra spriedums lietā Nr. C-49/12 Sunico.

173 EST 2001. gada 18. oktobra spriedums lietā Nr. C-406/09 Realchemie Nederland BV.

174 EST 2009. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. C-420/07 Meletis Apostolides v David Charles Orams and Linda Elizabeth Orams.

[189] Šo atsauču ķēdi var turpināt: *flyLAL* (para. 26) → skatīt: *Realchemie Nederland BV* (para. 39) → skatīt: *Apostolides* (paras. 42, 45, 46) → skatīt: *Rüffer*¹⁷⁵ (para. 14); *LTU*¹⁷⁶ (para. 4); *Préservatrice foncière*¹⁷⁷ (para. 21); *ČEZ*¹⁷⁸ (para. 22); *Lechouritou*¹⁷⁹ (para. 30) → skatīt: *Baten*¹⁸⁰ (para. 29); *Henkel*¹⁸¹ (para. 29). Šāda atsauču ķēde EST judikatūru padara diezgan sadrumstalotu un neskaidru, jāskatās viens spriedums pēc otra utt. Situācija būtu skaidrāka, ja EST lietas ietvaros atsauktos tikai uz visvairāk atbilstošajiem spriedumiem. *flyLAL* lietā rodas iespaids, ka nozīmīga ir tikai *Su-nico* lieta. Piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk: ECT) bieži atsaucas uz trīs vai četriem visatbilstošākajiem saviem agrākajiem spriedumiem.¹⁸²

5. Iespējamās sankcijas pret nacionālajām tiesām nepareizas EST judikatūras un prejudiciālā nolēmuma procedūras piemērošanas gadījumā

[190] Nepastāv īpaši kontroles mehānismi pret nacionālo tiesu tiesnešiem saistībā ar EST judikatūras nepiemērošanu, kas būtu paredzēti tieši ES civiltiesiskās sadarbības jomai – ne ES līmenī, ne arī šajā pētījumā apskatītajās dalībvalstīs. Vēl vairāk, kontroles mehānismi gadījumiem, kad nacionālo tiesu sistēma nepiemēro EST judikatūru vai neiesniedz EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu, kopumā attīstīti ļoti vāji. Tādēļ pētījumā iekļauts tikai īss pārskats par šiem kontroles mehānismiem, bet to izvērtēšanai būtu jāvelta atsevišķs pētījums.

[191] Kopumā šajā pētījumā iekļautajās ES dalībvalstīs pastāv dažādas tiesu atbildības formas, kas var ietvert iekšējo pārraudzību, disciplinārās procedūras un dažos gadījumos pat kriminālatbildību un civiltiesisko atbildību vai tiesnešu atcelšanas procedūras.

[192] Piemēram, **Zviedrijā** pastāv atbildības mehānismi, lai nodrošinātu, ka tiesnešu izturēšanās, veicot savus pienākumus, ir morāli pieņemama. Zviedrijas tiesneši laikā, kad viņi pilda savus pienākumus, ir pakļauti kriminālatbildībai un civiltiesiskai atbildībai. Lai arī nav konkrētu tiesnešiem piemērojamu krimināltiesību normu, atbildība par amata pilnvaru ļaunprātīga izmantošanu vai amata pārkāpumiem tiek piemērota jebkurai personai, kura, strādājot valsts amatpersonas amatā, savas darbības vai bezdarbības dēļ, apzināti vai aiz nolaidības ignorē savus pienākumus.¹⁸³

[193] Tomēr, lai nodrošinātu, ka šie nosacījumi netiek izmantoti ļaunprātīgi, šādās lietās apsūdzību uzturēt drīkst tikai Parlamentārais Ombuds vai Lords kanclers, un lietas pret Augstākās tiesas tiesnešiem drīkst izskatīt tikai Augstākā tiesa. Lietas, kurās iesaistīti zemāku instanču tiesu tiesneši, izskata kāda no Vispārējām apelāciju tiesām. Praksē Zviedrijas tiesneši tiek apsūdzēti ārkārtīgi reti, un ir tikai daži gadījumi, kad tiesneši tikuši notiesāti.¹⁸⁴

175 EST 1980. gada 16. decembra spriedums lietā Nr. 814/79 *Niederlande v Rüffer*.

176 EST 1976. gada 14. oktobra spriedums lietā Nr. 29/76 *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*.

177 EST 2003. gada 15. maija spriedums lietā Nr. C-266/01 *Préservatrice foncière Tiard*.

178 EST 2006. gada 8. maija spriedums lietā Nr. C-343/04 *Land Oberösterreich v. ČEZ*.

179 EST 2007. gada 15. februāra spriedums lietā Nr. C-292/05 *Lechouritou*.

180 EST 2002. gada 14. novembra spriedums lietā Nr. C-271/00 *Gemeente Steenberg v Luc Baten*.

181 EST 2002. gada 1. oktobra spriedums lietā Nr. C-167/00 *Henkel*.

182 Starp daudziem citiem skat. ECT spriedumu lietā Nr. 32541/08 *Svinarenko and Slyadnev v Russia*.

183 Adenitire J. *Judicial Independence in Europe. The Swedish, Italian and German Perspectives*. p.10. Pieejams: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/research/judicial-independence/judicial-independence-in-europe.pdf>.

184 The European Commission for the Efficiency of Justice. *Report on Efficiency and Quality of Justice 2010*. p. 223. Pieejams: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/archives_en.asp.

- [194] Līdzīgi arī **Vācijas**¹⁸⁵ un **Latvijas**¹⁸⁶ pieredze apliecina, ka vairumā gadījumu pasākumus tiesu atbildības nodrošināšanai veic paši tiesneši, un tie tiek īstenoti reti un tikai ārkārtējos apstākļos.
- [195] Pētniekiem nav informācijas, ka kāda lieta par tiesnešu disciplināro vai personīgo atbildību būtu saistīta ar EST judikatūras nepiemērošanu vai prejudiciālā nolēmuma lūguma neiesniegšanu EST.
- [196] Tajā pašā laikā intervijās daži tiesneši pieļāva vismaz teorētisku iespēju veikt iekšējo uzraudzību vai pat saukt pie disciplināratbildības gadījumos, kad ļoti nepārprotami pārkāptas ES tiesību aktos noteiktās prasības.¹⁸⁷
- [197] Papildus iepriekšminētajām uz atsevišķiem tiesnešiem attiecināmām atbildības formām var apgalvot, ka nepareiza EST judikatūras piemērošana vai izvairīšanās no pienākuma iesniegt prejudiciālā nolēmuma lūgumu EST pārkāpj cilvēktiesības, konkrēti, tiesības uz taisnīgu tiesu. Tādēļ dažās valstīs uz šāda pamata iespējams iesniegt konstitucionālo sūdzību.
- [198] Šajā jautājumā visattīstītākā judikatūra ir **Vācijā**. Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikuma (*Grundgesetz*) 101. pants nosaka, ka nevienam nedrīkst liegt likumā noteiktu tiesu.¹⁸⁸ Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa (*Bundesverfassungsgericht*) jau pirms trīsdesmit gadiem atzina EST par likumā noteiktu tiesu Vācijas Konstitūcijas 101. panta izpratnē. No tā Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa secināja, ka Vācijas tiesu pienākums iesniegt lūgumu EST saskaņā ar LESD 267. pantu veido daļu no pamattiesībām uz taisnīgu tiesu. Tādēļ, ja Vācijas pēdējās instances tiesa nav iesniegusi attiecīgu lūgumu gadījumā, kad to bija pienākums darīt, tā pieļauj tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu, un personām ir tiesības par šādu spriedumu iesniegt konstitucionālo sūdzību.¹⁸⁹
- [199] Līdzīgu prasību par tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu var izvirzīt arī saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību konvenciju,¹⁹⁰ to attiecīgi iesniedzot ECT. Patiešām, ECT savā judikatūrā atzinusi, ka lūguma neiesniegšana var pārkāpt tiesības uz taisnīgu tiesu, sevišķi, ja izrādās, ka šāda lūguma neiesniegšana ir patvaļīga. Taču līdz šim ir izskatīta tikai viena lieta pēc būtības un pieņemti vairāk nekā 20 lēmumi par lietas nepieņemamību (kopš 1989. gada), jo ECT nemainīgā nostāja bija, ka šāda lūguma neiesniegšana attiecīgajā lietā nebija pietiekami patvaļīga, lai to kvalificētu kā tiesību uz taisnīgu tiesu pārkāpumu.¹⁹¹
- [200] Kā vēl viens alternatīvs kontroles mehānisms jāpiemin Eiropas Komisijas (turpmāk: *Komisija*) tiesības uzsākt pārkāpuma procedūru saskaņā ar LESD 258. pantu. Lai arī vairumā gadījumu ES tiesību normu pārkāpumi, ko pieļāvušas dalībvalstis, notikuši nepareizas vai novēlotas direktīvu transponēšanas dēļ, šī procedūra varētu kalpot kā kontroles mehānisms gadījumiem, kad nacionālās tiesas nepiemēro EST judikatūru vai izvairās no prejudiciālā nolēmuma lūguma iesniegšanas EST.
- [201] Līdz šim nacionālo tiesu pieņemto lēmumu dēļ pārkāpuma procedūras pret dalībvalstīm nav sāktas. Taču, kā redzams no zemāk minētajiem piemēriem, aizvadīto divdesmit gadu laikā Komisija ir kļuvusi aktīvāka, un tas liek domāt, ka Komisija ir gatava spert soļus nacionālo tiesu kontroles virzienā. Pētnieki konstatēja, ka jau pirms 20 gadiem Komisija lietā pret **AK** norādījusi, ka ES tiesību aktu pārkāpums noticis nacionālo tiesu veiktas vietējā tiesību akta interpretācijas dēļ.¹⁹²

185 Adenitire J. Judicial Independence in Europe. The Swedish, Italian and German Perspectives. p. 10. Pieejams: <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/research/judicial-independence/judicial-independence-in-europe.pdf>.

186 Tiesnešu disciplināras atbildības likums, pieņemts 27.10.1994., spēkā no 24.11.1994. Publicēts Latvijas Vēstnesī 10.11.1994., Nr. 132.

187 2014. gada 13. oktobra intervija ar **Latvijas** tiesnešiem; 2014. gada 20. novembra intervija ar **Ungārijas** tiesnešiem.

188 Vācijas Federālās Republikas Pamatlikuma (*Grundgesetz*) 101. pants. Pieejams: www.gesetze-im-internet.de.

189 Ir samērā daudz šādu Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas spriedumu – par to sīkāk skat., piemēram, Arndt F. The German Federal Constitutional Court At the Intersection of National and European Law: Two recent Decisions. In: German Law Journal (2001). Pieejams: <http://www.germanlaw-journal.com/index.php?pageID=11&artID=34>.

190 Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Pieņemta 04.11.1950. spēkā no 03.09.1953.

191 Valutyte R. State Liability For The Infringement Of The Obligation To Refer For A Preliminary Ruling Under The European Convention On Human Rights. In: Jurisprudence. Mykolas Romeris University periodical reviewed research papers Vol. 19(1), 2012, p.10.

192 EST 1994. gada 8. jūnija spriedums lietā Nr. C-382/92 Commission of the European Communities v United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

- [202]** Jaunāki piemēri atrodami **Zviedrijā** un **Ungārijā**. Pret Zviedriju pārkāpuma procedūra tika sākta 2004. gadā, un Komisija savā argumentētajā atzinumā norādīja uz Zviedrijas tiesu izvairīšanos no prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanas un Zviedrijas procesuālo tiesību aktu trūkumiem šajā kontekstā. Taču šī lieta līdz EST nenonāca, jo Zviedrija veica grozījumus savos procesuālo tiesību aktos.¹⁹³
- [203]** Līdzīga pieredze ir bijusi arī **Ungārijā**, kad 2013. gadā Komisija nosūtīja Ungārijas valdībai vēstuli un informēja, ka Ungārijas Augstākā tiesa nav pareizi piemērojusi ES tiesību normas, lai arī pēc tam formālas pārkāpuma procedūras darbības nesekoja.¹⁹⁴
- [204]** Visbeidzot, kā vienīgais kontroles mehānisms, ko atzinusi pati EST, jāmin iespējamās prasības par kaitējuma atlīdzību pret dalībvalstīm un valsts atbildības doktrīna.
- [205]** 2004. gadā **Köbler** lieta paplašināja valsts atbildības principa izpratni, attiecinot to arī uz dalībvalstu tiesu darbībām, EST norādot, ka pienākuma nepildīšana – jautājuma neiesniegšana EST vai nepareiza EST judikatūras piemērošana – ir priekšnoteikums valsts atbildībai.¹⁹⁵
- [206]** Neraugoties uz to, ka **Köbler** lieta tika izskatīta pirms desmit gadiem, Pētniekiem nav nekādas informācijas par veiksmīgām uz šo lietu balstītām prasībām dalībvalstu tiesās. Tomēr pētījumā konstatēti vairāki mēģinājumi, kad šādas prasības mēģināts iesniegt **Ungārijā**,¹⁹⁶ **Vācijā**,¹⁹⁷ **AK**¹⁹⁸ un **Latvijā**.¹⁹⁹ Tas nav uzskatāms par pārsteigumu, jo šāda kaitējuma atlīdzināšanas pieprasīšanas procedūra būtu ļoti laikietilpīga un sarežģīta, turklāt valsts atbildībai noteiktos priekšnoteikumus tiesu varas darbību dēļ ir ļoti grūti izpildīt.²⁰⁰
- [207]** Tādējādi apkopojošais secinājums ir tāds, ka teorētiski pastāv vairākas iespējas kontrolēt nacionālo tiesu tiesnešus tajos gadījumos, kad, iespējams, netiek piemēroti EST spriedumi, vai gadījumos, kad nacionālo tiesu tiesneši izvairās no pienākuma iesniegt EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu. Tomēr pētījums par šādu iespēju praktisku piemērošanu apliecina, ka šobrīd tās visas ir vairāk teorētiskas un praksē nav spējīgas darboties.

193 Craig P., de Burca G. EU Law. Text, Cases, and Materials. 5th ed. Oxford University Press, 2011, p.429.

194 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

195 EST 2003. gada 30. septembra spriedums lietā Nr. C-224/01 Köbler.

196 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas tiesnešiem.

197 Lock T. Is Private Enforcement of EU Law through State Liability a Myth? An Assessment 20 Years after Francovich. In: Common Market Law Review. Vol.49(5), 2012, p. 1675-1702.

198 Cooper v. Attorney General [2008] EWHC 2178. Mentioned in: Lock T. Is Private Enforcement of EU Law through State Liability a Myth? An Assessment 20 Years after Francovich. In: Common Market Law Review. Vol. 49(5), 2012, p. 1675-1702.

199 Piemēram, LR Augstākās tiesas Senāta 2011. gada 22. jūlija lēmums lietā SKA-782/2011. Skat. arī: Slaņķe G. ES tiesības Latvijā – maldugunis purvā? Pieejams: <http://www.lr.lv/2011/11/22/es-tiesibas-latvija-maldugunis-purvā>.

200 Ir vairāki raksti par valsts atbildību, piemēram, Anagnostaras G. Erroneous judgments and the prospect of damages: The scope of the principle of governmental liability for judicial breaches. European Law Review Vol. 31, 2006, p. 735-747; Beutler B. State Liability for breaches of Community law by national courts: Is the requirement of a manifest infringement of the applicable law an insurmountable obstacle? Common Market Law Review Vol. 46, 2009, p. 773-804.

I DAĻA: ATTIECĪGO VALSTU TIESU PRAKSE EST JUDIKATŪRAS PIEMĒROŠANĀ: SPECIĀLIE JAUTĀJUMI

1. Starptautiskā jurisdikcija saskaņā ar Briseles Ibis (Briseles I) regulu

1.1. Īss ieskats Briseles Ibis regulā

- [208]** 1968. gada 27. septembrī sešas sākotnējās Eiropas Ekonomikas Kopienas dalībvalstis (Beļģija, Francija, Itālija, **Vācija**, Nīderlande un Luksemburga) noslēdza Briseles konvenciju. Šī konvencija stājās spēkā 1973. gada 1. februārī. 1971. gadā ar atsevišķu Protokolu EST tika piešķirta jurisdikcija interpretēt 1968. gada 27. septembra Konvencijai par jurisdikciju un tiesu spriedumu izpildi civil- lietās un komerc lietās.²⁰¹
- [209]** 2000. gada 22. decembrī tika pieņemta Briseles I regula. Saskaņā ar Briseles I regulas 5. un 19. ap- svērumu starp abiem instrumentiem jānodrošina kontinuitāte, īpaši attiecībā uz EST veikto Brise- les konvencijas interpretāciju.
- [210]** Trešais instruments ir jauns: Briseles Ibis regula, kas nomaina Briseles I regulu. Saskaņā ar 66. pantu regula attiecas tikai uz uzsāktajām tiesvedībām, uz formāli sagatavotiem vai reģistrētiem auten- tiskiem instrumentiem un mierizlīgumiem, ko tiesa apstiprinājusi vai kas noslēgti 2015. gada 10. janvārī vai pēc šī datuma.
- [211]** Briseles Ibis regulas 34. apsvērums arī nosaka, ka jānodrošina kontinuitāte starp Briseles konven- ciju, Briseles I regulu un Briseles Ibis regulu, tajā skaitā, ciktāl tā attiecas uz EST interpretāciju. Tikai tad, kad instrumentu konkrētā redakcija atšķiras no iepriekšējās redakcijas, jābūt uzmanīgam, paļaujoties uz iepriekšējo interpretāciju.²⁰²
- [212]** EST daudz interpretējusi Briseles konvenciju un Briseles I regulu. Judikatūra sastāv no vairāk nekā 200 spriedumiem (skatīt: **1. pielikums**), tādējādi šajā pētījumā ir neiespējami tos visus izanalizēt, un tādēļ Pētnieki izvēlējušies strādāt ar vissvarīgāko un jaunāko EST judikatūru un jautājumiem, kas ir svarīgi attiecīgajās dalībvalstīs.
- [213]** Tā kā EST judikatūra dinamiski attīstās, pusēm un nacionālajām tiesām jābūt par šo praksi pastāvīgi informētām. Sevišķi svarīgi tas ir, kad nacionālā tiesa apsver iespēju iesniegt prejudiciālā nolēmu- ma lūgumu. Šajā sakarā kā labu piemēru var minēt kādu lietu no **Ungārijas** prakses.²⁰³ Kad lieta

201 1971. gada 3. jūnija Protokols par Tiesas sniegto interpretāciju 1968. gada 27. septembra Konvencijai par jurisdikciju un tiesu spriedumu izpildi civil- lietās un komerc lietās. Teksts tika grozīts ar 1978. gada 9. oktobra Konvenciju par Dānijas Karalistes, Īrijas un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes pievienošanas, ar 1982. gada 25. oktobra Konvenciju par Grieķijas Republikas pievienošanas un ar 1989. gada 26. maija Konvenciju par Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas pievienošanas.

202 Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation, Sellier European Law Publishers, 2012, p. 32.

203 Ungārijas Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. Gfv. IX. 30.187/2011.

nonāca Ungārijas Augstākajā tiesā, atbildētājs lūdza tiesu iesniegt EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu par tiesas jurisdikciju šajā lietā. Augstākā tiesa norādīja, ka saskaņā ar EST spriedumu **CIL-FIT** lietā²⁰⁴ nav nepieciešams sākt prejudiciālā nolēmuma procedūru, ja jau pastāv EST judikatūra konkrētajā jautājumā. Turklāt Augstākā tiesa atsaucās uz EST spriedumu **De Bloos** lietā,²⁰⁵ kur tā jau bija paziņojusi, ka prasība atlīdzināt kaitējumu par līgumsaistību neizpildi uzskatāma par līgumisku prasījumu.

1.2. Jurisdikcija un Briseles Ibis regulas mijiedarbība ar citiem tiesību instrumentiem

[214] Vairāki ES tiesību akti, piemēram, Briseles Ibis regula (iepriekš – Briseles I regula), Briseles IIbis regula, Maksātnespējas regula, Uzturlīdzekļu regula, Mantojuma regula un starptautiskas konvencijas, piemēram, Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (turpmāk: *CMR konvencija*),²⁰⁶ un Monreālas konvencija par dažu starptautisko gaisa pārvadājumu noteikumu unifikāciju (turpmāk: *Monreālas konvencija*)²⁰⁷ risina starptautiskās jurisdikcijas jautājumu. Tādējādi katrā lietā ir ļoti svarīgi noteikt katra tiesiskā instrumenta tvērumu, turklāt jāpatur prātā, ka citi, vēl specifiskāki instrumenti ir prioritāri salīdzinājumā ar Briseles Ibis regulu, bet tikai ar nosacījumu, ka tie risina tieši vai netieši ar jurisdikciju saistītus jautājumus.²⁰⁸ EST konstatēja:

*tādā lietā, kāda ir pamata lieta, konvencijā īpašās jomās paredzētie tiesas jurisdikcijas, atzīšanas un izpildes noteikumi ir piemērojami ar nosacījumu, ka tiem ir augsts paredzamības līmenis, tie atvieglo pareizas tiesvedības intereses un ļauj maksimāli samazināt vienlaicīgu tiesvedību risku un ka tie nodrošina nolēmumu civiltiesību un komerciesību jomā brīvu apriti un tiesu savstarpēju uzticēšanos Savienībā (favor executionis) ar nosacījumiem, kas ir vismaz tikpat labvēlīgi kā tie, kuri paredzēti minētajā regulā.*²⁰⁹

[215] Tomēr praksē nacionālajām tiesām var būt grūti izvairīties no neskaidrībām ar dažādiem juridiskiem dokumentiem, kas regulē tiesu jurisdikciju un konkrētajā situācijā piemērot pareizo instrumentu.

[216] Divas nesen skatītas lietas tam ir labs piemērs. Vienā no šīm lietām **Ungārijas** Augstākā tiesa lūdza EST pieņemt prejudiciālo nolēmumu saistībā ar kompensāciju par aviobiļetēm **Flight Refund** lietā.²¹⁰ Ungārijas tiesa lūdza EST paskaidrot, kurš no trim tiesību instrumentiem – Briseles Ibis regula, Eiropas Maksājuma rīkojuma regula vai Monreālas konvencija – ir piemērojams, lai noteiktu tiesas starptautisko jurisdikciju. Lieta joprojām atrodas izskatīšanā EST, tāpēc EST viedoklis šajā jautājumā vēl nav zināms.

[217] Savstarpējā saistība ar citiem instrumentiem EST būs svarīgs jautājums arī **Gazprom** lietā, kurā jau ir sniegts ģenerālvokāta atzinums.²¹¹ Kā apspriests tālāk, [250] punktā, lieta tās pamata tiesvedībā attiecas uz Ņujorkas konvenciju par ārvalstu šķirējtiesu spriedumu atzīšanu un izpildi (turpmāk: *Ņujorkas konvencija*) un Briseles I regulu.²¹² Lai arī tagad jaunās Briseles Ibis regulas 73. panta 2. punkts nosaka, ka regula neietekmē Ņujorkas konvencijas piemērošanu, šīs normas lietderība un noteiktība praksē vēl ir jānoskaidro.

204 EST 1982. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 283/81 C.I.L.F.I.T.

205 EST 1976. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 14-76 De Bloos v Bouyercase.

206 ANO Konvencija par kravu starptautisko autopārvadājumu līgumu (CMR). 399 UNTS 189, 1956.

207 Monreālas konvencija par dažu starptautisko gaisa pārvadājumu noteikumu unifikāciju 2242 U.N.T.S. 309; S. Treaty Doc. No 106-45 (2000).

208 Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation, Sellier European Law Publishers, 2012, p.847.

209 EST 2010. gada 4. maija spriedums lietā Nr. C-533/08 TNT Express Nederland BV v AXA Versicherung AG.

210 2014. gada 27. februāra pieteikums EST lietā Nr. C-94/14 Flight Refund.

211 Ģenerālvokāta Vatelē [Wathelet] 2014. gada 4. decembra secinājumi lietā Nr. C-536/13 Gazprom OAO.

212 ANO konvencija par ārvalstu šķirējtiesu spriedumu atzīšanu un izpildi. 330 UNTS 38, 1968.

- [218]** Šīs lietas spilgti ilustrē starptautisko privāttiesību sarežģītību un iemeslu, kādēļ nacionālajām tiesām dažreiz ir vēlme izvairīties no starptautisko privāttiesību instrumentu izmantošanas, jo papildus nacionālajām tiesībām tiesnešiem jāpiemēro ne tikai ES tiesības, bet arī starptautiskās publiskās tiesības. Tādējādi var secināt, ka arī nākotnē būs grūtības piemērot specializētās konvencijas un Briseles regulu, un EST viedoklis šajā jautājumā būs ļoti noderīgs.

1.3. Regulas tvērums: „Civillietas un komerclietas”

- [219]** Briseles Ibis regulas 1. pants nosaka tās tvērumu un piemērošanas robežas. Salīdzinājumā ar Briseles I regulu attiecībā uz materiālo piemērošanas jomu nav bijušas būtiskas izmaiņas. Abas regulas skaidri attiecas uz „*civillietām un komerclietām*”, un šis jēdziens tiek interpretēts autonomi un neatkarīgi. Kā norādīts iepriekš, šī pētījuma [173] punktā, pēc **Vācijas** tiesas lūguma EST noteica, ka, interpretējot jēdzienu „*civillietas un komerclietas*” Briseles konvencijas (arī: Briseles I un Ibis regulu) piemērošanas nolūkos:

*nav jāizdara atsauce uz kādas iesaistītās valsts tiesību aktu, bet gan, pirmkārt, uz konvencijas mērķiem un shēmu un, otrkārt, uz vispārīgiem principiem, kas izriet no nacionālo tiesību sistēmu kopuma.*²¹³

- [220]** Briseles Ibis regula nesniedz termina „*civillietas un komerclietas*” definīciju, tomēr, lai šo robu aizpildītu, EST ir sniegusi detalizētu interpretāciju. Piemēram, nesen EST vērsās **Latvijas** Augstākās tiesas Senāts, un šajā **flyLAL lietā** EST cita starpā nolēma, ka

*civillietās un komerclietās ir jāinterpretē tādējādi, ka tāda prasība kā pamatlietā, kas ir vērsta uz apgalvoto Savienības konkurences tiesību pārkāpumu radīto zaudējumu atlīdzināšanu, ietilpst „civillietu un komerclietu” jēdzienā šīs tiesību normas izpratnē un līdz ar to ietilpst šīs regulas piemērošanas jomā.*²¹⁴

- [221]** Tādējādi EST secināja, ka flyLAL celtā prasība izriet no tiesībām, kas nosaka civiltiesisko atbildību par neatļautu darbību vai kvazideliktu.²¹⁵ Šāds secinājums ir pamatots, jo, interpretējot terminu „*civillietas un komerclietas*”, tiek ņemti vērā arī citi ES civiltiesiskie instrumenti, kas pēc struktūras un būtības ir līdzīgi. Piemēram, Briseles I regulas un Romas II regulas materiāltiesiskais tvērums un noteikumi ir saderīgi,²¹⁶ un saskaņā ar Romas II regulas 23. apsvērumu un 6. pantu, LESD 101. un 102. pantu neatļautas darbības ir jēdziena „*civillietu un komerclietu*” tvērumā.²¹⁷

- [222]** Tomēr būtu jāņem vērā, ka instrumentu dažādie mērķi var novest pie atšķirīgas civillietu un komerclietu interpretācijas. Kā aprakstīts tālāk, šī pētījuma [222] punktā, EST ne vienmēr atbalsta Romas II regulas kā Briseles I regulas interpretācijas avotu. Līdz šim EST ir izvairījusies no šādas metodoloģijas lietās, kad tās piemērošana paaugstina atbildētāja risku tikt iesūdzētam tiesā ārpus tā domicila. Šādai argumentācijai nevajadzētu liegt izmantot Romas I un Romas II regulu, nosakot Briseles Ibis regulas tvērumu. Briseles Ibis regulas darbības jomas interpretācija *per se* nepakļauj atbildētāju tiesvedības riskam ārpus sava domicila.

213 EST 1976. gada 14. oktobra spriedums lietā nr. C-29/76 LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol, para. 3.

214 EST 2014. gada 23. oktobra spriedums lietā Nr. C-302/13 flyLAL-Lithuanian Airlines AS v Starptautiskā lidosta Rīga VAS and Air Baltic Corporation AS, para. 23.

215 Turpat, 28. punkts.

216 Skat. Romas II regulas 7. apsvērumu.

217 Huber P. (ed). Rome II Regulation: Pocket Commentary. Sellier European Law Publishers, 2011, p.181.

1.4. Šķirējtiesas izņēmums saskaņā ar Briseles Ibis regulu

[223] Briseles Ibis regulas 1. panta 2. punkta (d) apakšpunkts nosaka, ka regulu nepiemēro šķirējtiesām. Šķirējtiesu izslēgšana no regulas piemērošanas jomas šķiet skaidra un vienkārša, tomēr praksē šī izņēmuma piemērošana ir izrādījusies sarežģītāka. Turklāt Briseles Ibis regulā iekļauts jauns 12. apsvēruma, kurā ietverts plašs skaidrojums attiecībā uz šo izņēmumu. Tādējādi ir noderīgi īsumā aplūkot, kā EST attīstījusi savu judikatūru attiecībā uz šo izņēmumu un kā tas ietekmējis nacionālo tiesu praksi.

[224] Šis jautājums 1991. gadā EST tika skatīts *Rich* lietā.²¹⁸ **AK** tiesa iesniedza EST jautājumu, vēloties noskaidrot, vai strīds par šķirējtiesas līguma spēkā esamību ietilpst Briseles konvencijas kompetencē. EST konstatēja:

*izslēdzot šķirējtiesu no Konvencijas piemērošanas jomas, ar tādu pamatojumu, ka uz to jau attiecas starptautiskās konvencijas, līgumslēdzējas puses ar to saprata šķirējtiesas kā jomas izslēgšanu kopumā, tostarp valsts tiesās ierosinātas tiesvedības.*²¹⁹

[225] Tādējādi regula neattiecas uz tiesas darbībām šķirējtiesas procesa atbalstam, piemēram, šķirējtiesnešu iecelšanu vai noraidīšanu.²²⁰ Turklāt no Briseles I regulas piemērošanas tvēruma izslēgtas arī citas dalībvalstu tiesās veicamās procesuālās darbības saistībā ar šķirējtiesām: šķirējtiesas vietas noteikšana, šķirējtiesas spriedumu atzīšana un izpilde.²²¹

[226] Tomēr saskaņā ar *Van Uden* lietu EST tiesvedība, kas notiek paralēli šķirējtiesai un tās atbalstam, ir regulas kompetencē.²²² Šajā lietā Van Uden uzsāka ne tikai šķirējtiesas procesu, bet arī lūdza vispārējās jurisdikcijas tiesu noteikt pagaidu aizsargpasākumus šī šķirējtiesas procesa ietvaros. EST secināja, ka šādā gadījumā ir piemērojama Briseles konvencija un tās 24. pants un tiesa var noteikt pagaidu aizsargpasākumus pat tad, ja lieta ir uzsākta vai tiks uzsākta skatīt pēc būtības šķirējtiesā.²²³

[227] Šī ir viena no nedaudzajām EST lietām, uz kuru veikta atsauce **Latvijas** tiesas sprieduma motīvu daļā. Tomēr faktiskā situācija bija atšķirīga. Konkrētajā gadījumā prasītājs cita starpā lūdza nodrošināt prasību, apķīlāt kustamo mantu, naudas līdzekļus Latvijas un ārvalstu kredītiestādēs un finanšu institūcijās. Par spriedumu, ar kuru lieta tika izņemta pēc būtības, tika iesniegta apelācijas sūdzība tajā pašā tiesā. Lemjot par prasības nodrošināšanu, apelāciju tiesa piekrita prasītāja nostājai un konstatēja:

*Nemot vērā [Briseles I regulu] un Eiropas Kopienu Tiesas 1998. gada 17. novembra lēmumu lietā Van Uden Maritime BV v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line un citi (C-391/95) [1998] E.C.R. I-7091, atzīst par pamatotu prasības nodrošināšanu [...], piemērojot naudas līdzekļu apķīlāšanu ne tikai Latvijā, bet arī ārpus Latvijas.*²²⁴

218 EST 1991. gada 25. jūlija spriedums lietā Nr. C-190/89 Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA. Šajā lietā Itālijas atbildētājs apstrīdēja šķirējtiesas līguma spēkā esamību Anglijas tiesā, neskatoties uz to, ka Šveices prasītājs jau bija iesniedzis prasību Itālijas tiesā, norādot, ka šķirējtiesas līgums ir spēkā.

219 Turpat, 18. punkts.

220 Turpat, 21. punkts.

221 Hartley T. Choice-of-court Agreements under the European and International Instruments: The Revised Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Convention. Oxford University Press, 2013, p. 81. Cf. Briggs A. Private International Law in English Courts. Oxford University Press, 2014, p. 200.

222 EST 1998. gada 17. novembra spriedums lietā nr. C-391/95 Van Uden Maritime BV, Trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another.

223 Turpat, 48. punkts. Skat. arī EST 1992. gada 26. marta spriedumu lietā Nr. C-261/90 Reichert and Kockler v Dresdner Bank, para. 32: „jānorāda, ka pagaidu līdzekļu principā nav saistīti ar šķirējtiesas procesu, bet tiek noteikti paralēli šim procesam un ir domāti, lai palīdzētu šajā procesā. Tie nav daļa no šķirējtiesas kā tādas, bet aizsargā konkrētas tiesības. Tādēļ pagaidu līdzekļu vieta konvencijas tvērumā tiek noteikta nevis saskaņā ar to dabu, bet saskaņā ar tām tiesībām, kas ir domātas, lai aizsargātu.”

224 Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2014. gada 25. marta lēmums lietā Nr. C30171108 [nav publicēts].

- [228]** Šī lieta nebija saistīta ar tiesas pagaidu aizsargpasākumiem šķīrējtiesas procesa ietvaros. Tā arī neattiecas uz tiesvedību, kas uzsāka citā dalībvalstī. Turklāt Latvijas tiesa izmantoja savu jurisdikciju, lai nodrošinātu prasību attiecībā uz mantu, kas atrodas citā dalībvalstī.
- [229]** Pirmkārt, ņemot vērā **Van Uden** lietu, var secināt, ka Briseles Ibis regulas 35. pants ir piemērojams arī lietās, kurās puses – tieši vai netieši – ir vienojušās par jurisdikciju vai kad citai tiesai ir izņēmuma jurisdikcija.²²⁵ Tomēr Briseles Ibis regulas 35. pants piemērojams tikai uz pieteikumiem pēc pagaidu, tajā skaitā aizsardzības, pasākumiem, kas iesniegti citas dalībvalsts tiesā, nevis tajā, kas lietu skata pēc būtības. Proti, ja tā pati tiesa izskata lietu pēc būtības un arī pieteikumu par prasības nodrošinājumu (kā tas bija attiecīgajā Latvijas gadījumā), tad nav piemērojams 35. pants.
- [230]** Otrkārt, pirms šī panta piemērošanas jāpārbauda arī tā ģeogrāfiskais tvērums, jo šo pantu nevar piemērot, ja atbildētājam nav domicila ES, izņemot gadījumus, kad lietai pēc būtības piemērojami izņēmuma jurisdikcijas noteikumi (Briseles Ibis regulas 24. pants, Briseles I regulas 22. pants) vai noteikumi par jurisdikcijas vienošanos (Briseles Ibis regulas 25. un 26. pants, Briseles I regulas 23. un 24. pants).²²⁶ Tādēļ augstākminētajā lietā bija skaidri jānorāda, konkrēti kurā dalībvalstī vēl prasība tiks nodrošināta.
- [231]** Tāpat ir svarīgi izlemt, vai uz konkrēto lietu attiecināma šī panta materiāltiesiskā piemērošanas joma. Atsaucoties uz **Vācijai** sniegto prejudiciālo nolēmumu, EST nosprieda, ka 35. pants attiecas tikai uz „*civillietām un komercietām*”, kā tas norādīts Briseles Ibis regulas 1. pantā,²²⁷ tādēļ, ja lietai nav piemērojama pati regula, nevar piemērot arī 35. pantu.
- [232]** Iepriekšminētajā Latvijas tiesā skatītajā lietā pamata tiesvedība attiecas uz intelektuālā īpašuma tiesībām, tādēļ regulu var piemērot, taču iespējami arī izņēmumi.²²⁸
- [233]** Ņemot vērā iepriekš izanalizēto Latvijas tiesā skatīto lietu, ir ļoti svarīgi pirms atsaukšanās uz EST judikatūru novērtēt, vai konkrētā EST lieta patiešām konkrētajā gadījumā piemērojama nacionālajā lietā. Jāizvērtē, vai uz lietu attiecināma EST judikatūra un abās lietās ir līdzīgi apstākļi. Turklāt tiesai būtu ieteicams atsaukties uz attiecīgo regulas pantu un konkrētu EST sprieduma punktu, lai saprastu atsauces pamatojumu.
- [234]** Turpinot izvērtēt šķīrējtiesas izņēmumu Briseles regulās, jāmin arī cita Latvijas tiesā skatīta lieta, īpaši tādēļ, ka juristi Pētniekiem norādīja, ka **Latvijā** nepieciešams papildus apsvērt ne tikai šo regulas izņēmumu, bet arī ar prasības nodrošināšanu saistītos jautājumus.²²⁹
- [235]** Šajā konkrētajā lietā tiesa atteicās pieņemt pieteikumu par prasības nodrošinājumu pirms šķīrējtiesas procesa sākuma Londonā, norādot, ka tai nav jurisdikcijas, jo iespējamais atbildētājs neatrodas Latvijā, kā arī konts bankā nav traktējams kā „*mantas atrašanās vieta*” un nav iesniegti nekādi pierādījumi, kas liecinātu par jebkādas iespējamā atbildētāja mantas atrašanos tiesas jurisdikcijā.²³⁰
- [236]** Prasītājs no jauna iesniedza pieteikumu, norādot, ka tiesai ir jurisdikcija, jo Civilprocesa 139. panta otrais punkts nosaka – ja puses vienojušās nodot strīdu izskatīšanai šķīrējtiesā, pieteikumu par prasības nodrošināšanu pirms prasības celšanas šķīrējtiesā iesniedz tiesai, kurā ceļama nodrošināmā

225 Magnus U., Mankowski, P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation, Sellier European Law Publishers, 2012, p.614.

226 Turpat, 612. punkts.

227 EST 1979. gada 27. marta spriedums lietā Nr.143/78 Jacques de Cavel v Louise de Cavel; EST 1982. gada 31. marta spriedums lietā Nr. C-25/81 C.H.W. v G.J.H.

228 Par mijiedarbību starp Briseles Ibis regulas 24. panta 4. daļu (agrāk Briseles I regulas 22. panta 4. daļa) un Briseles Ibis regulas 35. pantu (agrāk Briseles I regulas 31. pants) skat. EST 2012. gada 25. jūlija spriedumu lietā Nr. C-616/10 Solvay SA v Honeywell Fluorine Products, Europe BV, Honeywell Belgium NV, Honeywell Europe NV. Piemēram, 51. pants nosaka: „Regulas Nr. 44/2001 22. panta 4. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka tādos apstākļos, kādi ir pamatlietā, tiek piemērots šīs regulas 31. pants.”

229 Saskaņā ar šī pētījuma ietvaros veikto aptauju, 59,1% respondentu norādīja, ka Latvijas tiesās pastāv problēmas nodrošināt prasības un atzīt ārvalsts tiesu lēmumus, ar kuriem ir nodrošinātas prasības.

230 Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2014. gada 24. septembra lēmums lietā Nr. 3-10/0067-14/11 [nav publicēts]. Līdzīgs lēmums ar līdzīgu iemeslu: Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesu kolēģijas 2010. gada 17. jūnija lēmums lietā Nr. CA-3378-10/22 [nav publicēts].

prasība. Ja puses ir vienojušās par strīda nodošanu pastāvīgajai šķīrējtiesai, pieteikumu iesniedz tiesai pēc parādnieka vai tā mantas atrašanās vietas.²³¹ Turklāt saskaņā ar **Van Uden** un **Denilauler**²³² lietām:

*tās vietas vai, jebkurā gadījumā, līgumslēdzējas valsts tiesas, kurā atrodas nodrošināmie aktīvi, ir vislabāk spējīgas novērtēt apstākļus, kuru rezultātā var apmierināt vai atteikt prasības nodrošinājumu [..].*²³³

- [237] Lieta tika ierosināta un izskatīta, tādējādi, domājams, netieši tika atzīts, ka pieteikums ir pakļauts un piekritīgs konkrētai tiesai, tomēr lēmumā netika vērtēts jurisdikcijas jautājums un netika pieminēta **Van Uden** lieta.²³⁴ Taču tiesai būtu bijis ieteicams lemt arī par jurisdikciju, jo lieta bija cieši saistīta ar iespējamo šķīrējtiesas procesu citā dalībvalstī. Tomēr jāpiebilst, ka nacionālās tiesas ziņā ir pieņemts motivētu lēmumu par pieteikuma par prasības nodrošināšanu apmierināšanu vai noraidīšanu saskaņā ar piemērojamām nacionālajām procesuālajām normām.²³⁵
- [238] Vēl viens pretrunīgi vērtēts, īpaši **AK**, ir EST spriedums **West Tankers** lietā.²³⁶ Šajā lietā EST nosprieda, ka Anglijas tiesa nevar pieņemt rīkojumu, kura mērķis ir aizliegt personai uzsākt vai turpināt tiesvedību citā dalībvalstī (*anti-suit injunction*), pamatojot ar to, ka šāda tiesvedība ir pretrunā ar šķīrējtiesas līgumu. No sprieduma netieši izriet, ka atsevišķi jautājumi saistībā ar šķīrējtiesu ir Briseles I regulas tvērumā, lai gan šī sprieduma motivācija ne vienmēr ir izprotama.
- [239] Pēc **West Tankers** sprieduma Anglijas tiesneši mēģināja izprast tā dažādo ietekmi. Vairākos lēmumos Anglijas tiesas nošķirušas konkrēto lietu faktiskos apstākļus, kas bija **West Tankers** sprieduma pamatā. Šķīrējtiesas sastāvs, kas izskatīja **West Tankers** sprieduma pamatā esošo strīdu, uzskatīja, ka minētais spriedums liedz šķīrējtiesai izskatīt lietu vienlaikus ar Itālijas tiesu.²³⁷ Tā kā šķīrējtiesas process tika uzsākts Anglijā, prasītājs Anglijas tiesā apstrīdēja šķīrējtiesas spriedumu, norādot, ka šķīrējtiesas sastāvs nepamatoti atteicies turpināt izskatīt lietu. Anglijas tiesa interpretēja **West Tankers** spriedumu, secinot, ka **West Tankers** lietā EST risināja jurisdikcijas konfliktu starp divām tiesām. Spriedums neietekmēja šķīrējtiesas procesu un šķīrējtiesas jurisdikciju. Tādējādi šķīrējtiesas sastāvam nebija pamata atteikties tiesvedību turpināt.
- [240] Lēmumā pareizi piemērots **West Tankers** spriedums, lai gan tā precīzs tvērums paliek neskaidrs. Tādējādi būtu nepieciešams nepārprotams EST viedoklis, lai saprastu, vai EST ir būtiski mainījusi Briseles I regulas piemērošanas jomu, attiecinot *lis pendens* principu arī uz šķīrējtiesām. Šobrīd Briseles Ibis regulas 12. apsvērums skaidri nosaka, ka šķīrējtiesas sprieduma atzīšana un izpilde ir prioritāra attiecībā pret vispārējās jurisdikcijas tiesas sprieduma atzīšanu un izpildi, tādējādi netieši apstiprinot paralēlu tiesvedību iespējamību tiesās un šķīrējtiesās.
- [241] **West Tankers** lietas pamatā esošie faktiskie apstākļi vēlreiz nošķirti **Toyota Tsusho Sugar Trading Ltd.** lietā.²³⁸ Atbildētājs sāka tiesvedību **AK**, lūdzot lemt par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Lietas būtība bija – vai Anglijas tiesai ir jurisdikcija lemt par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, ņemot vērā saistīto tiesvedību Itālijā.

231 Latvijas Republikas Civilprocesa likums, Latvijas Vēstnesis 14.01.1993., Nr. 1.

232 EST 1980. gada 21. maija spriedums lietā Nr. 125/79 Bernard Denilauler v SNC Couchet Frères, para. 16. Vācijas tiesa iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu.

233 EST 1998. gada 17. novembra spriedums lietā nr. C-391/95 Van Uden Maritime BV, Trading as Van Uden Africa Line v Kommanditgesellschaft in Firma Deco-Line and Another, para. 39.

234 Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2014. gada 26. septembra lēmums lietā Nr. 3-12/00112-14/9 [nav publicēts].

235 Skat. EST 2002. gada 6. jūnija spriedumu lietā Nr. C-80/00 Italian Leather SpA v WECO Polstermöbel GmbH & Co, para. 42-43. Vācijas tiesa iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālo nolēmumu.

236 EST 2009. gada 10. februāra spriedums lietā Nr. C-185/07. Allianz SpA and Generali Assicurazioni Generali SpA v West Tankers Inc.

237 Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas 2012. gada 4. aprīļa spriedums lietā West Tankers Inc v Allianz SpA (formerly Riunione Adriatica Sicurtà) [2012] EWHC 854 (Comm).

238 Anglijas un Velsas Augstās tiesas Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas spriedums lietā Toyota Tsusho Sugar Trading Ltd v Prolat SRL [2014] EWHC 3649 (Comm).

- [242] Komerctiesa lēma, ka strīds ir tai pakļauts. Tiesa izvērtēja **West Tankers** un **Rich**²³⁹ spriedumus, lai interpretētu EST nostāju pret šķīrējtiesas procesu. Neprecizējot, kā tiesa sapratusi iepriekšminētās lietas, tā secināja, ka tiesai „netika lūgts iejaukties Itālijas tiesas darbībā, jo tiesai netika prasīts izdot pret Prolet vērstu aizliegumu uzsākt vai turpināt tiesvedību (*anti-suit injunction*). Šai tiesai tiek lūgts noteikt, vai ir spēkā esošs šķīrējtiesas līgums un pieņemt attiecīgu lēmumu”.²⁴⁰
- [243] Šāda argumentācija arī šķiet pareiza. Proti, regula nav piemērojama šķīrējtiesas procesam. Tāpat, kā norādīts iepriekš, [225] punktā, citās dalībvalstīs notiekošie procesi, kas cieši saistīti ar šķīrējtiesām, ir izslēgti no Briseles I regulas piemērošanas jomas.
- [244] Jāmin arī kāda interesanta **Zviedrijas** tiesas lieta, kas skar **West Tankers** sprieduma piemērošanu. Pirmās instances tiesa, atsaucoties uz šo EST lietu, norādīja, ka prasītājam, kurš uzskata, ka šķīrējtiesas līgums ir spēkā neesošs, nederīgs vai neizpildāms, nevajadzētu liegt piekļuvi tiesai, kurā tas uzsācis tiesvedību saskaņā ar Briseles I regulas 5. panta 3. punktu, un viņam nevajadzētu liegt izmantot tādu tiesiskās aizsardzības formu, uz ko viņam ir tiesības. Tomēr konkrētajā gadījumā tiesa secināja, ka attiecīgais jurisdikcijas līgums ir iekļauts akcionāru līgumā, un šāds strīds nav pakļauts Zviedrijas tiesai.²⁴¹
- [245] Tomēr *Svea hovrätt* (Svea Apelācijas tiesa, **Zviedrija**) mainīja pirmās instances tiesas lēmumu.²⁴² Svea Apelācijas tiesa nolēma, ka, saskaņā ar Zviedrijas tiesību doktrīnu un Šķīrējtiesas likuma *travaux préparatoires*, Zviedrijas tiesai ir jurisdikcija izvērtēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, ja saskaņā ar līgumu šķīrējtiesas process notiek Zviedrijā. Tiesa konstatēja, ka šāds secinājums ir savienojams ar EST secinājumiem spriedumā **West Tankers** lietā, un nodeva jautājumu jaunai izskatīšanai.
- [246] Jāsecina, ka pēc **West Tankers** sprieduma atsevišķi šķīrējtiesas izņēmuma tvēruma aspekti paliek neskaidri. Piemēram, vai Briseles I regula „*dod tiesības dalībvalsts nacionālajai tiesai neatzīt un neizpildīt citā dalībvalstī taisītu spriedumu, neskatoties uz šķīrējtiesas līguma esamību*”.²⁴³ Daži zinātnieki līdz šim pat ir norādījuši, ka ārkārtējos apstākļos, kad šķīrējtiesas sastāvs mēģina atturēt puses no paralēlās tiesvedības, piemēram, nosakot sodu, Briseles I regula piemērojas pat šķīrējtiesas procesam.²⁴⁴
- [247] Ikreiz, kad dalībvalsts tiesa piemēro materiālās tiesības, uz šo tiesvedību un attiecīgo spriedumu attiecas Briseles I regula.²⁴⁵ Šāda risinājuma praktiskās sekas nav labvēlīgas šķīrējtiesai. No tā izriet, ka ikreiz, kad tiesa kļūdas dēļ vai apzināti ignorē šķīrējtiesas līgumu un izskata strīdu, tās spriedums ir saistošs visām pārējām ES tiesām, lai gan šādai tiesvedībai jāpiemēro *lis pendens* noteikumi, neļaujot izskatīt lietu citām tiesām. Tomēr atbilstoši šī brīža EST judikatūrai arī šos secinājumus var uzskatīt par neskaidriem.²⁴⁶
- [248] Pretēji, kad tiesvedības priekšmets saistīts ar šķīrējtiesas procesu, uz tiesvedību un galīgo spriedumu Briseles I regulas tvērums nav attiecināms.²⁴⁷ Tāpat visos gadījumos, kad tiesvedības priekšmets ir šķīrējtiesas process, tiesvedībai nepiemēro *lis pendens* saskaņā ar Briseles I regulu, un

239 EST 1991. gada 25. jūlija spriedums lietā Nr. -190/89 Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA.

240 Turpat, 17. punkts.

241 Svea apelācijas tiesas 2010. gada 12. aprīļa spriedums lietā Ö9250-09 (RH 2010:75). Šajā lietā akciju sabiedrība Acron (Krievija) iesniedza prasību Stokholmas apgabaltiesā pret Yara International ASA (Yara), apgalvojot, ka apgabaltiesai būtu jānosaka, vai Acron ir saistoša vienošanās ar Yara par lietas izskatīšanu šķīrējtiesā, kā rezultātā Stokholmas Tirdzniecības palātas Šķīrējtiesas tribunālam nav jurisdikcijas izvērtēt strīdus starp pusēm. Yara uzsāka arbitražas procedūru pret Acron Stokholmas Tirdzniecības palātā.

242 Svea apelācijas tiesas [Svea hovrätt] 2010. gada 12. aprīļa spriedums lietā Ö9250-09, (RH 2010:75).

243 Reghizzi Z. C. 'Mutual Trust' and 'Arbitration Exception' in European Judicial Area: The West Tankers Judgment of the ECJ. In: Yearbook of Private International Law. Volume XI. 2009. Sellier European Law Publishers, 2010, p. 447.

244 Hartley T. The Brussels I Regulation and Arbitration. In: International and Comparative Law Quarterly. Volume 63, 2014, p. 856.

245 Turpat, 854. lpp.

246 Briggs A. Private International Law in English Courts. Oxford University Press, 2014, p. 201.

247 Hartley T. The Brussels I Regulation and Arbitration. In: International and Comparative Law Quarterly. Volume 63, 2014, p. 849, 860.

saskaņā ar regulu šāds spriedums nav atzīstams un izpildāms.²⁴⁸ Arī šis secinājums netiek viennozīmīgi atbalstīts. Piemēram, Anglijas un Velsas Apelāciju tiesa (**AK**) lēmusi, ka uz Spānijā pasludinātu spriedumu, ar kuru konstatēts, ka transporta pavadzīme nav iekļauts šķīrējtiesas līgums, attiecas Briseles I regula.²⁴⁹

- [249] Briseles Ibis regulas 12. apsvēruma paredzēts šī regulas šķīrējtiesas izņēmuma precizēšanai, kā arī „ar apsvērumu paredzēts izvairīties sekām, kas tika radītas EST **West Tankers** lietā, interpretējot šo šķīrējtiesas izņēmumu”.²⁵⁰
- [250] EST ģenerāladvokāts jau šim apsvērumam pievērsies **Gazprom** lietā, jo viņš šo jauninājumu uzskatīja par retroaktīvu likuma interpretāciju, skaidrojot, „kā šis izņēmums būtu un vienmēr ir bijis jāinterpretē.”²⁵¹ Ģenerāladvokāts arī norādīja, ka spriedums **West Tankers** lietā „spilgti kontrastēja ar trim agrākiem tiesas spriedumiem, proti, **Hoffmann, Rich un Van Uden** lietā”.²⁵² Tādējādi, pēc ģenerāladvokāta domām, fakts, ka šķīrējtiesas spriedums satur paralēlās tiesvedības aizliegumu (*anti-suit injunction*), nav pietiekams pamatojums, lai to atteiktos atzīt un izpildīt saskaņā ar Ņujorkas konvenciju.
- [251] Lai arī ģenerāladvokāta atzinums nav saistošs, „domājams, vispareizāk būtu ģenerāladvokāta atzinumu raksturot kā tiesību avotu, ko var un ko vajag ņemt vērā, skaidrojot tiesības; gluži kā vadošo tieslietu teorētiku rakstus”.²⁵³ Tādējādi šajā lietā būs interesanti vērot, cik daudz EST savā spriedumā izmantos advokāta argumentāciju.
- [252] Neskatoties uz ģenerāladvokāta atzinumu, zinātniekiem ir atšķirīgi uzskati. Dažiem, Briseles Ibis regulas 12. apsvēruma vienkārši pārfrāzē esošo tiesību normu, neietekmējot iepriekšējās EST judikatūras piemērošanu, tajā skaitā **West Tankers** lietu.²⁵⁴ Citi uzskata, ka 12. apsvēruma likvidēs **West Tankers** negatīvo ietekmi.²⁵⁵ Tas tikai apstiprina, ka bez EST tālākām norādēm jaunais Briseles Ibis regulas 12. apsvēruma tik tikko izskaidro šķīrējtiesu izņēmuma tvērumu.
- [253] Tāpat aizvien nepieciešams sīki izvērtēt, vai paralēlās tiesvedības aizliegums (*anti-suit injunction*) atbilst dalībvalstu tiesu abpusējās uzticēšanās principam, paturot prātā arī to, ka šķīrējtiesnešiem šis princips nav saistošs. Šajā sakarā būs interesanti uzzināt EST viedokli par to, vai tiesa var interpretēt Ņujorkas konvenciju un vai uz šķīrējtiesas spriedumu, kurā iekļauts paralēlās tiesvedības aizliegums (*anti-suit injunction*), attiecināms Briseles I regulas tvērums vai arī tas ir Ņujorkas konvencijas jautājums.
- [254] Pašreizējā situācijā attiecībā uz Briseles I regulas un Briseles Ibis regulas šķīrējtiesas izņēmumu nav vienas pareizas atbildes. Nacionālās tiesas varētu sekot principam, ka tiesvedībai ir piemērojama Briseles I regula vai Briseles Ibis regula pat tad, ja tā skar ar šķīrējtiesas procesu saistītus papildu jautājumus. Tajā pašā laikā lietās, kurās tiesāšanās priekšmets ir vairāk saistīts ar šķīrējtiesu, regulu nepiemēro. Savukārt šķīrējtiesas sastāvam nav saistoša Briseles I regula vai Briseles Ibis regula, tādējādi šķīrējtiesas procesā netiek piemērots *lis pendens* princips. Tomēr šis tiesiskais regulējums ir sarežģīts, un jācer, ka EST spriedums **Gazprom** lietā sniegs atbildes uz neskaidrajiem jautājumiem.

248 Turpat.

249 Apelāciju tiesas Civiltiesību departamenta 2009. gada 17. decembra spriedums lietā National Navigation Co v Endesa Generacion SA (The Wadi Sudr) [2009] EWCA Civ 1397.

250 Wilhelmsen L.H. The Recast Brussels I Regulation and Arbitration: Revisited or Revised? Arbitration International, Kluwer Law International, Vol. 30, Issue 1, 2014, p. 182.

251 Ģenerāladvokāta Vatelē [Wathelet] 2014. gada 4. decembra secinājumi lietā Nr. C-536/13 Gazprom OAO, 89. punkts.

252 Turpat, 98.-99. lpp.

253 Broberg M., Fenger N. Preliminary References to the European Court of Justice. Oxford University Press, 2014, p.454.

254 Hartley T. The Brussels I Regulation and Arbitration. In: International and Comparative Law Quarterly. Volume 63, 2014, p. 861.

255 Wilhelmsen L.H. The Recast Brussels I Regulation and Arbitration: Revisited or Revised? Arbitration International, Kluwer Law International, Vol. 30, Issue 1, 2014, p. 182.

1.5. Vienošanās par jurisdikciju (atrunas par vairāku tiesu izvēli (*multi-choice clauses*))

- [255] Briseles Ibis regulas 25. pants (Briseles I regulas 23. pants) ietver pušu autonomijas principu, t.i., puses var pēc brīvas izvēles vienoties par jurisdikciju, ņemot vērā izņēmuma (Briseles Ibis regulas 6. pants) un aizsargājošās jurisdikcijas (3.-5. pants) noteikumus.²⁵⁶ Ir izdarītas tikai nelielas izmaiņas Briseles Ibis regulas 25. panta 1. punktā. Proti, Briseles I regula piemērojās līgumiem par jurisdikciju tikai tad, ja vismaz vienai no pusēm bija domicils dalībvalstī un bija jānorāda dalībvalsts tiesa. Taču regulas panta jaunā versija neietver prasību attiecībā uz pušu domicilu, tādējādi šo pantu var piemērot pat tad, ja nevienai no jurisdikcijas līguma pusēm dalībvalstī nav domicila. Tādējādi šis grozījums paplašina regulas piemērošanas jomu.
- [256] Turklāt Briseles Ibis regulas 25. panta 1. punkts ietver atrunu, ka vienošanās par jurisdikciju ir jābūt spēkā saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts tiesību aktiem. Šī atruna jāskatās kopā ar 20. apsvērumu, kas nosaka, ka par vienošanās par jurisdikciju spēkā esamību izlemj saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā atrodas izvēlēta tiesa.
- [257] Salīdzinājumā ar Briseles I regulu, Briseles Ibis regulā ir jauna daļa, kas nosaka, ka vienošanās par jurisdikciju ir neatkarīga no citiem līguma noteikumiem un paliek spēkā arī gadījumā, ja tiek apstrīdēta galvenā līguma spēkā esamība (25. panta 5. punkts).
- [258] Lai arī EST ir noteikusi virkni principus attiecībā uz jurisdikcijas atrunu spēkā esamību un to iekļaušanu galvenajā līgumā,²⁵⁷ tomēr vēl aizvien aktuāls ir jautājums par tām atrunām, kas satur iespēju vērsties vairākās dalībvalsts tiesās un par hibrīda jurisdikcijas klauzulām. Piemēram, nav skaidrs, kā šādām atrunām tiks piemērots jaunais papildinājums 25. panta 1. punktam par jurisdikcijas atrunai piemērojamām tiesībām, ja puses būs vienojušās par vairākām tiesām. Cerams, šis jautājums tiks apskatīts nākotnes judikatūrā, ņemot vērā, ka šie jautājumi interesējuši dalībvalstis jau pirms jaunās regulas pieņemšanas.
- [259] Piemēram, kāda no **Ungārijas** pirmās instances tiesām iesniedza EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu, kurā tika lūgts izskaidrot Briseles I regulas 23. panta 1. punktu, tomēr saskaņā ar Tiesas reglamentu 53. panta 2. punktu EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu uzskatīja par acīmredzami nepieņemamu.²⁵⁸ Neskatoties uz to, pat no šī EST lēmuma var izdarīt dažus noderīgus secinājumus.
- [260] Pamatlietā saskaņā ar līguma dažādām daļām puses varēja izvēlēties vai nu izšķirt strīdu šķīrējtiesā vai arī vispārējās jurisdikcijas tiesā **Vācijā** vai **Ungārijā**. Viena no pusēm iesniedza prasības pieteikumu Ungārijas pirmās instances tiesā. Tiesas ieskatā puses bija noteikušas pretrunīgus nosacījumus attiecībā uz jurisdikciju, tādējādi tā pēc savas iniciatīvas izvērtēja šo jautājumu attiecībā uz jurisdikciju. Tāpēc arī Ungārijas tiesa iesniedza EST šādu jautājumu:
- Kā ir interpretējams Regulas Nr. 44/2001 23. panta 1. punkts attiecībā uz to, kurai tiesai ir izņēmuma jurisdikcija, gadījumā, ja līgumslēdzējas puses – strīda dalībnieces – līguma vispārīgajos noteikumos ir piešķirušas vairākām tiesām jurisdikciju izskatīt saistībā ar minēto līgumu radušos strīdus; turklāt, vai prasītājam ir tiesības brīvi izvēlēties tiesu no norādītajām tiesām, kurām ir ekskluzīva jurisdikcija, un tiesām, kuru jurisdikcija ir fakultatīva, un vai attiecīgi var tikt secināts, ka tiesai, kas izskata lietu, ir starptautiska izņēmuma jurisdikcija?*
- [261] EST norādīja, ka **Ungārijas** tiesa nav norādījusi faktus, ar kuriem pamatoti abi jautājumi, un nav izklāstījusi iespējamo saistību starp strīda priekšmetu un konkrētu atrunu, kas iekļauta attiecīgajā līgumā. Tomēr EST mēģināja sniegt vismaz dažas noderīgas vadlīnijas.

256 Skat. arī Briseles Ibis regulas 19. apsvērumu.

257 Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation. Sellier European Law Publishers, 2012, p. 445.

258 EST 2014. gada 6. novembra spriedums lietā Nr. C 366/14 Herrenknecht.

- [262]** Pirmkārt, ja šāda saistība būtu noteikta, „iesniedzējtiesai būtu jurisdikcija atbilstoši principam par pušu gribas autonomijas atzīšanu attiecībā uz jurisdikcijas noteikšanu”.²⁵⁹ Otrkārt, EST konstatēja, ka nav arī nekādas informācijas par iespējamo iesniedzējtiesas jurisdikcijas apstrīdēšanu, ko puses varētu veikt. Treškārt, iesniedzējtiesa pietiekami skaidri un precīzi nenorādīja iemeslus, kas tai liek šaubīties par ES tiesību aktu interpretāciju. Šādos apstākļos EST uzskatīja, ka tā nespēj sniegt noderīgu atbildi uz uzdotajiem jautājumiem.
- [263]** Cita starpā šī lieta ir ticams piemērs faktam, ka lēmums par lietas nepieņemamību ir noderīgs no judikatūras attīstības skatupunkta. Pat gadījumā, ja EST lēmums nesniedz skaidru un detalizētu aprakstu, kā EST nonākusi līdz rezultātam iepriekšminētajā situācijā, pati atbilde varētu būt svarīga iesniedzējtiesai un attiecībā arī uz nākotnē iespējamajiem jautājumiem saistībā ar līgumiem, kuros iekļautas vairākas jurisdikcijas izvēles.

1.6. Īpašā jurisdikcija (Briseles Ibis regulas 7. panta 1. punkta (b) apakšpunkts)

- [264]** Briseles Ibis regulas iedaļā „Jurisdikcija” nav būtisku izmaiņu, izņemot papildu pantus attiecībā uz *lis pendens* un lietas izskatīšanu trešajā valstī. Tādēļ attiecībā uz jauno Briseles Ibis regulu var izmantot agrāko EST interpretāciju par jurisdikcijas jautājumiem. Patiešām, pagājušo piecu gadu laikā EST spriedumos Briseles I regulas 5. pants (Briseles Ibis regulas 7. pants) par īpašo jurisdikciju ir daudz vērtēts.
- [265]** Trīs EST spriedumi pasludināti par Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (b) apakšpunktu (Briseles Ibis regulas 7. panta 1. punkta (b) apakšpunkts) – viens pēc otra astoņu mēnešu laikā,²⁶⁰ tādējādi parādot, cik tas ir ļoti aktuāls jautājums, kam noteiktās lietās nepieciešams skaidrojums. Minētais regulas pants nosaka, ka persona, kurai ir domicils kādā dalībvalstī, pakalpojumu sniegšanas gadījumā var tikt iesūdzēta tiesā citā dalībvalstī, kur saskaņā ar līgumu tika sniegti pakalpojumi vai kur tie bija jāsniedz.
- [266]** Pirmkārt, jāatzīmē, ka jēdziens „pakalpojumi” tiek interpretēts autonomi un saskaņā ar LESD 56. un 57. pantu.²⁶¹ „Jēdziens „pakalpojumu sniegšana” katrā ziņā nozīmē vismaz to, ka puse, kas sniedz šos pakalpojumus, veic konkrētu darbību, saņemot par to atlīdzību”,²⁶² tādējādi šis termins tiek interpretēts plaši.
- [267]** Nosakot jurisdikciju, ir jāievēro ciešas sasaistes saiknes pastāvēšana starp līgumu un tiesu.²⁶³ Tomēr pasažieru pārvadāšanas gadījumā ir vairākas vietas, kur tiek faktiski piedāvāti pakalpojumi. Tādēļ **Rehder** lietā **Vācijas** tiesa vēlējās zināt:
- Ja ir jānosaka vienota izpildes vieta: kādi ir atbilstošie šādas noteikšanas kritēriji; vai izpildes vieta ir jāvērtē atkarībā no lidmašīnas izlidošanas vietas vai ielidošanas vietas?*²⁶⁴
- [268]** Neskatoties uz to, ka pantā vārds „vieta” ir vienskaitlī, EST norādīja, ka šajos apstākļos gan lidmašīnas izlidošanas vieta, gan ielidošanas vieta vienādā mērā jāuzskata par vietu, kurā galvenokārt tiek sniegti pakalpojumi, kas paredzēti gaisa pārvadājuma līgumā.²⁶⁵

²⁵⁹ Turpat, 20. punkts.

²⁶⁰ Skat. EST 2009. gada 9. jūlija spriedumu lietā Nr. C-204/08 Peter Rehder v Air Baltic Corporation; EST 2010. gada 25. februāra spriedumu lietā Nr. C-381/08 Car Trim GmbH v KeySafety Systems Srl; EST 2010. gada 11. marta spriedumu lietā Nr. C-19/09 Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH v Silva Trade SA..

²⁶¹ EST 2009. gada 23. aprīļa spriedums lietā Nr. C-533/07 Falco Privatstiftung, Thomas Rabitsch v Gisela Weller Lindhorst, para. 34.

²⁶² Turpat, 29. punkts.

²⁶³ EST 2007. gada 3. maija spriedums lietā Nr. 386/05 Color Drack GmbH v Lexx International Vertriebs GmbH, para. 40.

²⁶⁴ EST 2009. gada 9. jūlija spriedums lietā Nr. C-204/08 Peter Rehder v Air Baltic Corporation, para. 25.

²⁶⁵ Turpat, 43. punkts.

- [269] Lai arī lieta attiecās uz **Latvijā** reģistrētu aviopārvadātāju, Latvijas tiesas vēl nav atsaukušās uz **Rehder** lietu, jo „aviopārvadājumu uzņēmuma juridiskajai adresei vai galvenajai darbības vietai nav nepieciešamās ciešās saiknes ar līgumu”.²⁶⁶ Tomēr **Vācijas** tiesa **Rehder** lietas pamata tiesvedībā situāciju redzēja atšķirīgi: tās ieskatā lietas apstākļu vispārējā analīze norādīja uz Rīgu, **Latviju**, kā uz vietu, kurai piesaistīti lietas būtiskākie elementi (lidojuma biļetes pārdošana, vietas rezervēšana, lidmašīnas un apkalpes nodrošināšana, pārvadājuma organizācija un plānošana).²⁶⁷ Jāpiebilst, ka šīs Vācijas tiesas novērojums tika veikts, pirms zemākas instances tiesa EST uzdeva jautājumu prejudiciālā nolēmuma sniegšanai. Pētniekiem nav zināms Vācijas tiesas sniegtais pamatojums pamata tiesvedībā pēc EST sprieduma pasludināšanas.
- [270] Līgumi par preču vai pasažieru pārvadāšanu ietilpst plašajā pakalpojumu līgumu definīcijā, tādējādi netiek nošķirti abi pārvadājumu veidi.²⁶⁸ Jāievēro, ka transportēšanas līgumi ir sarežģītāki nekā citi pakalpojumu līgumi. Iespējams, tādēļ, pēc **Zviedrijas** tiesas uzskatiem, EST **Rehder** lietas secinājumi attiecībā uz aviopārvadājumiem bija piemērojami arī pārvadājumiem pa ūdensceļiem. Proti, lietā, kas tika skatīta Gōta Apelācijas tiesā (*Gōta hovrätt*), tiesa lēma, vai tai ir piekritīgs strīds, kas saistīts ar līgumattiecībām, kas izriet no jūras kuģu fraktēšanas.²⁶⁹
- [271] Tiesa uzskatīja, ka prasītājam ir iespējas izvēlēties tiesu, kas atrodas citur, nevis vietā, kur atbildētājam ir domicils, ja vien starp šo tiesu un lietu pastāv cieša saikne. Tiesa izvērtēja visciešāko saikni, paturot prātā, ka fraktēšanas līgums paredz plašu nodrošināto pakalpojumu klāstu. Atsaucoties uz spriedumu **Color Drack** lietā,²⁷⁰ tiesa secināja, ka Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkts jāpiemēro arī tad, ja līguma izpildes vietas ir vairākas.
- [272] Tiesa arī atsaucās uz EST secinājumiem, kas izteikti **Rehder** spriedumā, un norādīja, ka atšķirībā no preču piegādēm, kas ir atsevišķas un saskaitāmas darbības, ko veic nolūkā nodrošināt preces piegādi uz ekonomisku kritēriju pamata, pārvadājumi pēc to dziļākās būtības sastāv no vairākiem pakalpojumiem, kas tiek sniegti nedalāmā veidā no kuģa izbraukšanas vietas līdz ierašanās vietai. Tādēļ šādā gadījumā saskaņā ar ekonomisko kritēriju nevar nošķirt atsevišķu pakalpojuma daļu, kas veido galveno pakalpojumu, kurš tiek sniegts konkrētā vietā.²⁷¹ Pamatojoties uz šo, tiesa nolēma, ka šajā lietā nav iespējams noteikt ciešāko saikni un Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkts nav piemērojams. Tādējādi spriedums **Rehder** lietā tika izmantots, lai pamatotu konkrētās lietas izslēgšanu no Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkta piemērošanas jomas.
- [273] Vēl attiecībā uz Briseles I regulas 5. panta 2. punkta piemērošanu jānorāda, ka vairāku izpildes vietu jautājums ir ļoti aktuāls tiesu praksē, arī **AK** Komerctiesas **Canyon** lietā.²⁷² Lai lietu izskatītu saskaņā ar Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu vai 5. panta 1. punkta (b) apakšpunktu, tiesai vajadzēja atbildēt uz trim šādiem jautājumiem. Pirmkārt, vai attiecīgās saistības ir pakalpojumu sniegšana? Šādā gadījumā jurisdikcija būtu noteikta tiesām tajās vietās, „kur saskaņā ar līgumu tika sniegti pakalpojumi vai kur tie bija jāsniedz...”.²⁷³ Nevienš no darbiem netika veikts

266 Turpat, 39. punkts.

267 OLG Munchen, NJW-RR 2007, 1428, para. 18. Citēts no: Lein E. Modern Art- The ECJ's Latest Sketches of Art.5 No1 lit b Brussels I Regulation. Yearbook of Private International Law, Vol.12, 2010, p.575.

268 Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation, Sellier European Law Publishers, 2012, p. 191.

269 Gōta Apelācijas tiesas [Gōta hovrätt] 2009. gada 17. decembra spriedums lietā Ö1840-09 (RH 2010:23).

270 2007. gada 3. maija spriedums lietā Nr. C-386/05 Color Drack GmbH v Lexx International Vertriebs GmbH.

271 EST 2009. gada 9. jūlija spriedums lietā Nr. C-204/08 Peter Rehder v Air Baltic Corporation, particularly para. 42.

272 Augstās tiesas Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas 2014. gada 27. novembra spriedums lietā Canyon Offshore Ltd v GDF Suez E&P Nederland BV [2014] EWHC 3810 (Comm). Atbilstoši līgumam starp Nīderlandes uzņēmumiem GDF un Cecon, Cecon uzņēmās transportēt un uzstādīt cauruļvadus GDF gāzes un naftas laukos. Cecon noslēdza apakšlīgumu ar Skotijas uzņēmumu Canyon. Kad Cecon nespēja pildīt savas saistības pret Canyon, GDF informēja Canyon, ka vēlas par tām samaksāt Cecon labā. Tas ļāva Canyon pieprasīt tiešo maksājumu no GDF Augstajā tiesā (Komerčiālā tiesa).

273 Turpat, 26. punkts.

Anglijā, tādēļ **AK** tiesām nebūtu jurisdikcijas. Otrkārt, ja līgums netiek kvalificēts kā pakalpojumu sniegšana, tad, kas bija raksturīgais izpildījums? Treškārt, ja saskaņā ar piemērojamām tiesībām bija pieļaujamas vairākas izpildes vietas, kurā no tām būs jurisdikcija?

[274] Sniedzot iebildumus par šiem jautājumiem, puses atsaucās gan uz Anglijas lietām, gan EST praksi. Piemēram, puses norādīja uz spriedumu **Krejci Lager** lietā,²⁷⁴ kur EST kvalificēja preču glabāšanu kā pakalpojumu sniegšanu, un spriedumu **Corman-Collins** lietā,²⁷⁵ kur EST izplatīšanas līgumu kvalificēja kā pakalpojumu sniegšanu. Šos argumentus Komerctiesa izmantoja, lai norādītu uz šīs lietas atšķirību. Tiesas vārdiem:

*norādītās lietas ir par parastiem komerciāliem līgumiem, piemēram, izplatīšanas līgumiem, un par tādiem jautājumiem, kā klasificēt līgumu, kurā ietverta gan preču pārdošana, gan pakalpojumu sniegšana. Šo lietu argumentācija un fakti nav salīdzināmi ar saistībām, kas ir par pamatu izskatāmajai lietā. Pienākums samaksāt nav tāds, ko parasti aprakstītu kā līgumu par preču pārdošanu vai pakalpojumu sniegšanu, un neuzskatu, ka šeit ir preču pārdošana vai pakalpojumu sniegšana. Tādēļ secinu, ka 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkts nav jāpiemēro.*²⁷⁶

[275] Negatīvā atbilde par 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkta piemērošanu pavēra ceļu 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkta izmantošanai, kas kalpo kā vispārīgs nosacījums attiecībā uz iepriekšējo. Saskaņā ar EST praksi attiecīgo saistību izpildes vietu saskaņā ar 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu nosaka atbilstoši tiesas valsts starptautiskajām privāttiesībām.²⁷⁷ Puses bija vienojušās, ka līgumu regulē Anglijas tiesības, kas savukārt norādīja uz divām alternatīvām izpildes vietām, Skotiju vai Angliju.

[276] Puses savos argumentos balstījās uz dažādām EST lietām, lai sniegtu pamatojumu, ka 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkta izpratnē jābūt tikai vienai izpildes vietai. Komerctiesa sniedza komentārus tikai par dažām no šīm lietām, pamatojot, kā tās atšķiras no izskatāmās lietas. Sākotnēji atbildētājs atsaucās uz **Besix** spriedumā iekļauto formulējumu, ka „jānosaka viena attiecīgo saistību izpildes vieta”.²⁷⁸ Atbildētājs uzskatīja, ka ar šo formulējumu ir domāts tas, ka, ja noteiktas vairākas izpildes vietas, jurisdikciju saskaņā ar 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu nevarēs noteikt.

[277] Komerctiesa (**AK**) izvērtēja šo argumentu, aplūkojot spriedumu kopumā un tā interpretāciju vēlākajā EST praksē. Komerctiesa uzskatīja, ka **Besix** lietā EST mēģināja izvairīties no pakļautības noteikšanas vairākām tiesām tādā strīdā, kur bija vairākas saistību izpildes vietas. Tādējādi tiesas nodoms bija noteikt izpildes vietu, kurai ir visciešākā saikne starp strīdu un tiesu. Pamatojums šādam secinājumam tika meklēts EST vēlākajā praksē, lemjot par Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (b) apakšpunktu. Spriedumā **Color Drake** lietā²⁷⁹ EST noteica tiesu ar visciešāko saikni, lai arī bija vairākas saistību izpildes vietas vienā dalībvalstī. Spriedumā **Rehder** lietā²⁸⁰ EST konstatēja, ka aviokompāniju varētu iesūdzēt tiesā tajā vietā, kur lidmašīna izlidoja vai ielidoja pat tad, ja šīs vietas atrodas dažādās dalībvalstīs. Spriedumā **Wood Floor Solutions** lietā²⁸¹ EST noteica, ka jurisdikcija izskatīt visas no līguma izrietošās prasības ir tai tiesai, kuras apgabalā atrodas galvenā pakalpojumu sniegšanas vieta.

274 EST 2013. gada 14. novembra spriedums lietā Nr. C-469/12 Krejci Lager & Umschlagbetriebs GmbH v Olbrich Transport und Logistik GmbH.

275 EST 2013. gada 19. decembra spriedums lietā Nr. C-9/12 Corman-Collins SA v La Maison du Whisky SA.

276 Augstās tiesas Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas 2014. gada 27. novembra spriedums lietā Canyon Offshore Ltd v GDF Suez E&P Nederland BV [2014] EWHC 3810 (Comm), para. 30.

277 EST 1976. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. 12/76 Industrie Tessili Italiana Como v Dunlop AG.

278 EST 2002. gada 19. februāra spriedums lietā Nr. C-256/00 Besix SA v Wasserreinigungsbau Alfred Kretzschmar GmbH & Co. KG (WABAG) and Planungs- und Forschungsgesellschaft Dipl. Ing. W. Kretzschmar GmbH & KG (Plafog), paras. 29 and 32.

279 EST 2007. gada 3. maija spriedums lietā Nr. C-386/05 Color Drack GmbH v Lexx International Vertriebs GmbH.

280 EST 2009. gada 9. jūlija spriedums lietā Nr. C-204/08 Peter Rehder v Air Baltic Corporation.

281 EST 2010. gada 11. marta spriedums lietā Nr. C-19/09 Wood Floor Solutions Andreas Domberger GmbH v Silva Trade SA.

- [278]** Iepriekšminētajās lietās tika interpretēts Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (b) un (a) apakšpunkts. Tomēr Komerctiesas ieskatā ir neiedomājami, ka EST nekad nebūtu atsaukusies uz **Besix**, ja ar to tika skaidri noteikts, ka saskaņā ar 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu saistības ar vairākām izpildes vietām liegtu noteikt jurisdikciju saskaņā ar 5. pantu. Tad Komerctiesa analizēja 5. panta pamatprincipus – paredzamība un noteiktība –, norādot, ka atbildētājs varēja paredzēt, ka viņu iesūdzēs domicila vietas tiesā – Nīderlandē, vai arī tikpat labi Anglijā un Skotijā. Tādēļ Canyon bija izvēle, pamatojoties uz 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu, iesniegt prasību Anglijā vai Skotijā. Tajā pašā laikā Komerctiesa noraidīja prasītāja pieteikumu vērsties EST, norādot, ka to vajadzības gadījumā var darīt Apelāciju tiesa.
- [279]** **Canyon** lietā Komerctiesa riskēja pieņemt lēmumu, nepastāvot EST vadlīnijām šajā jautājumā. Tomēr EST pašreizējā prakse ir nenoteikta. Kā jau tika minēts iepriekš, **Besix** spriedumā EST vairākkārt uzsvēra, ka saskaņā ar 5. panta 1. punkta (a) apakšpunktu pieļaujama tikai viena saistību izpildes vieta. Tomēr **Besix** lieta attiecas uz negatīvām saistībām, kurām nav paredzēti konkrēti teritoriāli ierobežojumi, tādējādi 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkta piemērošana nodrošināja universālu jurisdikciju, t.i., situāciju, kad jurisdikcija ir katrai dalībvalstij. Šādas pieejas rezultātā tiktu upurēta tiesiskā palāvība. Turklāt šajā lietā piemērojamās tiesības vispār nenoteica saistību izpildes vietu, jo no materiālo tiesību normu skatupunkta negatīvām saistībām faktiska izpilde nav nepieciešama.
- [280]** Pārrobežu tirdzniecība vai komercdarbība ir vissvarīgākā no Briseles Ibis regulas 7. pantā uzskaitītajiem jurisdikcijas noteikumiem, jo tā nosaka piekritīgo tiesu.²⁸² Tomēr, kā redzams no EST un nacionālo tiesu judikatūras, īpašā jurisdikcija līgumos nav vienkāršs jautājums.

1.7. Jurisdikcija ārpuslīgumiskajās saistībās (Briseles Ibis regulas 7. panta 2. punkts)

- [281]** Briseles Ibis regulas 7. panta 2. punkts (Briseles I regulas 5. panta 3. punkts) paredz īpašu jurisdikciju lietām, kas attiecas uz neatļautu darbību vai kvazideliktu. Šīs lietas ir piekritīgas tās vietas tiesām, kur iestājās vai var iestāties notikums, kas rada kaitējumu. Pēdējo piecu gadu laikā EST šai normai ir pievērsusies septiņās lietās.²⁸³ Gan plašā EST prakse, gan arī Pētnieku novērojumi lika secināt, ka nacionālajām tiesām ir visai grūti noteikt, vai juridiskās attiecības starp pusēm radušās līguma vai neatļautas darbības rezultātā.
- [282]** Šis problēmjautājums bija pamatā **Ungārijas** Augstākās tiesas EST iesniegtajam prejudiciālā nolēmuma lūgumam **OTP Bank** lietā.²⁸⁴ Ungārijas tiesa vēlējās, lai EST izskaidro, vai OTP Bank prasība uzskatāma par izrietošu no līgumiskām attiecībām vai neatļautas darbības.
- [283]** EST apliecināja, ka aprakstītās darbības uzskatāmas par neatļautām:
- Tāda prasība kāda pamatlietā, ja nacionālie tiesību akti nosaka personas atbildību par tās kontrolētā uzņēmuma parādiem un ja šī persona neinformē par šī uzņēmuma pārņemšanu, nevar tikt uzskatīta par tādu, kas attiecas uz „jautājumiem, kas saistīti ar līgumu” [Briseles I regulas] 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkta izpratnē.*²⁸⁵

282 Magnus U., Mankowski P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation, Sellier European Law Publishers, 2012, p. 119.

283 EST 2014. gada 5. jūnija spriedums lietā Nr. C-360/12 Coty Germany GmbH v First Note Perfumes NV, EST 2014. gada 3. aprīļa spriedums lietā Nr. C-387/12 Hi Hotel HCF SARL v Uwe Spoering; EST 2014. gada 13. marta spriedums lietā Nr. C-548/12 Marc Brogssitter v Fabrication de Montres Normandes EURL and Karsten Fräbldorf; EST 2013. gada 18. jūlija spriedums lietā Nr. C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB v Frank Koot and Evergreen Investments BV; EST 2013. gada 16. maija spriedums lietā Nr. C-228/11 Melzer v MF Global UK Ltd.; EST 2012. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C-292/10 G v Cornelius de Visser; EST 2011. gada 25. oktobra spriedums apvienotajās lietās Nr. C-509/09 un C-161/10 eDate Advertising GmbH v X; Olivier Martinez and Robert Martinez v MGN Limited.

284 EST 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. C-519/12 OTP Bank Nyilvánosán Működő Részvénytársaság v Hochtief Solution AG.

285 Turpat.

- [284]** Šis EST spriedums atbilst pārejai Briseles I regulas 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkta judikatūrai attiecībā uz līgumiskajām attiecībām. EST vēlreiz uzsvēra, ka atbildībai jāizriet no „*saistībām, ko brīvi uzņēmusies*” viena puse attiecībā pret otru – šajā gadījumā nav brīvi uzņemtas saistības, jo prasība saistīta ar nacionālā tiesību aktā paredzētu nosacījumu, kas korporāciju kontrolējošajam akcionāram uzliek atbildību par parādiem, ja viņš nesniedz komercreģistram informāciju par kontroles iegūšanu.²⁸⁶
- [285]** Savā galīgajā spriedumā **Ungārijas** Augstākā tiesa atsaucās uz EST spriedumu, norādot, ka maksājuma saistība šajā lietā neizriet no līguma, bet no likuma. Ungārijas Augstākā tiesa minēja vēl vienu EST lietu – **ÖFAB** lietu, saskaņā ar kuru atbildība par neatļautu darbību vai kvazideliktu var rasties tikai ar tādu nosacījumu, ja tiek konstatēta cēloņsakarība starp kaitējumu un notikumu, kurā šis kaitējums rodas.²⁸⁷ Tādēļ Augstākā tiesa nolēma, ka saskaņā ar Briseles I regulas 5. panta 3. punktu šajā lietā nav konstatēta neatļauta darbība un Ungārijas tiesām nav jurisdikcijas šīs lietas izskatīšanā.²⁸⁸
- [286]** Arī **AK** tiesas ir interpretējušas Briseles I regulas 5. panta 3. punktu un nonākušas situācijā, kad EST lieta piemērota pie dažādiem faktiskajiem apstākļiem. Bijušais karteļa klients mēģināja iesūdzēt karteli tiesā Anglijā, kur tam bija domicils.²⁸⁹ Savukārt karteļa uzņēmums atsaucās uz netiešiem finanšu zaudējumiem, lai panāktu, ka netiek piemērota 5. panta 3. punkts, jo prasītājs iegādājies precī no filiāles:
- kas nebija Komisijas lēmuma par pārkāpumu adresāts un uz kuru pircējs nevarēja paļauties, lai noteiktu jurisdikciju saskaņā ar 5. panta 3. punktu attiecībā pret prasību par šāda kaitējuma atlīdzību vai kompensāciju no karteļa uzņēmuma.*²⁹⁰
- [287]** Tiesa noraidīja šādu EST judikatūras interpretāciju, atsaucoties uz **Dumez** lietu.²⁹¹ Proti, **Dumez** lietā lemts, ka:
- No iepriekšminētajiem apsvērumiem izriet, ka, lai arī, pamatojoties uz Tiesas iepriekš pasludināto spriedumu (Mines de potasse d'Alsace lietā), formulējums „vieta, kur iestāties notikums, kas rada kaitējumu”, kas ietverts Konvencijas 5. panta 3. punktā, var būt attiecināms uz vietu, kurā ir iestāties kaitējums, pēdējo jēdzienu var saprast tikai kā norādi uz vietu, kurā notikums, kas izraisījis kaitējumu un kas nosaka atbildības iestāšanos par neatļautu darbību vai kvazideliktu, ir tieši izraisījis kaitnieciskas sekas personai, kura ir tieši cietusi no minētā notikuma.*²⁹²
- [288]** Apelācijas tiesa skaidroja, ka EST ar to nenoteica,
- ka tikai persona, kura ir tieši cietusi no notikuma, kas radījis kaitējumu, var atsaukties uz šo notikumu, kas rada kaitējumu, kā jurisdikcijas pamatojumu saskaņā ar 5. panta 3. punktu. Tas būtu pārsteidzošs secinājums attiecībā uz lēmumu, kas paredzēts, lai noteiktu saistošo faktoru starp šķietamu jurisdikciju un paredzamo atbildētāju.*²⁹³

286 Kindler, P. Corporate Group Liability between Contract and Tort under the Brussels I Regulation. In: Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts. Vol.6, 2014, p.486.

287 EST 2013. gada 18. jūlija spriedums lietā Nr. C-147/12 ÖFAB, Östergötlands Fastigheter AB v Frank Koot and Evergreen Investments BV.

288 Ungārijas Augstākās tiesas 2014. gada 4. februāra spriedums lietā Nr Gfv.VII.30.319/2013/7 [nav publicēts].

289 Apelāciju tiesas Civiltiesību departamenta 2013. gada 20. novembra spriedums lietā Deutsche Bahn AG v Morgan Advanced Materials Plc (formerly Morgan Crucible Co Plc) [2013] EWCA Civ 1484.

290 Turpat, 17. punkts.

291 EST 1990. gada 11. janvāra spriedums lietā Nr. C-220/88 Dumez France SA and Tracoba SARL v Hessische Landesbank and others. Dumez lietā ir šādi fakti: vairāki Francijas uzņēmumi Francijā iesniedza prasību pret grupu Vācijas banku. Respondenti, iespējams, radīja maksātnespēju prasītāju meitasuzņēmumiem Vācijā, atceļot aizdevuma līgumus. Prasītāji apgalvoja, ka tādējādi radušies zaudējumi Francijā, kur uzņēmumi ir dibināti. EST nepiekrīta prasītāju pamatojumam. Tiesa nošķīra tiešos un netiešos zaudējumus. Tiešie zaudējumi radušies Vācijā, kur meitasuzņēmumi cietu finanšiālus zaudējumus. Mātesuzņēmumiem radītie zaudējumi bija ne vairāk kā netiešas finanšiālas sekas tiešajiem zaudējumiem.

292 EST 1990.gada 11. janvāra spriedums lietā Nr. C-220/88 Dumez France SA and Tracoba SARL v Hessische Landesbank and others, para. 20.

293 Apelāciju tiesas Civiltiesību departamenta 2013. gada 20. novembra spriedums lietā Deutsche Bahn AG v Morgan Advanced Materials Plc (formerly Morgan Crucible Co Plc) [2013] EWCA Civ 1484, para. 22. Savā ziņā to apstiprina EST, norādot, ka prasības cesija neietekmē jurisdikciju saskaņā ar 5. panta 3.punktu. ÖFAB C-147/12.

- [289] Tā vietā Apelācijas tiesa pievērsās **Dumez** lietā esošajiem faktiem, norādot, ka tiešie zaudējumi tika nodarīti **Vācijā**, jo civiltiesību pārkāpēja domicils ir Vācijā. Tādēļ Apelācijas tiesas izpratnē **Dumez** nenorādīja uz to, ka tiešo zaudējumu atlīdzināšanu var pieprasīt tikai persona, kura tieši cietusi no notikuma, kas izraisījis kaitējumu, bet gan uz to, ka personas, kas netieši cietušas no notikuma, kas izraisījis kaitējumu, var ierosināt lietu tikai tajā vietā, kur kaitējums tika nodarīts tām personām, kas tieši cietušas no notikuma, kas izraisījis kaitējumu. Šī iemesla dēļ **Dumez** varēja celt prasību Vācijā, kur no šāda notikuma cietušas tā filiāles, bet ne Francijā.

1.8. Secinājumi un priekšlikumi

- [290] ES tiesību akti (Briseles Ibis regula (agrāk Briseles I regula), Briseles IIbis regula, Maksātnespējas regula, Uzturlīdzekļu regula un Mantojuma regula) un starptautiskās konvencijas (Monreālas konvencija, Ņujorkas konvencija utt.) ietver normas par starptautisko jurisdikciju, tādēļ katrā gadījumā ir ļoti svarīgi pirms piemērošanas noteikt katra juridiskā instrumenta materiālo, ģeogrāfisko un temporālo tvērumu. Ir lietas, kur EST ir interpretējusi šo instrumentu savstarpējo saistību, taču, kā liecina, piemēram, **Ungārijas** lieta, šo instrumentu savstarpējā saistība nav īsti skaidra ne teorijā, ne judikatūrā.
- [291] Ir svarīgi nodrošināt kontinuitāti starp Briseles konvenciju un Briseles regulām, tostarp ievērot EST iepriekšējo praksi šo tiesību aktu interpretācijā. Gadījumā, ja pantu redakcijas atšķiras, tad gan agrākā EST judikatūra nepiemērojas.
- [292] **Latvijas** tiesu prakse parāda, cik svarīgi ir saprast Briseles Ibis regulas mijiedarbību ar citiem līdzīgiem ES instrumentiem civiltiesiskās sadarbības jomā. Piemēram, EST ne vienmēr atbalsta Romas II regulas izmantošanu kā pamatu Briseles I regulas interpretācijai. Tomēr līdz šim EST ir izvairījusies no šādas metodoloģijas lietās, kurās tās piemērošana palielina atbildētāja risku tikt iesūdzētam tiesā ārpus viņa domicila. Šādai argumentācijai nevajadzētu ietekmēt Romas I un Romas II regulas izmantošanu, nosakot Briseles I regulas piemērošanas jomu. Briseles I regulas piemērošanas jomas interpretācija *per se* nerada atbildētājam tiesvedības risku ārpus viņu domicila. Tomēr šāda atšķirīga pieeja var būt pārāk sarežģīta lietā iesaistītajām pusēm un tiesnešiem.
- [293] Tā kā Briseles Ibis regula ir Eiropas civilprocesa stūrakmens, EST to interpretējusi bieži. Tomēr plašās judikatūras dēļ tiesneši un citi juristi ne vienmēr ir informēti par pēdējiem jaunumiem. Tādēļ Pētnieki sagatavoja EST judikatūras tabulu (skatīt: Pielikums), kas, domājams, atvieglos EST judikatūras piemērošanu.
- [294] EST ir sniegusi autonomu Briseles I regulā ietvertu jēdzienu, piemēram, „*civillietas un komercietas*”, „*pakalpojumi*” un „*neatļauta darbība*”, interpretāciju, tomēr pētījums liecina, ka dalībvalstu tiesas turpina vērsties EST ar līdzīgiem jautājumiem. Tāpat, kā redzams no EST judikatūras un **Vācijas, Ungārijas, Latvijas, Zviedrijas** un **AK** tiesu prakses, jautājums par īpašo jurisdikciju nav tik vienkāršs. Piemēram, nacionālajās tiesās sarežģīts lices jautājums, kas saistīts ar vairākām saistību izpildes vietām.
- [295] Tāpat var secināt, ka EST judikatūrai ir būtiska ietekme uz Briseles Ibis regulas interpretāciju, sevišķi šķīrējtiesas izņēmuma gadījumā. Pastāv viedoklis, ka Briseles Ibis regulā jaunais 12. apsvērums ir iekļauts, lai izvairītos no EST iepriekšējās šķīrējtiesas izņēmuma interpretācijas sekām. Vērā ņemams, ka ģenerālvokāts savā nesenajā atzinumā ir analizējis šo apsvērumu, lai arī Briseles Ibis regula tolaik vēl nebija piemērojama.²⁹⁴ Taču gan jaunais apsvērums, gan iepriekšējā EST judikatūra norāda uz to, ka EST būs jāvērtē Briseles Ibis regulas piemērojamība šķīrējtiesas procesam, jo šī brīža tiesiskais regulējums ir sarežģīts, un arī lietas kļūst aizvien sarežģītākas.

294 Ģenerālvokāta Vatelē [Wathelet] 2014. gada 4. decembra secinājumi lietā Nr. C-536/13 Gazprom OAO.

- [296]** Pārstrādātā Briseles Ibis regula ietver jaunus nosacījumus 25. pantā attiecībā uz vienošanos par jurisdikciju. Viens no jauninājumiem skaidri nosaka, ka vienošanos, ar ko piešķir jurisdikciju un kas ir kāda līguma daļa, uzskata par vienošanos, kas ir neatkarīga no pārējiem līguma noteikumiem. EST jau izdarīja šādu secinājumu vēl pirms piemērojama kļuva Briseles Ibis regula.
- [297]** Jāpiebilst, ka **Latvijas** un **Ungārijas** tiesas savos lēmumos reti atsaucas uz EST praksi. Lielākoties to dara Augstākās tiesas. Piemēram, Latvijā lietas dalībnieki vairumā gadījumu vērš tiesas uzmanību uz attiecīgo EST judikatūru, bet tiesas spriedumu motivējošajā daļā šo judikatūru neapskata.
- [298]** Ņemot vērā pieejamo nacionālo judikatūru, praktizējošajiem juristiem ieteicams izvērtēt, vai attiecīgā EST lieta patiešām ir piemērojama konkrētajā lietā, t.i., vai atsauce uz konkrēto EST lietu patiešām ir atbilstoša, jo apskatītā prakse liecina, ka abas puses un tiesa atsaucas uz EST lietām pat tad, ja faktiskie un juridiskie apstākļi lietā atšķiras. Katrā gadījumā ir jākonstatē, vai uz lietā esošajiem faktiem attiecināma EST lieta un vai pastāv līdzīgi apstākļi.

2. Dokumentu izsniegšana

2.1. Dokumentu izsniegšanas vispārīgie jautājumi

- [299]** Principā katra valsts nosaka pati savus noteikumus tiesas dokumentu pārsūtīšanai un izsniegšanai savā teritorijā.²⁹⁵ Tomēr starptautiskajās tiesvedībās šo noteikumu atšķirības rada grūtības gan tiesām, gan procesa dalībniekiem. Lai atvieglotu dokumentu pārsūtīšanu un izsniegšanu, dalībvalstis pieņēma Padomes regulu (EK) Nr. 1348/2000, kas stājās spēkā 2001. gada 31. maijā.²⁹⁶ 2007. gadā dalībvalstis pieņēma Dokumentu izsniegšanas regulu (1393/2007), ar kuru tika atcelta Padomes regula (EK) Nr. 1348/2000. Dokumentu izsniegšanas regula stājās spēkā 2008. gada 13. novembrī un ir piemērojama visās dalībvalstīs (tajā skaitā Dānijā).²⁹⁷
- [300]** Dokumentu izsniegšanas regula „*sniedz visaptverošus nosacījumus dokumentu pārsūtīšanai un izsniegšanai civillietās un komercietās Eiropas Savienībā, ja vienas dalībvalsts tiesas dokuments tiesvedības nolūkos ir jāizsniedz citā dalībvalstī*”.²⁹⁸ Saskaņā ar standarta noteikumiem tiesas dokumenti jāpārsūta ar dalībvalstu centrālo iestāžu starpniecību.²⁹⁹ Saskaņā ar Regulas 7. panta 1. punktu „*Saņēmēja iestāde pati izsniedz dokumentu vai nodrošina, ka tas tiek izsniegts saskaņā ar saņēmējas dalībvalsts tiesību aktiem vai īpašā veidā, ko lūgusi pārsūtītāja struktūra, ja vien šī metode nav pretrunā saņēmējas dalībvalsts tiesību aktiem*”.
- [301]** Dokumentu izsniegšanas regula arī nosaka četrus tiesas dokumentu pārsūtīšanas un izsniegšanas papildu veidus. 12. pants nosaka, ka ārkārtas apstākļos tiesas dokumentus citas dalībvalsts iestādei var pārsūtīt, izmantojot konsulāros vai diplomātiskos kanālus. 13. panta 1. punkts nosaka, ka tiesas dokumentus var izsniegt personām, kuras dzīvo citā dalībvalstī, izmantojot savas valsts diplomātiskos vai konsulāros pārstāvjus. 13. panta 2. punkts gan ļauj dalībvalstīm iebilst pret šādu

295 Lord Collins, Morse C.G.J., McClean D et al. Dicey, Morris & Collins The Conflict of Laws 15th Ed. Sweet & Maxwell, 2012, para. 8R-047. Pieejams: Westlaw UK database.

296 Stone P. EU Private International Law. Edward Elgar Publishing Limited, 2010, p. 12.

297 Lord Collins, Morse C.G.J., McClean D et al. Dicey, Morris & Collins The Conflict of Laws. 15th edition. Sweet & Maxwell, 2012, para. 8-053. Pieejams: Westlaw UK database.

298 Turpat.

299 Stone P. EU Private International Law. Edward Elgar Publishing Limited, 2010, p. 63.

dokumentu izsniegšanas formu. Šobrīd **Ungārija**³⁰⁰, **Zviedrija**³⁰¹ un **AK**³⁰² pret šādu izsniegšanas formu nav iebildušas. **Latvija**³⁰³ un **Vācija**³⁰⁴ ļauj izsniegt dokumentus, izmantojot diplomātiskos un konsulāros pārstāvjus, tikai attiecībā uz dokumentus nosūtošās dalībvalsts pilsoņiem.

- [302]** 14. pants pieļauj tiesas dokumentu tiešu izsniegšanu citā valstī dzīvojošām personām, izmantojot pasta pakalpojumus, dokumentus nosūtīt ierakstītā vēstulē ar saņemšanas apliecinājumu vai izmantojot līdzīgu pārsūtīšanas veidu. Visbeidzot, saskaņā ar 15. pantu „*ikviena tiesvedībā ieinteresēta persona var veikt tiesas dokumentu izsniegšanu tieši ar saņēmējas dalībvalsts, tiesu varas amatpersonu, amatpersonu vai citu kompetentu personu starpniecību, ja šādu tiešu izsniegšanu pieļauj šīs dalībvalsts tiesību akti*”. Šobrīd **Ungārija**³⁰⁵ un **Latvija**³⁰⁶ pret tiešo izsniegšanu ir iebildušas, savukārt **Vācija**³⁰⁷ un **Zviedrija**³⁰⁸ atzīst tiešu dokumentu izsniegšanu gadījumos, kad šādu izsniegšanas veidu pieļauj attiecīgās dalībvalsts tiesību akti. **AK** dažādās valsts daļās attiecībā uz tiešo izsniegšanu ir spēkā atšķirīgi noteikumi. Anglija, Velsa un Ziemeļīrija pret šādu iespēju ieilst.³⁰⁹ Taču tiešā izsniegšana ir piemērots dokumentu izsniegšanas veids Skotijā un Gibraltārā.³¹⁰ Ir svarīgi uzsvērt, ka regula nav piemērojama gadījumos, kad nav zināma tās personas adrese, kurai dokuments izsniedzams.³¹¹
- [303]** Saskaņā ar Dokumentu izsniegšanas regulas 5. un 8. pantu dokumentam jābūt pievienotam tulkojumam kādā no šīm valodām:
- 303.1. adresātam saprotamā valodā; vai
- 303.2. oficiālajā saņēmējas dalībvalsts valodā vai, ja minētajā dalībvalstī ir vairākas oficiālās valodas, tās vietas oficiālajā valodā vai vienā no oficiālajām valodām, kurā dokumentus izsniedz.
- [304]** Tas ir sevišķi svarīgi dokumentu pārsūtītājām un saņēmējām struktūrām, jo saskaņā ar Dokumentu izsniegšanas regulu pārsūtītājai struktūrai jāinformē iesniedzējs, ka adresāts var atteikties pieņemt dokumentu, ja tas nav kādā no iepriekšminētajām valodām.³¹² Savukārt saņēmējai struktūrai jāinformē adresāts par viņa tiesībām atteikties pieņemt izsniedzamo dokumentu, ja tas neatbilst valodas prasībām.³¹³
- [305]** Šajā sakarā EST uzsvērusi divas lietas. Pirmkārt, **Leffler** lietā³¹⁴ EST nosprieda, ka atteikums pieņemt dokumentu, pamatojoties uz to, ka tas neatbilst Dokumentu izsniegšanas regulā paredzētajām valodas prasībām, nepadara šo izsniegšanu par spēkā neesošu kopumā. Sūtītājs var situāciju labot, noteiktā laikā nosūtot dokumenta tulkojumu saskaņā ar regulā noteikto procedūru.

300 Eiropas tiesiskās sadarbības atlants civilīetās. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_hu_en.jsp#ds_otherinfostate4.

301 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_se_en.jsp.

302 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_en.jsp.

303 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_lv_en.jsp#ds_otherinfostate6.

304 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_de_en.jsp.

305 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_hu_en.jsp#ds_otherinfostate4.

306 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_lv_en.jsp#ds_otherinfostate6.

307 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_de_en.jsp.

308 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_se_en.jsp.

309 Turpat. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/ds_otherinfostate_uk_en.jsp.

310 Turpat.

311 Dokumentu izsniegšanas regulas 1. panta 2. punkts. Skat. arī: EST 2012. gada 15. marta spriedumu lietā Nr. C-292/10 G. v. Cornelius de Visser No C-292/10, para. 54.

312 Dokumentu izsniegšanas regula, 5. panta 1. punkts.

313 Turpat, 8. panta 1. punkts.

314 EST 2005. gada 8. novembra spriedums lietā Nr. C-443/03 Leffler v. Berlin Chemie AG.

- [306]** Otrkārt, lietā **Weiss**³¹⁵ EST tulkošanas pienākumu ir nedaudz ierobežojusi. Attiecīgajā gadījumā **Vācijas** tiesa vēlējās noskaidrot, vai prasības pieteikuma pielikumi jātulko adresātam saprotamā valodā. EST atbildēja, ka adresāts nedrīkst atteikties pieņemt dokumentu, uz kura pamata tiek sāкта tiesvedība, ja šis dokuments ļauj adresātam aizstāvēt savas tiesības tiesvedībā tajā dalībvalstī, no kuras dokumenti nosūtīti, un ja dokumentam pievienotie pielikumi kalpo tikai kā rakstveida pierādījumi. T.i., lai arī pielikumi nebija tās dalībvalsts valodā, kurai tie bija adresēti vai valodā, kuru adresāts saprot, pielikumi pildīja tikai pierādījumu funkciju un nebija nepieciešami prasības priekšmeta izpratnei. Tādēļ pārsūtītājām struktūrām un saņēmējām struktūrām jāzina šie EST konstatējumi, lai nemaldinātu dokumentu iesniedzēju vai adresātu jautājumā par nododamajiem dokumentiem noteiktajām valodas prasībām.
- [307]** 2015. gada 1. janvārī stājās spēkā jauni grozījumi **Latvijas** Civilprocesa likumā.³¹⁶ Tie paredz, ka vispārējās jurisdikcijas tiesas turpmāk būs dokumentu pārsūtītājas struktūras³¹⁷ un ka tām ar dokumentu izsniegšanu saistītos jautājumos jāsaazinās tieši ar citu dalībvalstu kompetentajām iestādēm vai tiesām.
- [308]** Ja prasītājs nav iztulkojis prasības pieteikumu nepieciešamajā valodā, Latvijas tiesas izmanto divas pieejas. Pirmā pieeja: ja tiesā nav iesniegts atbilstošs prasības pieteikuma un pielikumu tulkojums attiecīgajā valodā, tiesa saskaņā ar Civilprocesa likuma 129. un 133. pantu prasības pieteikumu atstāj bez virzības.
- [309]** Otra pieeja – nosūtīt prasības pieteikumu un pielikumus adresātam tādus, kādi tie iesniegti, un pēc tam adresāts, ja tas nepieciešams, var izmantot savas tiesības atteikties pieņemt prasības pieteikumu. Pēc Tieslietu ministrijas sniegtās informācijas, pēdējā prakse ir pareizā, jo adresāts vienmēr neatteiksies pieņemt dokumentus pat tādā gadījumā, ja pirmšķietami viņš to būtu varējis darīt.³¹⁸

2.2. Sevišķie jautājumi

- [310]** Ir tikai sešas EST lietas, kurās interpretēta **Dokumentu izsniegšanas regula** (skatīt: Pielikums). Līdz ar to nav daudz nacionālo tiesu prakses, kurā būtu izmantota EST judikatūra šajos jautājumos. Piemēram, saskaņā ar Pētniekiem pieejamajiem datiem, **Latvijas** tiesas savu spriedumu pamatošanai uz šo EST judikatūru vispār nav atsaukušās, lai gan Dokumentu izsniegšanas regula piemērota bieži.
- [311]** Savukārt **AK** tiesas skaidrojušas, kādos gadījumos tās uzskatījušas, ka citas dalībvalsts tiesu dokumenti ir pareizi izsniegti AK teritorijā. Lai noteiktu, vai saskaņā ar Briseles I regulu lieta vispirms bijusi ierosināta Francijas tiesā, Komerctiesai vajadzēja noskaidrot, kurā brīdī atbildētājs bija informēts par Francijā notiekošo tiesvedību saskaņā ar Briseles I regulas 30. pantu.³¹⁹
- [312]** Pirmo reizi atbildētājs Anglijā Francijas tiesas rīkojumu saņēma pa faksu un vēlāk – pa pastu. Komerctiesas interpretēja jēdzienu „izsniegtie dokumenti”, lai noskaidrotu, vai pa faksu nosūtīts dokuments ir uzskatāms par pienācīgi izsniegtu saskaņā ar Dokumentu izsniegšanas regulu. Regulā bija atsauce uz Rokasgrāmatu, kurā ietverta informācija par saņēmējām iestādēm, kas publicēta

315 EST 2008. gada 8. maija spriedums lietā Nr. C-14/07 Weiss v. Industrie- und Handelskammer Berlin.

316 Latvijas Republikas Civilprocesa likuma grozījumi, pieņemti 15.11.2014.

317 Pirms grozījumu apstiprināšanas dokumentu pārsūtītāja struktūra atbilstoši Dokumentu izsniegšanas regulai bija Tieslietu ministrija.

318 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

319 2013. gada 25. aprīļa Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas spriedums lietā Arbuthnot Latham & Co Ltd v M3 Marine Ltd, [2013] EWHC 1019 (Comm); [2014] 1 W.L.R. 190.

Komisijas interneta vietnē, nosakot, ka **AK** „Dokumentus nosūta pa faksu un pa pastu”.³²⁰ Tādējādi AK tiesai bija jānoskaidro, vai šis lakoniskais paziņojums nozīmē „vai nu pa faksu vai pa pastu” vai „gan pa faksu, gan pa pastu”.

[313] Komerctiesa nosprieda, ka dokumentu izsniegšana saskaņā ar Briseles I regulas 30. pantu ir autonomas jēdziens, kas skaidrots, ņemot vērā Briseles I regulas un Dokumentu izsniegšanas regulas pamatā esošo tiesībspolitiku, cenšoties nodrošināt ātru un efektīvu tiesas procesu; tādējādi faksa ziņojums bija pietiekams, lai konstatētu, ka Francijas tiesā prasība laika ziņā ir celta pirmā.³²¹

[314] Šajā gadījumā **AK** tiesa interpretēja Dokumentu izsniegšanas regulu, neatsaucoties uz EST judikatūru. Tomēr minētā lieta rāda, ka nacionālās tiesas pašas var saprast un izmantot autonomos jēdzienus un nav nepieciešams katru reizi iesniegt prejudiciālā nolēmuma lūgumu.

[315] Pētnieki izvēlējušies arī vienu interesantu lietu no **Vācijas** tiesu judikatūras, proti, Bonnas Zemes tiesas (*Landgericht Bonn*)³²² spriedumu, kurā minēts EST spriedums **Weiss** lietā.³²³ Šajā konkrētajā gadījumā Bonnas Zemes tiesa bija nosūtījusi tiesas dokumentus un pielikumu atbildētājam, kura pastāvīgā dzīvesvieta bija Francijā. Procesu ierosinošais dokuments tika nosūtīts angļu valodā, bet šī dokumenta pielikums bija vācu valodā. Tiesai bija pierādījumi, ka atbildētājs saprot angļu valodu, jo iepriekš viņš bija sūtījis prasītājam e-pasta vēstules un korespondenci angļu valodā. Tādēļ Dokumentu izsniegšanas regulas 8. panta 1. punktu nevarēja piemērot. Tas nozīmēja, ka atbildētājs nevar iebilst, sakot, ka viņš nesaprot angļu valodu, un tādēļ viņam nav tiesību atteikties pieņemt izsniedzamos dokumentus. Bonnas Zemes tiesa atsauca uz **Weiss** lietu, lai pamatotu sekojošo:

[316] **Pirmkārt,**

*izsniedzamā dokumenta, ar kuru ierosina lietu, adresātam nav tiesību atteikties saņemt šo dokumentu, ja tas šim adresātam ļauj izmantot savas tiesības sūtītājas dalībvalsts tiesvedībā.*³²⁴

[317] **Otrkārt,**

*Lai noteiktu, vai izsniedzamā dokumenta adresāts saprot sūtītājas dalībvalsts valodu, kurā ir izstrādāts dokuments, **tiesai** ir jāpārbauda visas norādes, ko tai šajā sakarā iesniedzis prasītājs. [...] sarakstei vajadzīgais valodas zināšanu līmenis nav tāds pats kā aizstāvībai tiesā nepieciešamais. Tomēr runa ir par faktu, kas tiesai ir jāņem vērā, pārbaudot, vai izsniedzamā dokumenta adresāts spēj saprast dokumentu tādā līmenī, lai varētu izmantot savas tiesības. Tiesai saskaņā ar ekvivalences jeb līdzvērtības principu ir jāņem vērā apmērs, kādā indivīds, kas dzīvo sūtītājā dalībvalstī, var saprast šīs valsts valodā izstrādāto tiesas dokumentu.*³²⁵

[318] Tas nozīmē, ka nacionālajai tiesai jāpārbauda, kāds atbildētājam (adresātam) ir attiecīgās valodas sapratnes līmenis. Atbildētājam (adresātam) jāspēj aizstāvēt savas tiesības tiesvedībā, kas notiek dokumenta nosūtītājā dalībvalstī. Bonnas Zemes tiesa konkrētajā gadījumā secināja, ka atbildētājs angļu valodu prot pietiekamā līmenī.

[319] Arī pielikums (vācu valodā) tika nosūtīts pareizi. Kā EST norādīja **Weiss** lietā:

*ja šim dokumentam pielikumā ir dokumentārie pierādījumi, kas nav izstrādāti saņēmējas dalībvalsts valodā vai sūtītājas dalībvalsts valodā, ko adresāts saprot, bet kam ir tikai pierādījumu funkcija un kas nav nepieciešami prasības priekšmeta un pamatojuma izpratnei, tad adresātam nav tiesību atteikties saņemt šo pielikumu.*³²⁶

320 Turpat, 23. punkts.

321 Turpat, 25. punkts.

322 Bonnas rajona tiesas 2010. gada 30. novembra spriedums Nr. 10 O 502/09. Pieejams: www.juris.de.

323 EST 2008. gada 8. maija spriedums lietā Nr. C-14/07 Weiss v. Industrie- und Handelskammer Berlin.

324 Turpat, 78. punkts.

325 Turpat, 80, 87. punkts.

326 Turpat, 78. punkts.

[320] Bonnas Zemes tiesas spriedums ir labi pamatots un EST judikatūra ir piemērota pareizi. Tiesa *ex officio* pārbaudījusi visus šajā lietā nepieciešamos faktus.³²⁷ Vienīgā piezīme – Bonnas Zemes tiesa savās atsaucēs uz EST spriedumu nenorādīja konkrētus sprieduma punktus, tādējādi apgrūtinot konkrēto tēžu identificēšanu šajā EST spriedumā. Šī iemesla dēļ Pētnieki tomēr uzsver nepieciešamību pēc precīzākām atsaucēm uz EST spriedumiem.

2.3. Secinājumi un priekšlikumi

[321] Ir tikai seši EST spriedumi, kuros interpretēta Dokumentu izsniegšanas regula. Divi no tiem pasludināti saskaņā ar Vācijas tiesu iesniegto prejudiciālo nolēmumu lūgumu – **Weiss** lietā³²⁸ un **Cornelius de Visser** lietā.³²⁹

[322] Pamatojoties uz **Vācijas** un **Lielbritānijas** judikatūru, Pētnieki var secināt, ka Vācijas tiesas labi izmanto EST judikatūru, lai atrisinātu ar dokumentu tulkošanas un valodas problēmām saistītos jautājumus. Vācijas juridiskajā literatūrā apspriests arī minētais Bonnas Zemes tiesas spriedums.³³⁰ Savukārt **AK** tiesas interpretējušas Dokumentu izsniegšanas regulu, ņemot vērā tajā norādīto galveno mērķi un principus. Tādēļ arī Lielbritānijas tiesas ir labi sagatavotas šīs Regulas piemērošanai.

[323] Līdz šim tiesas **Latvijā, Ungārijā** un **Zviedrijā** nav sastapušās ar nopietnām Dokumentu izsniegšanas regulas interpretācijas problēmām. Tomēr, Latvijas un Ungārijas tiesas ir piemērojušas regulas tehniskās tiesību normas.

3. Pierādījumu iegūšana

3.1. Pierādījumu iegūšana kopumā

[324] Pierādījumu iegūšanas regula ES piemērojama kopš 2004. gada 1. janvāra³³¹ (izņemot Dāniju³³²), un tā nodrošina vieglāku pierādījumu iegūšanas procedūru citā dalībvalstī.

[325] Pierādījumu iegūšanas regula ir piemērojama civillietās un komercietās, kad dalībvalsts tiesa lūdz kompetentu citas dalībvalsts tiesu iegūt pierādījumus vai lūdz iegūt pierādījumus citā dalībvalstī. Izmantojot Pierādījumu iegūšanas regulu, var iegūt tikai pierādījumus jau pastāvoša tiesvedības procesa ietvaros. Saskaņā ar Pierādījumu iegūšanas regulu katrai dalībvalstij jāieceļ centrālā iestāde, kas ir atbildīga par atbalsta sniegšanu tiesām gadījumā, ja saistībā ar pierādījumu nosūtīšanu rodas kādas grūtības.

[326] Šīs regulas piemērošanas joma *ratione materiae* ir ierobežota līdz divām pierādījumu iegūšanas metodēm, proti, pierādījumu iegūšana, ko saskaņā ar regulas 10. līdz 16. pantu veic tiesa uz citas dalībvalsts tiesas izteikta attiecīga lūguma pamata, un pierādījumu iegūšana, ko tieši veic citas

327 Skat. arī M.Würdinger. Das Sprachen- und Übersetzungsproblem im Europäischen Zustellungsrecht – ein Spannungsfeld zwischen Justizgewährung und Beklagenschutz im Europäischen Justizraum. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax). 33.Jahrgang, 1/2013, S. 61-63.

328 EST 2008. gada 8. maija spriedums lietā Nr. C-14/07 Weiss v. Industrie- und Handelskammer Berlin.

329 EST 2012. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C-292/10 G. v. Cornelius de Visser.

330 M.Würdinger. Das Sprachen- und Übersetzungsproblem im Europäischen Zustellungsrecht – ein Spannungsfeld zwischen Justizgewährung und Beklagenschutz im Europäischen Justizraum. Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax). 33.Jahrgang, 1/2013, S. 61-63.

331 Izņemot 19., 21., un 22. pantu, kas ir piemērojami no 2001. gada 1. jūlija. Skat. Pierādījumu iegūšanas regulas 24. panta 2. punktu.

332 Pierādījumu iegūšanas regulas 22. apsvērums.

dalībvalsts tiesa, kas izteikusi attiecīgo lūgumu, kas detalizēti aprakstīta Pierādījumu iegūšanas regulas 17. pantā un EST **Lippens** lietā pasludinātajā spriedumā.³³³ Tomēr saskaņā ar EST judikatūru šajā regulā nav nekādu nosacījumu, kas regulē vai izslēdz vienas dalībvalsts tiesas iespēju uzaicināt citā dalībvalstī dzīvojošu tiesvedības pusi ierasties un sniegt liecību tieši tās priekšā, kā secināts **Lippens** lietā.³³⁴

- [327] Lūgumi pierādījumu iegūšanai jāiesniedz, izmantojot Pierādījumu iegūšanas regulā iekļauto formu, un tie jāstāda tās dalībvalsts oficiālajā valodā, kur lūgumu paredzēts iesniegt.
- [328] Šajā pētījumā analizētajā laika periodā EST pasludinājusi trīs spriedumus, kuros interpretēta Pierādījumu iegūšanas regula (skatīt: **Pielikums**). Neviena no piecu šajā pētījumā apskatīto dalībvalstu tiesām nav iesniegusi prejudiciālo nolēmumu lūgumus par Pierādījumu iegūšanas regulas interpretāciju.
- [329] **Weryński** lietā³³⁵ EST lēma, ka Pierādījumu iegūšanas regulas 14. un 18. pants jāinterpretē tādējādi, ka lūgumu iesniegšanai tiesai nav pienākuma tai tiesai, kurā lūgums iesniegts, maksāt avansā ar liecinieku saistītos izdevumus vai atlīdzināt noplatinātajam lieciniekam samaksātos izdevumus.
- [330] **Lippens** lietā³³⁶ EST ļāva nacionālajai tiesai izmantot iekšējās procedūras, lai uzaicinātu citā valstī dzīvojošu liecinieku. Attiecīgi ātra procesa nodrošināšanas nolūkā, īpaši gadījumā, kad liecinieks vēlas sadarboties labprātīgi, tiesai nav jāizmanto Pierādījumu iegūšanas regula, bet tā var uzaicināt liecinieku, izmantojot instrumentus, kas noteikti vietējā procedūrā. **ProRail** lietā EST konstatēja, ka Pierādījumu iegūšanas regula neierobežo tiesu un tai nacionālajā procedūrā pieejamās iespējas, jo „noteiktos apstākļos tiesai var būt vienkāršāk, daudz efektīvāk un ātrāk dot rīkojumu šādas izmeklēšanas veikšanai, neizmantojot regulu”.³³⁷
- [331] Ziņojumā par Pierādījumu iegūšanas regulu noteikts, ka Pierādījumu iegūšanas regulas piemērošana ir „vispārēji uzlabota, vienkāršota un pastiprināta sadarbība starp tiesām pierādījumu iegūšanas jomā civillietās un komercietās”.³³⁸ Tiesas no tiesas uz tiesu nosūtīšanas ieviešana (lai arī lūgumi joprojām dažreiz vai pat bieži tiek sūtīti galvenajām iestādēm) un standarta formu ieviešana minēti kā galvenie Pierādījumu iegūšanas regulas panākumu faktori. Ziņojumā par Pierādījumu iegūšanas regulu secināts, ka izmaiņas regulā nav nepieciešamas, bet norādīts, ka juristu vidū regula nav pietiekami zināma. Piecās šajā pētījumā apskatītajās dalībvalstīs Pētniekiem izdevās atrast tikai dažas lietas, kurās piemērota Pierādījumu iegūšanas regula.

3.2. Īpašie jautājumi

- [332] Divas EST lietas **AK** tiesu praksē izmantotas kā papildu tiesību avots, definējot minētās regulas piemērošanas jomu.

333 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-170/11 Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens, Gilbert Georges Henri Mittler, Jean Paul François Caroline Votron v Hendrikus Cornelis Kortekaas, Kortekaas Entertainment Marketing BV, Kortekaas Pensioen BV, Dirk Robbard De Kat, Johannes Hendrikus Visch, Euphemia Joanna Bökterink, Laminco GLD N-A, Ageas NV, formerly Fortis NV, para. 26.

334 Turpat, 27. punkts.

335 EST 2011. gada 17. februāra spriedums lietā Nr. C-283/09 Artur Weryński v Mediatel 4B spółka z o.o.

336 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-170/11 Maurice Robert Josse Marie Ghislain Lippens, Gilbert Georges Henri Mittler, Jean Paul François Caroline Votron v Hendrikus Cornelis Kortekaas, Kortekaas Entertainment Marketing BV, Kortekaas Pensioen BV, Dirk Robbard De Kat, Johannes Hendrikus Visch, Euphemia Joanna Bökterink, Laminco GLD N-A, Ageas NV, formerly Fortis NV.

337 EST 2013. gada 21. februāra spriedums lietā Nr. C-332/11 ProRail BV v Xpedys NV, FAG Kugelfischer GmbH, DB Schenker Rail Nederland NV, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, para. 45.

338 Komisijas 2007. gada 5. decembra ziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par Padomes 2001. gada 28. maija Regulas (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās piemērošanu [COM/2007/0769 galīgā redakcija – nav publicēta Oficiālajā Vēstnesī]. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0769&from=EN>.

- [333]** Ar Komisijas lēmumu tika atzīts, ka virkne Francijas uzņēmumu ir karteļa dalībnieki.³³⁹ No šī karteļa cietušie pēc tam Anglijā iesniedza prasību par kaitējuma atlīdzināšanu. Lai pierādītu pilnu kaitējuma summu, prasītāji lūdza atbildētājus sniegt noteiktu informāciju. Atbildētāji atteicās to darīt, balstoties uz Francijas tiesību aktiem, kas aizliedz šādas informācijas atklāšanu, pie tam par šādu pārkāpumu draud kriminālsods.
- [334]** Atbildētāji savu nostāju centās pamatot ar spriedumu **ProRail** lietā, kurā tika konstatēts, ka:
- Tomēr ir jāprecizē, ka tiktāl, ciktāl dalībvalsts tiesas ieceltam ekspertam ir jādodas uz citas dalībvalsts teritoriju, lai tur veiktu viņam uzticētu ekspertīzi, noteiktos apstākļos tā varētu skart tās dalībvalsts valsts varas īstenošanu, kurā ir jānotiek ekspertīzei, tostarp tad, ja ekspertīze ir jāveic vietās, kurās saskaņā ar tās dalībvalsts tiesībām, kurā veic ekspertīzi, ir aizliegta piekļuve vai iejaukšanās, vai tās ir atļautas tikai pilnvarotām personām.*
- Šādos apstākļos, ja vien tiesa, kas vēlas noteikt pārrobežu ekspertīzi, neatsakās no minēto pierādījumu iegūšanas un ja starp dalībvalstīm nav nolīguma un vienošanās Regulas Nr. 1206/2001 21. panta 2. punkta izpratnē, tad vienīgais pierādījumu iegūšanas līdzeklis dalībvalsts tiesai, lai tā tieši veiktu ekspertīzi citā dalībvalstī, būtu tas, kurš noteikts iepriekš minētās regulas 1. panta 1. punkta (b) apakšpunktā un 17. pantā.³⁴⁰*
- [335]** Anglijas tiesa šos argumentus noraidīja, savu nostāju pamatojot ar EST lietu interpretāciju. Tādēļ tiesa esošajos spriedumos nesaskatīja norādes, kas neļautu pieprasīt informācijas atklāšanu. Kas attiecas uz sprieduma **ProRail** lietā pieminēšanu, tiesa to nošķīra no konkrētās lietas apstākļiem, norādot, ka tas attiecas uz eksperta izmeklēšanu ārvalstīs, bet ne uz tiesas tiesībām pieprasīt informācijas atklāšanu savā jurisdikcijā. Tāpat tiesa no šīs lietas principā nošķīra **Lippens** un **ProRail** lietas, jo tajās tika risināts jautājums saistībā ar liecinieku, nevis tiesvedībā iesaistītu pusi. Tādēļ, tiesas ieskatā, šīm lietām nav ietekmes uz tām pilnvarām, kas tiesai bija attiecībā uz pusēm, kas iesaistītas strīdā tās jurisdikcijā.
- [336]** Lietas pamatojums šķiet balstīts uz nopietniem faktiem. Pierādījumu iegūšanas regulas 6. apsvērums nosaka, ka regulas mērķis ir sadarbības uzlabošana starp tiesām pierādījumu vākšanā civillietās un komercietās. Ja regulu interpretē tā, lai ierobežotu dalībvalsts tiesas tiesības pieprasīt pierādījumus no tās jurisdikcijā tiesvedībā iesaistītās puses, regulas ietekme varētu drastiski pavājināt valsts ietvaros notiekošās tiesvedības efektivitāti. Tas neuzlabotu sadarbību starp tiesām, bet gan tās pārslogotu ar neskaitāmiem lūgumiem. Turklāt tas izraisītu diskrimināciju starp pusēm, pamatojoties uz to domicilu vai pilsonību, jo lietā iesaistītā puse no ārvalstīm būtu atbrīvota no jebkādu pierādījumu sniegšanas. Šādu pierādījumu iegūšanai vienmēr būtu nepieciešams izmantot Pierādījumu iegūšanas regulu.
- [337]** Šī lieta parāda riskus, kas saistīti ar nepareizu ES instrumentu pielietojumu. Iespējams, ka citās jurisdikcijās, lai novērstu pierādījumu iesniegšanu, tiks izmantoti līdzīgi argumenti. Šajos gadījumos, lai šādus mēģinājumus nepieļautu, nacionālā tiesa var balstīties uz Anglijas tiesu praksi, bet tikpat labi arī paplašināti interpretēt Pierādījumu iegūšanas regulu, ņemot vērā EST judikatūru.
- [338]** Pētniekiem izdevās atrast **Zviedrijā** skatītu lietu, kur Svea Apelācijas tiesa bija piemērojusi Pierādījumu iegūšanas regulu. Šajā gadījumā tiesa norādīja, ka Pierādījumu iegūšanas regula sniedz tiesām iespēju lūgt palīdzību no citu dalībvalstu tiesām. Tiesa arī konstatēja, ka paternitātes

339 Apelācijas tiesas 2013. gada 22. oktobra spriedums lietā Secretary of State for Health v Servier Laboratories Ltd, [2013] EWCA Civ 1234. Pēc būtības identisku lietu skat: 2013. gada 11. aprīļa Anglijas un Velsas Augstās tiesas Kanclera tiesas [Chancery Division] spriedumu lietā National Grid Electricity Transmission Plc v ABB Ltd [2013] EWHC 822 (Ch).

340 EST 2013. gada 21. februāra spriedums lietā Nr. C-332/11 ProRail BV v Xpedys NV, FAG Kugelfischer GmbH, DB Schenker Rail Nederland NV, Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, para. 48.

noteikšanas lietās izmeklēšanas veikšanas pienākums ir tiesu ziņā un pirmās instances tiesai vajadzēja mēģināt iegūt pierādījumus no **Vācijas**, izmantojot Pierādījumu iegūšanas regulu.³⁴¹ Šāds secinājums pilnībā atbilst ar EST secinājumu **Zarraga** lietā, kurā konstatēts:

*izcelsmes dalībvalsts tiesai iespēju robežās un, vienmēr ievērojot primārās bērna intereses, ir jābūt pieejamiem visiem līdzekļiem, kas ir tās rīcībā saskaņā ar tās valsts tiesībām, kā arī saskaņā ar pārrobežu tiesiskās sadarbības instrumentiem, pie kuriem vajadzības gadījumā pieder Regulā Nr. 1206/2001 paredzētie līdzekļi.*³⁴²

- [339]** **Vācijā** ir vairāki spriedumi par EST judikatūras pielietojumu, lai varētu interpretēt Pierādījumu iegūšanas regulu. Oldenburgas Augstākās rajona tiesas (*Oberlandgericht Oldenburg*)³⁴³ pasludinātajā lēmumā tiesai bija jālemj, vai pusēm jāsedz dubultās izmaksas par pārrobežu pierādījumu vākšanu. Pētnieki nekoncentrējās uz izmaksu atlīdzināšanas jautājumu saskaņā ar Vācijas tiesību aktiem; Pētnieki vairāk bija ieinteresēti, vai un kā Oldenburgas Augstākā rajona tiesa pielietoja EST judikatūru sava lēmuma pamatošanai. Tiesa nolēma, ka tieša pierādījumu iegūšana citā dalībvalstī (Nīderlandē) pēc pirmās instances tiesas rīkojuma atbilst regulas 17. panta 2. un 3. punktam. Tomēr tiesa deva rīkojumu atkārtotai pierādījumu iegūšanai, piemērojot Pierādījumu iegūšanas regulas 17. panta 1. punktu, pamatojot arī lūguma iesniegšana galvenajai iestādei Nīderlandē. Savā pamatojumā Oldenburgas Augstākā rajona tiesa atsaucās uz ģenerālvokāta atzinumu **ProRail** lietā:

*[..]ja tiesa neplāno izmantot šo tiesiskās sadarbības metodi, jo tā uzskata, ka, lai iegūtu pierādījumus, ko tā ir uzdevusi darīt, vietējo iestāžu palīdzība nav nepieciešama, tai nav obligāti jāievēro Regulas Nr. 1206/2001 17. pantā paredzētās formalitātes.*³⁴⁴

- [340]** Šāda pieeja ir pareiza, un vēlāk to apstiprināja EST pasludinātais spriedums **ProRail** lietā:

*[..] dalībvalsts tiesai, kas vēlas noteikt ekspertīzi, kura ir jāveic citas dalībvalsts teritorijā, nav katrā ziņā noteikts pienākums izmantot Regulas Nr. 1206/2001 1. panta 1. punkta (b) apakšpunktā un 17. pantā paredzēto pierādījumu iegūšanas līdzekli.*³⁴⁵

- [341]** Pētnieki varēja identificēt vienu **Latvijas** tiesas pasludinātu spriedumu, piemērojot nesenu EST judikatūru attiecībā uz Pierādījumu iegūšanas regulu.³⁴⁶ Šajā lietā Rīgas apgabaltiesa konstatēja, ka prasītāju lūgumam uz klausīt liecinieku piemērojama Pierādījumu iegūšanas regula un tiesību kopums, kas regulē informācijas pieprasīšanu no kredītiestādēm, bet uz to neattiecas jēdziens „*pagaidu, tajā skaitā aizsardzības, pasākumi*”. Tādēļ lūgums uz klausīt liecinieku nav pakļauts izpildei saskaņā ar EST secinājumiem spriedumā **St. Paul Dairy Industries** lietā.³⁴⁷ Rīgas apgabaltiesas pieeja atbilst Pierādījumu iegūšanas regulas jēdzienam. Tādējādi tiesām būtu jāapsver arī pierādījumu iegūšanas standarts, ko noteikusi regula pat tad, kad puses neatsaucas uz pašu regulu un mēģina izvairīties no tajā paredzētajām procedūrām un standartiem.

341 Svea apelācijas tiesas 2012. gada 30. novembra spriedums lietā T8355-12, RH 2012:66.

342 EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C 491/10 PPU Joseba Andoni Aguirre Zarraga v Simone Pelz, para. 67.

343 29 November 2012 OLG Oldenburg, 8. Zivilsenat, 8 W 102/12. Pieejams: www.juris.de.

344 Ģenerālvokāta Jēskinena [Jääskinen] 2012. gada 6. septembra secinājumi lietā Nr. C-332/11 ProRail NV, 50. punkts.

345 EST 2013. gada 21. februāra spriedums lietā Nr. C-332/11 ProRail NV, para. 49.

346 Rīgas apgabaltiesas 2013. gada 27. decembra spriedums lietā C27242011 [nav publicēts].

347 EST 2005. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. C-104/03 St. Paul Dairy Industries NV v Unibel Exser BVBA, paras. 23; 25.

3.3. Secinājumi un priekšlikumi

- [342]** Ir tikai trīs EST nolēmumi, kuros interpretēta Pierādījumu iegūšanas regula, bet šajā pētījumā apskatītās dalībvalstis nav iesniegušas nevienu no šiem prejudiciālo nolēmumu lūgumiem.
- [343]** **Vācijas** un **AK** tiesu spriedumu pamatošanai izmantota pašreizējā EST judikatūra un arī ģenerāldvokāta atzinums. Pētnieki secina, ka **Vācijas** un **AK** tiesām ir adekvāta izpratne par Pierādījumu iegūšanas regulu.
- [344]** Turklāt **AK** tiesa interpretējusi Pierādījumu iegūšanas regulu, ņemot vērā pašreizējo EST judikatūru, bet konkrētajā gadījumā nodalījusi apstākļus un secinājusi, ka EST judikatūrai nav ietekmes uz pilnvarām, kas tiesai ir attiecībā uz pusēm un uz strīdu savā jurisdikcijā. Tādēļ **AK** tiesa arī ņēma vērā regulas mērķi un interpretēja regulu tādējādi, ka tā neierobežo attiecīgajā valstī notiekošās tiesvedības efektivitāti.
- [345]** Pētnieki konstatēja noteiktus riskus attiecībā uz iespējamu nepareizu ES instrumentu piemērošanu un Pierādījumu iegūšanas regulas piemērošanas jomu. Gadījumos, kad līdzīgi argumenti tiek izmantoti citās jurisdikcijās, lai novērstu pierādījumu iesniegšanu, nacionālās tiesas var gan balstīties uz Anglijas praksi, gan arī veikt paplašinātu Pierādījumu iegūšanas regulas interpretāciju, ņemot vērā EST judikatūru šādu mēģinājumu novēršanai.
- [346]** Ja vien nav bijusi nepieciešama vietējo iestāžu palīdzība pierādījumu iegūšanā citā valstī, Vācijas tiesas Pierādījumu iegūšanas regulu nav vienmēr piemērojušas. Pētnieki atzīmē, ka pirms Pierādījumu iegūšanas regulas procedūru piemērošanas vienmēr jāizvērtē tiešās pierādījumu iegūšanas efektivitāte.
- [347]** Pētnieki nevarēja atrast nevienu **Latvijas**, **Ungārijas** vai **Zviedrijas** judikatūras lietu, kurā būtu interpretēta Pierādījumu iegūšanas regula. Pētnieki pieņem, ka nacionālās tiesas regulu piemēro un tās piemērošana nav radījusi vērā ņemamas problēmas.

4. Kolīziju normas

4.1. Kolīziju normu vispārīgie jautājumi

- [348]** Tiesāšanās pārrobežu kontekstā rada divus galvenos izaicinājumus – noteikt tiesu, kura ir kompetenta izskatīt lietu, un tiesības, kas piemērojamas attiecīgajai juridiskajai situācijai. Pirmais izaicinājums ir galvenokārt risināts Briseles I regulā un Briseles IIbis regulā. Otrajam izaicinājumam ES ir pievērsusies, pieņemot trīs galvenos instrumentus par kolīziju normu.
- [349]** Romas I regula ietver kolīziju normas, kas piemērojamas līgumiskām saistībām. Romas I regula tika pieņemta 2008. gada 17. jūnijā un tā piemērojama līgumiem, kas noslēgti pēc 2009. gada 17. gada decembra. Romas I regula ir piemērojama visās dalībvalstīs, izņemot Dāniju. Pat pēc Romas I regulas stāšanās spēkā spēku saglabā arī tās priekšgājēja – Romas konvencija.³⁴⁸ Romas konvencija vēl aizvien tiek piemērota Dānijā.³⁴⁹ Tā kā saskaņā ar Romas I regulas 28. pantu tā attiecas tikai uz līgumiem, kas noslēgti pēc 2009. gada 17. decembra, tad Romas konvencija joprojām ir piemērojama agrāk noslēgtiem līgumiem.

348 Konvencija par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā (80/934/EEC). OV L 266, 09.10.1980.

349 Saleron F., Franzina P. (eds). Regolamento CE n. 593/2008 del Parlamento europeo e del Consiglio del 17 giugno 2008 sulla legge applicabile alle obbligazioni contrattuali («Romas I»). I commentari. Le nuove leggi civili commentate, N. 3-4, Maggio-Agosto 2009, p. 535.

- [350]** Regulā norādītās tiesības tiesai jāpiemēro pat tad, ja tās nav dalībvalsts tiesības (2. pants). Regula satur vairākus noteikumus, kas ļauj identificēt piemērojamās tiesību normas. Vairumā gadījumu puses var brīvi izvēlēties piemērojamās tiesību normas (3. pants). Ja puses nav izdarījušas šādu izvēli, regula nosaka piemērojamās tiesību normas, izmantojot konkrētiem līgumiem radītas piesaistes (4. panta 1. punkts). Attiecībā uz citām saistībām par piesaisti kalpo puses, kura veic raksturīgo izpildījumu, pastāvīgā dzīvesvieta (4. panta 2. punkts). Ja no visiem lietas apstākļiem ir skaidrs, ka lieta acīmredzami ir ciešāk saistīta ar citu valsti, tiek piemērotas tās tiesības (4. panta 3. punkts). Ja 4. panta 1. punkta un 4. panta 2. punkta vienojošie faktori neļauj identificēt piemērojamās tiesības, tiek piemērotas tās valsts tiesības, kas visciešāk saistīta ar līgumu (4. panta 4. punkts).
- [351]** Pārvadāšanas līgumu, patērētāju līgumu, apdrošināšanas līgumu un atsevišķiem darba līgumiem tiek piemēroti īpaši noteikumi (5., 6., 7. un 8. pants).
- [352]** ES ir papildinājusi noteikumus par kolīziju normām, pieņemot Romas II regulu, kurā ietvertas kolīziju normas ārpuslīgumiskām saistībām. Romas II regula tika pieņemta 2007. gada 11. jūlijā. Romas II regula attiecas uz tiesību normu kolīzijām saistībā ar neatļautām darbībām (4., 5., 6., 7., 8. un 9. pants), netaisnu iedzīvošanos (10. pants), *negotiorum gestio* (11. pants) un *culpa in contrahendo* (12. pants). Tāpat kā Romas I regula, arī Romas II regula piemērojama visās dalībvalstīs, izņemot Dāniju.³⁵⁰ Slikta dokumenta sastādīšanas kvalitātes dēļ Romas II regulas piemērošana laikā ir radījusi interpretācijas problēmas, kas tiks apspriestas vēlāk, [369] punktā.
- [353]** Trešais „Romas” dokuments ir Romas III regula. Šī regula pieņemta 2010. gada 20. decembrī un attiecas uz tiesību aktiem, kas piemērojami laulības šķiršanai un atšķiršanai. Atšķirībā no citām regulām, tai ir ierobežots teritoriālais tvērums. Līdz šim Romas III regulai pievienojusies Beļģija, Bulgārija, **Vācija**, Spānija, Francija, Itālija, **Latvija**, Lietuva, **Ungārija**, Malta, Austrija, Portugāle, Rumānija un Slovēnija. Divām šajā pētījumā apskatītām valstīm – **Zviedrijai un AK** – Romas III regula nav saistoša. Regula ir spēkā no 2012. gada 21. jūnija.
- [354]** Šobrīd pastāv tikai viens EST nolēmums saistībā ar Romas II regulu, kas tiks analizēts tālāk, šī pētījuma [368] punktā. Pastāv arī nacionālo tiesu judikatūra, kurā tiek piemērota Romas II regula, izvirzot sarežģītus, strīdīgus jautājumus par regulas piemērošanu. Viens no šādiem lēmumiem tiks analizēts tālāk, šī pētījuma [372] punktā.
- [355]** Saistībā ar Romas I regulu nav pieņemts neviens EST nolēmums, savukārt saistībā ar Romas konvenciju tādi ir seši.³⁵¹ Ņemot vērā abu instrumentu līdzību, Romas konvencijas judikatūru var izmantot arī Romas I regulas interpretācijai. Pētnieki konstatējuši vairākus **Zviedrijas un AK** tiesu spriedumus, kuros vai nu izmantota ļoti ierobežotā EST judikatūra, vai arī ievērojami attīstīta Romas I regulas un/vai Romas II regulas interpretācija. Pētnieki nav konstatējuši EST judikatūras piemērošanas gadījumus **Vācijā, Ungārijā un Latvijā**.
- [356]** Līdz šim nav nevienas EST lietas saistībā ar Romas III regulu. Pētnieki nav atraduši nevienu nacionālās tiesas spriedumu, kurā tiek piemērota šī regula.

350 Ferrari F. (ed.). Rome I Regulation. Pocket Commentary. Sellier European Law Publishers, 2015, p. 69.

351 EST 2014. gada 23. oktobra spriedums lietā Nr. C-305/13 Haeger & Schmidt GmbH v Mutuelles du Mans assurances IARD (MMA IARD) and Others; EST 2013. gada 17. oktobra spriedums lietā Nr. C-184/12 United Antwerp Maritime Agencies (Unamar) NV v Navigation Maritime Bulgare; EST 2013. gada 12. septembra spriedums lietā Nr. C-64/12 Anton Schlecker v Melitta Josefa Boedeker; EST 2011. gada 15. decembra spriedums lietā Nr. C-384/10 Jan Voogsgeerd v Navimer SA; EST 2011. gada 15. marta spriedums lietā Nr. No C-29/10 Heiko Koelzsch v État du Grand Duchy of Luxembourg; 2009. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. C-133/08 Intercontainer Interfrigo SC (ICF) v Balkenende Oosthuizen BV and MIC Operations BV.

4.2. Romas I regula

- [357]** Kā jau minēts iepriekš, šobrīd EST prakse saistībā ar Romas I regulu nepastāv. Taču Pētnieki konstatējuši virkni nacionālo tiesu spriedumu, kuros piemērota Romas konvencija. Šajos spriedumos nacionālās tiesas atsaukušās uz EST praksi gan saistībā ar Romas konvenciju, gan Briseles konvenciju.
- [358]** Vienu šādu spriedumu pasludinājis **Zviedrijas** Darba tiesa.³⁵² A.W. (Sereetz, **Vācija**), J.D. un R.K. (Hamburga, **Vācija**) tika atbrīvoti no darba pārvadājumu firmā Lund AB (**Zviedrija**). Bijušie darbinieki pieprasīja atlīdzību par zaudējumiem, nesamaksāto atvaļinājuma naudu un kompensāciju. Darba tiesai bija jāpārbauda, kuras valsts tiesības šim strīdam ir piemērojamas. Tiesa norādīja, ka Romas konvencija nosaka tiesības, kas piemērojamas līgumiskām saistībām, savukārt Romas I regula ir piemērojama tikai no 2009. gada 17. decembra. Tā kā apstrīdētie darba līgumi tika noslēgti pirms 2009. gada 17. decembra, saskaņā ar Romas I regulas 28. pantu piemērojamās tiesības jānosaka saskaņā ar Romas konvenciju.
- [359]** Tiesa konstatēja, ka darba līgumos puses nav izvēlējušas piemērojamās tiesības; tādējādi līgumus regulē tās valsts tiesības, kurā darbinieks, izpildot līgumu, parasti veicis savu darbu vai arī, ja darbinieks parasti nestrādā vienā valstī, tās valsts tiesības, kurā atrodas uzņēmums, kas viņu pieņēmis darbā. Tiesa norādīja, ka EST atziņas par līdzīgu jēdzienu nozīmi Briseles konvencijā ir izmantojamas Romas konvencijas interpretācijai. **Herbert Weber** lietā³⁵³ EST noteica, ka vieta, kur darbinieks parasti veic savu darbu, ir vieta, kurā vai no kuras viņš faktiski, ievērojot visus attiecīgās lietas apstākļus, veic būtisku daļu no saviem pienākumiem darba devēja labā vai arī kur viņš pavadījis lielāku stundu skaitu – gadījumā, ja darbs tiek veikts vairākās valstīs.
- [360]** Šajā gadījumā darbinieki strādāja par kravas automašīnu šoferiem vairākās Eiropas valstīs. Uzņēmums norādīja, ka darbinieki atradās Travemindē, **Vācijā**, un viņu braucieni sākās un beidzās Vācijā. Darbinieki iebilda, norādot, ka viņi atradās Malmē, **Zviedrijā**, jo darba braucieni galvenokārt sākās Zviedrijā. Tiesa konstatēja, ka šajā lietā nav pierādīts, ka darbinieki parasti darbu veica Vācijā vai Zviedrijā, tieši otrādi, lietas izskatīšanas gaitā tika noskaidrots, ka darbinieki neveica darbu vienā valstī. Šādos apstākļos piemērojamās tiesību aktus nosaka pēc tā uzņēmuma atrašanās vietas, kas darbinieku pieņēmis darbā. Tiesa konstatēja, ka ir piemērojami Zviedrijas tiesību akti.
- [361]** Šodienas perspektīvā Darba tiesas spriedumā izmantotā metodoloģija ir saņēmusi EST apstiprinājumu. 2011. gadā EST pasludināja spriedumu **Heiko Koelzsch** lietā saskaņā ar Romas konvencijas 6. panta 2. punkta (a) apakšpunktu:
- gadījumā, ja darbinieks darbu veic vairāk nekā vienā līgumslēdzējā valstī, valsts, kurā darbinieks parasti veic darbu, pildot līgumu, šīs tiesību normas izpratnē ir tā, kurā vai no kuras, ņemot vērā apstākļu kopumu, kuri raksturo minēto darbu, darbinieks veic lielāko daļu no saviem pienākumiem pret darba devēju.*³⁵⁴
- [362]** Faktiski, tāpat kā Darba tiesa, EST pie secinājuma nonāca, veicot skaidras atsauces uz savu judikatūru saskaņā ar Briseles konvencijas 5. panta 1. punktu.³⁵⁵ Tādējādi, retrospektīvi, atsauce uz EST praksi saskaņā ar Briseles I regulu bija pamatota.
- [363]** Ja Darba tiesa atsaucās uz EST judikatūru attiecībā uz Briseles konvenciju, tad **AK** tiesas izmantojušas EST judikatūru attiecībā uz Romas konvenciju. Viens piemērs – **AK** tiesas veikušas plašas atsauces uz EST spriedumu, lai skaidrotu preču pārvadāšanas līguma jēdzienu saskaņā ar Romas konvenciju.

352 Zviedrijas Darba tiesas (Arbetsdomstolen) 2010. gada 22. septembra spriedums lietā B-22-2010, (AD 2010:67).

353 EST 2002. gada 27. februāra spriedums lietā Nr. C-37/00 Herbert Weber v Universal Ogden Services Ltd.

354 EST 2011. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C-29/10 Heiko Koelzsch v État du Grand Duchy of Luxembourg, para. 51.

355 Turpat, 33., 39. un 41. punkts.

- [364]** Šo līgumu regulē Romas konvencijas 4. panta 4. daļa. Nesenajā **ICF** lietā EST nolēma, ka:
- 4. panta 4. punkta pēdējais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka minētā 4. panta 4. punkta otrajā teikumā paredzētais piesaistes kritērijs citiem fraktēšanas līgumiem, izņemot vienreizēju līgumreisu, ir piemērojams vienīgi tad, ja līguma galvenais mērķis ir nevis transportlīdzekļa vienkārša nodošana kādā rīcībā, bet gan preču pārvadāšana tās parastajā nozīmē.*³⁵⁶
- [365]** Šis spriedums bija svarīgs *Martrade Shipping & Transport GmbH v United Enterprises Corporation* lietā, kurā bija runa par laika fraktēšanas līgumu, kuram puses nebija izvēlējušās piemērojamās tiesību aktus.³⁵⁷ Viena no pusēm apgalvoja, ka šādam līgumam piemērojamās tiesību aktus nosaka 4. panta 4. punkts, kurā ir runa par preču pārvadājumiem. Tiesa šo argumentu atspēkoja, par pamatu izmantojot **ICF** spriedumu. Atšķirībā no fraktēšanas līguma, kas analizēts **ICF** spriedumā:
- laika fraktēšanas līgums nav šāds fraktēšanas līgums: īpašnieks nepiekrīt vest preces no un uz konkrētām vai noteiktām ostām, bet drīzāk nodrošināt kuģa un tā apkalpes pieejamību fraktētājam preču transportēšanai par samaksu. Raksturīgā laika fraktēšanas līguma īpašība ir tāda, ka fraktētājs lemj par kuģa izmantošanas kārtību. Fraktētājs nosaka, kādos maršrutos kuģis dosies un kādu kravu vedīs, ievērojot ģeogrāfiskos un citus ierobežojumus, kas ietverti fraktēšanas līguma noteikumos.*³⁵⁸
- [366]** Tādējādi Komerctiesa pievērsa uzmanību Romas konvencijas 4. panta 2. punktam, mēģinot noteikt laika fraktēšanas līguma raksturīgo izpildījumu. Kad tiesa nāca pie secinājuma, ka laika fraktēšanas līgums neietilpst 4. panta 4. punkta tvērumā, tiesa piemēroja tās puses, kas veic līguma raksturīgo izpildījumu, pastāvīgās dzīvesvietas likumu. Arī šeit tiesa atsauca uz **ICF** lietu, norādot, ka „fraktēšanas līguma gadījumā īpašnieks, kas veic šādu izpildījumu, kā pašu par sevi saprotamu apņemas padarīt transporta līdzekļus pieejamus fraktētājam”.³⁵⁹ Tas atbilst vispārējam noteikumam, ka puse, kas pilda samaksas pienākumu, neveic raksturīgo izpildījumu.³⁶⁰ Laika fraktēšanas līgumā, tāpat kā citos fraktēšanas līgumos, raksturīgo izpildījumu nodrošina kuģa īpašnieks.
- [367]** Spriedums **ICF** lietā ir piemērs, kurā, definējot preču pārvadājumu līgumu, EST apstiprinājusi to, kas tika uzskatīts par pareizu viedokli jau iepriekš – laika fraktēšanas līgums nav preču pārvadājumu līgums. Ar to EST izpildīja savu kā pēdējās instances tiesas lomu, sniedzot skaidru, precīzu atbildi uz juridiska rakstura jautājumu, mazinot ES starptautisko privāttiesību neskaidrības.

4.3. Romas II regula

- [368]** Līdz šim Romas II regulas piemērošana laikā ir vienīgais jautājums saistībā ar šīs regulas piemērošanu, ko skaidrojusi EST. Savā spriedumā **Homawoo** lietā Anglijas un Velsas Augstā tiesa lūdza EST sniegt skaidrojumu par Romas II regulas piemērošanu laikā.³⁶¹

356 EST 2009. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. C-133/08 Intercontainer Interfrigo SC (ICF) v Balkenende Oosthuizen BV and MIC Operations BV, para. 37.

357 Anglijas un Velsas Augstās tiesas Karalienes tiesas nodaļas Komerctiesas 2014. gada 12. jūnija spriedums lietā *Martrade Shipping & Transport GmbH v United Enterprises Corporation* [2014] EWHC 1884 (Comm).

358 Turpat, 30. punkts. Cf., Ferrari F. (ed.). *Rome I Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2015, p. 192. Plender R., Wilderspin M. *The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*. 2nd edition. Sweet & Maxwell, 2001, p. 133.

359 EST 2009. gada 6. oktobra spriedums lietā Nr. C-133/08 Intercontainer Interfrigo SC (ICF) v Balkenende Oosthuizen BV and MIC Operations BV, para. 35.

360 Ferrari F. (ed.). *Rome I Regulation: Pocket Commentary*. Sellier European Law Publishers, 2015, p. 155; Plender R., Wilderspin M. *The Rome Convention on the Choice of Law for Contracts*. 2nd edition. Sweet & Maxwell, 2001, p. 116.

361 EST 2011. gada 17. novembra spriedums lietā Nr. C 412/10, Deo Antoine Homawoo v GMF Assurances SA.

- [369] Neapmierinoša Romas II regulas teksta kvalitāte izraisīja strīdus par tās piemērošanu laikā. Regulas teksts Oficiālajā Vēstnesī tika publicēts 2007. gada 31. jūlijā.³⁶² Saskaņā ar EK Līguma 264. panta 1. punktu, regula stājas spēkā 20. dienā pēc tās publicēšanas, 2007. gada 20. augustā.³⁶³ Regulas 31. pants noteica, ka regula piemērojama tiem notikumiem, kas izraisījuši kaitējumu pēc tās stāšanās spēkā. Saskaņā ar regulas burtisku interpretāciju, regula attiecas uz notikumiem, kas izraisījuši kaitējumu pēc 2007. gada 20. augusta.³⁶⁴ Šāda interpretācija ir problemātiska, jo 32. pants nosaka, ka regula tiks piemērota no 2009. gada 11. janvāra, izņemot 29. pantu, kas spēkā stāties no 2008. gada 11. jūlija.
- [370] EST šo pretrunu galīgi atrisināja savā spriedumā **Homawoo** lietā. Tiesa nolēma, ka regula attiecas uz notikumiem, kas rada kaitējumu, kuri iestājušies pēc 2009. gada 11. janvāra.³⁶⁵ Tomēr viena lieta ir noteikt kritisko datumu regulas piemērošanai, bet cita – noteikt, kad iestājās notikums, kas radīja kaitējumu.
- [371] Pēdējai problēmai nesen savā lēmumā pievērsās Anglijas un Velsas Karalienes tiesas departaments.³⁶⁶ Būtiskie fakti šajā lietā bija grupa ārvalstu prasītāju iesniedza prasību saistībā ar Anglijas uzņēmumā ražotiem bojātiem implantātiem. Jautājums par Romas II regulas piemērošanu bija iepriekšējais jautājums, lai noteiktu piemērojamos tiesību aktus. Minētā regula tiktu piemērota, ja neatļautā darbība ietilptu regulas tvērumā. Tādēļ tiesai vajadzēja precīzi noteikt brīdi, kad atgadījās notikumi, kas izraisīja kaitējumu.
- [372] Karalienes tiesas departaments savu analīzi balstīja uz spriedumu **Kainz** lietā.³⁶⁷ Kainz lietā EST nosprieda, ka Briseles I regulas 5. panta 3. punkts „*jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja pret ražotāju iesniegta prasība saistībā ar bojātu izstrādājumu, vieta, kur iestājās notikumi, kas radīja kaitējumu, ir vieta, kur attiecīgais izstrādājums tika izgatavots*”.³⁶⁸
- [373] Karalienes tiesas departaments paplašināja Kainz lietas argumentāciju divos virzienos. Pirmkārt, tiesa to attiecināja uz Romas II regulu. Otrkārt, ja Kainz lietā bija runa par vietu, kur atgadījās notikums, kas izraisīja kaitējumu, tad Karalienes tiesas departaments izmantoja tos pašus argumentus, lai noteiktu laiku, kad atgadījās notikums, kas izraisīja kaitējumu.³⁶⁹
- [374] **Allen v Depuy International Ltd** ir piemērs radošam EST judikatūras pielietojumam, kas ir būtisks gan Briseles I regulas, gan Romas II regulai piemērošanai. Romas II regulas 5. panta piemērošana, kas ietver kolīziju normas attiecībā uz produktatbildību, nav atkarīga no notikuma, kas radīja kaitējumu, vietas. Tādēļ lielākajā daļā gadījumu šis jēdziens Romas II regulai nav būtisks. Taču tas ir svarīgs, izvērtējot regulas piemērošanu laikā. Ir tikai dabiski, ka Karalienes tiesas departaments balstījās uz EST praksi attiecībā uz Briseles I regulu, jo EST vēl nav sniegusi skaidrojumu par šī jēdziena interpretāciju Romas II regulas kontekstā.
- [375] Neskatoties uz minēto piemēru, pastāv konverģences problēma starp ES starptautisko privāttiesību instrumentiem. Romas II regulas 7. apsvērums un Romas I regulas 7. apsvērums nosaka, ka abi instrumenti jāinterpretē saskaņā ar Briseles I regulu. Tomēr EST praksē ir apšaubīta iespēja sasniegt pilnīgu vienveidību. Spriedumā **Kainz** lietā EST norādīja, ka Briseles I regulas 5. pantu nevar interpretēt atbilstoši Romas II regulai, ja tas ir pretrunā ar Briseles I regulas shēmu un mērķi.³⁷⁰ EST radītā diverģence tikai sāk parādīties, un EST ieteicams atturēties no šādām norādēm, tā vietā

362 Huber P. (ed). Rome II Regulation: Pocket Commentary. Sellier European Law Publishers, 2011, p. 458.

363 Turpat. Skat. arī: Dickinson A. The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-contractual Obligations. Oxford University Press, 2010, p. 288.

364 Huber P. (ed). Rome II Regulation: Pocket Commentary. Sellier European Law Publishers, 2011, p. 459; Dickinson A. The Rome II Regulation: The Law Applicable to Non-contractual Obligations. Oxford University Press, 2010, p. 288.

365 EST 2011. gada 17. novembra spriedums lietā Nr. C-412/10, Deo Antoine Homawoo v GMF Assurances SA, para. 37.

366 Karalienes tiesas nodaļas 2014. gada 18. marta spriedums lietā Nr. Allen v Depuy International Ltd, [2014] EWHC 753 (QB).

367 EST 2014. gada 16. janvāra spriedums lietā Nr. C-45/13, Andreas Kainz v Pantherwerke AG.

368 Turpat, 34. punkts.

369 Karalienes tiesas nodaļas 2014. gada 18. marta spriedums lietā Allen v Depuy International Ltd, [2014] EWHC 753 (QB), para. 13.

370 EST 2014. gada 16. janvāra spriedums lietā Nr. C-45-13, Andreas Kainz v Pantherwerke AG, para. 20.

mēģinot piepildīt likumdevēja doto mandātu vienveidīgai līdzīgo tiesību aktu interpretācijai, ja vien šie jēdzieni nav lietoti acīmredzami atšķirīgā kontekstā. Pretējā gadījumā tiesnešiem var būt grūti noteikt, kad viņiem jāievēro apsvērumu skaidrā valoda, kas nosaka vienveidīgu interpretāciju, un kad no vienveidīgas interpretācijas būtu jāatturas.

4.4. Romas III regula

- [376]** Līdz šim EST nav sniegusi prejudiciālos nolēmumus par Romas III regulu. Tādēļ pagaidām vēl nav izveidojusies nacionālo tiesu judikatūra, kurā būtu sniegtas atsauces uz EST judikatūru attiecībā uz Romas III regulu.

4.5. Secinājumi un priekšlikumi

- [377]** Pētnieku analizētā judikatūra liecina, ka kolīziju normas saturošie instrumenti nacionālajās tiesās tiek piemēroti reti. Dažos gadījumos tiesas nav atsaukušās uz šiem instrumentiem pat tad, kad pušes ir atsaukušās uz tiem savos prasības pieteikumos. Šāda pieeja pārkāpj dalībvalstu pienākumu piemērot ES tiesību aktus. Nacionālajām tiesām jāpiemēro kolīziju normas saturošie instrumenti, ja vien izpildītas to piemērošanas priekšnosacījumi, kā arī jāsniedz pamatojums attiecīgā kolīziju normas saturošā tiesība akta piemērošanai.
- [378]** Tajā pašā laikā attiecībā uz kolīziju normām ir vērojams judikatūras trūkuma ES līmenī. Vienīgi saistībā ar Romas II regulu ir pasludināts viens EST nolēmums. Šķiet arī, ka nacionālajās tiesās ar kolīziju normām saistītus jautājumus neuzskata par tik būtiskiem, lai konstanti lūgtu sniegt skaidrojumus EST.
- [379]** EST judikatūras analīze norādījusi arī uz konkrētu metodoloģisku problēmu. Ideālā gadījumā līdzīgi jēdzieni no Romas regulām un Briseles I regulas būtu jāinterpretē līdzīgi. Kolīziju tiesību kontekstā šāda metodoloģija būtu sevišķi vēlama jau minētās judikatūras trūkuma dēļ. Dažos spriedumos EST uzsvērusi šādas pieejas svarīgumu. Diemžēl citos spriedumos EST ieņēmusi pretēju nostāju, atsakoties izmantot Romas II regulu, lai interpretētu Briseles I regulu. Teorētiski EST prakse nav problemātiska, jo Briseles I regula jāinterpretē atbilstoši Romas regulām, kad vien tas atbilst tās shēmai un mērķiem. Praksē nacionālai tiesai var būt grūti nošķirt juridiskus jēdzienus, kas interpretējami vienveidīgi, un tos, kas nav.
- [380]** Nav vienas universālas atbildes, lai varētu izvairīties no dažādām ar neskaidrībām saistītām problēmām. Taču nacionālajām tiesām būtu jāmēģina analizēt EST nolēmumu pamatojumus. Līdz šim EST uzsvērusi, ka saskaņā ar Briseles I regulu jurisdikcijas sadaļas, kas atbildētājam liedz tā tiesības tiesāties vietā, kur tam atrodas domicils, interpretētas šauri.³⁷¹ Šajos gadījumos, visticamākais, starp instrumentiem notiks diverģence. Tādējādi nacionālajām tiesām jānosaka, vai EST nav piešķirusi kādam jēdzienam pārāk šauru nozīmi Briseles I regulas kontekstā, pirms tā attiecināšanas uz Romas regulu. Tieši pretēji, nacionālajām tiesām jāpārbauda, vai Romas regulu jēdzieni nav tik plaši, ka to pārņemšana uz Briseles I regulu varētu apdraudēt atbildētāja tiesības tiesāties savas dzīvesvietas tiesā.

371 EST 2014. gada 16. janvāra spriedums lietā Nr. C-45-13, Andreas Kainz v Pantherwerke AG, para. 21.

5. Maksātnespēja

5.1. Maksātnespējas vispārīgie jautājumi

- [381]** Maksātnespējas regula stājās spēkā 2002. gada 31. maijā³⁷² (izņemot Dāniju³⁷³), un tā veido kopēju regulējumu pārrobežu maksātnespējas procesam visā ES. Maksātnespējas regula tiek uzskatīta par veiksmīgu instrumentu maksātnespējas procesa saskaņošanai ES dalībvalstīs, un tās vienotu piemērošanu garantē EST judikatūra.³⁷⁴ Maksātnespējas regulas 1. panta 1. punkts nosaka, ka Maksātnespējas regula tiek piemērota „*kolektīvām maksātnespējas procedūrām, kas saistītas ar daļēju vai pilnīgu parādnieka mantas atsavināšanu un likvidatora iecelšanu*”. Regula piemērojama ikreiz, kad vien parādniekam ir aktīvi vai kreditori vairāk nekā vienā dalībvalstī, neatkarīgi no tā, vai parādnieks ir fiziska vai juridiska persona.
- [382]** Maksātnespējas regulas 3. pants nosaka jurisdikciju dalībvalstī, kurā atrodas parādnieka galveno interešu centrs (turpmāk: COMI). Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punkts ietver pieņēmumu, ka par juridiskas personas COMI atzīstama vieta, kur reģistrēta tās juridiskā adrese, ja vien nav pierādījumi par pretējo. Šis jēdziens norāda uz Maksātnespējas regulas svarīgāko funkciju – izvairīšanos no parādnieka stimulēšanas pārcelt aktīvus vai tiesvedību no vienas dalībvalsts uz citu, lai iegūtu labvēlīgāku tiesisko stāvokli.³⁷⁵ Kā norāda daži zinātnieki, COMI ir vislielākā nozīme Maksātnespējas regulas piemērošanai, bet pati regula nesniedz skaidru šī jēdziena definīciju.³⁷⁶ Tādēļ aizvadīto piecu gadu laikā EST 3. panta 1. punktu un COMI jēdzienu interpretējusi plaši, apsverot dažādus izņēmuma pamatojumus, ņemot vērā juridisko adresi.
- [383]** Maksātnespējas regula arī pieļauj sākt sekundāro maksātnespējas procedūru citā dalībvalstī, kas nav tā valsts, kurā atrodas COMI, ja vien parādniekam šajā citā dalībvalstī ir aktīvi. Maksātnespējas procesam un šī procesa sekām piemērojamie tiesību akti ir tās dalībvalsts tiesību akti, kurā sāka maksātnespējas procedūra.
- [384]** Abpusējas atzīšanas princips saskaņā ar Maksātnespējas regulas 16. panta 1. punktu nodrošina veiksmīgu regulas piemērošanu pēc principa, ka „*jebkurš lēmums, ar kuru sākts maksātnespējas process un ko pasludinājusi tādas dalībvalsts tiesa, kurai saskaņā ar 3. pantu ir jurisdikcija, tiek atzīts visās pārējās dalībvalstīs.*”
- [385]** Ņemot vērā, ka Maksātnespējas regula piemērota vairāk nekā desmit gadus, ir izstrādāti priekšlikumi tās grozījumiem.³⁷⁷ Domājams, ka priekšlikumi grozījumiem Maksātnespējas regulā dalībvalstīs būs attiecināmi uz uzņēmumu restrukturizācijas procedūrām pirmsmaksātnespējas stadijā. Maksātnespējas regulas grozījumu priekšlikumā arī norādīts uz problēmām, kas attiecas uz noteikumiem par maksātnespējas procesa atklātību un prasījumu iesniegšanu. Tomēr 2014. gada jūlijā Eiropas e-tiesiskuma portāls padarīja pieejamus savstarpēji saistītos Čehijas Republikas, Austrijas, Nīderlandes, Igaunijas, Slovēnijas un **Vācijas** maksātnespējas reģistrus.³⁷⁸

372 Maksātnespējas regulas 47. pants.

373 Maksātnespējas regulas 33. apsvērums.

374 Hess B., Oberhammer P., Pfeiffer T. European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings (External Evaluation JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4). p. 10.

375 Maksātnespējas regulas 4. apsvērums.

376 Hess B., Oberhammer P., Pfeiffer T. European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings (External Evaluation JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4). p. 103.

377 Priekšlikums Eiropas parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr.1346/2000 par maksātnespējas procedūrām (COM (2012) 744).

378 Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_interconnected_insolvency_registers_search-246-en.do.

5.2. Maksātnespējas regulas piemērošana laikā

- [386] Viena no **Ungārijā** visvairāk apspriestajām lietām civiltiesiskās sadarbības jomā ir Postabank (*Postabank és Takarékpénztár Rt.*) lieta, kuras sākums meklējams kādā maksātnespējas procesā Austrijā, kas tika sākts tad, kad Ungārija vēl nebija pievienojusies Eiropas Savienībai.³⁷⁹ Lietas sakarā EST tika arī iesniegts prejudiciālā nolēmuma lūgums, lai precizētu jautājumu par Maksātnespējas regulas piemērošanu laikā.
- [387] Ungārijas Augstākā tiesa nolēma apturēt tiesvedību un iesniegt EST jautājumu prejudiciālā nolēmuma saņemšanai par Maksātnespējas regulas 5. panta 1. punkta piemērošanas jomu.³⁸⁰ Spriedumā **ERSTE Bank Hungary** lietā EST nolēma, ka Maksātnespējas regulas 5. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgajā lietā noteikums piemērojams tiesību esamībai *in rem*.³⁸¹ Ņemot vērā EST spriedumu, **Ungārijas** Augstākā tiesa savu lēmumu pamatoja ar faktu, ka EST nepārprotami noteikusi, ka šajā lietā tiek piemērots Maksātnespējas regulas 5. panta 1. punkts, un attiecīgi „maksātnespējas procesa uzsākšana neietekmē kreditoru vai trešo pušu tiesības *in rem* attiecībā uz parādniekam piederošajiem aktīviem, kas maksātnespējas procesa uzsākšanas brīdī atrodas citā dalībvalstī”.
- [388] Jāatzīmē, ka **Ungārijas** Augstākās tiesas uzdoto jautājumu prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai ģenerālvokāts Mazaks [*Mazák*] kritizēja par to, ka, viņaprāt, Ungārijas tiesa ierosinājusi lietu par pieņemumu, ka EST jānosaka piemērojamais tiesību akts, lai noteiktu, vai tai ir jurisdikcija, bet nav risinājušas jautājumu, lai noteiktu, vai Ungārijas tiesām vispār ir starptautiskā jurisdikcija.³⁸²
- [389] Ģenerālvokāts Mazaks atzīmēja – lai noteiktu tiesas jurisdikciju saskaņā ar Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktu, būtu jāpiemēro EST secinājumi spriedumā **Seagon** lietā, kas norādītu uz Austrijas tiesu jurisdikciju, pieņemot, ka šajā lietā COMI ir Austrijas teritorija.³⁸³ Visbeidzot, ģenerālvokāts Mazaks atzīmēja – no tā izriet, ka EST atbilde uz prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai uzdoto jautājumu attiecīgajā tiesā nav izmantojama, lai šajā tiesvedībā varētu pieņemt lēmumu, ņemot vērā, ka tiesai šādam nolūkam nav starptautiskas jurisdikcijas un ka līdz ar to prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai uzdots jautājums ir hipotētisks.³⁸⁴ Ungārijas Augstākā tiesa neizskatīja ģenerālvokāta Mazaka secinājumus un stingri pieturējās pie EST sprieduma. Tādējādi tiesa nediferencēja jurisdikcijas noteikšanu saskaņā ar regulu un saskaņā ar piemērojamo tiesību aktu. Šāda pieeja ir riskanta, jo saskaņā ar regulu tā var būt pretrunā ar jurisdikcijas noteikumiem.

5.3. Fizisko un juridisko personu COMI noteikšana

- [390] Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktā ietverts pieņēmums, ka par juridiskas personas COMI tiek uzskatīta vieta, kur reģistrēta tās juridiskā adrese, ja vien nav pierādījumu par pretējo. Šis nosacījums ir viegli piemērojams, ja visi juridiskas personas maksātnespējas lietā esošie pierādījumi liecina, ka COMI atrodas vienā dalībvalstī.

379 Ungārijas Augstākās tiesas 2012. gada 13. novembra spriedums lietā Nr. Gfv.VII.30.236/2012/5 [nav publicēts].

380 Ungārijas Augstākā tiesa vēlējās zināt, vai fakts, ka parādnieka aktīvi (šajā lietā Austrijas kompānijas rīcībā esošie aktīvi un naudas summas, kas to aizvietoja), par kuriem trešajām pusēm ir tiesības *in rem* (proti, finansiālais nodrošinājums, kas paredzēts bankai) atrodas citas dalībvalsts teritorijā (šeit Ungārijā), kurā maksātnespējas process tika uzsākts (šeit Austrija), lietā, kurā valsts, kurā atrodas attiecīgais aktīvs, kļuva par ES dalībvalsti tikai pēc tam, kad pret parādnieku tika uzsākts maksātnespējas process.

381 EST 2012. gada 5. jūlija spriedums lietā Nr. C-527/10 ERSTE Bank Hungary Nyrt Republic of Hungary, BCL Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt.

382 Ģenerālvokāta Mazaka [Mazák] 2012. gada 26. janvāra secinājumi lietā Nr. C-527/10 ERSTE Bank Hungary Nyrt Republic of Hungary, BCL Trading GmbH, ERSTE Befektetési Zrt., 38. punkts.

383 Turpat, 42. punkts.

384 Turpat, 45. punkts.

- [391]** Piemēram, **Ungārijas** tiesas vairākas reizes COMI jēdzienu interpretējušas Maksātnespējas regulas kontekstā.³⁸⁵ Nesen kādā Ungārijas Republikas Metropolitēna Apelāciju tiesā skatītā lietā **AK** reģistrēta uzņēmuma īpašnieks vēlējās Ungārijā sākt sava uzņēmuma maksātnespējas procesu.³⁸⁶ Tiesa secināja, ka tā ir „*pavisam skaidra lieta*”, saskaņā ar Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktu, visi attiecīgā uzņēmuma biznesa aktīvi atrodas Ungārijā un visas tā ekonomiskās aktivitātes saistītas ar Ungārijā reģistrētu uzņēmumu, savukārt trešajām pusēm tas bija viegli noskaidrojams, tādēļ COMI atrodas Ungārijā, un Ungārijas tiesai ir jurisdikcija Ungārijā sākt pamata maksātnespējas procesu.
- [392]** Citā lietā Ungārijas tiesa secināja, ka Slovākijas uzņēmuma COMI ir **Ungārijā**, jo direktora adrese, uzņēmuma formālā juridiskā telpa un nodokļu dokumenti nepārprotami liecināja, ka COMI ir Ungārijā.³⁸⁷ Šīs divas lietas, lai arī bez atsaucis uz EST judikatūru, liecina, ka COMI ir pareizi piemērots gadījumos, kad nav šaubu, ka pastāv saistība starp parādnieku un citu dalībvalsti, kurā varētu atrasties COMI.
- [393]** Tomēr dalībvalstīm varētu rasties grūtības, ja jānosaka vairāk nekā vienā dalībvalstī strādājošu fizisku un juridisku personu COMI. Tādēļ viens no EST nozīmīgākajiem spriedumiem maksātnespējas tiesību jomā ir spriedums **Euro Food** lietā.³⁸⁸ Lietā tika veikta virkne svarīgu paziņojumu, nosakot vispārējo Maksātnespējas regulas ietvaru. **Euro Food** lietā pasludinātajā spriedumā EST noteica būtiskākos principus COMI noteikšanai, paziņojot, ka:
- ja parādnieks ir meitas sabiedrība, kuras juridiskā adrese un, kuras mātes sabiedrības juridiskā adrese ir dažādās dalībvalstīs, Regulas 3. panta 1. punkta otrajā teikumā minēto pieņēmumu, ka šīs meitas sabiedrības galveno interešu centrs ir dalībvalstī, kurā ir tās juridiskā adrese, var atspēkot tikai tad, ja no objektīviem un trešajām personām pārbaudāmiem faktiem var konstatēt tādas faktiskas situācijas esamību, kas atšķiras no tās situācijas, uz kādu norāda minētās juridiskās adreses atrašanās vieta.*
- [394]** Tādējādi nacionālajai tiesai jānosaka dažādu trešajām pusēm noskaidrojamu faktoru svarīgums, lai atspēkotu pieņēmumu, ka reģistrācijas vieta ir arī COMI. Tiek piemēroti tā sauktie **Euro Food** lietas kritēriji, ko dalībvalstu tiesas vairākos gadījumos arī precizē.
- [395]** Nesen Kanclera tiesas [Chancery Division] (**AK**) pasludinātais spriedums norāda uz **Euro Food** pasludinātā sprieduma svarīgumu attiecībā pret nacionālajām tiesām.³⁸⁹ Šajā lietā Kanclera tiesai [Chancery Division] uzdots jautājums bija visai vienkāršs – vai attiecīgā uzņēmuma COMI saskaņā ar Maksātnespējas regulu atrodas reģistrācijas vietā (Luksemburgā) vai vietā, kur atrodas tā vadība (Anglijā). Kanclera tiesa [Chancery Division] tiešā veidā pievērsās **Euro Food** lietas kritērijiem, uzskatot, ka tas šajā jautājumā uzskatāms par labu tiesību avotu konkrētās lietas risināšanai. Tiesas vārdiem sakot:
- Piemērojot šos kritērijus saistībā ar faktiem atbilstoši tiesas priekšā paziņotajam, domāju, ir acīmredzams, ka lēmumi, kas nosaka uzņēmuma pārvaldību un vadību, pieņemti Londonā, un Londonā esošais direktors ir vispirmām kārtām iesaistīts uzņēmuma darbībā un atbildīgs par uzņēmuma lēmumu paziņošanu tām personām, ar kuriem uzņēmums sadarbojas. Personas, ar kurām uzņēmums galvenokārt sadarbojas, ir pārstāvji. [...]*
- Tas var būt grūts jautājums – noteikt, vai uzņēmuma COMI ietekmē tas, kur darbojas uzņēmuma ieceltie pārstāvji, taču jebkurā gadījumā viņi darbojas Londonā. [...]*

385 CMS Guide to Finding COMI: European cases. Pieejams: https://eguides.cmslegal.com/pdf/finding_comi.pdf.

386 Ungārijas Republikas Metropolitēna Apelāciju tiesas 2009. gada 14. janvāra spriedums lietā Nr. 9.Fpk. 01-08-006081/6.

387 Ungārijas Republikas Metropolitēna Apelāciju tiesas 2008. gada 14. oktobra spriedums lietā Nr. 9.Fpk. 01-08-003390/6.

388 EST 2006. gada 2. maija spriedums lietā Nr. C-341/04 Eurofood IFSC Ltd.

389 Anglijas un Velsas Augstās tiesas Kanclera tiesas [Chancery Division] 2013. gada 9. oktobra spriedums lietā ARM Asset Backed Securities SA, Re [2013] EWHC 3351 (Ch).

*Attiecīgi, regulas izpratnē esmu pārliecināts, ka uzņēmuma COMI atrodas Anglijā un ka ir atspēkots pieņēmums par labu Luksemburgai, kas ir vieta, kur reģistrēta juridiskā adrese.*³⁹⁰

- [396] Spriedumā **Euro Food** lietā EST pieņēma svarīgu lēmumu par kreditoru aizsardzību COMI noteikšanai. Šāda pieeja balstīta uz „faktiskās atrašanās vietas” teoriju, kas attīstīta kontinentālajās uzņēmējdarbības tiesībās.³⁹¹ Šeit uzsvars likts uz to, kur kreditoru skatījumā atrodas parādnieka lēmuma pieņemšanas vieta. Ir atzīts, ka Anglijas tiesas dod priekšroku kā galveno parādnieku un COMI vienojošo faktoru izcelt to vietu, kurā tiek pieņemti lēmumi.³⁹²
- [397] Ir svarīgi piebilst, ka zinātnieki iesaka atšķirīgus Maksātnespējas regulas 3. panta tulkošanas variantus. Daži zinātnieki pauduši uzskatu, ka COMI jānosaka saskaņā ar reģistrācijas valsts tiesību aktiem.³⁹³ Šāda pieeja nodrošinātu savrupību un sašaurinātu Maksātnespējas regulas noteiktību un jomu. Ir dažādi kritēriji, ko zinātnieki nodēvējuši par svarīgiem COMI noteikšanai.³⁹⁴ Tomēr Anglijas izmantotā pieeja ļauj viegli noteikt juridisko personu COMI.
- [398] EST prakse nav „likuma burts” COMI noteikšanai. Tādēļ katras dalībvalsts tiesai jāizvērtē to kritēriju relatīvais svarīgums, uz kuru pamata tiks noteikts COMI neatkarīgi no tā, vai tā būtu vadības atrašanās vieta, pakalpojumu sniegšanas vieta, informācija uzņēmuma mājas lapā utt. EST spriedumu neskaidriība var tikt uzskatīta par to vājo punktu. No otras puses, tā ļauj Anglijas tiesām izvērtēt, kur atrodas COMI atbilstoši to izpratnei, kā COMI vispār jānosaka. Tajā pašā laikā iepriekš citētais Lorda kanclera departamenta [Chancery Division] lēmums liecina, ka tiesas spēj izmantot EST abstrakto valodu, lai piemērotu to COMI noteikšanas metodes.
- [399] Cits **AK** pieņemts lēmums par COMI liecina, ka Anglijas tiesas spēj saskatīt līdzības un piemērot EST spriedumos uzskaitītos principus dažādos apstākļos. Lai arī Maksātnespējas regulas 3. pants skaidri nenorāda fiziskas personas COMI, tomēr Maksātnespējas regula vienlīdz attiecas kā uz juridiskās, tā fiziskās personas maksātnespēju.³⁹⁵ Anglijas prakse liecina – lai arī EST spriedums **Euro Food** lietā un daži vēlāk pieņemtie spriedumi sīki iztīrīja juridisko personu COMI noteikšanai piemērojamos kritērijus, tie nav nederīgi attiecībā uz fiziskas personas COMI. Šajā gadījumā divi Īrijas pilsoņi, kuriem ar dažādu korporatīvu uzņēmumu starpniecību piederēja uzņēmumi **AK**, **Zviedrijā** un Amerikā, iesniedza **AK** pieteikumu bankrota pasludināšanai.³⁹⁶
- [400] Tiesa izveidoja normatīvo kontekstu, nosakot apstākļus, pēc kuriem tiks noteikts COMI, atsaucoties uz EST judikatūru un agrāku Anglijas judikatūru, piemērojot EST izstrādātus principus. Lai konstatētu, ka COMI kodols tiek noteikts, izmantojot apstākļus, kam jābūt noskaidrojamiem trešajām personām, tika citētas **Euro Food** un **Interedil**³⁹⁷ lietas. Tādējādi visbūtiskākais apsvērums lietā bija trešo personu faktors. Tādēļ tiesa ņēma vērā, kur lūguma iesniedzēji veikuši saimniecisko darbību, par ko varēja pārliecināties trešās personas, un, to darot, tiesa ievēroja visu apstākļu kopumu (Anglijā pavadītais laiks, Anglijas adreses izmantošana). Tomēr tiesa arī ņēma vērā faktus, kas norādīja uz COMI Īrijā, piemēram, interneta vietni, kurā lūguma iesniedzējs bija aprakstīts kā „Dublinas jurists”, „Dublinas advokāts”, „Dublinā strādājošs advokāts” un „Īru advokāts”; faktu, ka lēmumi lielākoties tika pieņemti Īrijā; Dublinas adrese bija norādīta vairākos darījumu dokumentos;

390 Turpat, 19.-22. punkts.

391 Paschalidis P. Freedom of Establishment and Private International Law for Corporations. Oxford University Press, 2012, para. 89.

392 Pannen K. (ed.). European Insolvency Regulation. De Gruyter, 2007, p. 96.

393 Khairallah G. The 'Centre of Debtor's Main Interests': Comments on the Eurofood Judgment of the ECJ. Ringe W.-G., Gullifer L., Théry P. (eds). Current Issues in European Financial and Insolvency Law. Bloomsbury Publishing, 2009, p. 113-114.

394 Pannen K. (ed.). European Insolvency Regulation. De Gruyter, 2007, p. 96-102.

395 Turpat, 41. punkts.

396 Anglijas un Velsas Augstās tiesas Kanclera tiesas [Chancery Division in Bankruptcy] 2012. gada 21. decembra spriedums lietā O'Donnell & Anor v The Bank of Ireland [2012] EWHC 3749 (Ch).

397 EST 2011. gada 20. oktobra spriedums lietā Nr. C-396/09 Interedil Srl, in liquidation v Fallimento Interedil Srl and Intesa Gestione Crediti SpA.

liecinieku liecības norādīja, ka trešās personas izdarījušas pieņemumu, ka lūguma iesniedzēju COMI ir Dublinā. Plašs apstākļu kopums tiesai lika secināt, ka trešās personas nebija informētas par visām lūguma iesniedzēju veiktajām darbībām:

trešās personas, piemēram, nevarēja noskaidrot, ka O'Donelss [O'Donnells] bija pieteicies kapa vietas rezervācijai Milhilas [Mill Hill] kapsētā, iepirkās Fortnum un Mason, apmeklēja galeriju Tate Britain, bija saņēmis Vestminsteras bibliotēkas kartiņu, ēdis Londonas restorānā vai apmeklējis izrādi Londonas teātrī. Tāpat kreditoriem vispārīgi nebija zināms, ka O'Donelss [O'Donnells] bija konsultējis praktizējošus Anglijas maksātnespējas administratorus (Deivids Rubins & partneri [David Rubin & Partners]) vai Anglijas advokātus (Edvins Ko [Edwin Coe]).

[401] Tādējādi, ņemot vērā visus apstākļus, tiesa secināja, ka COMI ir Īrijā.

[402] Iepriekšminētā pieeja var kontrastēt ar **Latvijas** tiesu pieeju. Kādā lietā tiesa EST spriedumu **Inte-redil**³⁹⁸ lietā un spriedumus, kas pasludināti citās lietās (domājams, spriedumu **Euro Food** lietā), piemēroja pēc analoģijas principa, kad Lietuvas pilsonis iesniedza maksātnespējas pieteikumu Latvijā atbilstoši savai deklarētajai dzīvesvietai.³⁹⁹ Latvijas tiesa pamatā uzmanību pievērsa publiski pieejamajai informācijai, tajā skaitā drīzāk fiziskas personas deklarētajai dzīvesvietai, nekā trešo personu uzskatam par COMI atrašanās vietu.

[403] Tiesa EST praksi par juridisko personu COMI piemēroja fiziskām personām, ņemot vērā to, ka saskaņā ar Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktu deklarētā dzīvesvieta (reģistrētā adrese) ir pamats pieņemumam par COMI tāpat kā par uzņēmumu reģistrācijas vietu. Tādējādi tiesa vispirms noteica formālu pieņemumu, ka **Latvija** ir vieta, kur atbilstoši nacionālā likuma komentāram, pamatojoties uz deklarēto adresi, atrodas COMI. Par laimi, tiesa nevadījās no maldinošā komentāra, bet izvērtēja arī parādnieka nodomu meklēt izdevīgāku tiesisko situāciju, nomainot savu reģistrēto adresi. Tādējādi arī Latvijas tiesa veica konkrētu apstākļu un kritēriju izvērtējumu COMI noteikšanai, bet lietu sāka ar pieņemumu, ka COMI atrodas vietā, kur ir personas reģistrētā adrese.

[404] Šajā lietā izmantotā tiesas pieeja ir riskanta divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, tiesa sākotnēji pamatoja savu secinājumu saistībā ar COMI uz nacionālo tiesību izpratni, ka deklarētajai dzīvesvietai (reģistrētajai adresei) ir kāda saistība ar personas COMI, jo deklarētā dzīvesvieta nerada pastāvīgu saikni ar attiecīgo vietu. Saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem parādnieks var būt deklarēts Latvijā, bet viņa/viņas saimnieciskā darbība var notikt ārpus Latvijas; tāpat iespējams viegli nomainīt deklarēto dzīvesvietu. Ārvalstu kreditoriem, kuri nav pazīstami ar dzīvesvietas deklarēšanas sistēmu, šāda reģistra esamība var būt nezināma vai nesvarīga, tādēļ trešās personas par šādiem apstākļiem varētu arī nezināt.

[405] Turklāt Maksātnespējas regulas 3. pants nosaka gan jurisdikciju, gan *lex concursus*, jo 4. pants maksātnespējas procesu pakļauj *lex fori*.⁴⁰⁰ Tiesību normu kolīzijas **Latvijā** netiek risinātas ar deklarētās dzīvesvietas sasaistes faktoru. Latvijas Civillikuma 8. pants nosaka, ka dzīves vieta (domicils) norāda uz valsti, kuras tiesību akti ir piemērojami.⁴⁰¹ Šis pants nosaka, ka juridisko personu tiesību un rīcības spēja nosakāma pēc viņas valdes atrašanās vietas likuma, nevis reģistrācijas vietas. Tādējādi tiesību normu kolīzijas Latvijas tiesību sistēmā nekad netiek balstītas uz deklarēto adresi vai pat juridisko personu reģistrācijas vietu, ja vien starptautiskie vai ES tiesību akti nenosaka citādi. Otrkārt, lai piemērotu Maksātnespējas regulu, tiesa izmantoja nacionālo tiesību aktu komentārus. Maksātnespējas regulu nedrīkst interpretēt saskaņā ar vietējo tiesību sistēmu un maksātnespējas procesa izpratni, jo tas apgrūtinā pārrobežu maksātnespējas procesa saskaņošanu.

398 Turpat.

399 Vidzemes apgabaltiesas 2013. gada 10. decembra lēmums lietā Nr. CA-0239-13/9.

400 Virgós M., Garcíamartín F. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. Kluwer Law International, 2004, p. 72.

401 Latvijas Republikas Civillikums. Valdības Vēstnesis, 20.02.1937, Nr. 41.

- [406]** Tādēļ šāda paļaušanās uz nacionālajiem tiesību aktiem un nacionāla tiesību akta komentāriem citos apstākļos varētu novest pie nepareizas Maksātnespējas regulas un EST judikatūras jēdzienu attiecībā uz autonomu COMI definīciju interpretācijas.⁴⁰²
- [407]** Ne tikai tiesām, bet arī lietā iesaistītajām pusēm piemīt tendence balstīties uz deklarēšanās principu. Citā lietā Rīgas apgabaltiesa atkārtoti izskatīja COMI atrašanās vietu parādniekam – Lietuvas pilsonim, kurš bija iecerējis sākt maksātnespējas procesu Latvijā.⁴⁰³ Parādnieks atsaucās uz spriedumu *Interedil* lietā⁴⁰⁴ un norādīja, ka viņa COMI atrodas Latvijā un ka augstāka nozīme jāpiešķir uzņēmuma galvenās administrācijas atrašanās vietai – viņa deklarētajai dzīvesvietai.
- [408]** Rīgas apgabaltiesa neatsaucās ne uz vienu EST lietu, bet pareizi secināja, ka deklarētā dzīvesvieta automātiski nepārvieto parādnieka COMI, sevišķi – ņemot vērā, ka dzīvesvieta tika deklarēta vienu dienu pirms maksātnespējas pieteikuma iesniegšanas. Tiesa Latvijā deklarēto dzīvesvietu formāli ņēma vērā, bet vadījās pēc pieejas *Euro Food* lietā, izvērtēja visus lietā esošos pierādījumus un nonāca pie pareiza secinājuma par COMI atrašanās vietu.
- [409]** Ņemot vērā pārskatītās lietas un iepriekšējo pētījumu,⁴⁰⁵ jāpiebilst, ka Lietuvas pilsoņi bieži mēģina izmantot deklarēto dzīvesvietu kā pamatojumu COMI pārcelšanas pieprasījumam, lai uzsāktu maksātnespējas procesu **Latvijā** vai **AK**.
- [410]** Zviedrijas praksē, izskatot deklarēšanas principu kā pieņēmumu COMI atrašanās vietai, vērojama līdzīga pieeja. Kādā lietā **Zviedrijas** Augstākā tiesa piemēroja EST konstatējumus *Euro Food*⁴⁰⁶ un *Staubitz-Schreiber*⁴⁰⁷ lietās un konstatēja, ka saskaņā ar Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktu un tā autonomo interpretāciju spriedumā *Euro Food*⁴⁰⁸ lietā pastāv atspēkojams pieņēmums, ka reģistrācijas vieta Zviedrijā atbilst personas COMI, ja vien netiek pierādīts pretējais. Tiesa konstatēja, ka maksātnespējas procesa sākšanas brīdī parādniekam piederēja īpašums Zviedrijā, viņš maksāja alimentus Zviedrijā dzīvojošajiem bērniem un arī nodokļu saistības un soda naudas par satiksmes noteikumiem neatbilstošu auto novietošanu bija uzlikta Zviedrijā; tādējādi maksātnespējas procesa sākšanas brīdī COMI nešaubīgi atradās Zviedrijā.
- [411]** Tādējādi Zviedrijas tiesa gan balstījās uz faktu par reģistrācijas vietu, gan arī bija iecerējusi pārbaudīt faktus, kas apliecina, kur maksātnespējas procesa sākšanas brīdī bija COMI. Zviedrijas tiesas pieeja ir sintēze starp Latvijas un Anglijas tiesām divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, Zviedrijas Augstākā tiesa, tāpat kā Anglijas tiesas, ir izvērtējusi pierādījumus. Otrkārt, visi pierādījumi galvenokārt izmantoti, lai pierādītu premisu, ka COMI atrodas deklarētajā dzīvesvietā, kā uzskata Latvijas tiesas.

5.4. *Seagon* lietas sprieduma piemērošana

- [412]** EST nolēmums *Seagon* lietā,⁴⁰⁹ kurā prejudiciālā nolēmuma lūgumu iesniedza **Vācijas** Federālā Augstākā tiesa (*Bundesgerichtshof*), ir plaši piemērots arī pētījumā apskatītajās valstīs, sevišķi Zviedrijā.

402 EST 2006. gada 2. maija spriedums lietā Nr. C-341/04 Eurofood IFSC Ltd., para. 31.

403 Rīgas apgabaltiesas 2014. gada 27. janvāra lēmums lietā CA-940-14/7 [nav publicēts].

404 EST 2011. gada 20. oktobra spriedums lietā Nr. Interedil Srl, in liquidation v Fallimento Interedil Srl and Intesa Gestione Crediti SpA, para. 59.

405 Hess B., Oberhammer P., Pfeiffer T. European Insolvency Law. The Heidelberg-Luxembourg-Vienna Report on the Application of Regulation No 1346/2000/EC on Insolvency Proceedings (External Evaluation JUST/2011/JCIV/PR/0049/A4), p. 139, pieejams: <http://www.mpi.lu/news-and-events/latest-news/detail/detail/the-external-evaluation-of-reg-no-13462000ec-on-insolvency-proceedings/>.

406 Zviedrijas Augstākās tiesas [Högsta domstolen] 2009. gada 11. jūnija spriedums lietā Nr. Ö1545-08 (alt NJA 2009:383).

407 EST 2006. gada 17. janvāra spriedums lietā Nr. C-1/04 Susanne Staubitz-Schreiber.

408 EST 2006. gada 2. maija spriedums lietā Nr. C-341/04 Eurofood IFSC Ltd.

409 EST 2009. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07 Christopher Seagon v Deko Marty Belgium NV.

- [413]** Atbilstoši pamata tiesvedībā esošajiem faktiem Frick, Vācijas uzņēmums, uz Deko vārda pārskaitīja naudu uz kontu Diseldorfā. Pēc dažām dienām Vācijā tika uzsākts maksātnespējas process. Sīgona kungs [*Mr. Seagon*] kā Frick likvidators iesniedza prasību par minētā darījuma atcelšanu un zaudējumu piedziņu no Deko. Ņemot vērā minētos apstākļus, EST konstatēja, ka ar prasību par minētā darījuma atcelšanu ir nepārprotami iecerēts palielināt aktīvus uzņēmumā, kas pakļauts maksātnespējas procesam un kam tādējādi piemērojams Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punkts. Tādēļ EST 3. panta 1. punktu interpretēja tādējādi, ka tas piešķir tās dalībvalsts starptautisku jurisdikciju, kuras teritorijā uzsākts maksātnespējas process, lai izskatītu un izlemtu lietas, kas atvasinātas tieši no šī procesa un kas cieši ar šo procesu saistītas.⁴¹⁰
- [414]** Lietā, ko izskatīja Augšējās Nortlendas (*Upper Northland*) apgabaltiesa (**Zviedrija**),⁴¹¹ tiesa konstatēja, ka nav tādas EST judikatūras, kas šo lietu varētu izskaidrot, bet piebilda, ka Vācijas *Bundesgerichtshof* EST iesniegusi prejudiciālā nolēmuma lūgumu **Seagon** lietā.⁴¹² Neskatoties uz EST judikatūras trūkumu, tiesa secināja – ja Maksātnespējas regulā iekļautie noteikumi par jurisdikciju attiecas uz piedziņas pasākumiem pret atbildētāju, kura domicils ir citā dalībvalstī, bankrota un īpašuma pārvaldīšanas procesa izskatīšana pret parādnieku ir Zviedrijas tiesas jurisdikcija. Zviedrijas tiesa arī sniedza pamatojumu, kādēļ negaidīt EST nolēmumu šajā lietā, jo, ja atbilde uz prejudiciālā nolēmuma lūgumu **Seagon** lietā būs negatīva, ES tiesību akti vismaz neparedz šķēršļus lietas izskatīšanai **Zviedrijas** tiesā, un jurisdikcijas jautājumu var izvērtēt saskaņā ar Zviedrijas tiesību aktiem. Tādējādi tiesa izmantoja priekšstatu par **Seagon** lietas spriedumu nākotnes kontekstā, vienlaikus sniedzot saprotamu pamatojumu, kādēļ EST nav jāuzdod jautājums prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai, bet kādēļ arī nevajadzētu atlikt ar konkrēto lietu saistīto procesu.
- [415]** Līdzīgi arī lietā, kas bija ierosināta saistībā ar maksātnespējas procesu Somijā⁴¹³ **Ungārijas** Augstākā tiesa konstatēja, ka saskaņā ar **Seagon** lietu⁴¹⁴ bez papildu formalitātēm jāatzīst gan tie spriedumi, kas atvasināti tieši no maksātnespējas procesa, gan tie, kas ar šo procesu cieši saistīti. Ungārijas tiesa arī atsaucās uz **MG Probud** lietu⁴¹⁵ un secināja, ka Maksātnespējas regula neietver konkrētus noteikumus ar maksātnespējas procesu saistītu spriedumu izpildei, bet attiecas uz izpildes sistēmu, ko nosaka Briseles konvencija; Somijas tiesas spriedums jāizpilda, pamatojoties uz Briseles I regulu.
- [416]** Šis spriedums ir pozitīvs visaptverošas EST judikatūras analīzes piemērs. Ungārijas Augstākā tiesa ne tikai atsaucās uz neseno EST judikatūru saistībā ar Maksātnespējas regulas interpretāciju, bet arī ņēma vērā agrāk pieņemtus spriedumus, kuros Briseles konvencijas kontekstā bija apspriesti vispārīgāki jautājumi, piemēram, **Industrial Diamond Supplies** lieta,⁴¹⁶ kurā tika risināts jautājums par tiesvedības apturēšanu, **SISRO** lieta⁴¹⁷ par apelācijas kārtībā pasludinātiem spriedumiem pret izpildes pilnvarojumu un **Krombach** lieta⁴¹⁸ par sabiedrisko kārtību un spriedumu izpildi.

410 EST 2009. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07 Christopher Seagon v Deko Marty Belgium NV, para. 21.

411 Augšējās Nortlendas apgabaltiesas [Hovrätten för Övre Norrland] (Zviedrija) 2008. gada 15. janvāra spriedums lietā Ö 749-07, (alt NJA 2008:9).

412 EST 2009. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07, Seagon v Deko Marty Belgium NV.

413 Ungārijas Augstākās tiesas 2011. gada 21. aprīļa spriedums lietā Nr. Pfv. X. 21.978/2010.

414 EST 2009. gada 2. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07 Christopher Seagon v Deko Marty.

415 EST 2010. gada 21. janvāra spriedums lietā Nr. C-444/07 MG Probud Gdynia sp. z o.o.

416 EST 1977. gada 22. novembra spriedums lietā Nr. 43/77 Industrial Diamond Supplies v Riva.

417 EST 1995. gada 11. augusta spriedums lietā Nr. C-432/93 SISRO v Ampersand Software.

418 EST 2000. gada 28. marta spriedums lietā Nr. C-7/98 Dieter Krombach v André Bambersk.

5.5. Maksātnespējas regulas piemērošana piedziņas pasākumiem attiecībā pret trešajām valstīm (un Dāniju)

- [417] Pētnieki Zviedrijas praksē konstatēja vairākas lietas, kurās Maksātnespējas regula saistībā ar piedziņas pasākumiem piemērota arī attiecībā pret trešajām valstīm un Dāniju.
- [418] Vienā gadījumā **Zviedrijas** Augstākā tiesa⁴¹⁹ atsaucās uz EST spriedumu **Seagon** lietā⁴²⁰ un secināja, ka Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punkts paredz, ka tās dalībvalsts tiesai, kuras teritorijā sākts maksātnespējas process, ir jurisdikcija pārskatīt piedziņas pasākumus, kas vērsti pret atbildētāju, kura domicils atrodas citā dalībvalstī. Turklāt tiesa *obiter dictum* atzīmēja, ka Maksātnespējas regulas piemērošana nav neatbilstoša Ziemeļvalstu Bankrota konvencijai,⁴²¹ jo tā neregulē jurisdikcijas jautājumu. Tiesa konstatēja, ka konkrētajā lietā piedziņas pasākumi cieši saistīti ar bankrota procesu Zviedrijā, un, lai arī Maksātnespējas regula nav saistoša Norvēģijai, vērā tika ņemti efektivitātes apsvērumi, kas nosaka Zviedrijas tiesu jurisdikciju.
- [419] Citā Zviedrijas Augstākajā tiesā izskatāmajā lietā⁴²² tiesa atsaucās uz spriedumu **Seagon** lietā⁴²³ un pēc analogijas piemēroja Maksātnespējas regulu, lai arī piedziņas pasākumos iesaistītais parādnieks nebija reģistrēts nevienā ES dalībvalstī un Maksātnespējas regula nebija tieši piemērojama. Zviedrijas tiesas jurisdikcija tika noteikta, ņemot vērā faktu, ka maksātnespējas process tika sākts Zviedrijā un ka nav citu šo jautājumu regulējošu tiesību aktu.
- [420] Zviedrijas Augstākā tiesa arī bija piemērojusi spriedumu **Seagon** lietā, lai noteiktu jurisdikciju strīdā starp Zviedrijas un Dānijas uzņēmumiem.⁴²⁴ Vienā no lietām, lai arī tās spriedums bija balstīts uz jurisdikcijas klauzulas piemērošanu pēc līguma izbeigšanas, Zviedrijas Augstākā tiesa norādīja, ka Maksātnespējas regula nav piemērojama Dānijai (atbildētāja domicils), tomēr tiesa atzīmēja, ka EST veiktā Maksātnespējas regulas interpretācija ļauj Zviedrijas tiesai noteikt jurisdikciju piedziņas pasākumu gadījumā. Šādi Zviedrijas tiesas piemēroja Maksātnespējas regulu strīdā starp Zviedrijas un Dānijas uzņēmumiem.
- [421] Lai arī Zviedrijas tiesas veiktā **Seagon** lietas interpretācija iepriekšminētajās lietās būtu atzīstama par pareizu, pamatojoties uz Maksātnespējas regulu, Zviedrijas tiesa paplašināja **Seagon** lietā pasludinātā sprieduma tvērumu, jo tas attiecas tikai uz jurisdikciju, izskatot prasību par darījuma atcelšanu, ja šāda prasība iesniegta pret personu, kuras juridiskā adrese atrodas citā dalībvalstī. Tomēr EST šādu Zviedrijas tiesu praksi vēlāk netieši attaisnoja, pasludinot spriedumu **Schmid** lietā.⁴²⁵
- [422] Neskatoties uz to, ka spriedums **Seagon** lietā jau bija pieejams, **Schmid** lietā **Vācijas** Federālā Augstākā tiesa (*Bundesgerichtshof, BGH*) iesniedza EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu, uzdodot jautājumu, vai Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punkts interpretējams tā, ka to dalībvalstu tiesām, kuru teritorijā uzsākts maksātnespējas process (Vācija), ir jurisdikcija lietas par darījuma atcelšanu izskatīšanā, pamatojoties uz maksātnespējas procesu, kas uzsākts pret personu, kuras dzīvesvieta atrodas tādas valsts teritorijā, kas nav ES dalībvalsts (Šveice).

419 Zviedrijas Augstākās tiesas [Högsta domstolen] 2013. gada 31. janvāra spriedums lietā Nr. Ö743-11 (alt NJA 2013:22).

420 EST 2009. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07, *Seagon v Deko Marty Belgium NV*.

421 Berglund M. Cross-border Enforcement of Claims in the EU: History, Present Time and Future. Kluwer Law International, 2009, p.80.

422 Zviedrijas Augstākās tiesas [Högsta domstolen] 2013. gada 31. janvāra spriedums lietā Ö4631-11 (alt NJA 2013:31).

423 EST 2009. gada 12. februāra spriedums lietā Nr. C-339/07, *Seagon v Deko Marty Belgium NV*.

424 30 December 2010 Högsta domstolen judgment in case: Ö2782-10, (alt NJA 2010:734).

425 EST 2014. gada 16. janvāra spriedums lietā Nr. C-328/12 *Ralph Schmid v Lilly Hertel*.

[423] EST savā spriedumā uz uzdoto jautājumu atbildēja šādi:

*Regulas 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tās dalībvalsts tiesām, kuras teritorijā ir tikusi uzsākta maksātnespējas procedūra, ir piekritīga ar maksātnespēju pamatota atcelšanas prasība, kas celta pret atbildētāju, kura domicils nav dalībvalstu teritorijā.*⁴²⁶

[424] Citā lietā Vācijas Federālā Augstākā tiesa veica ļoti īsu atsauci uz EST spriedumu **Schmid** lietā, norādot, ka Vācijas Federālajai Augstākajai tiesai ir saistoša EST veiktā interpretācija, tādēļ to dalībvalstu tiesām, kuru teritorijā uzsākts maksātnespējas process (Vācijas tiesām), ir jurisdikcija lietās par darījuma atcelšanu izskatīšanā un lēmuma pieņemšanā, pamatojoties uz maksātnespējas procesu, kas uzsākts pret personu, kuras dzīvesvieta neatrodas dalībvalsts teritorijā.⁴²⁷

[425] Šī ļoti īsā atsauce uz EST judikatūru skaidrojama ar ļoti augstu **Schmid** lietā pasludinātā sprieduma kvalitāti. Atbilde uz minēto jautājumu bija skaidra, un nacionālā tiesa varētu uz to vienkārši atsaukties, neveicot dziļāku analīzi. Pētnieki secina – jo skaidrāka ir EST atbilde, jo skaidrāks un īsāks ir attiecīgajā lietā pasludinātais nacionālās tiesas spriedums (lēmums).

5.6. Secinājumi un priekšlikumi

[426] Visu šajā pētījumā apskatīto dalībvalstu tiesas ir vienādi piemērojušas Maksātnespējas regulu. No apskatītajām lietām Pētnieki secina, ka nacionālās tiesas vēl cenšas viest skaidrību jautājumā par fizisko personu COMI noteikšanu un jurisdikcijas jautājumu un piemērojamo tiesību aktu nošķiršanu.

[427] Pieeja jautājumam par COMI norāda uz būtisku atšķirību EST prakses piemērošanā. **Anglijas** tiesām, kas vēsturiski veikušas detalizētu faktu izmeklēšanu, EST prakses nenoteiktība attiecībā uz COMI šķiet ideāli piemērota. Pētnieki secina, ka Anglijas tiesas vadījušās no trešās personas perspektīvas un pielietojušas pastāvošo izpratni par dažādu faktu izvērtēšanu. Tomēr šķiet, ka **Latvijas** tiesas izmantojušas maldinošu nacionālā likuma interpretāciju, kurā norādīts, ka COMI atrodas deklarētajā adresē, tādēļ Maksātnespējas regulas vietā piemērojot nacionālo likumu. Lai arī tiesa konstatēja, ka deklarētā adrese ir viens no apstākļiem, kas jāņem vērā COMI noteikšanai, ne Maksātnespējas regulā, ne EST judikatūrā nav tiesiska pamata pārvērst deklarēto adresi pieņemumā par COMI atrašanās vietu. Pētnieki ierosina fizisku personu COMI noteikšanas gadījumos atbalstīt Anglijas tiesu pieeju.

[428] **Zviedrijas** prakse liecina, ka tiesas veiksmīgi piemēro EST secinājumus **Seagon** lietā pasludinātajā spriedumā attiecībā uz jurisdikciju, lai izlemtu lietu par tāda darījuma atcelšanu, kas ierosināta pret personu, kuras juridiskā adrese reģistrēta trešajā valstī. Pētnieki uzskata, ka šāda pieeja ir pareiza, ņemot vērā Maksātnespējas regulu, un pamatota ar vēlāk pieņemto EST spriedumu **Schmid** lietā.

[429] No apskatītajām lietām Pētnieki secina, ka atsauce uz EST spriedumiem lielākoties tiek izmantota, lai pamatotu izņēmumu no vispārīgā principa saskaņā ar Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punktu, kad COMI tiek konstatēts citā dalībvalstī, nevis tajā, kur reģistrēta juridiskā adrese.

[430] Pētnieki secina, ka, jo skaidrāka ir EST atbilde, jo skaidrāks ir attiecīgajā lietā pasludinātais nacionālās tiesas spriedums (lēmums).

⁴²⁶ Turpat.

⁴²⁷ BGH, 9.Zivilsenat, 27.March 2014, IX ZR 2/12,Im. Pieejams: www.juris.de.

6. Ģimenes lietas

6.1. Ģimenes lietu vispārīgie jautājumi

- [431]** Briseles IIbis regula un Uzturlīdzekļu regula ir divi svarīgākie instrumenti, kas nosaka jurisdikciju un spriedumu atzišanu un izpildi ģimenes lietās. Šie instrumenti satur speciālas normas attiecībā pret Briseles I regulu.
- [432]** Briseles IIbis regula aptver divu kategoriju jautājumus: laulības jautājumus un noteiktus jautājumus attiecībā uz vecāku atbildību. Pirmā kategorija aptver laulības šķiršanu, laulāto atšķiršanu un laulības atzišanu par spēkā neesošu (1. panta (a) apakšpunkts). Otrā kategorija aptver vecāku atbildības attiecināšanu, izmantošanu, nodošanu, ierobežošanu vai izbeigšanu (1. panta (b) apakšpunkts).
- [433]** Attiecībā uz laulības jautājumiem Briseles IIbis regulā noteiktas vairākas alternatīvas jurisdikcijas piesaistes (3. pants). Vecāku atbildības lietās jurisdikciju nosaka bērna pastāvīgā dzīvesvieta brīdī, kad lieta tiek izskatīta tiesā (8. pants). Tomēr regula paredz zināmus izņēmumus no šī noteikuma (9. un 10. pants). Visbeidzot, noteiktos apstākļos Briseles IIbis regula ļauj pusēm paplašināt jurisdikciju jautājumos, kas saistīti ar laulību un vecāku atbildību (12. pants).
- [434]** Tāpat kā Briseles I regulā, arī Briseles IIbis regulā ietverti jurisdikcijas noteikumi un noteikumi par spriedumu atzišanu un izpildi ES (21. pants *et seq.*). Briseles IIbis regulā nav ietverti noteikumi par tiesību normu kolizijām. Briseles IIbis regula tiek pilnībā piemērota kopš 2005. gada 1. marta visās dalībvalstīs, izņemot Dāniju.
- [435]** Otrs specializētais ģimenes tiesību instruments ir Uzturlīdzekļu regula. Tā attiecas tikai uz uzturēšanas saistībām, kas izriet no ģimenes tiesībām, vecāku statusa, laulības vai radniecības, kas ietilpst regulas *ratione materiae* tvērumā.
- [436]** Saskaņā ar Uzturlīdzekļu regulas 76. panta 3. punktu tā piemērojama no 2011. gada 18. jūnija ar nosacījumu, ka līdz minētajam datumam ES spēkā būs stājies 2007. gada Hāgas Protokols (pieņemts 2007. gada 23. novembrī) par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem. Ja attiecīgais protokols tiktu pieņemts pēc minētā datuma, regula tiktu piemērota no datuma, kad Protokols iesniegts Eiropas Savienībā.
- [437]** Saskaņā ar regulas 1. panta 2. punktu, termins „*Dalībvalstis*” nozīmē dalībvalstis, uz kurām šī regula attiecināma. Neskatoties uz regulas 47. un 48. apsvērumu, tā attiecas arī uz **AK** un Dāniju.
- [438]** Saskaņā ar Komisijas 2009. gada 8. jūnijā pieņemto lēmumu Nr. 2009/451/EC⁴²⁸ Uzturlīdzekļu regula attiecas uz **AK**. Regula **AK** stājās spēkā 2009. gada 1. jūlijā. Regulas 2. panta 2. punkts, 47. panta 3. punkts, kā arī 71., 72. un 73. pants piemērojams no 2010. gada 18. septembra. Citi regulas noteikumi piemērojami no 2011. gada 18. jūnija ar nosacījumu, ka līdz minētajam datumam Kopienā spēkā būs stājies 2007. gada Hāgas Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem. Ja minētais protokols nebūtu stājies spēkā attiecīgajā datumā, tad regula tiktu piemērota no datuma, kad protokols tiktu iesniegts Eiropas Savienībai.

428 Komisijas 2009. gada 8. jūnija lēmums par AK nodomu pieņemt Padomes Regulu (EK) Nr. 4/2009 (2008. gada 18. decembris) par jurisdikciju, piemērojamajiem tiesību aktiem, nolēmumu atzišanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās (izziņots ar dokumenta nr. C(2009) 4427) (2009/451/EC), OV L 149, 12.06.2009., 73. lpp.

[439] Saskaņā ar 2009. gada 30. novembra Padomes lēmuma Nr. 2009/941/EK 3. pantu,⁴²⁹ **AK** un Dānijai 2007. gada 23. novembra Hāgas Protokols par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem nav saistošs. Tādēļ **AK** un Dānijā pasludinātajiem tiesu spriedumiem jāpiemēro Uzturlīdzekļu regulas 23. – 38. pants.

6.2. Īpašie jautājumi saistībā ar Briseles IIbis regulu

[440] Pētnieki pētījumā apskatītajās valstīs konstatējuši vairākas lietas, kurās piemērota EST judikatūra par Briseles IIbis regulu. Pirmkārt, ir lietas no **Latvijas**, kurās piemērota Briseles IIbis regula. Tikai dažās no tām ir atsauces uz EST judikatūru, taču vairums šo lietu ir konfidencialas. Tomēr viena lieta tiks analizēta sīkāk. Otrkārt, Pētnieki konstatējuši vairākus **Ungārijas** Augstākās tiesas lēmumus, kuros iekļautas atsauces uz EST judikatūru. Visbeidzot, vairākos lēmumos **AK** un **Zviedrijas** tiesas veikušas paplašinātas atsauces uz EST judikatūru par Briseles IIbis regulu. Tāpat Pētnieki konstatējuši vairākas lietas, kurās nacionālās tiesas skatījušas jau iepriekš EST izskaidrotus jautājumus, neveicot skaidru atsauci uz tās praksi.⁴³⁰ Šīs lietas šajā pētījumā netiks analizētas, tomēr tās apliecina, ka nacionālās tiesas ne vienmēr atsauca uz EST judikatūru pat tajos gadījumos, kad šādas atsauces būtu bijušas piemērotas.

[441] Attiecībā uz Briseles IIbis regulu, viens no vissvarīgākajiem jautājumiem nacionālajām tiesām ir bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšana. Lai izskaidrotu pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu, Anglijas un Velsas Apelāciju tiesa iesniedza prejudiciālo nolēmumu, cita starpā, lūdzot EST izskaidrot, kādi ir izmantojamie kritēriji bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai Briseles IIbis regulas 8. un 10. panta izpratnē.⁴³¹

[442] Briseles IIbis regula nedefinē pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu. Atbildot uz tiesas lūgumu, EST nesniedza pastāvīgās dzīvesvietas definīciju, bet sniedza noteiktas vadlīnijas tās noteikšanai. Pirmkārt, *„tikai pamatojoties uz īpašības vārda „pastāvīgs” izmantošanu, tiek noteikts, ka dzīvesvietai jābūt saistītai ar noteiktu pastāvīgumu vai regularitāti”*.⁴³² Otrkārt, pastāvīgās dzīvesvietas atrašanās vieta atspoguļo zināmu bērna integrācijas pakāpi sociālajā un ģimenes vidē.⁴³³ Treškārt, tā nav pagaidu vai neregulāra apmešanās vieta.⁴³⁴ Visbeidzot, EST norādīja, ka, lai noteiktu jēdziena *„pastāvīga dzīvesvieta”* piemērošanas jomu, jāņem vērā gan bērna vecums, gan uzturēšanās attiecīgajā dalībvalstī ilgums, regularitāte, apstākļi un iemesli.⁴³⁵

429 Padomes lēmums (2009. gada 30. novembris) par to, lai Eiropas Kopiena noslēgtu Hāgas 2007. gada 23. novembra Protokolu par uzturēšanas saistībām piemērojamajiem tiesību aktiem (2009/941/EK). OV L 331, 16.12.2009., 17. lpp.

430 Piemēram, vairākos nacionālo tiesu lēmumos analizēts jēdziens „bērna pastāvīgā dzīvesvieta” bez atsaucēm uz EST judikatūru. Skat. Svea apelācijas tiesas 2010. gada 15. jūnija spriedumu lietā Ö4263-10, (RH 2010:85); Ungārijas Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. Pfv. II. 21.339/2011, [nav publicēts].

431 EST 2010. gada 2. decembra spriedums lietā Nr. C-497/10 Barbara Mercredi v. Richard Chafee. Briseles IIbis regulas 8. panta 1. daļa nosaka: dalībvalsts tiesām ir piekritis lietas par vecāku atbildību par bērnu, kura pastāvīgā dzīvesvieta ir šajā dalībvalstī brīdī, kad tiesā iesniegta prasība. 10. pants nosaka: *„Ja bērns ir nelikumīgi aizvests vai aizturēts, tās dalībvalsts tiesām, kurā pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta, saglabājas piekritis, kamēr bērns nav ieguvis pastāvīgu dzīvesvietu kādā citā dalībvalstī un a) kamēr visas personas, iestādes vai citas struktūras, kam ir uzraudzības tiesības, nav piekritušas aizvešanai vai aizturēšanai; vai b) kamēr bērns vismaz vienu gadu nav dzīvojis minētajā citā dalībvalstī pēc brīža, kad persona, iestāde vai cita struktūra, kam ir uzraudzības tiesības, ir zinājusi vai kad tām vajadzēja zināt par bērna atrašanās vietu, un bērns nav iekārtojies savā jaunajā vidē un neizpildās viens no šādiem nosacījumiem: i) viena gada laikā pēc tam, kad persona, kam ir uzraudzības tiesības, ir zinājusi vai tai vajadzēja zināt pat bērna atrašanās vietu, nekādas prasības par atdošanu nav iesniegtas kompetentajās tās dalībvalsts iestādēs, kurā bērns ir aizvests vai tiek aizturēts; ii) atpakaļatdošanas prasība, ko iesniegusi persona, kurai ir uzraudzības tiesības, ir atsaukta un jauna prasība nav iesniegta termiņā, kas noteikts i) daļā; iii) lieta, ko izskata tiesa dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas, ir slēgta atbilstoši 11. panta 7. punktam; iv) spriedumu par uzraudzību, kas neparedz bērna atpakaļatdošanu, ir izdevušas tās dalībvalsts tiesas, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta tieši pirms nelikumīgas aizvešanas vai aizturēšanas.”*

432 Turpat, 44. punkts.

433 Turpat, 47. punkts.

434 Turpat, 49.-50. punkts.

435 Turpat, 56. punkts.

- [443] Nacionālajām tiesām svarīgs atskaides punkts ir **Mercredi** lieta. **Ungārijas** Augstākā tiesa to izmantoja kā paraugu lietā par iespējamu bērna nolaupīšanu, ko bija aizvedusi viņa māte.⁴³⁶ Tiesa atsaucās uz **Mercredi** lietu,⁴³⁷ norādot visus faktorus, kas jāņem vērā, nosakot pastāvīgo dzīvesvietu bērnam, kurš nelielā gadu skaita dēļ nav spējīgs patstāvīgi integrēties sabiedrībā. Ungārijas Augstākā tiesa konstatēja, ka māte Ungārijā pavadīja tikai neredz laiku, kas kalpoja kā primārais faktors, lai atzītu, ka Ungārijas tiesām nav jurisdikcijas. Citiem vārdiem, bērnam Ungārijā nebija pastāvīgas dzīvesvietas.
- [444] **Mercredi** lieta bija vienlīdz noderīgs atspēriena punkts arī Zviedrijas tiesām. **Zviedrijas** Augstākā tiesa⁴³⁸ izskatīja lietu, kuras materiāli liecināja, ka A.W. un M.B. bija dēls O., kurš dzimis 2003. gadā. Visi trīs ģimenes locekļi bija Zviedrijas pilsoņi. Ar Apelāciju tiesas spriedumu A.W. tika piešķirta aizgādība pār O. A.W. kopā ar O. 2009. gada decembrī pārcēlās uz Bali Indonēzijā, pārdodot visu viņai Zviedrijā piederošo īpašumu un saņemot Indonēzijas vīzu uz vienu gadu; viņi abi tur dzīvoja vēl 2010. gadā, kad M.B. iesniedza prasību tiesā. Laikā, kad tika uzsākta tiesvedība, O. arī tika izņemts no skolas Zviedrijā, un kopš 2010. gada janvāra O. bija iestājies starptautiskajā skolā Bali. Zviedrijas Augstākā tiesa detalizēti vērtēja, vai Zviedrijas tiesai ir jurisdikcija M.B. prasības izskatīšanā.
- [445] **Zviedrijas** Augstākā tiesa norādīja, ka Zviedrijas jurisdikciju var noteikt saskaņā ar Briseles IIbis regulas 8.-13. pantu, kur ietverti noteikumi par nacionālo tiesu jurisdikciju lietās par vecāku atbildību, tajā skaitā aizgādību un saskarsmes tiesībām. Zviedrijas Augstākā tiesa arī atzīmēja – ja saskaņā ar minētajiem pantiem nevienas dalībvalsts tiesai nav attiecīgas kompetences, atbilstoši 14. pantam jurisdikcija jānosaka saskaņā ar nacionālajiem tiesību aktiem. Tiesa uzsvēra, ka attiecībā uz vecāku atbildību Briseles IIbis regulas piemērošanas tvērums nav ierobežots vienīgi ar tiesu darbību koordinēšanu starp ES dalībvalstīm, un tādēļ jautājums, vai bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Zviedrija, jāskata saskaņā ar Briseles IIbis regulas 8. panta 1. punktu, lai arī šī lieta nav saistīta ar citām ES dalībvalstīm. Tādējādi, vispirms, saskaņā ar Briseles IIbis regulas noteikumiem, bija jānosaka, vai Zviedrijas tiesām ir jurisdikcija.
- [446] Ņemot vērā to, ka Briseles IIbis regula nedefinē pastāvīgās dzīvesvietas jēdzienu, Augstākā tiesa ir atsaukusies uz EST judikatūru – **A.**⁴³⁹ un **Mercredi** lietām.⁴⁴⁰ Tāpat kā iepriekš izskatītajās lietās, Augstākā tiesa izmantoja pamatojumu no EST prakses un secināja, ka pastāvīgā dzīvesvieta atbilst tai vietai, kur bērns ir integrēts sociālā un ģimenes kontekstā, ņemot vērā uzturēšanās ilgumu un regularitāti attiecīgajā dalībvalstī, uzturēšanās apstākļus, iemeslus, kā arī cēloņus, kādēļ ģimene pārcēlusies uz citu dalībvalsti, bērna valstspiederību, izglītošanās vietu un apstākļus, bērna valodas prasmes, kā arī ģimenes un sociālās saiknes ar attiecīgo dalībvalsti.
- [447] Šo iemeslu dēļ, kā arī ievērojot **Mercredi** lietā pieņemto nolēmumu, tiesa konstatēja vecāku nodomu strādāt un dzīvot citā valstī kopā ar bērnu, jo pierādījumus par bērna pastāvīgo dzīvesvietu var sniegt netiešas norādes, piemēram, mājokļa iegāde vai īre tajā dalībvalstī, uz kuru viņi pārcēlušies. Tiesa ņēma vērā, ka O. atradās pilnīgā A.W. aizgādībā, viņai bija tiesības pieņemt lēmumus par viņu dzīvesvietu, līdz ar to O. pastāvīgā dzīvesvieta bija tā pati, kas A.W. Tiesa konstatēja, ka, neskatoties uz īso laiku, kas pagājis kopš brīža, kad notikusi pārcelšanās uz Indonēziju, A.W. un O. laikā, kad tiesā tika iesniegta prasība, Zviedrijā nebija pastāvīgas dzīvesvietas Briseles IIbis regulas 8. panta izpratnē. Tiesa arī konstatēja, ka šajā lietā nav cita juridiska pamata atzīt Zviedrijas tiesas jurisdikciju.

436 Ungārijas Augstākās tiesas spriedums lietā Nr. Pfv.II.20.769/2013/5 [nav publicēts].

437 EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C-497/10 PPU Mercredi. Uz Mercredi lietu atsaucās prasītājs līdzīgā lietā, kad māte aizveda savu bērnu-zīdaiņi uz Ungāriju bez bērna tēva atļaujas. Skat. Ungārijas Augstākās tiesas spriedumu lietā Nr. Pfv. II. 20.769/2013.

438 Zviedrijas Augstākās tiesas [Högsta domstolen] 2011. gada 5. jūlija spriedums lietā Ö5155-11, (alt NJA 2011:42).

439 EST 2009. gada 2. aprīļa spriedums lietā Nr. C-523/07 A., paras. 37-44.

440 EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C-497/10 PPU Mercredi, paras. 47-56.

- [448] **Mercredi** lieta ir viena no lietām, uz kurām atsaukusies pirmās instances tiesa **Latvijā**. Māte Z.Š. **Latvijas** tiesā iesniedza prasību pret sava bērna tēvu I.F. par aizgādības noteikšanu dēlam A.F.⁴⁴¹ Tiesa konstatēja, ka dēla deklarētā dzīvesvieta atrodas Latvijā,⁴⁴² bet prasītāja bija arī norādījusi, ka dēls dzimis **AK**, kur turpina dzīvot kopā ar savu tēvu. Tādējādi tiesa nekonstatēja jurisdikciju, jo A.F. bija integrējies sociālajā un ģimenes vidē AK. Tiesa savu secinājumu pamatoja ar atsauci uz **Mercredi** lietu, norādot, ka lietas jurisdikcija ir tajā valstī, kurā atrodas bērna pastāvīgā dzīvesvieta, t.i., vietā, kur bērns ir sociāli integrējies, un šajā gadījumā tā acīmredzami ir **AK**.
- [449] Var secināt, ka tiesa efektīvi izmantojusi EST judikatūru, kā arī nepiemēroja nacionāla līmeņa normas par deklarēto adresi kā pamatu bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai. Atbilstoši EST ieteikumam, bērna „pastāvīgā dzīvesvieta” jānosaka, pamatojoties uz visiem apstākļiem, kas katrā atsevišķā gadījumā var atšķirties, kā to šajā lietā arī izdarīja tiesa.⁴⁴³
- [450] Daži piemēri no **AK** liecina – lai arī **Mercredi** lietā piemērotie kritēriji pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanā ir elastīgi, dažreiz tie neļauj izdarīt noteiktus secinājumus. Lietā *Lambeth LBC v JO*, Ģimenes lietu palāta mēģināja piemērot **Mercredi** lietas kritērijus turpmāk minētajiem faktiem.⁴⁴⁴ Divu bērnu vecāki dzīvoja Londonā un Nigērijā. Vecākajam bērnam R. bija četri gadi un viņš Nigērijā pavadīja vairāk laika nekā Londonā. Abās jurisdikcijās R. pavadīja laiku ar radiem. Otram bērnam Y. tiesvedības laikā bija tikai septiņi mēneši un viņš nekad nebija bijis Nigērijā, bet tiesai nebija šaubu, ka bērna mātes pastāvīgā dzīvesvieta ir Nigērija.
- [451] Izvērtējot visus šos apstākļus, ņemot vērā spriedumu **Mercredi** lietā, Ģimenes lietu palāta atzina, ka nav iespējams noteikt bērnu pastāvīgo dzīvesvietu. Tā vietā tiesa noteica jurisdikciju attiecībā uz abiem bērniem saskaņā ar Briseles IIbis regulas 13. pantu.
- [452] Arī citā lietā Ģimenes tiesai neizdevās noteikt pastāvīgo dzīvesvietu, pamatojoties uz **Mercredi** lietā noteiktajiem kritērijiem.⁴⁴⁵ C. bija sešus gadus veca meitene, kura dzimusi un līdz trīs gadu vecumam dzīvojusi Zimbabvē. Viņas tēvs F. bija Amerikas Savienoto Valstu pilsonis, savukārt māte M. – Zimbabves pilsonē. Trīs gadu vecumā C. pārcēlās uz Amerikas Savienotajām Valstīm un tādējādi zaudēja savu pastāvīgo dzīvesvietu Zimbabvē. Amerikas Savienotajās Valstīs tēvs viņai neļāva pilnvērtīgi sazināties ar citiem ģimenes locekļiem. Vēlāk meitenes tēvs viņu aizveda uz Angliju, kur pieteicās Lielbritānijas pilsonības saņemšanai. Šajā laikā F. un C. dzīvoja teltī.
- [453] Ģimenes lietu palāta veica visaptverošu **Mercredi** lietā esošo faktu analīzi un konstatēja, ka šādos ekstremālos apstākļos, kad bērns pastāvīgi pārvietojas un nespēj integrēties vietējā vidē, pastāvīgā dzīvesvieta nav nosakāma. Arī šajā gadījumā tiesa noteica jurisdikciju saskaņā ar Briseles IIbis regulas 13. pantu.
- [454] Attiecībā uz citiem Briseles IIbis regulas aspektiem, kas nav saistīti ar bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu, Pētnieki konstatējuši virkni būtisku **Vācijas** tiesu pasludinātus spriedumus, kas ietver plašas atsaucis uz EST lietām un to analīzi.
- [455] Pētnieki ir atraduši interesantu spriedumu par starptautisko jurisdikciju laulības šķiršanas procesos starp Vācijas un Maltas valstspiederīgajiem, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Malta.⁴⁴⁶ Prasītāja (Vācijas valstspiederīgā) iesniedza apelācijas sūdzību Vācijas Federālajā Augstākajā tiesā (*Bundesgerichtshof*), lūdzot atcelt zemākas tiesu instances spriedumus. Zemākas instances tiesas prasību

441 Ventspils tiesas 2011. gada 29. novembra lēmums lietā Nr. 3-10/0084 [nav publicēts].

442 Katrai personai ir pienākums deklarēt dzīvesvietu atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 2. pantam. Pieņemts 20.06.2002, publicēts Latvijas Vēstnesī 10.07.2002, Nr. 104.

443 EST 2009. gada 1. aprīļa spriedums lietā Nr. C-523/07 A., para. 37.

444 Ģimenes tiesas departamenta 2014. gada 31. oktobra spriedums lietā *Lambeth LBC v JO* [2014] EWHC 3597 (Fam).

445 Ģimenes tiesas departamenta 2014. gada 30. jūlija spriedums lietā *Derbyshire CC v F* [2014] EWFC 26.

446 Vācijas Federālās tiesas (*Bundesgerichtshof*, BGH) 2013. gada 20. februāra spriedums lietā Nr. XII ZR 8/11.

par laulības šķiršanu noraidīja kā nepieņemamu, jo Vācijas tiesām nebija starptautiskās jurisdikcijas (Briseles IIbis regulas 3. panta 1. punkta (a) apakšpunkts). Tā paša iemesla dēļ **Vācijas** Federālā Augstākā tiesa noraidīja apelācijas sūdzību.

- [456]** Prasītāja (Vācijas pilsoni) prasību par laulības šķiršanu pret savu vīru (Maltas pilsoni) iesniedza Vācijas tiesā – Šēnebergas rajona tiesā (*Amtsgericht Schöneberg*). Šī tiesa spriedumu pasludināja 2008. gada 17. decembrī, kad laulības šķiršana Maltā nebija iespējama. Maltas tiesību sistēmā laulības šķiršana tika ieviesta tikai 2011. gada 1. oktobrī. Tas nozīmē, ka brīdī, kad tika iesniegta apelācijas sūdzība (pārskatīšana), Maltā laulības šķiršana jau bija iespējama. Tādēļ Federālā Augstākā tiesa norādīja, ka, ņemot vērā izmaiņas Maltas tiesību sistēmā, tiesa neiesniedza prejudiciālā nolēmuma lūgumu, lai noskaidrotu, vai bija iespējams atzīt tiesas jurisdikciju saskaņā Briseles IIbis regulu, pamatojoties uz *forum necessitatis*. Šāda interpretācija vairs nebija nepieciešama.
- [457]** Prasītāja vēlējās pamatot Vācijas tiesas starptautisko jurisdikciju, atsaucoties uz 3. panta 1. punkta (b) apakšpunktu – abu laulāto valstspiederību. Tā kā šajā gadījumā abiem laulātajiem bija atšķirīga valstspiederība, prasītāja norādīja, ka šis pants ir diskriminējošs attiecībā pret laulātajiem ar atšķirīgu valstspiederību un tādēļ 3. panta 1. punkta (b) apakšpunkts piemērojams arī attiecībā uz atšķirīgu valstspiederību.
- [458]** Vācijas Federālā Augstākā tiesa šo argumentu noraidīja un savu pretargumentu pamatoja ar Briseles IIbis regulas un divu EST lietu interpretāciju. **Hadadi** lietā EST nosprieda, ka:
- gadījumā, kad dalībvalsts tiesai saskaņā ar Regulas Nr. 2201/2003 64. panta 4. punktu ir jāpārbauda, vai tās dalībvalsts tiesai, kas pieņēmusi nolēmumu, būtu bijusi jurisdikcija saskaņā ar šīs regulas 3. panta 1. punkta (b) apakšpunktu, šī minētā tiesību norma aizliedz tās dalībvalsts tiesai, kas izskata lietu, uzskatīt laulātos, kuriem ir gan šīs pēdējās minētās valsts, gan arī dalībvalsts, kurā ticis pieņemts nolēmums, pilsonība, tikai par tās dalībvalsts pilsoņiem, kurā tiek izskatīta lieta. Tieši pretēji, šai tiesai ir jāņem vērā fakts, ka laulātajiem ir arī tās dalībvalsts pilsonība, kurā ticis pieņemts nolēmums, un ka līdz ar to šīs pēdējās dalībvalsts tiesām varētu būt bijusi jurisdikcija izskatīt lietu.⁴⁴⁷*
- [459]** **Lopez** lietā EST nosprieda, ka:
- Regulas Nr. 2201/2003 6. un 7. pants jāinterpretē tādējādi – ja laulības šķiršanas procesā atbildētājam nav pastāvīgās dzīvesvietas dalībvalstī un viņš nav dalībvalsts pilsonis, dalībvalsts tiesas, lai varētu izskatīt prasību, nevar pamatot savu jurisdikciju ar valsts tiesībām, ja citas dalībvalsts tiesām ir jurisdikcija saskaņā ar šīs regulas 3. pantu.⁴⁴⁸*
- [460]** Vācijas Federālā Augstākā tiesa no šīs judikatūras secināja, ka starptautiskā jurisdikcija 3. panta 1. punkta (b) apakšpunkta izpratnē nevar būt balstīta tikai uz viena laulātā valstspiederību. Tāpat atbilstoši 3. panta 1. punkta (a) apakšpunktam nevar piemērot 7. panta 1. punktu. Šajā gadījumā Maltas tiesām ir starptautiska jurisdikcija, un fakts, ka Maltas tiesību akti attiecībā uz laulības šķiršanu procesa norises laikā Vācijā tika mainīti, nemainīja Maltas tiesas starptautisko jurisdikciju.
- [461]** **Purrucker I** ir viena no lietām, kurā Vācijas Federālā Augstākā tiesa iesniedza prejudiciālā nolēmuma lūgumu, lai saņemtu Briseles IIbis regulas 21. panta interpretāciju.⁴⁴⁹ Šajā lietā novērojumus iesniedza septiņu valstu, tajā skaitā **AK** un **Ungārijas**, valdības.

447 EST 2009. gada 16. jūlija spriedums lietā Nr. C-168/08 Laszlo Hadadi (Hadady) v Csilla Marta Mesko, épouse Hadadi (Hadady), para. 43.

448 EST 2007. gada 29. novembra spriedums lietā Nr. C-68/07 Kerstin Sundelind Lopez v Miguel Enrique Lopez Lizazo, para. 28.

449 EST 2010. gada 15. jūlija spriedums lietā C-256/09 Bianca Purrucker v Guillermo Vallés Pérez.

- [462]** Tiesību zinātnieku aprindās visvairāk tika apspriests jautājums – vai Briseles IIbis regulas 21. pantā *et seq.* paredzētie noteikumi piemērojami arī pagaidu pasākumiem šīs regulas 20. panta izpratnē vai tikai spriedumiem pēc būtības, un tolaik judikatūra šo jautājumu nebija līdz galam atrisinājusi.⁴⁵⁰ Tādēļ **Vācijas** Federālā Augstākā tiesa prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai izvirzīja šādu jautājumu:
- Vai Regulas [Nr. 2201/2003] 21. un nākamie panti par citu dalībvalstu nolēmumu atzīšanu un izpildi atbilstoši Regulas [Nr. 2201/2003] 2. panta 4. punktam ir piemērojami arī izpildāmiem pagaidu pasākumiem attiecībā uz uzraudzības tiesībām Regulas [Nr. 2201/2003] 20. panta izpratnē?*⁴⁵¹ Atbilde uz uzdoto jautājumu bija: *Regulas Nr. 2201/2003 21. un nākamie panti nav piemērojami attiecībā uz uzraudzības tiesībām noteiktiem pagaidu pasākumiem, uz kuriem attiecas minētās regulas 20. pants.*⁴⁵²
- [463]** Parasti saskaņā ar regulas 24. pantu dalībvalstu tiesas nedrīkst pārskatīt citas dalībvalsts tiesas veikto vērtējumu par savu jurisdikciju.⁴⁵³ Taču šis aizliegums neizslēdz iespēju, ka tiesa, kurā atzīšanai un izpildei iesniegts izcelsmes valsts tiesas spriedums, kurā nav norādīts uz apstākļiem, kas neapstrīdami pamatotu šīs izcelsmes tiesas jurisdikciju, var pārbaudīt, vai spriedumā redzams, ka izcelsmes tiesai bija nodoms pamatot savu jurisdikciju ar Briseles IIbis regulas normām.
- [464]** Šādi rīkojoties, tiesa no jauna neizvērtē izcelsmes tiesas jurisdikciju, bet tikai pārbauda, kāds ir bijis pamatojums tam, ka attiecīgā tiesa atzinusi sevi par kompetentu skatīt lietu.⁴⁵⁴ Tādēļ, ja no pieņemtā sprieduma satura nav skaidri redzams tiesas, kas piemērojusi pagaidu pasākumus, jurisdikcijas pamats (saskaņā ar regulu) vai arī ja spriedumā nav ietvertas skaidras norādes par šīs tiesas sniegto jurisdikcijas pamatojumu ar atsauci uz kādu no Briseles IIbis regulas 8.-14. pantā minētajiem kritērijiem, var secināt, ka šis spriedums nav taisīts saskaņā ar regulā iekļautajiem jurisdikcijas noteikumiem. Tomēr tiesa var pārbaudīt, vai saskaņā ar Briseles IIbis regulas 20. pantu izcelsmes valsts tiesai bija jurisdikcija piemērot pagaidu pasākumus.⁴⁵⁵
- [465]** Ievērojot EST piedāvāto interpretāciju, **Vācijas** Federālā Augstākā tiesa nolēma atteikt Spānijas tiesas lēmuma par pagaidu pasākumiem atzīšanu un izpildi (piešķirot divu bērnu (dvīņu) aizgādības tiesības tēvam – spānim un dodot rīkojumu vienu no nepilngadīgajiem bērniem nogādāt atpakaļ pie tēva Spānijā) attiecībā pret bērnu (vienu no dvīņiem), kura pastāvīgā dzīvesvieta bija Vācijā, kur viņš dzīvoja kopā ar savu māti – vācieti.⁴⁵⁶
- [466]** Vācijas Federālā Augstākā tiesa norādīja, ka tai ir saistoša EST interpretācija **Purrucker I** lietā. Tomēr Federālā Augstākā tiesa arī secināja (saskaņā ar EST judikatūru **Purrucker I** un **Purrucker II** lietās⁴⁵⁷), ka tiesai jānošķir divas situācijas:
- 466.1. ja tiesa, kurai saskaņā ar regulas 8. pantu ir jurisdikcija, īsteno pagaidu pasākumus, šāda lēmuma atzīšana un izpilde jāveic saskaņā ar 21. pantu;
- 466.2. ja tiesa, kurai saskaņā ar regulas 8. pantu nav jurisdikcijas, īsteno pagaidu pasākumus, jurisdikciju šādu pagaidu pasākumu īstenošanai var pamatot ar 20. pantu. Tomēr 20. pants nepiešķir pamata jurisdikciju regulas izpratnē.
- [467]** Tādēļ regulas 21. pants nav piemērojams. EST judikatūra **Purrucker I** lietā neizslēdz pilnīgu šo pasākumu atzīšanu vai izpildi citā dalībvalstī. Regulai atbilstošā veidā iespējams izmantot citus starptautiskos vai nacionālos normatīvos tiesību aktus.

450 Turpat, 47. punkts.

451 Turpat, 53. punkts.

452 Turpat, 100. punkts.

453 Turpat, 74. punkts.

454 Turpat, 75. punkts.

455 Turpat, 76. punkts.

456 Vācijas Federālās tiesas 2011. gada 9. februāra spriedums lietā Nr. XII ZB 182/08.

457 EST 2010. gada 9. novembra spriedums lietā C-296/10 Bianca Purrucker v Guillermo Vallés Pérez.

- [468]** Pēc tam Vācijas Federālā Augstākā tiesa veica ļoti profesionālu visu nepieciešamo šajā lietā esošo faktu pārbaudi, konstatējot, ka:
- 468.1. no sprieduma, ar ko Spānijas tiesa pamatoja savu jurisdikciju saskaņā ar Briseles IIbis regulu (8.-14. pants), nebija redzams jurisdikcijas pamatojums;
- 468.2. bērna pastāvīgā dzīvesvieta regulas 8. panta izpratnē nebija Spānijā, bet gan Vācijā;
- 468.3. Spānijā pieņemtajā lēmumā nebija norāžu attiecībā uz jurisdikcijas pamatiem, ko nosaka regulas 9. vai 12. pants.
- [469]** Pamatojoties uz šiem faktiem, tiesa atteicās atzīt un izpildīt Vācijas teritorijā Spānijā pieņemto lēmumu. Interesanti, ka EST pati savā spriedumā kritizēja Spānijas tiesas pieeju.
- [470]** Ir skaidrs, ka vairums faktu, uz kuriem atsaucās Spānijas tiesa, nav kritēriji, pēc kuriem var noteikt jurisdikciju saskaņā ar regulas 8.-14. pantu. Savukārt attiecībā uz faktiem, kas kalpo kā kritēriji jurisdikcijas noteikšanai saskaņā ar regulas 8., 9. un 10. pantu, proti, bērna pastāvīgā dzīvesvieta un bērna agrākā pastāvīgā dzīvesvieta, šeit nebija iespējams noteikt, kuru no tiem ir izmantojusi attiecīgā tiesa kā savas jurisdikcijas pamatojumu.⁴⁵⁸
- [471]** Kopumā nacionālo tiesu prakse liecina par salīdzinoši augstu informētību par EST spriedumiem Briseles IIbis regulas kontekstā. Konkrētajā lietā EST prakse par bērna pastāvīgo dzīvesvietu kalpoja kā izejas punkts nacionālās tiesas jurisdikcijas izvērtēšanai. Tāpat nacionālās tiesas uzmanīgi analizējušas *Purrucker I* lietā taisīto EST spriedumu, lai izskaidrotu pagaidu pasākumu tiesisko regulējumu. Visbeidzot, EST judikatūra tikusi izmantota, lai precizētu, kādos apstākļos laulības šķiršanas strīdā iesaistīto pušu valstspiederība nosaka tiesas jurisdikciju.

6.3. Uzturlīdzekļu regula

- [472]** 2014. gada 18. decembrī EST pasludināja pirmo spriedumu saistībā ar Uzturlīdzekļu regulu.⁴⁵⁹ Spriedumā EST interpretēja 3. panta (b) apakšpunktu, piešķirot jurisdikciju sakarā ar uzturēšanas saistībām tās valsts tiesai, kurā atrodas kreditora pastāvīgā dzīvesvieta.
- [473]** Tā kā EST savu pirmo spriedumu saistībā ar Uzturlīdzekļu regulu pasludināja tikai pavisam nesen, Pētniekiem nav zināmas atsauces uz to nacionālajā judikatūrā. Tomēr **Vācijas** judikatūrā Uzturlīdzekļu regula piemērota, atsaucoties uz agrāko EST judikatūru. Piemēram, Karlsrūes Augstākā Zemes tiesa (*Oberlandesgericht Karlsruhe*) lietā 8 W 61/13⁴⁶⁰ nolēma Vācijas teritorijā atzīt un izpildīt Nīderlandes tiesas spriedumu uzturlīdzekļu lietā.
- [474]** Atbildētājs iebilda pret sprieduma atzīšanu un izpildi, kas, viņaprāt, ir pretrunā Vācijas publiskajai kārtībai (*ordre public*) (Uzturlīdzekļu regulas 24. panta (a) apakšpunkts). Pēc atbildētāja sacītā, tiesvedības laikā Nīderlandē viņam nav bijis nodrošināts tulks. Tomēr Nīderlandes tiesa (*Rechtbank R.*) spriedumā bija norādījusi, ka atbildētājs šajā procesā atteicies no juridiskās palīdzības. Tādējādi Karlsrūes Augstākā Zemes tiesa konstatēja, ka šajā lietā Vācijas publiskā kārtība (*ordre public*) nav pārkāpta un atbildētāja pārsūdzību noraidīja. Lai pamatotu to, ka Uzturlīdzekļu regulas 24. panta (a) apakšpunkts interpretējams šauri, Karlsrūes Augstākā Zemes tiesa atsaucās uz EST spriedumu *Trade Agency*⁴⁶¹ lietā.

458 Turpat, 66. punkts.

459 EST 2014. gada 18. decembra spriedums lietā Nr. C 400/13 and C 408/13 Sophia Marie Nicole Sanders v David Verhaegen and Barbara Huber v Manfred Huber.

460 OLG Karlsruhe, 8.Zivilsenat, 27.January 2014, 8 W 61/13. Pieejams: www.juris.de.

461 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā nr. C-619/10 Trade Agency v Seramico Investments, para. 48.

- [475]** *Trade Agency* spriedumā tika interpretēts Briseles I regulas 34. panta 1. punkts. Savukārt Karlsruhe Augstākā Zemes tiesa izmantoja sistēmisko interpretāciju, Uzturlīdzekļu regulas 24. panta (a) apakšpunkta (publiskā kārtība) interpretācijai piemērojot Briseles I regulas judikatūru. Tomēr pēc tam, lai izskaidrotu, ka publiskās kārtības klauzulu (kas ietverta Uzturlīdzekļu regulā) var izmantot tikai gadījumos, ja citā dalībvalstī pasludināta sprieduma atzīšana un izpilde būtiski neatbilst tās valsts tiesiskajai kārtībai, kurā prasīta atzīšana, ciktāl tā pārkāpj būtiskus tiesību pamatprincipus, Karlsruhe Augstākā Zemes tiesa deva priekšroku atsaucei uz Vācijas Federālās Augstākās tiesas judikatūru.⁴⁶²
- [476]** Būtu bijis daudz lietderīgāk, ja tiesa būtu atsaukusies uz EST judikatūru tā vietā, lai veiktu atsauces uz nacionālo tiesu spriedumiem. Vairāki EST spriedumi ļautu tiesai nonākt pie tā paša secinājuma, pamatojot savu argumentāciju ar tās tiesas atziņām, kurai ir visaugstākā autoritāte ES tiesību aktu interpretācijā. Šajā lietā tiesa varēja pamatot savus secinājumus, atsaucoties uz *Trade Agency* (para. 51), *Krombach*,⁴⁶³ *Renault*⁴⁶⁴ un/vai *Apostolides* lietām.⁴⁶⁵

6.4. Secinājumi un priekšlikumi

- [477]** Pētnieku analizētās lietas parāda, ka principā dalībvalstu tiesas bieži piemēro Briseles IIbis regulu. Daudzos gadījumos nacionālās tiesas sniedz plašas atsauces uz EST praksi. Taču atsauces uz EST praksi netiek sniegtas visos gadījumos, tādējādi radot nepareizas piemērošanas risku. Tā kā EST izskatāmo lietu skaits aug, atsaucēm uz judikatūru būtu jābūt par atskaites punktu Briseles IIbis regulas interpretācijai nacionālajās tiesās.
- [478]** Nacionālo tiesu praksē bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanas jēdziens ir bijis vissvarīgākais. Parasti pastāvīgā dzīvesvieta kalpo kā jurisdikcijas piesaistes faktors. Pastāvīgās dzīvesvietas jēdziens regulā nav definēts un ir interpretējams autonomi.⁴⁶⁶ Nenovērtējamu palīdzību dalībvalstu tiesām, kuras cenšas noteikt šī jēdziena autonomo nozīmi, sniedz spriedums *Mercredi* lietā. Šis spriedums tiek plaši citēts nacionālajā judikatūrā. Pētnieki ierosina nacionālajām tiesām, nosakot bērna pastāvīgo dzīvesvietu, analizēt šo un citus EST spriedumus, kuros tiek risināts šis jautājums.
- [479]** Tomēr tādi spriedumi kā *Mercredi* lietā, sniedz tikai vispārīgas vadlīnijas. Nacionālo tiesu prakse liecina, ka tiesas sastopas ar ļoti atšķirīgiem lietu faktiskajiem apstākļiem. Bērna pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanu var ietekmēt bērna vecums, attiecības ar citiem ģimenes locekļiem un aizbildniecības sadalījums un apmērs. Pētījums liecina, ka līdz šim daudzas nacionālās tiesas šajā jomā ir izvairījušās no prejudiciālo jautājumu uzdošanas EST.
- [480]** Izmantojot EST noteiktus elastīgus kritērijus pastāvīgās dzīvesvietas noteikšanai, tiesas uzskata, ka spēj šos kritērijus pielāgot dažādiem faktiskiem apstākļiem. Teorētiski to var skaidrot ar nacionālo tiesu ticību saviem spēkiem. Tomēr, ja lietā esošie fakti ievērojami atšķiras no tiem, kas atrodami EST spriedumos, tiesa varētu apsvērt iespēju uzdot prejudiciālo jautājumu EST. Pretējā gadījumā šādi nenoteikti jēdzieni kā pastāvīgā dzīvesvieta galu galā var tikt piemēroti atšķirīgi.

⁴⁶² BGH NJW-RR 2012, 1013, 1014, Rn. 10.

⁴⁶³ EST 2000. gada 28. marta spriedums lietā Nr. C-7/98 Krombach v Bamberski, para. 37.

⁴⁶⁴ EST 2000. gada 11. maija spriedums lietā Nr. C-38/98 Renault v Maxicar, para. 59.

⁴⁶⁵ EST 2009. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. C-420/07 Apostolides v Orams, para. 30.

⁴⁶⁶ Gallant E. Règlement Bruxelles II bis (Matières matrimoniales et de responsabilité parentale). 2013, para. 136. (Pieejams Dalloz.fr database: www.dalloz.fr).

- [481]** Briseles IIbis regula ievērojami atšķiras no Briseles I regulas. Pat struktūras ziņā Briseles I regulai šķiet vairāk kopīga ar Romas regulām, nekā ar Briseles IIbis regulu. Līdz ar to ir ierobežotas iespējas šos instrumentus interpretēt vienveidīgi. Tomēr robežas starp tādiem jēdzieniem, kas interpretējami vienveidīgi, un tiem, kuru vienveidīga interpretācija nav iespējama, var nebūt acīmredzamas.
- [482]** Dažos gadījumos šīs robežas iezīmē pašas Briseles IIbis regulas teksts. Piemēram, Briseles IIbis regulas 1. pants nosaka tās tvērumu, izmantojot terminu „*civillietas*”. Lai arī tas pats termins „*civillietas*” izmantots Briseles I regulas 1. pantā, šo jēdzienu nav iespējams tieši pārnest uz Briseles IIbis regulu, jo Briseles IIbis regulas 1. pantā ir uzskaitītas tiesiskas attiecības, kas *a priori* ietilpst regulas tvērumā.⁴⁶⁷ Šīm tiesiskām attiecībām regula piemērojama pat tad, ja nacionālajos tiesību aktos tās tiek pieskaitītas pie publiskām tiesībām.⁴⁶⁸ Tādēļ dalībvalsts tiesai nevajadzētu mēģināt mehāniski piemērot EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu, lai noteiktu Briseles IIbis regulas tvērumu.
- [483]** Ir arī citi gadījumi, kad līdzīgi noteikumi Briseles IIbis regulā un Briseles I regulā tekstuāli ievērojami atšķiras. Piemēram, Briseles IIbis regulas 20. pants atļauj dalībvalsts tiesai steidzamos gadījumos noteikt pagaidu pasākumus pat tad, ja šai tiesai citādi saskaņā ar Briseles IIbis regulu nav jurisdikcijas. Līdzīgs Briseles I regulas noteikums (31. pants) nenosaka, ka gadījumam jābūt steidzamam, tādēļ tiesām, interpretējot jebkuru no šiem noteikumiem, jāņem vērā šīs būtiskās atšķirības.⁴⁶⁹
- [484]** Citos gadījumos atšķirības starp ES instrumentos lietotajiem jēdzieniem nav acīmredzamas. To var teikt par jau minēto bērna pastāvīgas dzīvesvietas jēdzienu saskaņā ar Briseles IIbis regulu. EST ir norādījusi, ka, interpretējot pastāvīgas dzīvesvietas jēdzienu Briseles IIbis regulas kontekstā, nevar izmantot šī jēdziena interpretāciju citu ES instrumentu kontekstā.⁴⁷⁰ Šādos gadījumos, kad Briseles IIbis regulas teksts nesniedz nekādu norādi par vienveidīgas interpretācijas pieļaujamību, tiesām ieteicams noskaidrot ar interpretāciju saistītās neskaidrības, uzdodot jautājumu prejudiciālā nolēmuma saņemšanai, nevis piemērot EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu.
- [485]** Ilgtermiņā EST judikatūras piemērošana, kas veikta attiecībā uz Briseles I regulu un Briseles IIbis regulu, pati par sevi var kļūt par neskaidrības avotu. Piemēram, nesēn **AK** Augstākā tiesa izvairījās sniegt atbildi uz jautājumu, vai EST nolēmumi par *forum non conveniens* doktrīnas piemērošanas aizliegumu saskaņā ar Briseles I regulu ir attiecināmi uz Briseles IIbis regulu.⁴⁷¹ Pieņemot lēmumus jaunās lietās par Briseles IIbis regulu, EST būtu jāsniedz atbildes uz šādiem jautājumiem.
- [486]** Pētījums liecina, ka līdz šim brīdim nacionālās tiesas neveic nelietderīgas atsauces uz EST judikatūru attiecībā uz Briseles I regulu, lai interpretētu Briseles IIbis regulu. Gluži pretēji, šķiet, ka abas regulas tiek uztvertas kā izolētas juridiskās sistēmas.
- [487]** Kopumā salīdzinājumā ar Briseles I regulu Briseles IIbis regula ir reti izmantota kā akadēmisko pētījumu objekts, līdz ar to tās interpretācijā ir vairāk nepilnību. Līdzīgi mazāk kā detalizētu pētījumu objekts izmantota arī EST judikatūra par Briseles IIbis regulu, taču nacionālajām tiesām jāizmanto tie tiesiskie rīki, kas ir to rīcībā. Līdz šim to galvenais rīks bijusi EST judikatūra, kas būtu jācītē un jāapskata nacionālā līmenī pieņemtajos lēmumos, kā arī iespēja nepieciešamības gadījumā lūgt sniegt jaunus prejudiciālos nolēmumus.
- [488]** Attiecībā uz Uzturlīdzekļu regulu situācija ir atšķirīga. Te EST judikatūra tikai sāk attīstīties. Nepieciešamā prakse nacionālā līmenī liecina, ka tiesas šo robu aizpilda, atsaucoties uz savu nacionālo praksi. Piemēram, **Vācijas** Karlsrūes Augstākā Zemes tiesa Uzturlīdzekļu regulu interpretēja, ņemot vērā Vācijas Federālās Augstākās tiesas judikatūru (*Bundesgerichtshof, BGH*). Principā visām

467 Magnus U., Mankowski P. (eds). Brussels IIbis Regulation. SELP, 2012, p. 55.

468 Turpat, 56. lpp.

469 Briggs A. Private International Law in English Courts. Oxford University Press, 2014, p. 66.

470 EST 2009. gada 1. aprīļa spriedums lietā Nr. C-523/07 A., para. 36.

471 AK Augstākās tiesas 2013. gada 9. septembra spriedums lietā A v A (Children) (Habitual Residence) [2013] UKSC 60, para. 70.

dalībvalstīm būtu noderīgāk, ja sevišķi sarežģīti jautājumi tiktu risināti nevis kādas konkrētas dalībvalsts judikatūras ietvaros, bet gan padarīti vispārzināmi ar EST prejudiciālo nolēmumu lūgumu iesniegšanas palīdzību.

7. Eiropas procedūras

7.1. Eiropas procedūras: vispārīgie jautājumi

- [489]** Ar Eiropas procedūrām – Eiropas Maza apmēra prasību regulu, Eiropas Maksājuma rīkojuma regulu un Eiropas Izpildes rīkojuma regulu – ES likumdevējs ir izveidojis atsevišķas ES līmeņa autonomas procedūras, lai veicinātu ātru, efektīvu un lētāku pārrobežu strīdu izšķiršanu. Eiropas procedūras atceļ atziņas un eksekvātūras procesu un veicina tiesu savstarpējo uzticību.⁴⁷² Ir būtiski, ka Eiropas procedūras ir saistītas ar Briseles lībis regulu. Piemēram, Briseles lībis regula ir jāpiemēro, lai noteiktu jurisdikciju,⁴⁷³ pārrobežu lietu un domicilu.⁴⁷⁴
- [490]** Eiropas procedūras pārrobežu civiltiesiskās sadarbības jomā ir relatīvi jauni ES instrumenti, tādēļ arī nav apjomīgas EST judikatūras attiecībā uz šo instrumentu piemērošanu. Piemēram, nav neviena EST sprieduma saistībā ar Eiropas Maza apmēra prasību regulu, tikai divi spriedumi pasludināti saistībā ar Eiropas Izpildes rīkojuma regulu, bet pieci – saistībā ar Eiropas Maksājuma rīkojuma regulu. Tomēr daži no šiem spriedumiem ir būtiski ietekmējuši dalībvalstu tiesu praksi (skatīt: Pielikums).

7.2. Eiropas procedūras kā alternatīva tāda paša veida nacionālajām procedūrām

- [491]** Eiropas Maza apmēra prasību regulas 8. apsvērums nosaka, ka regula ir izvēles līdzeklis līdztekus līdzīgām procedūrām, kas ir paredzētas dalībvalstu tiesību aktos. Arī Eiropas Maksājuma rīkojuma regulas 10. apsvērums nosaka, ka attiecīgā regula ne aizvieto, nedz arī saskaņo pašreizējo nacionālajos tiesību aktos paredzēto neapstrīdēto prasījumu atgūšanas mehānismu.
- [492]** Pētījums parādīja, ka, pirmkārt, juristiem nav skaidrs, vai konkrētu Eiropas procedūru normas drīkst izmantot līdzīgu nacionāla līmeņa procedūru normu interpretācijai un otrādi. Otrkārt, ne vienmēr juristi zina, ka Eiropas procedūras izmantojamas kā alternatīva, t.i., ka puses var brīvi izvēlēties kādu no tām. Tādēļ EST veiktā Eiropas procedūru interpretācija šajā ziņā ir ļoti nozīmīga.
- [493]** Šī konkrētā **Latvijas** Augstākās tiesas lieta ir labs piemērs, kas apliecina, kā tiek mainīta nacionālās tiesas judikatūra EST sniegto atziņu dēļ.⁴⁷⁵ 2013. gada 10. oktobrī fiziska persona K.K. pret bijušo darba devēju iesniedza maza apmēra prasību par nesamaksātās darba algas piedziņu aptuveni 427 EUR apmērā. Lietā starptautiski elementi nebija iesaistīti. Pirmās instances tiesa prasības pieteikumu atteicās pieņemt, jo pieteiktie prasījumi nebija pakļauti izskatīšanai maza apmēra prasības kārtībā, jo starp prasītāju un atbildētāju pastāvēja strīds darba tiesību jomā. K.K. iesniedza blakus sūdzību, un ar 2014. gada 2. janvāra lēmumu tiesa atstāja negrozītu pirmās

472 Skat. Kačevska I., Rudevska B., Mizaras V., Brazdeikis A., Torga M. 2013. Research on Practical Application of EU Regulations Relating to EU-Level Procedure in Civil Cases: the Experience in the Baltic States, TM 2012/04/EK, Ministry of Justice of Latvia and European Commission, 2013.

473 Eiropas Maza apmēra prasību regulas A (4) forma, Eiropas Maksājuma rīkojuma regulas 6. pants.

474 Eiropas Maza apmēra prasību regulas 3. pants; Eiropas Maksājuma rīkojuma regulas 3. pants, Eiropas Izpildes rīkojuma regulas 6. panta 1. punkts.

475 LR Augstākās tiesas 2014. gada 29. aprīļa lēmums lietā Nr. SKC-2113/2014. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departament1/2014/SKC-2113-2014.docx>.

instances lēmumu. Turklāt apgabaltiesa atsaucās uz iepriekšējo Augstākās tiesas judikatūru⁴⁷⁶ un rakstu jurisprudences žurnālā, kur bija noteikts, ka procedūra maza apmēra prasību izskatīšanai ir iestrādāta Civilprocesa likumā, pamatojoties uz Eiropas Maza apmēra prasību regulu. Tādēļ, tiesas ieskatā, lieta darba tiesību jomā nebija skatāma, piemērojot nacionālo procedūru maza apmēra prasību izskatīšanai, jo arī regulas 2. panta 2. punkta (f) apakšpunkts šos jautājumus izslēdz.

[494] Šajā lietā Augstākā tiesa atsaucās uz Eiropas Maza apmēra prasību regulas 1. pantu, norādot, ka Eiropas Maza apmēra prasību procedūra lietā iesaistītajām pusēm pieejama kā alternatīva tai procedūrai, ko regulē dalībvalsts tiesību akti. Ļoti līdzīgs nosacījums ietverts nacionāla mēroga maza apmēra prasību procedūras tiesiskajā regulējumā.⁴⁷⁷ Šajā gadījumā tiesneši norādīja, ka šis princips, kad Eiropas procedūras attiecināmas uz pārrobežu lietām, netiek attiecināts uz līdzīgām nacionāla mēroga procedūrām, ir nostiprināts arī EST judikatūrā, proti, **Banco Español** lietā.⁴⁷⁸ Rezultātā Civilprocesa likumā iekļautā nacionāla mēroga maza apmēra prasību procedūra neietver ierobežojumus, kas paredz, ka no darba attiecībām izrietošie strīdi nevar tikt izskatīti šādā kārtībā, tādēļ Augstākā tiesa atkāpās no tās iepriekšējās judikatūras un atcēla apgabaltiesas lēmumu un nodeva jautājumu par prasības pieņemšanu izlemšanai pirmās instances tiesai.

[495] Jāpiebilst, ka pieminētā EST **Banco Español** lieta attiecās uz citu Eiropas procedūru – Eiropas Maksājuma rīkojuma regulu, tomēr EST secinājumu, ka ES līmeņa procedūras ne aizvieto, ne arī saskaņo esošos nacionālajās tiesībās paredzētos mehānismus, var attiecināt arī uz citām Eiropas procedūrām.

7.3. Citi jautājumi

[496] Pastāvot šaubām par to, vai var dokumentu, ar kuru ierosināta lieta, izsniegt publiski saskaņā ar valsts tiesībām, ja ir pasludināts aizmugurisks spriedums attiecībā pret atbildētāju, kuram nebija iespējams noteikt domicilu, **Vācijas** tiesa EST iesniedza jautājumu prejudiciāla nolēmuma pieņemšanai.⁴⁷⁹ Proti, tiesa nevarēja noteikt atbildētāja atrašanās vietu, un nebija iespējams viņam izsniegt dokumentus pieejamajās adresēs, tādēļ tiesa izsniedza „publisku paziņojumu”, piestiprinot informāciju pie ziņojumu dēļa. Ir atzīts, ka ES tiesības neliedz pasludināt aizmugurisku spriedumu,⁴⁸⁰ tomēr tās neļauj apstiprināt aizmuguriski taisītu spriedumu kā Eiropas izpildes rīkojumu attiecībā pret atbildētāju, kura adrese nav zināma.⁴⁸¹

[497] Arī **Latvijā** jautājums par to, ka spriedums taisīts, parādniekam pamata tiesvedībā nepiedaloties, jo viņa/viņas adrese nav zināma, ir ļoti aktuāls. Piemēram, kādā lietā juridiskā persona S. lūdza apstiprināt spriedumu par Eiropas Izpildes rīkojumu pret fizisku personu H.A.K.G., jo S. attiecīgajā lietā nav uzskatāms par patērētāju, prasījums nav apstrīdēts, jo atbildētājs ne reizi nav piedalījies tiesas sēdēs un prasījumu nav apstrīdējis.⁴⁸² Tiesnesis pareizi norādīja, ka šo prasījumu nevar definēt kā neapstrīdētu Eiropas Izpildes rīkojuma regulas 3. panta izpratnē.

476 LR Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 12. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-1859. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departments/2013/1859-skc-2013.doc>).

477 Civilprocesa likuma 250.18 panta 2. punkts nosaka: Šīs nodaļas noteikumi neskar Eiropas Parlamenta un Padomes regulas Nr. 861/2007 piemērošanu, izņemot šā likuma 250.27 panta otrajā daļā noteikto gadījumu.

478 EST 2012. gada 14. jūnija spriedums lietā Nr. C-618/10 Banco Español de Crédito SA v Joaquín Calderón Camino, para. 79.

479 EST 2012. gada 15. marta spriedums lietā Nr. C-292/10 G. v Cornelius de Visser.

480 Turpat, 59. punkts.

481 Turpat, 68. punkts.

482 Zemgales apgabaltiesas 2014. gada 6. jūnija lēmums lietā Nr. C06030611 [nav publicēts]. Skat. arī Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014. gada 9. aprīļa lēmumu lietā Nr. C29626509 [nav publicēts]; Gulbenes rajona tiesas 2014. gada 16. jūnija lēmumu lietā Nr. C14049712 [nav publicēts].

- [498]** Turklāt uz adresi, kas bija norādīta starp prasītāju un atbildētāju noslēgtajā līgumā, tika nosūtīta pavēste, bet tā tika atgriezta ar uzrakstu „*adresāts nav atrodams*”. Tāpat tiesa aicināja atbildētāju uz tiesas sēdi, ievietojot uzaicinājumu oficiālajā laikrakstā. Tiesa nonāca pie secinājuma, ka tiesnesis pilnīgi droši nezina atbildētāja adresi. Ņemot vērā šos apstākļus, tiesnesis atteicās apstiprināt spriedumu par Eiropas Izpildes rīkojumu. Tiesa savā argumentācijā atsaucās uz regulas 14. panta 2. punktu, norādot, ka „*dokumentu nosūtīšana saskaņā ar 1. punktu nav pieļaujama, ja parādnieka adrese nav droši zināma*”. Papildinot savu argumentāciju, tiesa varēja arī konkrēti atsaukties uz regulas 13. apsvērumu, kas nosaka, ka piegādes metode, kas balstīta uz juridisku fikciju, saistībā ar obligāto normu ievērošanu nav pietiekama, lai spriedumu apstiprinātu par Eiropas izpildu rīkojumu. Vēl jo vairāk, šajā lietā vērtīgs avots varēja būt **Visser** lieta.
- [499]** Minimālie procesuālie standarti, kas *inter alia* iekļauti arī Eiropas Maksājuma rīkojuma regulā, ir svarīgs elements Eiropas procedūru piemērošanā. Tiesa **Vācijā** saistībā ar šo jautājumu vērsās pie EST **Eco Cosmetics** lietā.⁴⁸³ Pamata tiesvedībā Vācijas tiesa paziņoja, ka rīkojums ir izpildāms, jo vienā no lietām rīkojums tika izsniegts prasītāja norādītajā atbildētāja adresē, un apstiprinājumā par saņemšanu nebija teikts nekas cits par to, kā izsniegšana notika. Bet otrā lietā maksājuma rīkojums tika izsniegts, iemetot to pastkastītē prasītāja norādītajā adresē. Abos gadījumos tiesa izdeva rīkojumus, bet atbildētāji apgalvoja, ka tie nav piegādāti un iesniedza lūgumus lietu pārskatīt.
- [500]** Šajā lietā EST paziņoja, ka:
- ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs regulas 16.–20. pantā paredzētās procedūras nav piemērojamas, ja izrādās, ka Eiropas maksājuma rīkojums nav izsniegts atbilstoši minētās regulas 13.–15. pantā noteiktajam prasību minimumam. Ja šī nepilnība tiek atklāta tikai pēc Eiropas maksājuma rīkojuma izpildāmības pasludināšanas, atbildētājam ir jābūt iespējai norādīt uz šo nepilnību, kurai, ja tā tiek pienācīgi pierādīta, šī izpildāmības pasludināšana ir jāpadara spēkā neesoša.*⁴⁸⁴
- [501]** Tādējādi šajā gadījumā tiesa mēģina sabalansēt procesa efektivitāti un atbildētāja tiesības, tomēr daudzos gadījumos efektivitāte samazinās, jo nav izpildīti minimālie procesuālie standarti.

7.4. Secinājumi un priekšlikumi

- [502]** Praksē Eiropas procedūras attiecīgajās dalībvalstīs netiek piemērotas ļoti bieži. Tāpat ir tikai dažas lietas, kurās interpretēta Eiropas Izpildes rīkojuma regula un Eiropas Maksājuma rīkojuma regula, taču nav nevienas EST lietas saistībā ar Eiropas Maza apmēra prasību regulu. Tādēļ atsauce uz konkrētu EST judikatūru nacionāla līmeņa spriedumos nav viegli atrodama.
- [503]** Jāpiebilst, ka Briseles Ibis regula piemērojama, nosakot jurisdikciju attiecībā uz Eiropas Maza apmēra prasību regulu un Eiropas Maksājuma rīkojuma regulu, tādējādi šīs regulas tiek izvērtētas mijiedarbībā, kā tas redzams arī no EST judikatūras.
- [504]** Pētījuma laikā tika atklāts, ka ne juristiem, ne tiesnešiem nav skaidras izpratnes par nacionālo tiesību aktu un Eiropas procedūru mijiedarbību, tādēļ ļoti noderīgs bija EST atgādinājums **Banco Español** lietā, ka Eiropas procedūras ne aizvieto, nedz arī saskaņo esošos līdzīgos nacionālo tiesību mehānismus, tādējādi radot jaunu alternatīvu pārrobežu procedūru Eiropā. Šis EST spriedums jau ir atspoguļots vietējā judikatūrā un pat mainījis līdzšinējo judikatūru (piemēram, **Latvijā**).

483 EST 2014. gada 4. septembra spriedums apvienotajās lietās Eco Cosmetics GmbH & Co. KG v Virginie Laetitia Barbara Dupuy and Raiffeisenbank St. Georgen reg. Gen. mbH v Tetyana Bonchuk No C-119/13 and No C-120/13.

484 Turpat, 49. punkts.

- [505] Lai ES atceltu eksekvatūru un pilnībā ieviestu spriedumu brīvo apriti, bija nepieciešams ieviest minimālos procesuālos standartus, t.i., garantijas atbildētāja tiesībām zināt savas tiesības. Tomēr nacionālajā tiesu praksē jautājums par minimālajiem procesuālajiem standartiem ir aktuāls, jo ne vienmēr šie standarti ir ļoti skaidri. Ir sarežģīti saprast saikni starp nacionālajiem tiesību aktiem un Dokumentu izsniegšanas regulu, tomēr EST šiem jautājumiem vēl nav pilnībā pievērsusies, bet paredzams, ka tiks iesniegti prejudiciālo nolēmumu lūgumi par minimālajiem procesuālajiem standartiem.

8. Spriedumu atzīšana un izpilde saskaņā ar Briseles Ibis (Briseles I) regulu

8.1. Atzīšana un izpilde: vispārīgie jautājumi

- [506] Briseles Ibis regulas III nodaļa ir balstīta uz spriedumu brīvu apriti ES telpā un eksekvatūras atcelšanu. Saskaņā ar Briseles Ibis regulas 39. pantu, „*dalībvalstī pasludināts spriedums, kas ir izpildāms šajā dalībvalstī, citās dalībvalstīs ir izpildāms bez izpildāmības pasludināšanas*”. Tas nozīmē, ka izņēmumi attiecībā uz atzīšanu un izpildi tiks pārbaudīti tikai izpildes stadijā un, ja to prasīs atbildētājs (skatīt šīs regulas 46. pantu).⁴⁸⁵
- [507] Briseles Ibis regulas 2. panta (a) apakšpunkts (iepriekš Briseles I regulas 32. pants) sniedz autonomu un ļoti plašu jēdziena „*spriedums*” definīciju.⁴⁸⁶ Vēl nesen tiesību zinātnē (zinātniskajā literatūrā) **AK** tiesas aizmugurisks spriedums, ar kuru lieta izņemta pēc būtības, bet kurā nav prasības priekšmeta vai pamatojuma izvērtējuma un argumentu pēc būtības, netika uzskatīts par tādu, kas ietilptu šajā jēdzienā „*spriedums*”.⁴⁸⁷ Tomēr jaunākā EST judikatūra šo pieeju atcēla (skatīt: **Trade Agency** lietu⁴⁸⁸).

8.2. Atzīšanas un izpildes sevišķie jautājumi

- [508] Konkrētajā lietā **Latvijas** Republikas Augstākā tiesa nolēma iesniegt EST prejudiciālā nolēmuma lūgumu, *inter alia* uzdodot jautājumu, vai nemotivēts aizmugurisks spriedums atbilst publiskajai kārtībai (*ordre public*), līdz ar to – vai var atteikt šāda aizmuguriska sprieduma atzīšanu un izpildi saskaņā ar Briseles I regulas 34. panta 1. punktu (tagad 45. panta 1. punkta (a) apakšpunktu).
- [509] EST nolēma, ka šādu spriedumu izpildi var atteikt:

485 P.A.Nielsen. The Recast Brussels I Regulation. Nordic Journal of International Law, 2014, No 83, p. 65; F.Cadet. Le nouveau règlement Bruxelles I ou l'itinéraire d'un enfant gâté. Journal du droit international. Clunet, juillet-août 2013, n° 3, p. 772.

486 2. panta a) apakšpunkts nosaka: „*spriedums*” ir jebkurš spriedums, ko pieņēmusi kādas dalībvalsts tiesa, neatkarīgi no sprieduma nosaukuma, tostarp dekrēts, rīkojums, lēmums vai izpildraksts, kā arī lēmums par izmaksu vai izdevumu noteikšanu, ko pieņem tiesas ierēdnis. III nodaļā „*spriedums*” ietver pagaidu, tostarp aizsardzības, pasākumus, ko norīko tiesa, kuras jurisdikcijā saskaņā ar šo regulu ir lietas izskatīšana pēc būtības. Tas neietver pagaidu, tostarp aizsardzības, pasākumu, ko norīko šāda tiesa, nezaicinot ierasties atbildētāju, ja vien spriedums, kurā paredzēts pasākums, atbildētājam nav izsniegts pirms izpildes.”

487 Gaudemet-Tallon H., Compétence et exécution des jugements en Europe. L.G.D.J., 2010, p. 376.

488 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-619/10 Trade Agency v Seramico Investments.

tikai tādā gadījumā, ja, izvērtējot procesu kopumā un ņemot vērā visus atbilstošos apstākļus, tiesai šķiet, ka ar šo nolēmumu ir acīmredzami un pārmērīgi pārkāptas atbildētāja tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu, kas noteiktas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta otrajā punktā, jo nav bijusi iespēja to lietderīgi un efektīvi pārsūdzēt.⁴⁸⁹

- [510] Tādējādi var secināt, ka atbildētāja tiesības uz taisnīgu tiesu ietver dokumenta saņemšanu, lai varētu nodrošināt savu aizstāvību. Sākotnēji tika uzskatīts, ka šāds dokuments ir jāizsniedz pirms sprieduma taisīšanas un atbildētājam piemērots laiks savas aizstāvības nodrošināšanai ir laiks, kad sākas tiesvedība.⁴⁹⁰ Tomēr pēc EST sprieduma **ASML** lietā⁴⁹¹ un arī **Trade Agency** lietā ir skaidrs, ka aizmugurisku spriedumu atbildētājam var izsniegt arī eksekvatūras procesa (izpildāmības pasludināšanas) laikā, un tas ir principā pietiekami, ar nosacījumu, ka kā tādu, kurā „atbildētājam ir pietiekami daudz laika, lai sagatavotu savu aizstāvību pret spriedumu a tā izcelsmes dalībvalstī”.⁴⁹²
- [511] Laika periods, kurā atbildētājs sagatavojas aizstāvībai, sākas, tiklīdz viņam viņa pastāvīgajā dzīvesvietā vai citviet tiek izsniegts attiecīgais dokuments.⁴⁹³ Dalībvalsts tiesa, kurā tiek iesniegts atzišanas un izpildes pieteikums, nosaka, vai laiks bijis pietiekams, ņemot vērā visus lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus.
- [512] Kā minēts iepriekš, EST un **Latvijas** Augstākā tiesa izvērtēja jautājumu par aizmuguriska sprieduma atzišanu un izpildi, pamatojoties uz publiskās kārtības klauzulu, kas minēta Briseles I regulas 34. panta 1. punktā, taču nevērtēja šo jautājumu saskaņā ar bet ne uz 34. panta 2. punktu. Pētnieku skatījumā, Briseles I regulas 34. panta 2. punkts šajā lietā ir speciālā tiesību norma (*lex specialis*), jo nepārprotami attiecas tieši uz aizmuguriskajiem spriedumiem.⁴⁹⁴ Tādēļ EST un Latvijas Augstākajai tiesai bija jāatsaucas uz 34. panta 2. punktu, nevis 34. panta 1. punktu.⁴⁹⁵
- [513] Rezultātā Augstākajai tiesai bija jāizvērtē, vai Anglijā pieņemtais aizmuguriskais spriedums atbildētājam – **Trade Agency** – tika izsniegts pietiekami laicīgi un tā, lai atbildētājs varētu sagatavoties aizstāvībai un iespējamai sprieduma pārsūdzēšanai, izņemot gadījumu, ja atbildētājs netika uzsācis pārsūdzības procedūru, kad to bija iespējams darīt (34. panta 2. punkts). Ģenerālvokāte **Trade Agency** lietā arī nešaubīgi norādīja, ka atbildētājam ir jādod iespēja efektīvi izmantot viņam pieejamās pārsūdzības iespējas.⁴⁹⁶
- [514] Tā vietā Augstākā tiesa izvērtēja tikai:
- 514.1. vai atbildētājam tika izsniegts Anglijas tiesā iesniegtais prasības pieteikums (*particulars of claim*),
- 514.2. vai atbildētājs Anglijā varēja sagatavoties aizstāvībai un
- 514.3. vai nemotivēta aizmuguriska sprieduma izpilde atbilst publiskajai kārtībai (*ordre public*).⁴⁹⁷

489 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-619/10 Trade Agency Ltd. v. Seramico Investments Ltd, para.62.

490 EST 1992. gada 12. novembra spriedums lietā Nr. C-123/91 Minalmet GmbH v Brandeis Ltd., paras. 19-20. **Vācijas** tiesa lūdz sniegt prejudiciālo nolēmumu šajā lietā..

491 EST 2006. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-283/05 ASML Netherlands BV pret SEMIS.

492 Ģenerālvokāte Kokotes [Kokott] 2012. gada 26. aprīļa secinājumi lietā Nr. 619/10 Trade Agency Ltd. v Seramico Investments Ltd, paras.61-62.

493 EST 1981. gada 16. jūnija spriedums lietā Nr. 166/80 Klomps v Michel, para. 19.

494 Rudevska B. Zur Frage der Anerkennung und Vollstreckung eines englischen Versäumnisurteils (default judgment) in Lettland (zu Augstākās tiesas Senāts, 13.2.2013-SKC-1/2013-Trade Agency Ltd./ Seramico Investments Ltd.). Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 34. Jahrgang, 1/2014, S. 86, 87; Rudevska B., Kačevska I. Aizmugurisko spriedumu atzišanas un izpildes problemātika Briseles I Regulas sistēmā (A Few Problems of the Recognition and Enforcement of Default Judgments under the System of Brussels I Regulation). In : Tiesību efektīvas piemērošanas problemātika. LU 72. Konferences rakstu krājums. LU Akadēmiskais apgāds, 2014., 376. lpp.

495 EST 2006. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-283/05 ASML Netherlands (paras. 29, 31); Rudevska B. Zur Frage der Anerkennung und Vollstreckung eines englischen Versäumnisurteils (default judgment) in Lettland (zu Augstākās tiesas Senāts, 13.2.2013-SKC-1/2013-Trade Agency Ltd./ Seramico Investments Ltd.). Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 34. Jahrgang, 1/2014, S. 86, 87.

496 Ģenerālvokāte Kokotes [Kokott] 2012. gada 26. aprīļa secinājumi lietā Nr. 619/10 Trade Agency Ltd. v Seramico Investments Ltd, paras.61-62.

497 LR Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 13. februāra lēmums lietā Nr. SKC-1/2013. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departmen-t1/2013/1-sk-2013.doc>.

- [515] Nosacījums „*pietiekami laicīgi*”, tāpat kā aizmuguriskā sprieduma izsniegšana atbildētājam, netika pārbaudīti.⁴⁹⁸
- [516] Visbeidzot, Augstākā tiesa secināja, ka attiecīgais aizmuguriskais spriedums ir atzīstams un izpildāms Latvijā.
- [517] Tomēr citā lietā – Nr. SKC-1255/2014 – ,⁴⁹⁹ lai pamatotu Polijas tiesas aizmuguriskā sprieduma atzīšanas un izpildes atteikumu Latvijā, Augstākā tiesa atsauca uz **Trade Agency** lietu.⁵⁰⁰ Šajā otrajā lietā Augstākā tiesa bija pārbaudījusi informāciju par procesu ierosinotā dokumenta (vai tam līdzvērtīga dokumenta) izsniegšanu atbildētājam (kurš atrodas Latvijā). Šajā nolūkā Augstākā tiesa salīdzināja Polijas tiesas izsniegtajā apliecībā ietvertu informāciju (Briseles I regulas 54. pants un V pielikums) ar atbildētāja iesniegtajiem pierādījumiem. Apliecībā ietvertā informācija neatbilda šiem pierādījumiem. Tāpat atbildētājam nebija izsniegts aizmuguriskais spriedums. Augstākā tiesa veica šo pārbaudi saskaņā ar EST judikatūru **Trade Agency** lietā, proti:
- „Briseles I regulas 34. panta 2. punkts, uz ko ir atsauce tās 45. panta 1. punktā, skatīts kopā ar minētās regulas preambulas 16. un 17. apsvērumu, ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja atbildētājs pārsūdz lēmumu par izcelsmes dalībvalstī taisīta aizmuguriska sprieduma, kam ir pievienota atbilstoši šīs pašas regulas 54. pantam izdota apliecība, izpildāmības pasludināšanu, apgalvojot, ka viņam nav izsniegts dokuments, ar ko ir celta prasība, dalībvalsts, kurā atzīšana ir prasīta, tiesai, kurā ir iesniegta minētā pārsūdzība, ir kompetence pārbaudīt informācijas, kas minēta šajā apliecībā, atbilstību pierādījumiem.”⁵⁰¹*
- [518] Publiskās kārtības jēdziena interpretācija Briseles Ibs regulas 45. panta 1. punkta (a) apakšpunkta (iepriekš Briseles I regulas 34. panta 1. punkts) izpratnē tiesu praksē šobrīd ir aktuāls jautājums. Uz to norādīja arī **Latvijā** praktizējošie advokāti, par to liecina tiesu prakse un nacionālo tiesu EST iesniegtie prejudiciālo nolēmumu lūgumi.
- [519] Publiskās kārtības jēdziens ir interpretējams saskaņā ar tās valsts nacionālo izpratni, kurā tiek pieprasīta sprieduma atzīšana vai izpilde, taču vienlaicīgi jāņem vērā EST noteiktās šī jēdziena robežas.⁵⁰² Proti, šis jēdziens nav autonomš; tomēr EST sniedz šī jēdziena ietvaru. Citiem vārdiem sakot, EST, sniedzot atbildi **Vācijas** tiesai, norādīja, ka līgumslēdzējas valstis (dalībvalstis) principā saskaņā ar savu izpratni var brīvi noteikt, kas ietilpst tās publiskajā kārtībā, ņemot vērā, ka šīs izpratnes robežām ir nozīme regulas interpretācijā.⁵⁰³
- [520] Tāpat kā **Trade Agency** lietā, arī **flyLAL** lietā **Latvijas** Augstākā tiesa vēlējās uzzināt publiskās kārtības (*order public*) jēdziena tvērumu.⁵⁰⁴ Pirmkārt, EST atkal skatīja jautājumu par nemotivētu aizmugurisko spriedumu (līdzīgi kā **Trade Agency** lietā) un secināja:
- „pienākuma norādīt pamatojumu apmērs var atšķirties atkarībā no attiecīgā tiesas nolēmuma rakstura un tas ir jāanalizē, visaptveroši aplūkojot procesu un ievērojot visus atbilstošos apstākļus, ņemot vērā procesuālās garantijas, kas attiecas uz šo nolēmumu, lai pārbaudītu, vai tās nodrošina, ka attiecīgajām personām ir iespēja lietderīgi un efektīvi pārsūdzēt minēto nolēmumu.”⁵⁰⁵*

498 EST 2006. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-283/05 ASML Netherlands (paras. 29, 31); Rudevska B. Zur Frage der Anerkennung und Vollstreckung eines englischen Versäumnisurteils (default judgment) in Lettland (zu Augstākās tiesas Senāts, 13.2.2013-SKC-1/2013-Trade Agency Ltd./Seramico Investments Ltd.). Praxis des Internationalen Privat- und Verfahrensrechts (IPRax), 34. Jahrgang, 1/2014, S. 87.

499 LR Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2014. gada 2. jūlija lēmums lietā Nr. SKC-1255/2014 [nav publicēts].

500 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-619/10 Trade Agency v. Seramico Investments, para. 46.

501 Turpat, 46. punkts.

502 Magnus U., Mankowski, P. European Commentaries on Private International Law Brussels I. Regulation, Sellier European Law Publishers, 2012, p.657.

503 EST 2000. gada 28. marta spriedums lietā Nr. C-7/98 Dieter Krombach v André Bamberski, para. 27.

504 LR Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 15. maija lēmums lietā SKC-955/2013. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/departmen-t1/2013/955-skc-2013.doc>

505 EST 2014. gada 23. oktobra spriedums lietā Nr. C-302/13 flyLAL-Lithuanian Airlines AS, in liquidation, v Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS, para. 52.

- [521]** Taču pats svarīgākais ir tas, ka šajā lietā EST konstatēja, ka jēdziena „publiskā kārtība” Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (a) apakšpunkta (iepriekš Briseles I regulas 34. panta 1. punkts) izpratnē mērķis ir aizsargāt likumā noteiktās tiesiskās intereses, nevis tīri ekonomiskās intereses.⁵⁰⁶
- [522]** Pētnieki ir identificējuši divus **Vācijas** Federālās Augstākās tiesas (*Bundesgerichtshof, BGH*) lēmumus, kas pasludināti, pamatojoties uz Briseles I regulas 44. pantu.
- [523]** 2013. gada 10. oktobra lēmumā⁵⁰⁷ Federālā Augstākā tiesa atsaucās uz EST spriedumiem **van Dalfsen**⁵⁰⁸ un **Klomps** lietās.⁵⁰⁹ Federālā Augstākā tiesa sniedza atbildi uz diviem jautājumiem: par tiesvedības apturēšanu, ja par spriedumu tā izcelsmes dalībvalstī iesniegta parastā pārsūdzība (46. panta 1. punkts) un par dokumenta izsniegšanu 34. panta 2. punkta izpratnē:
- 523.1. pirmkārt, ja pārsūdzības instances tiesa (kas minēta 43. pantā) ir atteikusies apturēt eksekvatūras procesu, šis lēmums, „kas pieņemts saskaņā ar Briseles I regulas 46. pantu, nav uzskatāms par „spriedumu pēc pārsūdzības” Briseles I regulas 44. panta izpratnē un tas arī nevar tāds būt”, tādēļ tas nevar tikt pārsūdzēts kasācijas kārtībā vai līdzīgā pārsūdzības kārtībā (**van Dalfsen** lieta). Šī iemesla dēļ Federālā Augstākā tiesa atteicās izskatīt šo jautājumu.
- 523.2. otrkārt, atbildētājs (persona, pret kuru tiek prasīta izpilde) apgalvojis, ka nav saņēmis dokumentu, uz kā pamata sāka tiesvedība. Federālā Augstākā tiesa savā lēmumā minēja, ka šis dokuments izsniegts atbildētājam tā pastāvīgajā dzīvesvietā Veronā (Itālija) saskaņā ar Itālijas nacionālajiem tiesību aktiem. Federālā Augstākā tiesa savu pamatojumu **balstīja** uz **Klomps** lietu,⁵¹⁰ kurā EST sniedza savu interpretāciju par Briseles konvencijas 27. panta 2. punktu. Jāpiebilst, ka 34. panta 2. punkts nav ekvivalents Briseles konvencijas 27. panta 2. punktam, tādēļ Federālā Augstākā tiesa varēja tomēr piemērot visjaunāko EST judikatūru (par 34. panta 2. Punkta interpretāciju)⁵¹¹.
- [524]** Otrs Federālās Augstākās tiesas lēmums 2014. gada 15. maijā tika paziņots saistībā ar Polijas tiesā taisīta aizmuguriskā sprieduma atzīšanu un izpildi **Vācijā**.⁵¹² Šajā lietā tiesa atsaucās uz **Apostolides** spriedumu.⁵¹³
- [525]** Saskaņā ar Polijas Civilprocesa likuma 344. panta 1. punktu atbildētājs (persona, pret kuru tiek pieprasīta izpilde) Polijā sācis tiesvedību, lai apstrīdētu aizmugurisko spriedumu. Šādā situācijā Federālā Augstākā tiesa uzskatīja, ka aizmuguriskais spriedums jāatzīst un jāizpilda Vācijā. Kā pamatojums tika minēta **Apostolides** lieta, proti, aizstāvības tiesības, ko Kopiena saskaņā ar Briseles I regulas 34. panta 2. punktu vēlas nosargāt, tiek ievērotas tad, ja atbildētājs faktiski sāk tiesvedību, lai apstrīdētu aizmugurisko spriedumu, un šis process viņam ļauj pamatot to, ka viņam procesu ierosinošais dokuments nav bijis izsniegts pietiekami laicīgi un tā, lai viņš varētu sagatavoties savai aizstāvēbai. Ja persona šādu tiesvedību izcelsmes dalībvalstī sākusi nolūkā apstrīdēt aizmugurisko spriedumu, tad nav pamata atsaukties uz Briseles I regulas 34. panta 2. punktu.⁵¹⁴
- [526]** Ir arī divi citi lēmumi, ko saskaņā ar Briseles I regulas 43. pantu pieņēmušas zemākas instances **Vācijas** tiesas – Augstākās Zemes tiesas (*Oberlandgericht, OLG*):

506 Šī pētījuma tapšanas laikā Augstākā tiesa nav pieņēmusi spriedumu šajā lietā.

507 10 October 2013 BGH, IX ZB 238/11. Pieejams: www.unalex.eu.

508 EST 1991. gada 4. oktobra spriedums lietā Nr. C-183/90 van Dalfsen v. van Loon and Berendsen.

509 EST 1981. gada 16. jūnija spriedums lietā Nr. 166/80 Klomps v. Michel.

510 Turpat, 19. punkts.

511 Piemēram, EST 2006. gada 14. decembra spriedums lietā Nr. C-283/05 ASML Netherlands BV v. Semiconductor Industry Services GmbH (SEMIS); EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-619/10 Trade Agency v. Seramico Investments; EST 2009. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. C-420/07 Apostolides v. Orams.

512 5 May 2014 BGH, IX ZB 26/13. Pieejams: www.unalex.eu.

513 EST 2009. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. C-420/07 Apostolides v. Orams.

514 EST 2009. gada 28. aprīļa spriedums lietā Nr. C-420/07 Apostolides v. Orams, paras. 78, 79.

[527] Koblenčas Augstākā Zemes tiesas (*OLG Koblenz*)⁵¹⁵ savā lēmumā (par Itālijas tiesas sprieduma izpildi Vācijā) konstatēja, ka atbildētājs (persona, pret kuru tiek pieprasīta izpilde) pieprasījis pārskatīt Itālijas tiesas spriedumu un nevarēja norādīt Briseles I regulas 34.-35. pantā noteiktos atzīšanas un izpildes atteikuma iemeslus sprieduma izpildei Vācijā. Lai atteiktu izpildāmības piešķiršanu (eksekvatūru) pietiek ar vienu no 34. un/vai 35. pantā norādītajiem pamatojumiem. Šis arguments tika balstīts arī uz EST spriedumu **Prism Investments** lietā:

*regulas 45. pants interpretējams tādējādi, ka ar to netiek pieļauts, ka tiesa, izskatot šīs regulas 43. vai 44. pantā paredzēto prasību, atsaka vai atceļ izpildāmības pasludināšanu citu iemeslu dēļ, nevis to, kas minēti tās 34. un 35. pantā, piemēram, šī sprieduma izpildi tā izcelsmes dalībvalstī.*⁵¹⁶

[528] Otru lēmumu 2013. gada 5. novembrī pieņēma Štutgartes Augstākā Zemes tiesa (*OLG Stuttgart*). Tas attiecas uz Austrijā taisīta sprieduma izpildi Vācijā. Šajā lietā atbildētājs (persona, pret kuru tiek pieprasīta izpilde), pamatojās uz to, ka Austrijas tiesa viņam nebija nosūtījusi ne procesu ierosinošo dokumentu, ne aizmugurisko spriedumu.⁵¹⁷ Tādēļ izpilde saskaņā ar Briseles I regulas 34. panta 2. punktu būtu jāatsaka. Štutgartes Augstākā Zemes tiesa pārbaudīja Austrijas tiesas izdotajā apliecībā ietverto informāciju un salīdzināja to ar citiem šajā lietā esošajiem pierādījumiem. Štutgartes Augstākā Zemes tiesa atsaucās uz **Trade Agency** lietu un nolēma, ka pašam atbildētājam jāpierāda apliecībā ietvertās informācijas neatbilstība faktiem. **Trade Agency** lietā ESTnoteica, ka:

*ja atbildētājs pārsūdz lēmumu par izcelsmes dalībvalstī taisīta aizmuguriska sprieduma, kam ir pievienota apliecība, izpildāmības pasludināšanu, apgalvojot, ka viņam nav izsniegts dokuments, ar ko ir celta prasība, dalībvalsts, kurā ir prasīta atzīšana, tiesai, kurā ir iesniegta minētā pārsūdzība, ir kompetence pārbaudīt informācijas, kas minēta šajā apliecībā, atbilstību pierādījumiem.*⁵¹⁸

[529] Tādējādi jautājums par pierādīšanas pienākumu ir atstāts katras dalībvalsts nacionālā tiesiskā regulējuma ziņā. Piemēram, saskaņā ar **Latvijas** Civilprocesa likuma 642. panta 2. punktu tiesa, kas izskata pārsūdzību, var arī pati iegūt pierādījumus, lai noskaidrotu apliecībā ietverto informāciju. Šeit ir iespējami divi varianti: (1) pieprasot pusēm iesniegt paskaidrojumus; (2) pieprasot izcelsmes tiesai iesniegt papildu ziņas. **Trade Agency** lietā Latvijas Augstākā tiesa lūdza prasītājam *Seramico Investments Ltd.* iesniegt pierādījumus par to, ka dokuments, uz kura pamata Anglijā uzsākta tiesvedība, ticis nosūtīts atbildētājam *Trade Agency*.⁵¹⁹ Tādējādi **Latvijā** un **Vācijā** ir divas dažādas pieejas attiecībā uz apliecībā iekļautās informācijas pierādīšanas pienākumu. Latvijā pārsūdzības instances tiesām (skatīt Briseles I regulas 43. un 44. pantu) ir plašākas izvērtēšanas iespējas, nekā Vācijas tiesām.

8.3. Secinājumi un priekšlikumi

[530] Pētnieki novērojuši, ka nacionālajām tiesām ir divas galvenās problēmas ārvalstu tiesu spriedumu atzīšanā un izpildē, proti:

530.1. Publiskās kārtības (*ordre public*) jēdziena interpretācija un izpratne [Briseles I regulas 34. panta 1. punkts un Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (a) apakšpunkts]. Nacionālās tiesas (īpaši **Latvijā**) konkrētajā lietā ne vienmēr var noteikt šī jēdziena tvērumu;

515 23 July 2013 OLG Koblenz, 2 U 156/13. Pieejams: www.unalex.eu.

516 EST 2011. gada 13. oktobra spriedums lietā Nr. C-139/10 Prism Investments BV v. van der Meer.

517 5 November 2013 OLG Stuttgart, 5 W 13/13. Pieejams: www.unalex.eu.

518 EST 2012. gada 6. septembra spriedums lietā Nr. C-619/10 Trade Agency v. Seramico Investments, para. 46.

519 LR Augstākās tiesas Senāta 2013. gada 13. februāra spriedums lietā Nr. SKC-1/2013. Pieejams: http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-civillietu-departaments/hronologiska-seciba_1/hronologiska-seciba/

530.2. Briseles I regulas 34. panta 2. punkta interpretācija un izpratne (Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (b) apakšpunkts) aizmugurisko spriedumu atzīšanas un izpildes lietās. Praksē atbildētāji ļoti bieži atsaucas uz šo tiesību normu.

[531] 34. panta 1. punkts⁵²⁰ un 34. panta 2. punkts⁵²¹ ir strikti jānodala viens no otra. Ja jautājums saistīts ar aizmugurisku spriedumu un atbildētājs atsaucas uz to, ka viņam/viņai nav izsniegts procesu ierosinošais dokuments vai aizmuguriskais spriedums, tad ir jāpiemēro 34. panta 2. Punkts, kas ir *lex specialis* attiecībā pret 34. panta 1. Punktu.

[532] **Vācijas** nacionālo tiesu prakses analīze rāda, ka kopumā tās ļoti labi prot piemērot EST judikatūru. Vienā gadījumā Vācijas tiesa atsaucās uz **Klomps** lietu, kas jau ir veca lieta, jo tajā vēl tiek interpretēts Briseles konvencijas 27. panta 2. punkts. Briseles I regulas 34. panta 2. punkts⁵²² nav ekvivalents attiecīgajam Briseles konvencijas pantam; tādēļ Vācijas tiesai vajadzēja tomēr piemērot jaunāku EST judikatūru.

[533] Pētnieki konstatējuši, ka ir bijušas vairākas lietas, kurās prasīta ārvalstīs tiesas aizmuguriska sprieduma atzīšana un izpilde. Tas nozīmē, ka jau tiesas dokumentu izsniegšanas stadijā ārvalstīs ir bijušas kādas procesuālas vai tehniskas problēmas.

533.1. Publiskās kārtības (*ordre public*) jēdziena interpretācija un izpratne [Briseles I regulas 34. panta 1. punkts un Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (a) apakšpunkts]. Nacionālās tiesas (īpaši **Latvijā**) konkrētajā lietā ne vienmēr var noteikt šī jēdziena tvērumu;

533.2. Briseles I regulas 34. panta 2. punkta interpretācija un izpratne (Briseles Ibis regulas 45. panta 1. punkta (b) apakšpunkts) aizmugurisko spriedumu atzīšanas un izpildes lietās. Praksē atbildētāji ļoti bieži atsaucas uz šo tiesību normu.

9. Citi instrumenti

9.1. Vispārīga informācija

[534] Pētnieki šajā darba daļā iekļāva juridiskos instrumentus, kas ir ļoti jauni vai attiecībā uz kuriem nav judikatūras vai arī EST judikatūra ir ļoti ierobežota. Tomēr šie instrumenti ir savstarpēji saistīti ar citiem ES tiesību aktiem civiltiesiskās sadarbības jomā.

[535] Piemēram, norādīts, ka Briseles I regulas 50. pants neatbilst Juridiskās palīdzības direktīvai, jo tas neattiecas uz tiesas norādītajam parādniekam sniedzamo juridisko palīdzību un nedefinē šīs palīdzības apjomu, īpaši gadījumā, ja tas attiecas uz pārrobežu kontekstā radušos papildu izmaksu atgušanu (Juridiskās palīdzības direktīvas 7. pants).⁵²³ Juridiskās palīdzības pieprasījums saskaņā ar Briseles I regulas 50. pantu ir vienkāršāks nekā saskaņā ar Juridiskās palīdzības direktīvu. Tomēr Heidelbergas ziņojums [*Heidelberg Report*] liecina, ka juridiskās palīdzības piešķiršanas jomā pozitīva pieredze ir **Ungārijā, Vācijā** un **AK**.⁵²⁴ Vērā ņemams ir fakts, ka Briseles Ibis regulā šāda panta nav.

520 Briseles Ibis regulas 45. panta 1. a) punkts.

521 Briseles Ibis regulas 45. panta 1. b) punkts.

522 Briseles Ibis regulas 45. panta 1. b) punkts.

523 B. Hess, T. Pfeiffer, P. Schlosser. The Brussels I-Regulation (EC) No 44/2001. The Heidelberg Report on Application of Regulation Brussels I in 25 Member States (Study JLT2/C4/2005/03), 2008, p. 134, paras. 462, 463.

524 Turpat, 133. lpp, 461. punkts.

9.2. Mediācija

- [536]** Mediācijas direktīva tika pieņemta 2008. gada 21. maijā nolūkā veicināt mediācijas kā mierizlīguma panākšanas līdzekļa izmantošanu pārrobežu strīdos. Direktīva atvieglo mediācijas ceļā panākto mierizlīgumu apstiprināšanu citās dalībvalstīs un nodrošina noilguma termiņa pagarināšanu sakarā ar mediācijas uzsākšanu, kā arī regulē ar mediāciju saistītos konfidencialitātes jautājumus.
- [537]** Atšķirībā no vairuma citu instrumentu, kas skar civiltiesiskās sadarbības jomu, mediāciju tiek regulēta ar direktīvas palīdzību. Saskaņā ar direktīvas 12. pantu, dalībvalstīm ir pienākums pārņemt direktīvu nacionālajās tiesībās līdz 2010. gada 21. novembrim. Dānijā Mediācijas direktīva nav piemērojama.
- [538]** Līdz šim EST par Mediācijas direktīvu pasludinājusi tikai vienu spriedumu – **SIMSA**.⁵²⁵ Itālijas tiesa uzdeva EST vairākus jautājumus par tās nacionālā regulējuma savietojamību ar direktīvu. Tiesa jautāja, vai Mediācijas direktīva nepieļauj tādu nacionālo tiesību aktu ieviešanu, kas noteiktiem strīdiem nosaka obligātu mediāciju, bet pusei, kas izvairās no mediācijas, turpmākā tiesvedības gaitā paredz zināmas negatīvas sekas.⁵²⁶
- [539]** Diemžēl prejudiciālais nolēmums nesniedza nekādu ieskatu Mediācijas direktīvas interpretācijā. EST konstatēja, ka Itālijas Konstitucionālā tiesa strīdīgos Itālijas tiesību aktus, kuru dēļ tika iesniegts jautājums prejudiciālā nolēmuma pieņemšanai, atzinusi par Konstitūcijai neatbilstošiem.⁵²⁷ Tādējādi EST visus iesniegtos jautājumus uzskatīja par hipotētiskiem, uz kuriem sniegt atbildi nav nepieciešams.
- [540]** No tā izriet, ka līdz šim nav neviena būtiska EST sprieduma, kas izskaidrotu Mediācijas direktīvas saturu. Tādēļ nav pārsteigums, ka Pētnieki nav atraduši nevienu **AK, Latvijas, Ungārijas, Vācijas** vai **Zviedrijas** lietu, kurā Mediācijas direktīvas interpretācijā tiktu piemērota EST judikatūra. Šāda situācija nav īpaši apmierinoša, jo abstraktajiem Mediācijas direktīvas noteikumiem, kuros ir runa par konfidencialitāti vai mediācijas procesā atklātās informācijas izmantošanu nākotnē gaidāmā tiesvedībā, var būt nepieciešami EST skaidrojumi. Turklāt vienmēr pastāv risks, ka kādas dalībvalstis direktīvu pārņēmušas nepareizi. Līdz šim EST nav bijusi iespēja sniegt atbildes uz šiem un citiem jautājumiem.
- [541]** Pētniekiem arī neizdevās atrast nevienu **AK, Latvijas, Ungārijas** vai **Zviedrijas** lietu, kurā būtu piemērota Mediācijas direktīva.
- [542]** Taču Pētnieki šādas lietas atrada saistībā ar **Vāciju**. Interesantākais ir Ķelnes Augstākās rajona tiesas (*Oberlandgericht Köln*) lietā Nr. 25 UF 24/10 pieņemtais lēmums.⁵²⁸ Šajā lietā, lai pamatotu juridiskās palīdzības sniegšanas termiņa pagarināšanu mediācijai lietās, kad mediācija pēc tiesas norīkojuma notiek ģimenes jautājumu risināšanai, tiesa atsaucās uz Mediācijas direktīvu, kā arī uz Juridiskās palīdzības direktīvu.
- [543]** Prasītājs (bērna tēvs) saņēmis juridisko palīdzību ar ģimenes jautājumiem saistītā tiesvedībā par viņa apmeklējuma tiesībām. Viņš arī lūdzis sniegt juridisko palīdzību tiesas ieteiktajā mediācijas procesā. Tādējādi radās jautājums par juridiskās palīdzības sniegšanas termiņa pagarināšanu sakarā ar mediāciju. 2011. gadā šajā jomā pastāvēja nesaskaņas starp vietējo judikatūru un Vācijas tiesību zinātniekiem. Judikatūrā tika atbalstīta juridiskās palīdzības sniegšanas termiņa pagarināšana,

525 EST 2013. gada 27. jūnija spriedums lietā Nr. C-492/11 *Ciro Di Donna v Società imballaggi metallici Salerno srl (SIMSA)*.

526 Turpat, 18. punkts.

527 Turpat, 30. un 31. punkts.

528 Ķelnes Augstākās rajona tiesas 2011. gada 3. jūnija lēmums lietā Nr. 25 UF 24/10. Pieejams: www.juris.de..

savukārt zinātnieku domas šajā jautājumā dalījās. Tiesa ņēma vērā, ka **Vācijas** likumdevējs atbalsta juridiskās palīdzības sniegšanas termiņa pagarināšanu mediācijas procesa gadījumā. Lai akcentētu šo likumdevēja mērķi, tiesa atsaucās uz Mediācijas direktīvas 5. apsvērumu.⁵²⁹

- [544]** Tādējādi tiesa secināja, ka tiesībām uz juridisko palīdzību ir jābūt ne tikai tiesas procesā, bet arī mediācijas procesā. Mediācija var nodrošināt tiesību pieejamību, un tiesas piešķirtā juridiskā palīdzība mediācijas procesā atbilst juridiskās aizsardzības vienlīdzības principam. Tiesa sava lēmuma pamatojumā atsaucās arī uz Juridiskās palīdzības direktīvas 5., 20. un 21. apsvērumu. Pētnieki konstatēja, ka šeit vispiemērotākais ir 21. apsvērums: „*Juridiskā palīdzība jāpiešķir ar vienādiem noteikumiem gan attiecībā uz parastu tiesvedību, gan uz ārpustiesas procedūrām, tādām kā mediācija, ja šādu procedūru izmantošanu pieprasa likums vai šādu rīkojumu ir devusi tiesa.*”
- [545]** Tiesa arī uzsvēra, ka šī juridiskā palīdzība attiecas tikai uz nepieciešamajām izmaksām un tādēļ pusēm, ja iespējams, līdz minimumam jāsamazina mediācijas izmaksas.
- [546]** Šī lieta parāda, ka tiesas var izmantot Mediācijas direktīvu, lai izstrādātu vai nostiprinātu argumentāciju par jautājumiem, kuros likumdevējs vēl nav izstrādājis galīgu regulējumu un kas nav guvuši skaidru risinājumu jau pastāvošajā nacionālajā judikatūrā. Atsauce uz Mediācijas direktīvu var nodrošināt saskaņu starp nacionālo tiesību sistēmu un ES tiesību sistēmu.
- [547]** Kopumā saistībā ar Mediācijas direktīvu nav piemērojamas EST judikatūras. Nacionālā līmenī pieejams tikai pavisam neliels skaits šādu lietu. Tomēr nelielā prakse nacionālā līmenī liecina, ka abstraktie Mediācijas direktīvas noteikumi un pat apsvērumi sniedz dalībvalstu tiesām noderīgas norādes par ES un tās dalībvalstu tiesību politiku. Tādējādi Mediācijas direktīvas apsvērumi ļāva Vācijas tiesai noteikt likumdevēja nodomu garantēt juridisko palīdzību mediācijas procesā. Tomēr Mediācijas direktīva ar saviem abstraktajiem noteikumiem var radīt neskaidrības nacionālajām tiesām, kā dēļ nepieciešama jaunu prejudiciālo jautājumu iesniegšana EST.

9.3. Juridiskā palīdzība

- [548]** Uz jautājumiem, kas saistīti ar juridisko palīdzību, attiecas ne tikai Juridiskās palīdzības direktīva, bet arī, piemēram, Uzturlīdzekļu regulas V nodaļa, kas nosaka noteikumus par tiesas pieejamību. ES likumdevēja mērķis bija nodrošināt ļoti labvēlīgu juridiskās palīdzības shēmu, tādēļ papildus Juridiskās palīdzības direktīvā ietvertajiem nosacījumiem tika pievienoti atsevišķi īpaši noteikumi (Uzturlīdzekļu regulas 36. apsvērums).⁵³⁰
- [549]** Saskaņā ar Juridiskās palīdzības direktīvu juridiskā palīdzība tiek uzskatīta par lietderīgu, ja tādējādi tiek nodrošināta konsultācija pirms tiesas procesa nolūkā panākt mierizlīgumu pirms prasības pieteikuma iesniegšanas un juridiskā konsultācija, kā arī pārstāvība tiesā (3. panta 2. punkts), un tās mērķis ir uzlabot tiesas pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgo noteikumu minimumu, kas šādā strīdā attiecināms uz juridiskās palīdzības sniegšanu (1. panta 1. punkts).
- [550]** EST izskatījusi vienu lietu par efektivitātes principa interpretāciju nolūkā konstatēt, vai šis princips nosaka juridiskās palīdzības sniegšanu juridiskām personām. **DEB** lietā **Vācijas** tiesa iesniedza prejudiciālā nolēmuma lūgumu.⁵³¹ Šajā gadījumā EST pārveidoja iesniegto jautājumu:

529 Tas ir: „Mērķi nodrošināt labāku taisnīguma pieejamību kā daļai no Eiropas Savienības politikas brīvības, drošības un tiesiskuma telpā būtu jāietver tiesas, kā arī ārpustiesas strīdu izšķiršanas metožu pieejamība. Šai direktīvai būtu jāveicina iekšējā tirgus atbilstīga darbība, jo īpaši mediācijas pakalpojumu pieejamības ziņā.”

530 Nepastāv EST judikatūra šīs regulas piemērošanā, tomēr tiesa atsaucas uz to attiecībā uz uzturēšanas saistību jautājumiem L.v. M lietā. Skat. EST 2014. gada 12. novembra spriedumu lietā Nr. C-656/13 L.v. M, intervens R, K, para.35.

531 EST 2010. gada 22. decembra spriedums lietā Nr. C-279/09 DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH v Bundesrepublik Deutschland.

Jautājums attiecas uz efektīvas tiesību aizsardzības tiesā principa interpretāciju, kas ir noteikts Hartas 47. pantā, lai pārbaudītu, vai saistībā ar tiesvedību par valsts atbildību, kas celta atbilstoši Savienības tiesībām, šī tiesību norma nepieļauj, ka valsts tiesiskajā regulējumā prasības celšanai tiesā tiek paredzēts nosacījums, ka iepriekš tiek iemaksāti izdevumi, un paredzēts, ka juridiskā palīdzība nevar tikt piešķirta juridiskai personai, neraugoties uz to, ka pēdējā nevar veikt šo iemaksu.⁵³²

[551] No EST sprieduma izriet,⁵³³ ka:

551.1. tiesības saņemt juridisko palīdzību nav primāri iecerētas kā sociālā palīdzība, tomēr šķiet, ka Vācijas tiesību aktos tās izprastas tieši šādi;

551.2. juridiskās palīdzības sniegšanas nepieciešamības izvērtēšana drīzāk jāveic, balstoties uz tās personas tiesībām, kuras ES tiesību aktu garantētās tiesības un brīvības ir tikušas pārkāptas, nevis balstoties uz sabiedrības interesēm pat tad, ja šīs intereses varētu būt viens no palīdzības nepieciešamības izvērtēšanas kritērijiem;

551.3. efektīvas juridiskās aizsardzības princips atbilstoši ES Pamattiesību Hartas (turpmāk: *Harta*) 47. pantam⁵³⁴ jāinterpretē tā, ka juridiskām personām nav neiespējami paļauties uz šo principu un saskaņā ar šo principu sniegtā palīdzība *cita starpā* var attiekties uz atbrīvošanu no iepriekšējās tiesas izdevumu un/vai advokāta pakalpojumu apmaksas;

551.4. nacionālajai tiesai jānoskaidro:

- ✓ *vai nosacījumi par juridiskās palīdzības sniegšanu rada ierobežojumus tiesu pieejamībai, kas iedragā pašu šo tiesību būtību;*
- ✓ *vai tie vērsti uz leģitīmu mērķi;*
- ✓ *vai pastāv saprātīga proporcionalitātes attiecība starp izmantotajiem līdzekļiem un leģitīmo mērķi, kuru vēlas sasniegt.*

551.5. nacionālajai tiesai **jāņem vērā**:

- ✓ *strīdus priekšmets;*
- ✓ *vai prasītājam ir saprātīgas izredzes panākt labvēlīgu rezultātu;*
- ✓ *tiesvedības dēļ apdraudēto faktoru svarīgums prasītājam;*
- ✓ *piemērojamo tiesību un procedūras sarežģītība;*
- ✓ *prasītāja spējas efektīvi aizstāvēt savas tiesības.*

551.6. Lai novērtētu proporcionalitāti, nacionālā tiesa **var** arī ņemt vērā:

- ✓ *tiesvedības izmaksas attiecībā uz to daļu, kur veicama iepriekšējā apmaksa;*
- ✓ *vai šīs izmaksas varētu vai nevarētu veidot nepārvaramu šķērsli tiesas pieejamībai;*
- ✓ *attiecīgās juridiskās personas formu;*
- ✓ *vai juridiskā persona ir peļņas vai bezpeļņas;*
- ✓ *partneru vai akcionāru finansiālās spējas;*
- ✓ *šo partneru vai akcionāru spējas dabūt tiesvedības sākšanai nepieciešamo naudas summu.*

⁵³² Turpat, 33. punkts.

⁵³³ Turpat, 41., 42., 59.-62. punkts.

⁵³⁴ Eiropas Savienības Pamattiesību harta. C83. OV L 2010, 89. lpp.

- [552]** **Vācijā** lēmumu šajā lietā pieņēmusi kompetenta nacionālā tiesa – Berlīnes Augstākā rajona tiesa (*Kammergericht Berlin*) – kas iepriekš bija iesniegusi prejudiciālā nolēmuma lūgumu. Berlīnes Augstākā rajona tiesa noraidīja *Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH* sūdzību kā nepamatotu. Tādējādi prasītājs Vācijā juridisko palīdzību nesaņēma.
- [553]** Attiecībā uz Berlīnes Augstākās rajona tiesas (*Kammergericht Berlin*) lēmuma pamatojumu⁵³⁵ mums jāsniedz neliela analīze. Saskaņā ar Vācijas Civilprocesa kodeksa 116. panta 2. punktu (*Zivilprozessordnung, ZPO*):
- Ja iesniegts attiecīgs iesniegums, palīdzība tiesas izdevumu segšanā tiek sniegta šādām pusēm: [...] 2. kas ir juridiska persona vai organizācija, kurai ir tiesībspēja būt par pusi un kas dibināta Vācijā, citā Eiropas Savienības dalībvalstī vai jebkurā citā Eiropas Ekonomikas zonas valstī ar paraksta tiesībām un kurai tur ir juridiskā adrese, ja izmaksas nav spējīga segt ne šī puse, ne arī strīda priekšmetā ekonomiski iesaistītās puses un ja jebkāda nespēja iesniegt prasību vai aizstāvēties pret iesniegtu prasību būtu pretrunā ar sabiedrības interesēm. [...].*
- [554]** Šajā konkrētajā lietā Berlīnes Augstākajai rajona tiesai bija jāpārbauda, vai šī nacionālā nosacījuma iesniegšana atbilst Hartas 47. pantam. Augstākā rajona tiesa konstatēja, ka EST savā spriedumā nav lēmusi, ka nacionālās tiesību normas nodrošina tiesības saņemt juridisko palīdzību visām juridiskajām personām. Vietējam tiesnesim jānoskaidro un jāņem vērā daži nosacījumi, ko EST noteikusi **DEB** lietā pasludinātajā spriedumā. Tomēr no Augstākās rajona tiesas lēmuma izriet, ka šī tiesa skaidri pārbaudījusi tikai dažus no šiem nosacījumiem, piemēram:
- 554.1. attiecīgās juridiskās personas formu;
- 554.2. vai juridiskā persona ir peļņas vai bezpeļņas.
- [555]** Pārējais attiecas uz sabiedrības interešu pārbaudi.
- [556]** Augstākā rajona tiesa piemēroja tikai Juridiskās palīdzības direktīvu, lai sniegtu pamatojumu, ka pat saskaņā ar šo direktīvu ne visas juridiskās personas var saņemt juridisko palīdzību pārrobežu civillietās un komercietās. Tiesa atsaucās uz šīs direktīvas 17. apsvērumu un 6. panta 3. punktu.
- [557]** Pētniekiem jāatzīmē, ka šis nacionāla mēroga lēmums nenorāda uz visu EST spriedumā norādīto aspektu pārbaudi, piemēram: 1) vai nosacījumi par juridiskās palīdzības sniegšanu rada ierobežojumus tiesu pieejamībai, kas iedragā pašu šo tiesību būtību, 2) vai tie vērsti uz leģitīmu mērķi, un 3) vai pastāv saprātīga proporcionalitātes attiecība starp izmantotajiem līdzekļiem un leģitīmo mērķi, kuru vēlas sasniegt. Lēmumā visi šie jautājumi ir skaidri jāizanalizē. Ne fakts, ka ne visām juridiskajām personām ir tiesības saņemt juridisko palīdzību, ne arī sabiedrības interešu pieminēšana nav pietiekami šāda lēmuma pamatojumi.
- [558]** Interesanti, ka **Latvijas** tiesās administratīvajās un krimināllietās pieņemtajos lēmumos ir četras atsaucis uz **DEB** lietu.⁵³⁶ Vairumā šo lietu ietverti līdzīgi fakti. Konkrēti, tie saistīti ar aviopārvadātājiem uzliktajām soda naudām par trešo valstu valstspiederīgo vešanu uz ES dalībvalsti bez derīgas vīzas. Pārvadātājs kā prasītājs pārsūdzējis lēmumus administratīvajās lietās un cita starpā atsaucies uz paras. 40⁵³⁷ un 28⁵³⁸ **DEB** lietā.⁵³⁹ Savukārt tiesa katrā lietā nav izvērtējusi šīs EST lietas piemērojamību.

535 Berlīnes Augstākās reģionālās tiesas 2011. gada 15. februāra lēmums 9 W 50/08. Pieejams: www.juris.de.

536 Skat. Rīgas apgabaltiesas 2014. gada 5. novembra lietu Nr. 1-0362-14, Rīgas rajona tiesas 2014. gada 11. decembra lietu Nr. 104AA-0908-14 un Rīgas apgabaltiesas 2014. gada 12. decembra lietu Nr. 1-0470-14 [nav publicēta].

537 "[...] tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas paredzētas Hartas 47. pantā, atrodas tās VI sadaļā, kura attiecas uz tiesu un kurā ir noteikti citi procesuāli principi, kas ir piemērojami gan fiziskām, gan juridiskām personām."

538 Kā tas izriet no pastāvīgās judikatūras attiecībā uz efektivitātes principu, prasības procesuālie noteikumi, kas paredzēti, lai nodrošinātu tiesību, kas personām izriet no Savienības tiesībām, garantēšanu, nevar padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt Savienības tiesību sistēmā paredzēto tiesību īstenošanu.

539 Skat. Rīgas rajona tiesas 2014. gada 20. augusta lietu Nr. 104AA-0786-14.

9.4. Mantošanas regula

- [559]** Saskaņā ar Mantošanas regulas 84. pantu tā stāties spēkā 2015. gada 17. augustā.⁵⁴⁰ No iepriekš minētā panta izriet, ka Mantošanas regulu dalībvalstīs vēl nevar piemērot, tādēļ par šo regulu vēl nav EST vai nacionālo tiesu judikatūras. Tomēr Pētnieki vēlētos uzsvērt divus būtiskus šīs regulas aspektus, kas ietverti nākamajās apakšsadaļās.
- [560]** Pirmkārt, saskaņā ar regulas preambulas 82. apsvērumu **AK** un **Īrija** nepiedalās šīs regulas pieņemšanā, tām šī regula nav saistoša. Saskaņā ar regulas preambulas 83. apsvērumu arī Dānija nepiedalās šīs regulas pieņemšanā, un arī tai šī regula nav saistoša.
- [561]** Pretēji citām civiltiesiskās sadarbības jomā pieņemtajām regulām, Mantošanas regulā nav norādīts, kuras dalībvalstis šīs regulas izpratnē uzskatāmas par „dalībvalstīm” (skatīt: piemēram, Briseles I regulas 1. panta 3. punktu). Tādēļ daži regulas panti šķiet sarežģīti no to interpretācijas viedokļa. Piemēram, 4. pantā („*Vispārīgā jurisdikcija*”) jēdziens „dalībvalsts” jāsaprot tikai *inter partes* kontekstā, t.i., kā visas dalībvalstis, izņemot **AK**, Īriju un Dāniju. Tomēr 20. pantā tas pats jēdziens „dalībvalsts” jāinterpretē jau *erga omnes* izpratnē – kā visas dalībvalstis (ieskaitot **AK**, Īriju un Dāniju).⁵⁴¹
- [562]** Otrkārt, laikā no regulas pieņemšanas līdz 2015. gada 1. janvārim tajā veikti jau četri labojumi jeb „*Corrigenda*”.⁵⁴² Tas norāda uz šī tiesību akta kvalitātes problēmām, kas nākotnē var arī palielināt prejudiciālo nolēmumu procedūru skaitu. Tāpat šīs Mantošanas regulas *ratione materiae* tvērums ir jauns izaicinājums civiltiesiskās sadarbības jomā.

9.5. Aizsardzības pasākumu regula

- [563]** Aizsardzības pasākumu regula atvieglo civillietās noteiktu aizsardzības pasākumu atzīšanu un izpildi citās dalībvalstīs. Regula attiecas uz aizsardzības pasākumiem, kas noteikti, lai aizsargātu personu, ja ir nopietns pamats uzskatīt, ka apdraudēta šīs personas dzīvība, fiziskā vai psiholoģiskā neaizskaramība, personas brīvība, drošība vai seksuālā neaizskaramība.
- [564]** Aizsardzības pasākumu regulas piemērošanu laikā nosaka tās 22. pants. Saskaņā ar minētā panta otro daļu regula piemērojama no 2015. gada 11. janvāra. Saskaņā ar minētā panta trešo daļu regula piemērojama aizsardzības pasākumiem, kas noteikti 2015. gada 11. janvārī vai pēc tam neatkarīgi no tā, kad uzsāka tiesvedība. Tā kā Aizsardzības pasākumu regula līdz šim bijusi nepiemērojama, nav arī EST judikatūras, kurā šī regula interpretēta. Acīmredzot nav arī nekādas nacionālās judikatūras par šīs regulas piemērošanu, vismaz tādas, par ko Pētniekiem būtu zināms.

540 Izņemot 77. un 78. pantu („Publiski pieejamā informācija”; „Kontaktinformācija un procedūras”), kas stāties spēkā 2014. gada 6. novembrī un 79., 80. un 81. pantu („Regulas 3. panta 2. punktā minētās informācijas noteikšana un turpmāka grozīšana”; „Regulas 46., 59., 60., 61., 65. un 67. pantā minēto apliecinājumu un veidlapu izveidošana un turpmāka grozīšana”; „Komitejas procedūra”), kas stāties spēkā 2012. gada 5. jūlijā.

541 A. Bonomi, P. Wautelet (avec la collaboration d'I. Pretelli, A. Öztürk). Le droit européen des successions. Commentaire du Règlement n° 650/2012 du 4 juillet 2012. Bruylant, 2013, p. 30-33.

542 Berichtigung der Verordnung (EU) Nr. 650/2012 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 4. Juli 2012 über die Zuständigkeit, das anzuwendende Recht, die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen und die Annahme und Vollstreckung öffentlicher Urkunden in Erbsachen sowie zur Einführung eines Europäischen Nachlasszeugnisses. Amtsblatt der Europäischen Union L 363, 18.12.2014., S. 186 (vācu valodā); Berichtigung der Verordnung (EU) Nr. 650/2012 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 4. Juli 2012 über die Zuständigkeit, das anzuwendende Recht, die Anerkennung und Vollstreckung von Entscheidungen und die Annahme und Vollstreckung öffentlicher Urkunden in Erbsachen sowie zur Einführung eines Europäischen Nachlasszeugnisses. Amtsblatt der Europäischen Union L 41, 12.2.2013., S. 16 ((vācu valodā); Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības OV L 344, 14.12.2012., 3.lpp. (visās ES valodās); Labojums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 650/2012 (2012. gada 4. jūlijs) par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un publisku aktu akceptēšanu un izpildi mantošanas lietās un par Eiropas mantošanas apliecības OV L 60, 02.3.2013., 140.lpp. (visās ES valodās).

9.6. Secinājumi un priekšlikumi

- [565]** Mantošanas regula, Aizsardzības pasākumu regula, Mediācijas direktīva un Juridiskās palīdzības direktīva civiltiesiskās sadarbības jomā ir salīdzinoši jauni tiesību akti. Tie visi attiecas uz šauriem segmentiem, kas saistīti ar pārrobežu civiltiesisko strīdu risināšanu. Tas liecina, ka ES tiesību joma strauji paplašina tvērumu civiltiesiskās sadarbības jomā. Vienlaikus ES juridiskie instrumenti kļūst aizvien specifiskāki.
- [566]** Par šiem instrumentiem līdz šim pieņemti tikai nedaudzi EST spriedumi. Pētnieki šajā pētījumā apskatīto dalībvalstu praksē identificējuši vien nelielu skaitu atsauču uz šiem spriedumiem. Pētnieki šajās dalībvalstīs nav konstatējuši apjomīgu judikatūru, kas būtiski attīstītu šo instrumentu piemērošanu. Tādēļ ir grūti sniegt visaptverošus secinājumus par EST judikatūras piemērošanu attiecībā uz iepriekšminētajiem instrumentiem un pat attiecībā uz pašu šo instrumentu piemērošanu.
- [567]** Tomēr nepieciešams vēlreiz uzsvērt to, ka šie instrumenti ir svarīga ES tiesību daļa. Ja vien ir izpildīti priekšnoteikumi šo tiesību aktu piemērošanai, tiesnešiem tie jāpiemēro tikpat precīzi, kā Briseles I regula vai Briseles IIbis regula. Līdz šim šī uzdevuma izpildīšanu apgrūtināja vērā ņemamu EST atziņu un zinātniskās literatūras trūkums. Lai precizētu šo instrumentu piemērošanu, nepieciešama sīkāka to tālākā izpēte.

II DAĻA: NACIONĀLO ADMINISTRATĪVO IESTĀŽU PRAKSE EST JUDIKATŪRAS PIEMĒROŠANĀ CIVILTIESISKĀS SADARBĪBAS JOMĀ

- [568]** Tā kā pētījuma galvenais mērķis ir analizēt EST judikatūras ietekmi civiltiesiskās sadarbības praktisko piemērošanu nacionālā līmenī, pētījuma galvenā uzmanība līdz šim veltīta nacionālajām tiesām un to pieredzei EST judikatūras piemērošanā. Taču analīze būtu nepilnīga, ja tā aptvertu tikai dalībvalstu tiesas. Tādēļ pētījuma turpmākā daļa veltīta EST judikatūras civiltiesiskās sadarbības jomā piemērošanas praksei nacionālajās administratīvajās iestādēs.
- [569]** Tomēr jau sākotnēji jāatzīmē turpmākās daļas ierobežotais tvērums. Vairums instrumentu civiltiesiskās sadarbības jomā ir regulas, kuru piemērošanā nav nepieciešama dalībvalstu administratīvo iestāžu iesaistīšanās. Tādēļ Pētniekiem nav šaubu, ka lielākoties dalībvalstu tiesas ir tās, kas piemēro EST judikatūru civiltiesiskās sadarbības jomā, bet administratīvajām iestādēm šajā procesā ir salīdzinoši neliela loma. Tādēļ šķiet pamatoti pētījuma ietvaros galveno uzmanību pievērst tiesām, nevis administratīvajām iestādēm. Tāpēc turpmāk uzsvars tiks likts tikai uz atsevišķiem un, pēc Pētnieku domām, vissvarīgākajiem jautājumiem.
- [570]** Turpmākā pētījuma daļa ir sadalīta divās nodaļās. Pirmajā nodaļā sniegts to nacionālo administratīvo iestāžu pārskats, kas pieminētas ES tiesību instrumentos civiltiesiskās sadarbības jomā, kā dēļ EST judikatūras ņemšana vērā ir daļa no to tiešajiem pienākumiem. Otrajā nodaļā uzmanība koncentrēta uz EST judikatūras civiltiesiskās sadarbības jomā ietekmi uz nacionālo tiesību aktu grozījumiem.

1. EST judikatūras piemērošanā kompetentas dalībvalstu administratīvās iestādes

1.1. Centrālās iestādes

- [571]** Dažas regulas civiltiesiskās sadarbības jomā uzliek dalībvalstīm par pienākumu iecelt Centrālo iestādi, kurai jāpilda šai iestādei attiecīgajā regulā paredzētie pienākumi.⁵⁴³ Jautājums, kura iestāde pildīs Centrālās iestādes funkcijas, atstāts dalībvalstu ziņā, tādēļ katra dalībvalsts izvēlējusies savu pieeju.
- [572]** **Ungārijā** Centrālā iestāde un institūcija, kas sniedz palīdzību ES regulu piemērošanā civiltiesiskās sadarbības jomā, ir Valsts pārvaldes lietu un Tieslietu ministrija, konkrētāk, tās Starptautisko privāttiesību departaments, ar vienu izņēmumu – Cilvēkresursu ministrija ir Centrālā iestāde visos ar Briseles IIbis regulu saistītajos jautājumos, izņemot ar bērnu nolaupīšanas lietām saistītus gadījumus, kad Centrālā iestāde ir Valsts pārvaldes lietu un Tieslietu ministrija.

⁵⁴³ Dokumentu izsniegšanas regulas 3. pants, Eiropas Maza apmēra prasību regulas 23. pants, Pierādījumu iegūšanas regulas 3. pants, Briseles IIbis regulas 53. pants, Uzturlīdzekļu regulas 49. pants.

- [573]** Visai līdzīga pieeja ir **Latvijā** – Tieslietu ministrija ir iecelta par Centrālo iestādi attiecībā uz visām regulām civiltiesiskās sadarbības jomā, izņemot Uzturlīdzekļu regulu, kuras Centrālās iestādes funkcijas piešķirtas Uzturlīdzekļu garantiju fondam. Šajā ziņā Latviju var uzskatīt par izņēmumu, jo vairums dalībvalstu iecelto Centrālo iestāžu jau iepriekš bija nozīmētas kā Centrālās iestādes citu ES tiesību aktu vai starptautisku konvenciju vajadzībām ģimenes lietās. Tomēr Latvijā Uzturlīdzekļu garantiju fonds tika nozīmēts tikai Uzturlīdzekļu regulas izpildei, turpretim Tieslietu ministrija ir Centrālā iestāde attiecībā uz citu starptautisko konvenciju īstenošanu ģimenes lietās.⁵⁴⁴
- [574]** **Zviedrija** ir izvēlējusies atšķirīgu pieeju. Tā saistībā ar dažādām regulām kā kompetentas iestādes iecēlusi dažādas valsts institūcijas. Piemēram, Centrālās iestādes loma piešķirta Stokholmas apgabala Administratīvajai padomei,⁵⁴⁵ Tieslietu ministrijas Krimināllietu un Starptautiskās Tiesiskās sadarbības nodaļai⁵⁴⁶ un Zviedrijas Sociālās apdrošināšanas aģentūrai.⁵⁴⁷
- [575]** Sarežģītāka sistēma ir **AK** un **Vācijā**; lai arī **AK**, atšķirībā no Vācijas, nav federāla valsts, Centrālās iestādes dažādās valsts daļās atšķiras.⁵⁴⁸ Tomēr Vācijā vairāki jautājumi tiek risināti centralizētākā veidā – Centrālās iestādes funkcijas katrā federālajā zemē pilda viena no institūcijām, ko nosaka federālās zemes valdība,⁵⁴⁹ bet saistībā ar regulām ģimenes lietās par Centrālo iestādi iecelta Federālā Tieslietu pārvalde.⁵⁵⁰
- [576]** Dalībvalstis nepārprotami var vislabāk noteikt, kurai šo valstu tiesību sistēmas iestādei jāpilda Centrālās iestādes pienākumi saistībā ar katru regulu. Tomēr EST savā judikatūrā saistībā ar šo lietu noteikusi vairākas vadlīnijas. **Health Service Executive** lietā⁵⁵¹ teikts, ka termins „*iestāde*” parasti nozīmē iestādi, kuras darbību regulē publiskās tiesības, un ka iestāde, kas tās pieņemto lēmumu rezultātā saņem ienākumus, nav uzskatāma par kompetentu iestādi. Lieta tika ierosināta pēc Īrijas Centrālās iestādes lūguma Anglijas un Velsas Centrālajai iestādei par nepilngadīgas personas ievietošanu **AK** veselības aprūpes iestādē. Atbilde, ar kuru tika sniegta piekrišana bērna uzņemšanai, tika saņemta tieši no veselības aprūpes iestādes.
- [577]** EST nosprieda, ka šāda situācija nav pieņemama, jo pati veselības aprūpes iestāde nevar tikt uzskatīta par Centrālo iestādi Briseles IIbis regulas izpratnē. Īrijas Centrālā iestāde saņēma istās Centrālās iestādes piekrišanu tikai pāris dienas pēc EST sprieduma, un pēc nepilniem diviem mēnešiem Anglijas un Velsas Augstā tiesa pasludināja spriedumu, ļaujot nepilngadīgajai personai palikt attiecīgajā Anglijas veselības aprūpes centrā.⁵⁵²
- [578]** Jebkurā gadījumā pēc Centrālo iestāžu iecelšanas būtu jāīsteno atbilstošas apmācību programmas un procedūras, kas izstrādātas, lai nodrošinātu, ka šo iestāžu personālam ir atbilstošas zināšanas, kas nepieciešamas konkrēto regulu piemērošanā.⁵⁵³ Šīm zināšanām jāietver arī zināšanas par to, kā izmantot EST judikatūru, kas jāņem vērā, piemērojot regulas.⁵⁵⁴

544 Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide Paul Beaumont, Burkhard Hess, Lara Walker, Stefanie Spancken Bloomsbury Publishing, 2014, p.403.

545 Attiecībā uz Dokumentu izsniegšanas regulu.

546 Attiecībā uz Pierādījumu iegūšanas regulu un Briseles IIbis regulu.

547 Attiecībā uz Uzturlīdzekļu regulu.

548 Piemēram, attiecībā uz Dokumentu izsniegšanas regulu, AK ir četras pārsūtītājas struktūras. Anglijā un Velsā pārsūtītāja struktūra ir galvenais speciālists Karaliskās tieslietu tiesas Ārvalstu procesu departamentā (the Senior Master). Skotijā – tiesu izpildītājs (the Messengers-at-Arms). Ziemeļīrijā – Karaliskās tieslietu tiesas direktors (karalienes tiesnesis un apelācija) (the Master (Queen's Bench and Appeals). Gibraltārā – Augstākās tiesas reģistrācijas iestāde (the Register of the Supreme Court of Gibraltar).

549 Attiecībā uz Dokumentu izsniegšanas regulu un Pierādījumu iegūšanas regulu.

550 Attiecībā uz Briseles Ibis regulu un Uzturlīdzekļu regulu.

551 EST 2012. gada 26. aprīļa spriedums lietā Nr. C-92/12 PPU Health Service Executive v S.C. and A.C.

552 Anglijas un Velsas Augstās tiesas Ģimenes tiesas departamenta spriedums lietā HSE Ireland v SF (A Minor) [2012] EWHC 1640 (Fam).

553 Study on the Application of Article 3(1)(c) and 3, and Articles 17 and 18 of The Council Regulation (EC) No 1206/2001 of 28 May 2001 on Co-operation Between The Member States in The Taking of Evidence in Civil or Commercial Matters. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice/civil/files/final_report_1206_en.pdf.

554 Mikelsone G. The Binding Force of the Case Law of the Court of Justice of the European Union. Pieejams: <https://www3.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/966/922>.

- [579]** Tomēr līdz šim EST saistībā ar Centrālo iestāžu darbību pieņemti tikai daži spriedumi. Viens no šādas situācijas iemesliem varētu būt tāds, ka Centrālo iestāžu pienākumi ir formulēti ļoti plaši. Tādēļ pat šajās dažās EST lietās, kurās minēti Centrālo iestāžu pienākumi, tas darīts netieši un *starp citu*.
- [580]** Piemēram, EST savā spriedumā **A** lietā⁵⁵⁵ uzsvēra, ka nacionālajai tiesai, kas īstenojusi pagaidu vai aizsardzības pasākumus saskaņā ar Briseles IIbis regulas 20. pantu vai kas pēc savas iniciatīvas paziņojusi, ka tai nav jurisdikcijas, var pieprasīt informēt citas dalībvalsts tiesu, kurai ir jurisdikcija lietās par vecāku atbildību. Šo informāciju var nosūtīt arī, izmantojot Centrālo iestādi. Tādējādi šajā spriedumā ir norādīti Briseles IIbis regulā minētās Centrālās iestādes pienākumi, un tas jāievēro dalībvalstu Centrālajām iestādēm, kad tās izpilda šos pienākumus.
- [581]** Līdzīgu nostāju par pārmēru plašiem un neskaidri formulētiem Centrālās iestādes pienākumiem saskaņā ar Briseles IIbis regulu minējuši arī **Ungārijas** Tieslietu ministrijas eksperti. Kā konkrētu piemēru viņi minējuši Briseles IIbis regulas 55. panta (e) apakšpunktu, kas nosaka Centrālās iestādes pienākumu pēc citas dalībvalsts Centrālās iestādes vai vecāku tiesību turētāja lūguma sadarbīties konkrētās lietās, lai sasniegtu šīs regulas mērķus. Šajā sakarā Centrālās iestādes pienākums ir „ar starpniecību vai citiem līdzekļiem sekmēt vienošanos personu starpā, kurām ir vecāku atbildība, un tālab veicinātu pārrobežu sadarbību”.
- [582]** Tādējādi Centrālajai iestādei ir pienākums atvieglot mediāciju, neskatoties uz to, ka, kā to apliecina Ungārijas pieredze, mediācija šajā situācijā ir ļoti neefektīvs instruments. Neefektivitātes būtība šeit slēpjas apstākļi, ka tiek iesaistītas divu dalībvalstu tiesas. Piemēram, ir iespējama situācija, kad mediācijas ceļā tiek panākta vienošanās starp pusēm vienā dalībvalstī, bet tās rezultātā puses atņem sev šīs dalībvalsts tiesu jurisdikciju (piemēram, nosakot bērna dzīvesvietu citā dalībvalstī). Pēc tam pusēm nav šķēršļu vēlreiz atsākt strīda izskatīšanu šīs citas dalībvalsts tiesās.⁵⁵⁶

1.2. Pārsūtītājas iestādes un saņēmējas iestādes

- [583]** Papildus Centrālajām iestādēm Dokumentu izsniegšanas regula uzliek par pienākumu iecelt noteiktas valsts institūcijas par pārsūtītājām struktūrām un saņēmējām struktūrām. Līdzīgas dalībvalstu saistības izriet no Juridiskās palīdzības direktīvas, kurā šādas iestādes nosauktas par sūtītājām iestādēm un saņēmējām iestādēm. Arī šīs iestādes varētu klasificēt kā administratīvās iestādes, kurām jāpiemēro ES tiesību akti un EST judikatūra civiltiesiskās sadarbības jomā un kas tādēļ īsi iekļautas pētījumā.
- [584]** Saskaņā ar Juridiskās palīdzības direktīvu, dalībvalstīm jāieceļ pārsūtītājas iestādes un saņēmējas iestādes, lai nosūtītu un saņemtu pieteikumus juridiskās palīdzības sniegšanai.⁵⁵⁷ Līdzīga redakcija ietverta Dokumentu izsniegšanas regulā, kas dalībvalstij uzliek par pienākumu iecelt pārsūtītājas struktūras, kuru kompetencē ir tādu tiesas vai ārpustiesas dokumentu nosūtīšana, kas iesniedzami citā dalībvalstī, un saņēmējas struktūras, kuru kompetencē ir tiesas vai ārpustiesas dokumentu saņemšana no citas dalībvalsts.⁵⁵⁸
- [585]** Arī attiecībā uz šiem pienākumiem dalībvalstīm ir atšķirīga pieeja. Viscentralizētākā no tām tika izmantota **Latvijā** (līdz 2015. gada 1. janvārim) – Tieslietu ministrija bija gan saņēmēja, gan pārsūtītāja struktūra Dokumentu izsniegšanas regulas izpildē, bet Juridiskās palīdzības administrācija – saņēmēja un pārsūtītāja iestāde darbam ar pieteikumiem juridiskās palīdzības sniegšanai. Tomēr

555 EST 2009. gada 2. aprīļa spriedums lietā Nr. C-523/07 A.

556 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

557 Juridiskās palīdzības direktīva, 14. panta 1. punkts.

558 Dokumentu izsniegšanas regulas 2. pants.

no 2015. gada 1. janvāra saskaņā ar Latvijas Civilprocesa likumu gan par saņēmējām struktūrām, gan pārsūtītājām struktūrām dokumentu izsniegšanai **Latvijā** kļuvušas vispārējās jurisdikcijas tiesas.⁵⁵⁹ Galvenais iemesls, kādēļ šīs lomas sākotnēji tika uzticētas Tieslietu ministrijai, bija tiesu nevēlēšanās un pieredzes trūkums ES tiesību aktu, tajā skaitā judikatūras, piemērošanā, kas tām bija kaut kas nezināms un neierasts. Tagad, kad tiesas ir vairāk pieradušas pie ES tiesību aktu piemērošanas, šīs lomas var nodot tiesu sistēmai.

[586] Vēl jo vairāk, Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas eksperti skaidroja, ka jau pirms 2015. gada lūgums nosūtīt dokumentus praksē tika iesniegts tiesā, kas vēlāk dokumentus nosūtīja Tieslietu ministrijai, kas savukārt veica dokumentu *prima facie* pārbaudi un pēc tam nosūtīja tālāk citas dalībvalsts saņēmējai struktūrai.⁵⁶⁰

[587] Citas dalībvalstis jau pirms kāda laika pārsūtītāju struktūru un saņēmēju struktūru pienākumus uzticējušas vispārējās jurisdikcijas tiesām vai konkrētām tiesām vai tiesu departamentiem. **Zviedrijā** pārsūtītājas struktūras ir tiesas, izpildu iestādes un citas Zviedrijas iestādes, kas izsniedz tiesas un ārpustiesas dokumentus civillietās un komercietās. Stokholmas apgabala Administratīvā padome ir saņēmēja struktūra, bet Tieslietu ministrija ir sūtītāja iestāde un saņēmēja iestāde darbā ar pieteikumiem juridiskās palīdzības sniegšanai. **Ungārijā** tiesa ir pārsūtītāja aģentūra un saņēmēja aģentūra Dokumentu izsniegšanas regulas izpildei (izņēmums – ārpustiesas dokumentu pārsūtītāja struktūra ir Tieslietu ministrs). Attiecībā uz juridisko palīdzību tiesa ir saņēmēja iestāde, savukārt pārsūtītāja iestāde šajā jomā ir Tieslietu pārvalde.

[588] **Vācijā** visas šīs funkcijas veic tiesa. Sarežģītāka sistēma jau atkal ir **AK**, kur pārsūtītājas struktūras pienākumus pilda dažādas, lielākoties ar tiesām saistītas iestādes,⁵⁶¹ bet saņēmējas struktūras darbu veic tiesas. Attiecībā uz pieteikumiem juridiskās palīdzības sniegšanai saņēmēja aģentūra un pārsūtītāja iestāde ir viena un tā pati katrā valsts daļā nozīmētā iestāde.⁵⁶²

[589] Vispārējās problēmas EST judikatūras piemērošanā attiecībā uz Dokumentu izsniegšanas regulu un Juridiskās palīdzības direktīvu šajā pētījumā apskatītas jau iepriekš.⁵⁶³ Attiecībā uz konkrētiem pārsūtītāju un saņēmēju struktūru un iestāžu pienākumiem saistībā ar abiem šiem juridiskajiem instrumentiem ir pavisam neliels skaits EST lietu, kurās šie pienākumi ir detalizēti apskatīti.

[590] Kā viens no retajiem piemēriem šajā kontekstā minama **Roda Golf & Beach Resort** lieta.⁵⁶⁴ Šajā lietā EST nosprieda, ka jēdzienam „*ārpustiesas dokumenti*” būtu jāpiešķir autonoma interpretācija un ka notāra sastādīts dokuments Dokumentu izsniegšanas regulas izpratnē ir ārpustiesas dokuments.

[591] Spriedums iepriekš minētajā lietā bija pretējs viedokļiem, kādus šajā lietā bija iesniegušas **Latvijas, Vācijas un Ungārijas** valdības. Valdības uzskatīja, ka ārpustiesas dokumenta definīcijas saturs nosakāms saskaņā ar katras dalībvalsts tiesību aktiem. Tādēļ šo dalībvalstu pārsūtītājām struktūrām un saņēmējām struktūrām no jauna jāapsver sava prakse attiecībā uz to, kas Dokumentu izsniegšanas regulas kontekstā tiek uzskatīts par ārpustiesas dokumentu.

559 Latvijas Republikas Civilprocesa likums, pieņemts 14.10.1998, spēkā no 01.03.1999., publicēts Latvijas Vēstnesī 03.11.1998, Nr. 326/330.

560 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

561 Attiecībā uz Dokumentu izsniegšanas regulu, UK ir četras pārsūtītājas struktūras. Anglijā un Velsā pārsūtītāja struktūra ir galvenais speciālists Karaliskās tieslietu tiesas Ārvalstu procesu departamentā (the Senior Master, for the Attention of the Foreign Process Department, Royal Courts of Justice). Skotijā – tiesu izpildītājs (the Messengers-at-Arms). Ziemeļīrijā – Karaliskās tieslietu tiesas direktors (karalienes tiesnesis un apelācija) (the Master (Queen's Bench and Appeals), Royal Courts of Justice). Gibraltārā – Augstākās tiesas reģistrācijas iestāde (the Registrar of the Supreme Court of Gibraltar).

562 Tiesisko pakalpojumu komisija (Legal Services Commission) – Centrālā sūdzību izskatīšanas komanda (Central Complaints Handling Team), Ziemeļīrijas tiesisko pakalpojumu komisija (The Northern Ireland Legal Services Commission), Skotijas tiesiskās palīdzības valde (The Scottish Legal Aid Board).

563 Skat. Dokumentu izsniegšanas apakšnodaļu 71. lpp. un Juridiskās palīdzības apakšnodaļu 126. lpp.

564 EST 2009. gada 25. jūnija spriedums lietā Nr. C-14/08 Roda Golf & Beach Resort.

- [592] Tomēr **Vācijā** un **Ungārijā** jau pirms sprieduma pasludināšanas **Roda Golf & Beach Resort** lietā tika pieņemts, ka ārpustiesas dokumenti ir arī dokumenti, kuriem nav faktiskas saistības ar jau notiekošu tiesvedību vai tiesvedības sākšanu.⁵⁶⁵ **Latvijā**, tieši pretēji, šis EST spriedums mainīja termina „*ārpustiesas dokumenti*” izpratni, jo līdz EST spriedumam bija pieņemts, ka Latvijā „*ārpustiesas dokumentu*” kā tādu nav.⁵⁶⁶

1.3. Tiesām pielīdzināmas administratīvās iestādes

- [593] Beidzot EST judikatūras piemērošanas kontekstā civiltiesiskās sadarbības jomā būtu jānorāda uz zināmām neskaidrībām attiecībā uz terminu „*tiesa*”, kas civiltiesiskās sadarbības jomā izmantots vairākās regulās.
- [594] Dažās regulās termins „*tiesa*” tiek izmantots plašākā nozīmē nekā tā ierastajā nozīmē. Piemēram, Uzturlīdzekļu regulas 2. panta 2. punkts nosaka, ka terminā „*tiesa*” būtu jāietver arī administratīvās iestādes, kas ir kompetentas uzturēšanas saistību un objektivitātes garantiju jautājumos un nodrošina pušu tiesības tikt uzklautām. Šādas iestādes tiek uzskatītas par „*tiesām*”, ja papildus iepriekšminētajām prasībām to pieņemtos lēmumus saskaņā ar tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā tie tiek pieņemti, var pārsūdzēt vai tos var pārskatīt tiesā un ja šiem lēmumiem ir līdzīgs spēks un iedarbība kā tiesā šādos jautājumos pieņemtiem nolēmumiem.
- [595] Saskaņā ar Briseles Ibis Regulas 3. panta (a) apakšpunktu un 3. panta (b) apakšpunktu, šīs regulas izpratnē termins „*tiesa*” **Zviedrijā** saīsinātās tiesāšanās procedūrās par atgādinājumiem veikt maksājumus (*betalningsföreläggande*) ietver Izpildiestādi (*Kronofogdemyndigheten*) un palīdzību (*handräckning*); **Ungārijā** saīsinātās tiesāšanās procedūrās par atgādinājumiem veikt maksājumus (*fizetési meghagyásos eljárás*) šis jēdziens ietver notārus (*közjegyző*). Zviedrijā Izpildiestāde (*Kronofogdemyndigheten*) tiek uzskatīta par tiesu arī Eiropas Maksājuma rīkojuma regulas izpratnē.⁵⁶⁷
- [596] **AK** attiecībā uz Uzturlīdzekļu regulu darbojas divas administratīvās iestādes. Anglijā, Velsā un Skotijā tā ir Bērnu uzturlīdzekļu un izpildes komisija (CMEC). Ziemeļīrijā – Ziemeļīrijas Sociālās attīstības departaments (DSDNI).
- [597] **Ungārijā** līdzīgā kontekstā eksperti no Ungārijas tieslietu ministrijas norādīja uz termina „*tiesa*” definīcijas trūkumu. Viņi atsaucās konkrēti uz Pierādījumu iegūšanas regulu, kuras 1. pants nosaka, ka „*ši regula piemērojama civillietās vai komercietās, ja to pieprasa dalībvalsts tiesa saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesību aktu nosacījumiem*”. Daudzās dalībvalstīs termins „*tiesa*” tiek uztverts burtiski, izslēdzot citas valsts iestādes, kas pilda tiesas funkcijas. Tomēr **Ungārijā** ir vairākas citas iestādes, kas pēc būtības pilda tiesas funkcijas, piemēram, notāri un aizbildniecības iestādes.
- [598] **Ungārijas** praksē minētā situācija noveda pie šādas notikumu attīstības ķēdes: notāri nosūtīja dokumentus, dokumenti tika atsūtīti atpakaļ, pēc tam notāri tos sūtīja uz Ungārijas Tieslietu ministriju, pēc tam ministrija dokumentus ar pievienotu situācijas skaidrojumu nosūtīja saņēmējas dalībvalsts Centrālajai iestādei un, visbeidzot, šīs dalībvalsts Centrālā iestāde varēja paziņot par dokumentu nosūtīšanu. Lai arī dokumenti tiek nosūtīti, šeit iespējama kavēšanās un lieks Centrālās iestādes darbs.⁵⁶⁸

565 Turpat, 52. punkts.

566 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi. Turklāt šis EST spriedums arī gandrīz radīja grozījumus Latvijas likumos – skat. šī pētījuma nākamo daļu.

567 Eiropas tiesiskās sadarbības atlants civillietās. Pieejams: http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/epo_courtsjurisd_en.jsp?countrySession=12&statePage3

568 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

1.4. Secinājumi un priekšlikumi

- [599]** EST judikatūru civiltiesiskās sadarbības jomā administratīvās iestādes piemēro tikai ļoti retos gadījumos. Tā galvenais iemesls ir, ka ES tiesību instrumenti šajā jomā lielākoties ietver nosacījumus, kas attiecas uz nacionālajām tiesām.
- [600]** Administratīvās iestādes, ko visbiežāk ietekmē EST judikatūra civiltiesiskās sadarbības jomā, ir iestādes, kuras dalībvalstis atbilstoši attiecīgās jomas regulām iecēlušas par Centrālo iestāžu funkciju izpildītājām, pārsūtītājām un saņēmējām iestādēm vai struktūrām. Tomēr EST judikatūras apjoms, kas ietekmē šīs iestādes, ir neliels.
- [601]** Taču, kā atzīst **Ungārijas** Tieslietu ministrijas pārstāvji, Centrālo iestāžu pienākumi un atbildība saskaņā ar vairākām regulām formulēti ļoti plaši. Tādēļ Pētnieki cer, ka nākotnē EST judikatūra šajā jautājumā ieviesīs vairāk skaidrības.

2. Nacionālo tiesību aktu grozījumi, kas izriet no EST judikatūras civiltiesiskās sadarbības jomā

2.1. Vispārīgs pienākums ievērot ES tiesības

- [602]** Pienākums pielāgot nacionālās tiesības ES tiesību aktiem nav tikai viens no priekšnoteikumiem, lai iestātos ES. Tas ir arī nepārtraukts process, kura laikā visas dalībvalstis ir atbildīgas par pareizu un savlaicīgu visu dažādo ES tiesību instrumentu piemērošanu. Tomēr metodoloģija, kā nodrošināt atbilstību ES tiesību prasībām nacionālā līmenī, starp dalībvalstīm atšķiras.
- [603]** Vairums dalībvalstu, piemēram, **Latvija** un **Ungārija**, izvēlējušās centralizētu ES tiesību aktu ieviešanas modeli, nosakot šajā jautājumā vienu atbildīgo iestādi – abās valstīs ES tiesību aktu transponēšanas procesa saskaņošanu un kontroli veic Tieslietu ministrija. Citas ministrijas kopumā ir atbildīgas tikai par ES tiesību aktu ieviešanai nepieciešamajiem tiesību aktu projektiem.⁵⁶⁹
- [604]** Citās dalībvalstīs situācija ir sarežģītāka, ko nosaka konkrētās valsts organizācijas specifika – bieži tiek minēts, ka federālās vai decentralizētās dalībvalstīs dalītas kompetences ES tiesību aktu transponēšanā ir iemesls novēlotai un neatbilstošai ES tiesību aktu piemērošanai.⁵⁷⁰
- [605]** **Zviedrijā** tiek izmantota decentralizētā ES tiesību aktu ieviešanas sistēma. Lai arī kopumā par ES tiesību aktu ieviešanu atbild premjerministra birojs, katras nozares ministrijai ir piešķirta vērā ņemama neatkarības pakāpe, transponējot savā kompetencē esošos ES tiesību aktus. Tāpat būtiska loma ieviešanas procesā var būt citām valsts iestādēm, ja vien tām ir vispārīgas pilnvaras attiecīgajā jomā izdot valdības līmeņa noteikumus. Ieviešot sarežģītākas vai visaptverošākas direktīvas, tiek veidota darba grupa, kurā strādā attiecīgo ministriju un iestāžu pārstāvji, lai veiktu analīzi par nepieciešamību dažādos līmeņos ieviest noteiktus pasākumus.⁵⁷¹
- [606]** Līdzīgi arī **Vācijā** nav vienas galvenās iestādes, kas būtu atbildīga par ES tiesību aktu ieviešanu. Likumdošanas kompetenču sadalījums starp federālo un pavalstu līmeni attiecas ne tikai uz nacionālajiem, bet arī uz ES līmeņa jautājumiem.

569 2014. gada 13. oktobra intervija ar Ungārijas Tieslietu ministrijas un Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvjiem.

570 Salīdzinošai analīzei skat., piemēram, Comparative study by European Parliament on the transposition of EC law in the Member States. Pieejams: <http://www.euo.dk/upload/application/pdf/7bsf97e2b/Final062007.pdf%3Fdownload%3D1>.

571 2014. gada 28. oktobra intervija ar Zviedrijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

2.2. Nepieciešamība pēc nacionālo tiesību aktu grozījumiem, kas izriet no EST judikatūras civiltiesiskās sadarbības jomā

- [607]** Tomēr pareiza ES tiesību aktu piemērošana un attiecīgo tiesību aktu saskaņošana plašā nozīmē neietver tikai ES tiesību aktu nosacījumu transponēšanu, bet ir saistīta arī ar EST judikatūras iekļaušanu nacionālajos tiesību aktos.
- [608]** Nepieciešamo nacionālo tiesību aktu grozījumu apjoms un metodoloģija katrā no gadījumiem un arī katrā dalībvalstī ievērojami atšķiras. Tāpat arī civiltiesiskās sadarbības jomā, kas ir galvenais pētījuma objekts, ir noteikta specifika attiecībā uz EST judikatūras ietekmi uz nacionālo likumdošanas procesu.
- [609]** Ne visu EST spriedumu sakarā nepieciešams veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos,⁵⁷² īpaši civiltiesiskās sadarbības jomā. Pētnieki tam atklājuši vairākus iemeslus.
- [610]** Pirmkārt, Komisija ieguva tiesības no 2014. gada 1. decembra sākt pārkāpuma procedūras pret dalībvalstīm saskaņā ar LESD 258. pantu, bet tikai attiecībā uz tiesību aktiem policijas un tiesu iestāžu sadarbības jomā krimināllietās.⁵⁷³ Tomēr līdz šim Komisija nav aktīvi mudinājusi dalībvalstis veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos, kas regulē civiltiesiskās sadarbības jomu.
- [611]** Otrkārt, nacionālajām tiesām jāievēro ES tiesību akti un EST veiktā interpretācija pat tad, ja šie noteikumi nav iestrādāti nacionālajos tiesību aktos.
- [612]** Treškārt, regulām, kas ir visbiežāk izmantotā ES sekundāro tiesību aktu forma pētījumā apskatītajā civiltiesiskās sadarbības jomā, nav nepieciešami nekādi papildu pasākumi saistībā ar nacionālajiem tiesību aktiem.
- [613]** Ceturtkārt, spriedumi var neprasīt veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos, jo dalībvalstu procesuālie tiesību akti ir sastādīti tā, lai veidotu tiešas atsauces uz konkrētiem regulu pantiem, kas nozīmē, ka nacionālās tiesas, piemērojot konkrētas nacionālo tiesību aktu normas, automātiski piemēro regulu nosacījumus un attiecīgo EST judikatūru.
- [614]** Piektkārt, vairumā gadījumu civiltiesiskās sadarbības jomā EST spriedumi attiecas uz jautājumiem, kas saistīti ar ES regulu interpretāciju; tādēļ ieteikuma tiesību instrumenti varētu būt pietiekami efektīvi rīki, lai nodrošinātu pienācīgu ES tiesību aktu nosacījumu funkcionēšanu nacionālajās tiesās.
- [615]** Attiecībā uz pirmo punktu jāatzīmē, ka kopumā Komisija, uzsākot pārkāpuma procedūras saskaņā ar LESD 258. pantu, mudina dalībvalstis veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos atbilstoši ES tiesību aktiem, kas ietver arī EST konstatējumus.
- [616]** Vajadzība pēc tiesību aktu grozījumiem ir skaidra gadījumos, kad attiecīgā dalībvalsts ir atbildētāja dalībvalsts un ES tiesību aktu pārkāpumu reģistrējusi EST, bet lēmumi saistībā ar citām dalībvalstīm varētu būt svarīgi arī attiecībā pret šo dalībvalsti, ja vien tās tiesību akti ir līdzīgi apstrīdētajiem.⁵⁷⁴ Vēl vairāk, EST spriedums pārkāpuma procedūras gadījumā labāk nekā prejudiciāla nolēmuma gadījumā ietver vēl tiešāku novērtējumu par nacionālo tiesību aktu saderību ar ES tiesību aktiem, tādējādi vēl tiešāk veicinot grozījumu veikšanu nacionālajos tiesību aktos.

572 Somssich R. The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014. p. 142.

573 Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija. Protokols Nr. 36 par pārejas noteikumiem, 10. panta 3. punkts. OV L 115, 09.05.2008, 322.–326. lpp.

574 Somssich R. The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 143.

- [617]** Līdz šim gandrīz visi EST spriedumi civiltiesiskās sadarbības jomā bijuši ar prejudiciālo nolēmumu procedūru saistītās lietās, kurās parasti netika veikts tiešs izvērtējums par nacionālo tiesību aktu atbilstību ar ES tiesību aktiem. Tādēļ EST judikatūras ietekmi uz nacionālajām tiesību sistēmām noteikt ir grūtāk nekā ar pārkāpuma procedūru saistītās lietās. Turklāt spiediens no Komisijas arī nav tik izteikts.
- [618]** Nākamais iemesls, kādēļ dalībvalstis nesteidzas veikt grozījumus savos nacionālajos tiesību aktos, ir fakts, ka nacionālās tiesas ir atbildīgas par attiecīgo ES tiesību aktu piemērošanu situācijās, kad tas nepieciešams. Tādēļ pat gadījumā, ja konkrētas EST sprieduma atziņas nav iekļautas dalībvalsts tiesību aktos, šis dalībvalsts tiesām ir pienākums tās piemērot, ja vien rodas tāda vajadzība. Šāda situācija var rasties arī, kad ir konstatēts, ka saistībā ar EST spriedumu nepieciešams veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos, bet šie grozījumi vēl nav veikti.
- [619]** Šādu situāciju var ilustrēt ar piemēru **Ungārijā**, dokumentu izsniegšanas jomā, kur vismaz vienam EST spriedumam ir vērā ņemama ietekme uz Ungārijas tiesu praksi. Tas ir spriedums **Alder** lietā.⁵⁷⁵ Gadījumā, ja prasītāja vai atbildētāja dzīvesvieta nav Ungārijā, tiesai jāšūta šai pusei paziņojums, lai tā ieceltu pārstāvi, kurš būtu pilnvarots saņemt dokumentus un kura dzīvesvieta ir Ungārija. Ja puse šim nosacījumam neatbilst, tiesa saskaņā ar Ungārijas Civilprocesa kodeksu nevienu citu dokumentu neizsniedz. Šajā gadījumā Ungārijas tiesai jāpiemēro fiktīvā izsniegšanas metode – tai jāuzskata, ka šie dokumenti izsniegti pusei, lai arī patiesībā tas nav noticis. **Alder** lietā pasludinātajā spriedumā EST konstatēja, ka šādi Polijas Civilprocesa kodeksa nosacījumi ir pretrunā ar ES regulu par dokumentu izsniegšanu. Ungārijā pats nosacījums vēl aizvien ir Civilprocesa kodekss, bet tiesneši, ievērojot ES tiesības, to nepiemēro.⁵⁷⁶
- [620]** Nākamais no iepriekšminētajiem iemesliem, kādēļ pēc EST pasludinātā sprieduma varētu nebūt nepieciešams veikt jaunus grozījumus nacionālajos tiesību aktos, ir fakts, ka civiltiesību jomu galvenokārt regulē regulas, kas to tiešās piemērojamības dēļ neprasa grozījumu veikšanu nacionālajos tiesību aktos. Kā uzsvēra **Latvijas** Republikas Tieslietu ministrijas pārstāvis, gadījumi, kad tiek veikti grozījumi tiesību aktos, ir ļoti reti, it sevišķi civiltiesiskās sadarbības jomā, jo vairumā spriedumu iekļauts konkrētā regulā ietvertā jēdziena vai nosacījuma tulkojums. Šajos gadījumos ministrija paļaujas uz nostāju, ka tiesas, piemērojot regulas, ņems vērā arī EST sniegto interpretāciju.
- [621]** Tas norāda uz vēl vienu iemeslu, kādēļ pēc dažiem EST spriedumiem veikt grozījumus nacionālajos tiesību aktos nav nepieciešams – tiesas automātiski piemēro EST judikatūru. Kā papildus skaidroja **Latvijas** Republikas Tieslietu ministrijas pārstāvis, Civilprocesa likums, kas nosaka regulu nacionālo īstenošanas procedūru civiltiesiskās sadarbības jomā, tiek grozīts ļoti reti, jo tas pats par sevi ietver atsauces uz konkrētiem šo regulu pantiem. Tādēļ attiecīgie regulu panti jāpiemēro kopā ar nacionālajiem tiesību aktiem un, tā kā EST sniedz saistošu šo pantu interpretāciju, reizē ar šiem pantiem automātiski jāpiemēro EST spriedumi.⁵⁷⁷
- [622]** Jāatzīmē, ka dažreiz nav nepieciešams izmantot saistošus instrumentus, lai informētu tiesas vai praktizējošos juristus par EST spriedumu, jo ar noteiktiem ieteikuma tiesību instrumentiem var sasniegt to pašu mērķi.
- [623]** Piemēram, **Latvijā** gadījumos, kad civiltiesiskās sadarbības jomā notiek ievērojamas izmaiņas, (ES vai nacionālā līmenī), ministrija dažreiz informē tiesas par šīm izmaiņām ar apkārttrakstu palīdzību. Līdz šim nav bijis neviens apkārttraksts, kas būtu veltīts tieši konkrēta EST sprieduma skaidrošanai, tomēr Tieslietu ministrijas pārstāvis nenoliedza, ka gadījumā, ja ar spriedumu pašreizējā ES tiesību aktu piemērošanas izpratnē tiktu veiktas būtiskas izmaiņas, šāds apkārttraksts varētu tikt sagatavots. Piemēram, saistībā ar vispārējās jurisdikcijas tiesu kļūšanu par pārsūtītājām struktūrām un

575 EST 2012. gada 9. decembra spriedums lietā Nr. C-325/11 Alder.

576 2014. gada 20. novembra intervija ar Ungārijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

577 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

saņēmējām struktūrām Dokumentu izsniegšanas regulas izpildei⁵⁷⁸ Tieslietu ministrijas pārstāvis norādīja, ka, visticamāk, tiesām nosūtītajā apkārtrakstā būtu jāietver pienākums sūtīt notāra parakstītus dokumentus. Tas jādara, lai tiesas tiešām zinātu, ka notāra sagatavoti dokumenti Dokumentu izsniegšanas regulas izpratnē tiek uzskatīti par ārpustiesas dokumentiem.

2.3. Nacionālo administratīvo iestāžu darbība, reaģējot uz EST judikatūru civiltiesiskās sadarbības jomā

- [624] Tā kā parasti dalībvalstīs tiesību aktu grozījumus sagatavo izpildvara, nacionālā tiesību akta grozīšanas nepieciešamības izvērtēšanas procesu saistībā ar konkrētu EST spriedumu veic administratīvās iestādes un dalībvalstis. EST judikatūras monitoringa un sekojošā izvērtēšanas procesa līdzekļi dažādās valstīs var būt atšķirīgi.
- [625] Piemēram, **Latvijā** IT sistēma nodrošina, ka pēc jauna EST sprieduma pasludināšanas Tieslietu ministrija saņem e-pasta vēstuli. Kad e-pasta vēstule saņemta, tiek izvērtēts, vai saistībā ar attiecīgo spriedumu nepieciešams veikt grozījumus kādā tiesību aktā.⁵⁷⁹ Turklāt Civilprocesa likums pats par sevi ietver atsauci uz regulu pantiem civiltiesiskās sadarbības jomā. Tādēļ, ja tiek pasludināts spriedums saistībā ar jebkura šī panta interpretāciju, parasti nav nepieciešams veikt grozījumus tiesību aktos, jo spriedums jau paredz, ka tiesām jāpiemēro šie panti, un līdz ar tiem automātiski – arī EST spriedums.
- [626] Lai nodrošinātu, ka jaunie tiesību akti nav pretrunā ar esošo judikatūru, šāda veida lietās **Latvijā**, kā arī **Ungārijā** tiesību aktu projektiem sniegtais skaidrojums parasti ietver kopsavilkumu par attiecīgo ES judikatūru, kas jau ir ņemta vērā.⁵⁸⁰
- [627] Attiecīgajai ministrijai saskaņā ar vispārējo transponēšanas funkciju sadalīšanas piemērojamo procedūru jā sagatavo priekšlikumi par tiesību aktu tuvināšanu. Kad attiecībā uz **Ungāriju** pasludinātā spriedumā tiek konstatēts, ka Ungārijas tiesību akti neatbilst ES tiesību aktiem, nekavējoties jāpārskata uzdevumi likumdošanas jomā, turpretim lietās, kur EST nav uzsvērusi tiesību aktu neatbilstību, vai lietās, kas attiecas uz citām dalībvalstīm, vispirms jāpārbauda, vai EST interpretācija pieprasa grozījumu veikšanu.⁵⁸¹
- [628] Noteiktos gadījumos Ungārijas likumdevējs gājis tālāk, nekā to prasa EST konstatējumi. Piemēram, **Ynos** lietā⁵⁸² EST atteicās pievērsties argumentu būtībai, jo lieta bija saistīta ar strīdu, kas radās pirms Ungārijas pievienošanās ES. Tomēr ģenerāladvokāts savā atzinumā šajā lietā⁵⁸³ skatīja lietu pēc būtības un konstatēja, ka Ungārijas Civilkodeksa nosacījumi neatbilst ES tiesību aktiem. Ņemot vērā šo atzinumu, vēlāk, 2006. gadā, Civilkodeksā tika veikti grozījumi.
- [629] Ir skaidrs, ka, nacionālā tiesību akta grozīšanas procedūra var aizņemt zināmu laiku. Tomēr pašas dalībvalstis izsaka viedokli, ka tās mēģina izpildīt ES tiesību aktu prasības, cik drīz vien iespējams.

578 Skat. 155. lpp. un tālāk.

579 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

580 Piemēram, Act I of 2007 on the Admission and Residence of Persons with the Right of Free Movement and Residence [Ungārija].

581 Somssich R. The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 144.

582 EST 2006. gada 10. janvāra spriedums lietā C-302/04 Ynos kft v János Varga.

583 EST ģenerāladvokāta Tizzano [Tizzano] 2005. gada 22. septembra secinājumi lietā Nr. C-302/04 Ynos kft v János Varga.

- [630]** Piemēram, pēc Ungārijas akadēmiķu domām, **Ungārijā** nopietnas laika nobīdes EST spriedumu izpildē nav sevišķi izplatītas.⁵⁸⁴ Tomēr Pētniekiem jāpiebilst, ka bija nepieciešami 6 gadi, lai ar grozījumiem Starptautisko privāttiesību kodeksā⁵⁸⁵ panāktu, ka tas atbilst **Garcia Avello** lietā ietvertajiem secinājumiem.⁵⁸⁶
- [631]** **Latvijas** Republikas Tieslietu ministrijas pārstāvis apliecināja, ka, lai gan parasti arī Latvijā nepieciešams vismaz mēnesis, lai nospriestu, vai konkrētais EST spriedums pieprasa veikt kādus tiesību aktu grozījumus, dažreiz tiesību aktu iespējams grozīt tikai divus gadus pēc sprieduma pasludināšanas.⁵⁸⁷ Tas varētu būt gadījums ar spriedumiem, par kuriem pirmajā acu uzmetienā šķiet, ka tie nav jātransponē nacionālajās tiesībās, bet prakse pēc tam liecina, ka tas tomēr ir nepieciešams.

2.4. Nacionālo tiesību aktu grozījumi, kas izriet no EST judikatūras: prakse civiltiesiskās sadarbības jomā

- [632]** Lai arī ir vairāki iemesli, kādēļ dalībvalstis izvēlas netransponēt EST konstatējumus savā tiesiskajā regulējumā, ir vairāki gadījumi, kad šo konstatējumu dēļ jāgroza nacionālie tiesību akti.
- [633]** Pirmkārt, tie ir gadījumi, kad ES tiesību akti tikuši transponēti nacionālajos tiesību aktos vai nacionālie tiesību akti ļoti detalizēti saskaņoti ar ES tiesību aktiem. Piemēram, **Latvijā** Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas pienākumi detalizēti noteikti Ministru Kabineta noteikumos.⁵⁸⁸ Ja EST kādu no šiem pienākumiem precizētu, tas gandrīz noteikti nozīmētu, ka nepieciešams veikt grozījumus Ministru kabineta noteikumos.⁵⁸⁹
- [634]** Otrkārt, EST spriedums var detalizēti paredzēt zināmus pienākumus norādīt vai noteikt nacionālajos tiesību aktos konkrētus materiālos vai procesuālus noteikumus. Šajā gadījumā, ja dalībvalsts tiesību akti šādus noteikumus jau neietver, pastāv neliela iespēja, ka šajā valstī tiks veikti kādi grozījumi jau esošajos tiesību aktos vai arī tiks izstrādāti jauni.
- [635]** Treškārt, no lietām, kurās EST precizē ES tiesību normas interpretāciju, var rasties saskaņošanas pienākums. Šāds pienākums kļūst vēl svarīgāks, ja EST interpretācija pārsniedz ES normu redakciju, juridiskajā interpretācijā balstoties uz teleoloģisko vai sistēmisko tiesību interpretācijas metodi.⁵⁹⁰
- [636]** Iepriekšminēto iemeslu dēļ grozīti vairāki pētījumā ietvertu dalībvalstu tiesību akti. Piemēram, **Latvijā** saistībā ar salīdzinoši nesen pasludināto spriedumu **Eco Cosmetics and Raiffeisenbank St. Georgen** lietā⁵⁹¹ Tieslietu ministrija plāno rosināt veikt grozījumus Civilprocesa likumā, lai panāktu, ka Latvijas tiesību aktos tiek nodrošināti Eiropas Maksājuma rīkojuma regulai nepieciešamie aizsardzības pasākumi.⁵⁹²

584 Somssich R. The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 146

585 EST 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā Nr. C-148/02 Garcia Avello.

586 Ungārijas Starptautisko privāttiesību kodekss tika grozīts ar likumu Nr. IX, 2009.

587 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

588 MK noteikumi Nr.571 Kārtība, kādā Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija īsteno centrālās iestādes funkcijas pārrobežu uzturlīdzekļu lietās, pieņemts 19.07.2011., spēkā no 29.07.2011., publicēts Latvijas Vēstnesī 03.11.1998, Nr. 117.

589 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

590 Somssich R. The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 146. Līdzīgas atziņas tika arī paustas 2014. gada 29. decembra intervijā ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

591 EST 2014. gada 4. septembra spriedums lietā Nr. C-119/13 Eco cosmetics and Raiffeisenbank St. Georgen.

592 2014. gada 29. decembra intervija ar Latvijas Tieslietu ministrijas pārstāvi.

- [637] Arī pētījumā pārsūtītājas struktūras un saņēmējas struktūras pienākumu kontekstā iepriekš minētais spriedums **Roda Golf & Beach Resort** lietā par termina „*ārpustiesas dokumenti*” interpretāciju raisīja diskusijas par nepieciešamību iestrādāt šo spriedumu **Latvijas** nacionālajos tiesību aktos. Tieslietu ministrija jau bija gatava sākt grozījumu procedūru.⁵⁹³ Tomēr pašā pēdējā stadijā, pēc konsultācijām ar Zvērinātu notāru padomi tika nolemts, ka Notariāta likums sistēmiski tiks interpretēts kopā ar Civilprocesa likumu tā, lai notāru sastādītos aktus varētu uzskatīt par ārpustiesas dokumentiem, tādēļ nekādi grozījumi netika veikti.
- [638] Attiecībā uz šo lietu **Latvija** mēģināja paredzēt citas sekas, ko varētu izraisīt **Roda Golf & Beach Resort** lietā pasludinātais spriedums. Iepriekšminēto apsvērumu apspriešanas laikā Latvijas Republikas Tieslietu ministrija Zvērinātu tiesu izpildītāju padomei jautāja, vai tā uzskata, ka tiesu izpildītāju akti būtu uzskatāmi par ārpustiesas dokumentiem. Tomēr šis ieteikums tika noraidīts galvenokārt paredzamo izmaksu dēļ.
- [639] **Ungārija** arī ir veikusi grozījumus savos tiesību aktos sakarā ar EST konstatējumiem civiltiesiskās sadarbības jomā, jo no **Garcia Avello** lietas⁵⁹⁴ izrietēja jaunas izmaiņas attiecībā uz pušu autonomiju. 2009. gadā Ungārijas Starptautisko privāttiesību kodekss tika grozīts, lai atbilstu šajā spriedumā norādītajam principam. Grozījums bija nepieciešams, jo Ungārijas tiesību normas, kas regulē personas vārda reģistrāciju, dubultas pilsonības gadījumā neļāva ņemt vērā otrās pilsonības dalībvalsts noteikumus attiecībā uz personu vārdiem.⁵⁹⁵ Rezultātā Ungārijas Starptautisko privāttiesību kodekss tagad ļauj piemērot likuma normu izvēli ne tikai līgumiskajās tiesībās, bet arī vārda piešķiršanas gadījumā.⁵⁹⁶ Ungārijas Starptautisko privāttiesību kodekss ir grozīts tā, ka Ungārijā notiekošā tiesvedībā tas attiecīgajai personai ļauj izvēlēties savas otrās pilsonības dalībvalsts tiesību aktu un tādējādi arī attiecīgajā valstī uzvārdiem piemērojamās normas.
- [640] Ir vismaz viens konkrēts piemērs, kad EST spriedumā noteikts, ka jāveic grozījumi **AK** tiesību aktos. **Health Service Executive** lietā⁵⁹⁷ EST saskaņā ar Briseles IIbis regulas 56. pantu lēma par bērna ievietošanu ārstniecības iestādē citā dalībvalstī. EST nolēma, ka saskaņā ar minēto regulu „*dalībvalsts tiesas spriedums, kurā ir paredzēta bērna ievietošana citā dalībvalstī esošā slēgta tipa aprūpes iestādē, pirms tā izpildes tajā dalībvalstī, kurai izteikts lūgums – tas ir jāpasludina par izpildāmu*”.⁵⁹⁸ Turklāt EST uzsvēra, ka lēmums par izpildāmības pasludināšanu jāpieņem nekavējoties, bet pret šādu lēmumu iesniegtu apelācijas sūdzību dēļ tā izpilde nav obligāti jāatliek. Pirms šī sprieduma Ģimenes procesa noteikumu 31.17. punkta paredzēja, ka „*reģistrēts rīkojums [nav] izpildāms līdz brīdim, kad notecējis apelācijas sūdzības iesniegšanas termiņš*”.⁵⁹⁹ Pēc tiesību aktu grozījumiem tā, lai tie atbilstu **Health Service Executive** lietā pasludinātajam spriedumam Ģimenes procesa noteikumu 31.17. punkta 1.A apakšpunkts paredzēja, ka „*tiesa var izpildīt saskaņā ar 31.11. punktu reģistrētu spriedumu pirms 1. daļā paredzētā notecējuma, ja nepieciešama steidzama sprieduma izpilde nolūkā nodrošināt bērna, uz kuru attiecas spriedums, labklājību*”.⁶⁰⁰
- [641] Šī lieta ir interesants piemērs, jo prejudiciālo nolēmumu lūdza Īrija, bet grozījumi tika veikti **AK** tiesību aktos. Tomēr jāpiebilst, ka **AK** šajā lietā bija iesaistīta vairāk nekā parasti ir iesaistītas dalībvalstis. Pirmkārt, EST uzdotie jautājumi un saņemtās atbildes attiecās uz to, kā Anglijas tiesām

593 Turpat.

594 EST 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā Nr. C-148/02 Garcia Avello.

595 Somssich R. The process and methodology of coordinating the transposition of EU law in Hungary. In: Varju M., Varnay E. (ed). The Law of the European Union in Hungary: Institutions, Processes and the Law. HVG-ORAC Publishing Ltd., 2014, p. 143.

596 Burian L. The impact of the Rome I and Rome II Regulations on the national conflicts rules of the Member States with special regard to the central European countries. In: Central and Eastern European Countries after and before the Accession. Budapest: Faculty of Law, ELTE, 2011.

597 EST 2012. gada 26. aprīļa spriedums lietā Nr. C-92/12 PPU Health Service Executive v S.C. and A.C.

598 Turpat, 147. punkts.

599 Explanatory Memorandum to the Family Procedure (Amendment) (No2) Rules 2012. 2012 No 1462. Pieejams: http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2012/1462/pdfs/ukxiem_20121462_en.pdf.

600 Family Procedure Rules 2010 (Amendment No 2 Rules 2012). Pieejams: https://www.justice.gov.uk/courts/procedure-rules/family/parts/part_31#IDAC5VKC.

būtu jāinterpretē Briseles IIbis regula, jo šis valsts tiesām bija jāpieņem lēmums lietā, kuras dēļ tika sākta lieta EST. Otrkārt, EST pieprasīja **AK** valdībai sniegt tai nepieciešamo informāciju, lai lietā varētu pieņemt lēmumu.

[642] Reaģējot uz **Prism Investments** lietu,⁶⁰¹ **Vācijā** tika veikti grozījumi Atzīšanas un izpildes likuma (*Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz*)⁶⁰² 55. un 56. pantā (grozījumi spēkā no 2013. gada 26. februāra.)⁶⁰³ **Prism Investments** lietā EST nolēma:

*Neviena no Briseles I regulas normām neļauj atsacīt vai atcelt tāda lēmuma izpildāmības pasludināšanu, kurš ir izpildīts, jo šāda apstākļa dēļ šis lēmums nezaudē tā izpildes dokumenta pazīmes, kādas piemīt šim pašam tiesas nolēmumam. Un, tā kā tiesvedība par izpildāmību sastāv no formālas prasītājas iesniegto dokumentu pārbaudes, pamats, kas minēts Regulas Nr. 44/2001 43. vai 44. panta izpratnē celtās prasības atbalstam, proti, attiecīgā lēmuma izpilde izcelsmes dalībvalstī, grozītu šīs procedūras iezīmes un pretēji šīs regulas 17. apsvērumā minētajam efektivitātes un ātruma mērķim pagarinātu tās ilgumu.*⁶⁰⁴

[643] Tātad, ja **Vācijā** tiesas norādītais parādnieks vēlas pierādīt, ka ārvalstīs pieņemtais spriedums vairs nav izpildāms, tam par izpildes procedūru jāiesniedz sūdzība. Tādēļ jautājumu par ārvalstīs pieņemta sprieduma izpildāmību nevar izlemt eksekvāturā procesa ietvaros.

2.5. Secinājumi un priekšlikumi

[644] Pētījums apliecina, ka attiecīgo dalībvalstu valdības kopumā ir nedaudz gatavākas reaģēt uz EST spriedumiem, kas pieņemti pārkāpuma procedūras lietās pret konkrētu dalībvalsti saskaņā ar LESD 258. pantu, nevis prejudiciālo nolēmumu procedūras lietās saskaņā ar LESD 267. pantu. Tomēr līdz šim gandrīz visi EST spriedumi civiltiesiskās sadarbības jomā pieņemti prejudiciālo nolēmumu procedūras ietvaros, kas palielina draudus, ka bez tieša Komisijas spiediena nacionālās valdības varētu šīs lietas atstāt bez ievērības un atlikt grozījumu veikšanu attiecīgajos nacionālajos tiesību aktos.

[645] Tomēr nepieciešamība veikt grozījumus attiecīgajos nacionālajos tiesību aktos saistībā ar EST judikatūru patiešām rodas tikai dažos gadījumos. Vairums ES tiesību aktu civiltiesiskās sadarbības jomā ir izdoti regulu veidā, un nacionālie tiesību akti kalpo tikai kā papildu juridiskie instrumenti. Tādēļ EST spriedumi šajā jomā sniedz interpretāciju, kā arī norāda tieši piemērojamā ES tiesību akta saturu, un vairumā gadījumu tie nepieprasa no dalībvalstīm nekādu obligātu likumdošanas līmeņa atbildi.

[646] Pētījums apliecina, ka atbilstošiem digitālajiem risinājumiem ir būtiska loma dalībvalstu spējā apstiprināt EST spriedumus un sagatavot nepieciešamo atbildi nacionālo tiesību aktu ietvaros. Kā labu piemēru šajā jomā var minēt informācijas sistēmu par ES tiesību aktu transponēšanu un īstenošanu **Latvijā** (ESTAPIKS), jo šī sistēma ne tikai nodrošina, ka Tieslietu ministrija tiek automātiski informēta par jebkādiem jaunumiem EST praksē, bet arī automātiski ieceļ atbildīgo valsts iestādi, kuras pienākums ir izvērtēt, vai attiecīgais EST spriedums pieprasa veikt kādus grozījumus nacionālajos tiesību aktos.

601 EST 2011. gada 13. oktobra spriedums lietā Nr. C-139/10 Prism Investments BV v. van der Meer.

602 Gesetz zur Ausführung zwischenstaatlicher Verträge und zur Durchführung von Abkommen der Europäischen Union auf dem Gebiet der Anerkennung und Vollstreckung in Zivil- und Handelssachen (Anerkennungs- und Vollstreckungsausführungsgesetz – AVAG). Pieejams: www.gesetze-im-internet.de.

603 OLG Stuttgart, 5. November 2013 5 W 13/13. Pieejams: www.unalex.eu.

604 EST 2011. gada 13. oktobra spriedums lietā Nr. C-139/10 Prism Investments BV v. van der Meer, paras. 37, 42.

SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

<i>Atlants</i>	Eiropas Tiesu atlants civillietās
<i>Briseles konvencija</i>	Briseles konvencija par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komercietās
<i>Brisele regulas</i>	Briseles I un Ibis regulas
<i>Briseles Ibis regula</i>	Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra regula Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās
<i>Briseles I regula</i>	Padomes regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (Briseles I regula)
<i>Briseles Ibis regula</i>	2003. gada 27. novembra Padomes regula (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un vecāku atbildības lietās, ar ko tiek atcelta regula (EK) Nr. 1347/2000
<i>COMI</i>	Parādnieka galveno interešu centrs (Maksātnespējas regulas 3. panta 1. punkts)
<i>Komisija</i>	Eiropas Komisija
<i>CMR</i>	Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija pat starptautisko kravu autopārvadājumu līgumu (CMR)
<i>Harta</i>	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
<i>EST</i>	Eiropas Savienības Tiesa
<i>EK</i>	Eiropas Kopiena
<i>EK Līgums</i>	Eiropas Kopienas dibināšanas līgums
<i>ECT</i>	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
<i>Et seq.</i>	<i>Et sequens (latīņu val.)</i> ... un tā tālāk
<i>ES</i>	Eiropas Savienība
<i>Eiropas Izpildes rīkojuma regula</i>	2004. gada 21. aprīļa Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem
<i>Eiropas Maksājuma rīkojuma regula</i>	2006. gada 12. decembra Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 1896/2006, ar ko izveido Eiropas Maksājuma rīkojuma procedūru
<i>Eiropas Maza apmēra prasību regulu</i>	2007. gada 11. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām
<i>Hāgas konvencija</i>	1980. gada Hāgas konvencija par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem
<i>Heidelbergas ziņojums</i>	Hess B., Feifers T., Šlosers P. [Hess, B., Pfeiffer, T., Schlosser, P.] Heidelbergas ziņojums par Briseles I regulas piemērošanu 25 dalībvalstīs (Study JLS/C4/2005/03)

<i>Maksātnespējas regula</i>	2000. gada 29. maija Padomes regula (EK) Nr. 1346/2000 par maksātnespējas procedūru
<i>Vienotā pasākumu programma</i>	2000. gada 30. novembris — Eiropas Komisija un Padome apstiprina Vienoto pasākumu programmu par abpusējas atzīšanas principa ieviešanu civillietās un komercietās
<i>Laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai piemērojamo tiesību aktu regula</i>	2010. gada 20. decembra Padomes regula (ES) Nr. 1259/2010, ar ko īsteno ciešāku sadarbību laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai piemērojamo tiesību aktu jomā
<i>Juridiskās palīdzības direktīva</i>	2003. gada 27. janvāra Padomes direktīva 2003/8/EC par to, kā uzlabot tiesu pieejamību pārrobežu strīdos, nosakot kopīgus obligātus noteikumus attiecībā uz juridisko palīdzību šādos strīdos
<i>Uzturlīdzekļu regula</i>	2008. gada 18. decembra Padomes regula (EK) Nr. 4/2009 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un sadarbību uzturēšanas saistību lietās
<i>Mediācijas direktīva</i>	2008. gada 21. maija Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/52/EC par noteiktiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās
<i>Monreālas konvencija</i>	Monreālas konvencija par dažu starptautiskā gaisa transporta noteikumu unifikāciju
<i>Ņujorkas konvencija</i>	1958. gada Apvienoto Nāciju Organizācijas konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu spriedumu atzīšanu un izpildi
<i>Para. or ¶</i>	Paragrāfs, punkts
<i>Aizsardzības pasākumu regula</i>	2013. gada 12. jūnija Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 606/2013 par abpusēju aizsardzības pasākumu atzīšanu civillietās
<i>Pētījums</i>	Pētījums „Eiropas Savienības Tiesa un tās judikatūras ietekme civiltiesiskās sadarbības jomā uz nacionālajām tiesu un administratīvajām iestādēm”
<i>Pētnieki</i>	Dr. iur. Inga Kačevska Dr. iur. Baiba Rudevskā Dr. iur. Arnis Buka PhD students Mārtiņš Dambergs PhD students Aleksandrs Fillers
<i>Romas konvencija</i>	Konvencija 80/934/ECC par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām, kura atvērta parakstīšanai Romā 1980. gada 19. jūnijā
<i>Roma regulas</i>	Romas I, II un III regulas
<i>Romas I regula</i>	Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām
<i>Romas II regula</i>	Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām
<i>Romas III regula</i>	2010. gada 20. decembra Padomes regula (ES) Nr. 1259/2010, ar kuru īsteno ciešāku sadarbību laulības šķiršanai un laulāto atšķiršanai piemērojamo tiesību jomā

<i>Dokumentu izsniegšanas regula</i>	2007. gada 13. novembra Eiropas Parlamenta un Padomes regula (EK) Nr. 1393/2007 par tiesas un ārpustiesas civillietu un komerclietu dokumentu izsniegšanu Eiropas Savienības dalībvalstīs (dokumentu izsniegšana) un Padomes regulas (EK) Nr. 1348/2000 atcelšanu
<i>Mantošanas regula</i>	2012. gada 4. jūlija Eiropas Parlamenta un Padomes regula (ES) Nr. 650/2012 par jurisdikciju, piemērojamiem tiesību aktiem, nolēmumu atzīšanu un izpildi un autentisku aktu pieņemšanu un izpildi mantošanas jomā un Eiropas mantojuma apliecības izveidi
<i>Aptauja</i>	Pētnieku šī pētījuma ietvaros veikta aptauja
<i>Pierādījumu iegūšanas regula</i>	Padomes regula Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerclietās
<i>LESD</i>	Līgums par Eiropas Savienības darbību
<i>Lisabonas līgums</i>	Lisabonas līgums, ar kuru groza Līgumu par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu
<i>AK</i>	Apvienotā Karaliste

PIELIKUMS: CJEU JUDIKATŪRA PAR PĀRROBEŽU SADARBĪBU CIVILLIETĀS

Hronoloģiskā tabula

pētījumam „*Eiropas Savienības tiesa un tās judikatūras ietekme uz nacionālajām tiesu un administratīvajām iestādēm civiltiesiskās sadarbības jomā*”

1. Briseles I regula

[ieskaitot Briseles konvenciju]

BC – Briseles konvencija; BR – Briseles I regula

Nr.	Sprieduma pasludi- nāšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	06.10.1976.	<i>Tessili</i>	12/76	[1976] p. 01473	Vācija	BC 5. panta 1. punkts	[184]
2.	06.10.1976.	<i>De Bloos</i>	14/76	[1976] p. 01497	Beļģija	BC 5. panta 1. punkts	[213]
3.	14.10.1976.	<i>L.T.U.</i>	29/76	[1976] p. 01541	Vācija	BC 1. panta 1. punkts	[173], [189]
4.	30.11.1976.	<i>Bier</i>	21/76	[1976] p. 01735	Nīderlande	BC 5. panta 3. punkts	
5.	30.11.1976.	<i>De Wolf</i>	42/76	[1976] p. 01759	Nīderlande	BC 26.; 31. pants	
6.	14.12.1976.	<i>Estasis Salotti</i>	24/76	[1976] p. 01831	Vācija	BC 17. pants	
7.	14.12.1976.	<i>Segoura</i>	25/76	[1976] p. 01851	Vācija	BC 17. pants	
8.	14.07.1977.	<i>Bavaria Fluggesellschaft und Germanair</i>	Saistītās lietas: 9/77 un 10/77	[1977] p. 01517	Vācija	BC 1. panta 1. punkts; 55.; 56. pants	
9.	22.11.1977.	<i>Industrial Diamond Supplies</i>	43/77	[1977] p. 02175	Beļģija	BC 38. pants	[416]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
10.	14.12.1977.	<i>Sanders</i>	73/77	[1977] p. 02383	Nīderlande	BC 1. panta 1. punkts	
11.	21.06.1978.	<i>Bertrand</i>	150/77	[1978] p. 01431	Francija	BC 13. pants	
12.	09.11.1978.	<i>Meeth</i>	23/78	[1978] p. 02133	Vācija	BC 17. pants	
13.	22.11.1978.	<i>Somafer</i>	33/78	[1978] p. 02183	Vācija	BC 5. panta 5. punkts	
14.	22.02.1979.	<i>Gourdain</i>	133/78	[1979] p. 00733	Vācija	BC 1. panta 2. punkts	
15.	27.03.1979.	<i>De Cavel I</i>	143/78	[1979] p. 01055	Vācija	BC 1. panta 2. punkts; 24. pants	
16.	13.11.1979.	<i>Sanicentral</i>	25/79	[1979] p. 03423	Francija	BC 17.; 54. pants	
17.	17.01.1980.	<i>Zelger</i>	56/79	[1980] p. 00089	Vācija	BC 17.; 5. panta 1. punkts	
18.	06.03.1980.	<i>De Cavel II</i>	120/79	[1980] p. 00731	Vācija	BC 1. panta 2. punkts; 5. panta 2. punkts; 24. pants	
19.	06.05.1980.	<i>Porta Leasing</i>	784/79	[1980] p. 01517	Vācija	BC 1968. gada protokola I pants	
20.	21.05.1980.	<i>Denilauler</i>	125/79	[1980] p. 01553	Vācija	BC 27. panta 2. punkts; 46. panta 2. punkts; 47. panta 1. punkts	[236]
21.	16.12.1980.	<i>Niederlande</i>	814/79	[1980] p. 03807	Nīderlande	BC 1. panta 1. punkts	[186], [189]
22.	18.03.1981.	<i>Blanckaert, Willems</i>	139/80	[1981] p. 00819	Vācija	BC 5. panta 5. punkts	
23.	26.05.1981.	<i>Rinkau</i>	157/80	[1981] p. 00339	Nīderlande	BC 1968. gada protokola II pants	
24.	16.06.1981.	<i>Klomps</i>	166/80	[1981] p. 01593	Nīderlande	BC 27. panta 2. punkts; 52. pants	[523], [532]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
25.	24.06.1981.	<i>Elefanten Schuh</i>	150/80	[1981] p. 01671	Beļģija	BC 17.; 18., 22. pants	
26.	22.10.1981.	<i>Rohr</i>	27/81	[1981] p. 00669	Francija	BC 18. pants	
27.	04.03.1982.	<i>Effer</i>	38/81	[1982] p. 0018	Vācija	BC 5. panta 1. punkts	
28.	31.03.1982.	<i>G.H.W.</i>	25/81	[1982] p. 01189	Nīderlande	BC 1. panta 2. punkts; 18.-24. pants	
29.	26.05.1982.	<i>Ivenel</i>	133/81	[1982] p. 01891	Francija	BC 5. panta 1. punkts	
30.	15.07.1982.	<i>Pendy Plastic</i>	228/81	[1982] p. 02723	Vācija	BC 27. panta 2. punkts; 20. panta 3. punkts	
31.	22.03.1983.	<i>Peters</i>	34/82	[1983] p. 00987	Nīderlande	BC 5. panta 1. punkts	[181]
32.	14.07.1983.	<i>Gerling</i>	201/82	[1983] p. 02503	Itālija	BC 17.-18. pants	
33.	15.11.1983.	<i>Duijnstee</i>	288/82	[1983] p. 03663	Nīderlande	BC 16. panta 4. punkts; 19. pants	
34.	07.06.1984.	<i>Zelger</i>	129/83	[1984] p. 02397	Vācija	BC 21.; 54. panta 1. punkts	[184]
35.	19.06.1984.	<i>Tilly Russ</i>	71/83	[1984] p. 02417	Beļģija	BC 17. pants	
36.	12.07.1984.	<i>Firma P.</i>	178/83	[1984] p. 00705	Vācija	BC 40. panta 2. punkts	
37.	27.11.1984.	<i>Brennero</i>	258/83	[1984] p. 03971	Vācija	BC 37.; 38. panta 2. punkts	
38.	15.01.1985.	<i>Rösler</i>	241/83	[1985] p. 00099	Vācija	BC 16. panta 1. punkts	
39.	07.03.1985.	<i>Spitzley v. Sommer</i>	48/84	[1985] p. 00787	Vācija	BC 17.-18. pants	
40.	11.06.1985.	<i>Debaecker</i>	49/84	[1985] p. 01779	Nīderlande	BC 27. panta 2. punkts	
41.	02.07.1985.	<i>Deutsche Genossen- schaftsbank</i>	148/84	[1985] p. 00755	Francija	BC 36. pants	
42.	04.07.1985.	<i>Autoteile</i>	220/84	[1985] p. 02267	Vācija	BC 16. panta 5. punkts	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
43.	11.07.1985.	<i>Berghoefer</i>	221/84	[1985] p. 02699	Vācija	BC 17. pants	
44.	03.10.1985.	<i>Capelloni et Aquilini</i>	119/84	[1985] p. 03147	Itālija	BC 36.-39. pants	
45.	24.06.1986.	<i>Anterist</i>	22/85	[1986] p. 01951	Vācija	BC 17. pants	
46.	10.07.1986.	<i>Carron</i>	198/85	[1986] p. 02437	Beļģija	BC 33. pants	
47.	11.11.1986.	<i>Iveco Fiat</i>	313/85	[1986] p. 03337	Beļģija	BC 17. pants	
48.	15.01.1987.	<i>Shenavai</i>	266/85	[1987] p. 00239	Vācija	BC 5. panta 1. punkts	
49.	08.12.1987.	<i>Gubisch</i>	144/86	[1987] p. 04861	Itālija	BC 21. pants	
50.	09.12.1987.	<i>Parfums Rothschild</i>	218/86	[1987] p. 04905	Vācija	BC 5. panta 5. punkts	
51.	04.02.1988.	<i>Hoffmann</i>	145/86	[1988] p. 00645	Nīderlande	BC 26.; 27. panta 3. punkts; 31.-36. pants	
52.	08.03.1988.	<i>Arcado</i>	9/87	[1988] p. 01539	Beļģija	BC 5. panta 1. punkts	
53.	06.07.1988.	<i>Scherrens</i>	158/87	[1988] p. 03791	Nīderlande	BC 16. panta 1. punkts	
54.	27.09.1988.	<i>Kalfelis</i>	189/87	[1988] p. 05565	Vācija	BC 5. panta 1. punkts; 3. punkts; 6. panta 1. punkts	[170]
55.	15.02.1989.	<i>Six Constructions</i>	32/88	[1989] p. 00341	Francija	BC 5. panta 1. punkts	
56.	10.01.1990.	<i>(Reichertl</i>	C-115/88	[1990] p. I-00027	Francija	BC 16. panta 1. punkts	
57.	11.01.1990.	<i>Dumez</i>	C-220/88	[1990] p. I-00049	Francija	BC 5. panta 3. punkts	[287], [289]
58.	15.05.1990.	<i>Zeehaghe</i>	C-365/88	[1990] p. I-01845	Nīderlande	BC 5. panta 1. punkts; 6. panta 2. punkts	
59.	03.07.1990.	<i>Lancray</i>	C-305/88	[1990] p. I-02725	Vācija	BC 27. panta 2. punkts	
60.	27.06.1991.	<i>Overseas Union Insurance</i>	C-351/89	[1991] p. I-03317	Vācija	BC 7.; 21. pants	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
61.	25.07.1991.	<i>Marc Rich</i>	C-190/89	[1991] p. I-03855	Vācija	BC 1. panta 2. punkts	[224], [242], [250]
62.	04.10.1991.	<i>Van Dalfsen</i>	C-183/90	[1991] p. I-04743	Nīderlande	BC 37.-38. pants	[523]
63.	26.02.1992.	<i>Hacker v. Euro-Relais</i>	C-280/90	[1992] p. I-01111	Vācija	BC 16. panta 1. punkts	
64.	10.03.1992.	<i>Powell Duffryn</i>	C-214/89	[1992] p. I-01745	Vācija	BC 17. pants	
65.	26.03.1992.	<i>Reichert II</i>	C-261/90	[1992] p. I-02149	Francija	BC 5. panta 3. punkts; 16. panta 5. punkts; 24. pants	
66.	17.06.1992.	<i>Jakob Handte</i>	C-26/91	[1992] p. I-03967	Francija	BC 5. panta 1. punkts	
67.	12.11.1992.	<i>Minalnet</i>	C-123/91	[1992] p. I-05661	Vācija	BC 27. panta 2. punkts	
68.	19.01.1993.	<i>Shearson Lehman Hutton</i>	C-89/91	[1993] p. I-00139	Vācija	BC 13. pants	
69.	21.04.1993.	<i>Volker Sonntag</i>	C-172/91	[1993] p. I-01963	Vācija	BC 1. panta 1. punkts; 5. panta 4. punkts; 27. panta 2. punkts; 37. panta 2. punkts	
70.	13.07.1993.	<i>Mulox</i>	C-125/92	[1993] p. I-04075	Francija	BC 5. panta 1. punkts	
71.	20.01.1994.	<i>Owens Bank</i>	C-129/92	[1994] p. I-00117	Vācija	BC 21.; 22.; 23. pants	
72.	17.05.1994.	<i>Webb</i>	C-294/92	[1994] p. I-01717	Vācija	BC 16. panta 1. punkts	
73.	02.06.1994.	<i>Solo Kleinmotoren</i>	C-414/92	[1994] p. I-02237	Vācija	BC 25.; 27. panta 3. punkts; 51. pants	
74.	09.06.1994.	<i>Lieber</i>	C-292/93	[1994] p. I-02535	Vācija	BC 16. panta 1. punkts	
75.	29.06.1994.	<i>Custom Made Commercial</i>	C-288/92	[1994] p. I-02913	Vācija	BC 5. panta 1. punkts	
76.	15.09.1994.	<i>Brenner and Holler</i>	C-318/93	[1994] p. I-04275	Vācija	BC 4.; 13.; 14. pants	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
77.	06.12.1994.	<i>Ship Tatry</i>	C-406/92	[1994] p. I-05439	Vācija	BC 21.; 22.; 57. pants	
78.	07.03.1995.	<i>Fiona Shevill</i>	C-68/93	[1995] p. I-00415	Vācija	BC 5. panta 3. punkts	
79.	06.04.1995.	<i>Lloyd's Register of Shipping</i>	C-439/93	[1995] p. I-00961	Francija	BC 5. panta 5. punkts	
80.	13.07.1995.	<i>Danvaern Production</i>	C-341/93	[1995] p. I-02053	Dānija	BC 6. panta 3. punkts	
81.	13.07.1995.	<i>Hengst Import</i>	C-474/93	[1995] p. I-02113	Nīderlande	BC 27. panta 2. punkts	
82.	11.08.1995.	<i>SISRO</i>	C-432/93	[1995] p. I-02269	Vācija	BC 37. panta 2. punkts; 38. panta 1. punkts	[416]
83.	19.09.1995.	<i>Marinari</i>	C-364/93	[1995] p. I-02719	Itālija	BC 5. panta 3. punkts	
84.	14.03.1996.	<i>Van der Linden</i>	C-275/94	[1996] p. I-01393	Beļģija	BC 47. panta 1. punkts	
85.	10.10.1996.	<i>Hendrikman</i>	C-78/95	[1996] p. I-04943	Nīderlande	BC 27. panta 2. punkts	
86.	09.01.1997.	<i>Rutten</i>	C-383/95	[1997] p. I-00057	Nīderlande	BC 5. panta 1. punkts	
87.	20.02.1997.	<i>MSG</i>	C-106/95	[1997] p. I-00911	Vācija	BC 5. panta 1. punkts; 17. pants	
88.	27.02.1997.	<i>Van den Boogaard</i>	C-220/95	[1997] p. I-01147	Nīderlande	BC 1. panta 1. punkts; 2. panta 1. punkts	
89.	20.03.1997.	<i>Farrell</i>	C-295/95	[1997] p. I-01683	Īrija	BC 5. panta 2. punkts	
90.	03.07.1997.	<i>Benincasa</i>	C-269/95	[1997] p. I-03767	Vācija	BC 13.; 14.; 17. pants	
91.	19.05.1998.	<i>Drouot assurances SA</i>	C-351/96	[1998] p. I-03075	Francija	BC 21. pants	
92.	27.10.1998.	<i>Réunion européenne</i>	C-51/97	[1998] p. I-06511	Francija	BC 5. panta 2. un 3. punkts; 6. panta 1. punkts	
93.	17.11.1998.	<i>Van Uden Maritime</i>	C-391/95	[1998] p. I-07091	Nīderlande	BC 5. panta 1. punkts; 24. pants	[226], [227], [229], [236], [250]
94.	16.03.1999.	<i>Castelletti</i>	C-159/97	[1999] p. I-01597	Itālija	BC 17. pants	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
95.	27.04.1999.	<i>Mietz</i>	C-99/96	[1999] p. I-02277	Vācija	BC 13. panta 1. punkts; 3. punkts; 24. pants; 28. panta 2. punkts	
96.	29.04.1999.	<i>Coursier</i>	C-267/97	[1999] p. I-02543	Luksemburga	BC 31. panta 1. punkts	
97.	17.06.1999.	<i>Unibank</i>	C-260/97	[1999] p. I-03715	Vācija	BC 50. pants	
98.	28.09.1999.	<i>GIE Groupe Concorde</i>	C-440/97	[1999] p. I-06307	Francija	BC 5. panta 1. punkts	
99.	05.10.1999.	<i>Leathertex</i>	C-420/97	[1999] p. I-06747	Beļģija	BC 2. pants; 5. panta 1. punkts	
100.	27.01.2000.	<i>Dansommer</i>	C-8/98	[2000] p. I-00393	Vācija	BC 16. panta 1. punkts	
101.	28.03.2000.	<i>Krombach</i>	C-7/98	[2000] p. I-01935	Vācija	BC 27. panta 1. punkts	[416], [476]
102.	11.05.2000.	<i>Renault</i>	C-38/98	[2000] p. I-02973	Itālija	BC 27. panta 1. punkts; 29. pants; 34. pants	[476]
103.	13.06.2000.	<i>Group Josi Reinsurance Company</i>	C-412/98	[2000] p. I-05925	Francija	BC 7.-12. pants	
104.	09.11.2000.	<i>Coreck Maritime</i>	C-387/98	[2000] p. I-09337	Nīderlande	BC 17. pants	
105.	05.04.2001.	<i>Richard Gaillard</i>	C-518/99	[2001] p. I-02771	Beļģija	BC 16. panta 1. punkts	
106.	19.02.2002.	<i>Besix</i>	C-256/00	[2002] p. I-01699	Beļģija	BC 2. pants; 5. panta 1. punkts	[276], [277], [278], [279]
107.	27.02.2002.	<i>Weber</i>	C-37/00	[2002] p. I-02013	Nīderlande	BC 5. panta 1. punkts	
108.	06.06.2002.	<i>Italian Leather</i>	C-80/00	[2002] p. I-04995	Vācija	BC 27. panta 3. punkts	
109.	11.07.2002.	<i>Rudolf Gabriel</i>	C-96/00	[2002] p. I-06367	Austrija	BC 13. panta 1. punkts	
110.	17.09.2002.	<i>Fonderie Officine Meccaniche Tacconi</i>	C-334/00	[2002] p. I-07357	Itālija	BC 5. panta 1. punkts; 3. punkts	
111.	01.10.2002.	<i>Henkel</i>	C-167/00	[2002] p. I-08111	Austrija	BC 5. panta 3. punkts	[189]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
112.	14.11.2002.	<i>Gemeente Steenbergen</i>	C-271/00	[2002] p. I-10489	Beļģija	BC 1. panta 1. punkts	[189]
113.	10.04.2003.	<i>Pugliese</i>	C-437/00	[2003] p. I-03573	Vācija	BC 5. panta 1. punkts	
114.	08.05.2003.	<i>Gantner Electronic</i>	C-111/01	[2003] p. I-04207	Austrija	BC 21. pants	
115.	15.05.2003.	<i>Préservatrice foncière Tiard</i>	C-266/01	[2003] p. I-04867	Nīderlande	BC 1. panta 1. punkts	[189]
116.	09.12.2003.	<i>Gasser</i>	C-116/02	[2003] p. I-14693	Austrija	BC 17.; 21. pants	
117.	15.01.2004.	<i>Freistaat Bayern</i>	C-433/01	[2004] p. I-00981	Vācija	BC 5. panta 2. punkts	
118.	05.02.2004.	<i>DFDS Torline</i>	C-18/02	[2004] p. I-01417	Dānija	BC 5. panta 3. punkts	
119.	05.02.2004.	<i>Frahuil</i>	C-265/02	[2004] p. I-01543	Itālija	BC 1. panta 1. punkts; 5. panta 1. punkts	
120.	27.04.2004.	<i>Turner</i>	C-159/02	[2004] p. I-03565	Vācija	(paralēlās tiesvedības aizliegums)	
121.	10.06.2004.	<i>Kronhofer v. Maier</i>	C-168/02	[2004] p. I-06009	Austrija	BC 5. panta 3. punkts	
122.	14.10.2004.	<i>Maersk Olie</i>	C-39/02	[2004] p. I-09657	Dānija	BC 21.; 25. pants; 27. panta 2. punkts	
123.	28.10.2004.	<i>Nürnberger Allgemeine Versicherungs</i>	C-148/03	[2004] p. I-00327	Vācija	BC 57. pants	
124.	20.01.2005.	<i>Gruber</i>	C-464/01	[2005] p. I-00439	Austrija	BC 13. pants	
125.	20.01.2005.	<i>Engler</i>	C-27/02	[2005] p. I-00481	Austrija	BC 5. panta 1. punkts	
126.	01.03.2005.	<i>Owusu</i>	C-281/02	[2005] p. I-01383	Vācija	BC 2. pants	
127.	28.04.2005.	<i>Paul Dairy Industries</i>	C-104/03	[2005] p. I-03481	Nīderlande	BC 24. pants	[341]
128.	12.05.2005.	<i>Société financière et industrielle de Peloux</i>	C-112/02	[2004] p. I-03369	Vācija	BC 12. pants	
129.	26.05.2005.	<i>GIE Réunion européenne</i>	C-77/04	[2005] p. I-04509	Francija	BC 6. panta 2. punkts	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
130.	13.10.2005.	<i>Scania Finance France</i>	C-522/03	[2005] p. I-08639	Vācija	BC 27. panta 2. punkts	
131.	13.10.2005.	<i>Klein v. Rhodos Management Ltd.</i>	C-73/04	[2005] p. I-08667	Vācija	BC 16. panta 1. punkts	
132.	16.02.2006.	<i>Verdoliva</i>	C-3/05	[2006] p. I-01579	Itālija	BC 36. pants	
133.	18.05.2006.	<i>Land Oberösterreich</i>	C-343/04	[2006] p. I-04557	Austrija	BC 16. panta 1. punkts	[189]
134.	13.07.2006.	<i>Gesellschaft für Antriebstechnik (GAT)</i>	C-4/03	[2006] p. I-06509	Vācija	BC 16. panta 4. punkts	
135.	13.07.2006.	<i>Roche Nederland</i>	C-539/03	[2006] p. I-06535	Nīderlande	BC 6. panta 1. punkts; 16. panta 1. punkts	
136.	13.07.2006.	<i>Reisch Montage</i>	C-103/05	[2006] p. I-06827	Austrija	BC 6. panta 1. punkts	
137.	14.12.2006.	<i>ASML Netherlands</i>	C-283/05	[2006] p. I-12041	Austrija	BR 34. panta 2. punkts	[510]
138.	15.02.2007.	<i>Lechouritou</i>	C-292/05	[2007] p. I-01519	Grieķija	BC 1. panta 1. punkts	[189]
139.	03.05.2007.	<i>Color Drack</i>	C-386/05	[2007] p. I-03699	Austrija	BR 5. panta 1. punkts	[271], [277]
140.	11.10.2007.	<i>Freeport</i>	C-98/06	[2007] p. I-08319	Zviedrija	BR 6. panta 1. punkts	
141.	13.12.2007.	<i>F.T.B.O. v. Odenbreit</i>	C-463/06	[2007] p. I-11321	Vācija	BR 9.; 11. pants	
142.	22.05.2008.	<i>GlaxoSmithKline</i>	C-462/06	[2008] p. I-03965	Francija	BR 6. panta 1. punkts	
143.	02.10.2008.	<i>Hassett</i>	C-372/07	[2008] p. I-07403	Īrija	BR 22. panta 2. punkts	
144.	10.02.2009.	<i>West Tankers</i>	C-185/07	[2009] p. I-00663	Vācija	BR 1. panta 2. punkts	[238], [239], [241], [242] [244]- [246], [249], [249], [250], [252]
145.	12.02.2009.	<i>Seagon</i>	C-339/07	[2009] p. I-00767	Vācija	BR 1. panta 2. punkts	
146.	02.04.2009.	<i>Gambazzi</i>	C-394/07	[2009] p. I-02563	Itālija	BC 27. panta 1. punkts	
147.	23.04.2009.	<i>Falco</i>	C-533/07	[2009] p. I-03327	Austrija	BR 5. panta 1. punkts	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
148.	23.04.2009.	<i>Draka</i>	C-167/08	[2009] p. I-03477	Beļģija	BR 43. pants	
149.	28.04.2009.	<i>Apostolides</i>	C-420/07	[2009] p. I-0357	Vācija	BC 16. panta 1. punkts; 34. panta 1. punkts; 2. punkts; 35. panta 1. punkts	[97], [188], [189], [476], [523]
150.	14.05.2009.	<i>Ilsinger</i>	C-180/06	[2009] p. I-03961	Austrija	BR 15. pants	
151.	02.07.2009.	<i>S.C.T. Industri AB v. Alpenblume</i>	C-111/08	[2009] p. I-05655	Zviedrija	BR 1. panta 2. punkta (b) apakšpunkts	[117]
152.	09.07.2009.	<i>Rehder v. Air Baltic Corporation</i>	C-204/08	[2009] p. I-06073	Vācija	BR 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkts, Reg. 261/2004 5. panta 1. punkta (c) apakšpunkts; 7. panta 1. punkta (a) apakšpunkts; Monreālas konv.	[265], [267], [269], [271], [271], [277]
153.	16.07.2009.	<i>Zuid Chemie</i>	C-189/08	[2009] p. I-06917	Nīderlande	BR 5. panta 3. punkts	
154.	10.09.2009.	<i>German Graphics Graphische Maschinen</i>	C-292/08	[2009] p. I-08421	Nīderlande	BR 1. panta 2. punkts	
155.	17.09.2009.	<i>Vorarlberger Gebiets- krankenkasse</i>	C-347/08	[2009] p. I-08661	Austrija	BR 9. pants	
156.	15.02.2010.	<i>Car Trim</i>	C-381/08	[2010] p. I-01255	Vācija	BR 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkts	[97], [265]
157.	11.03.2010.	<i>Wood Floor Solutions</i>	C-19/09	[2010] p. I-02121	Austrija	BR 1. panta 1. punkts; (a) un (b) apakšpunkts	[265], [277]
158.	04.05.2010.	<i>TNT Express Nederland</i>	C-533/08	[2010] p. 04107	Nīderlande	BR 71. pants; CMR konv.	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
159.	20.05.2010.	<i>Vienna Insurance Group</i>	C-111/09	[2010] p. I-04545	Čehija	BR 24. pants	
160.	07.12.2010.	<i>Hotel Alpenhof</i>	C-144/09	[vēl nav publicēts]	Austrija	BR 15. panta 1. punkta (c) apakšpunkts	
161.	12.05.2011.	<i>Berliner Verkehrsbetriebe</i>	C-144/10	[2011] p. I-03961	Vācija	BR 22. panta 2. punkts; 27. pants	
162.	09.06.2011.	<i>Electrosteel</i>	C-87/10	[2011] p. I-04987	Itālija	BR 5. panta 1. punkta (b) apakšpunkts, Incoterms	
163.	13.10.2011.	<i>Prism Investment</i>	C-139/10	[2011] p. I-09511	Nīderlande	BR 38.; 45. pants	[527], [642]
164.	18.10.2011.	<i>Realchemie</i>	C-406/09	[2011] p. I-09773	Nīderlande	BR 1. pants	[188], [189]
165.	25.10.2011.	<i>Martinez; eDate Advertising</i>	C-509/09; C-161/10	[2011] p. I-10269	Vācija; Francija	BR 5. panta 3. punkts	[96], [281]
166.	17.11.2011.	<i>Hypotečni banka</i>	C-327/10	[2011] p. I-11543	Čehija	BR 16. panta 2. punkts; 59. pants	
167.	12.05.2011.	<i>JPMorgan Chase Bank</i>	C-54/11	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 22. panta 2. punkts; 25. pants	
168.	01.12.2011.	<i>Painer</i>	C-145/10	[2011] p. I-12533	Austrija	BR 6. panta 1. punkts	
169.	19.04.2012.	<i>Wintersteiger</i>	C-523/10	Elektroniski	Austrija	BR 5. panta 3. punkts	
170.	15.03.2012.	<i>Cornelius de Visser</i>	C-292/10	Elektroniski	Vācija	BR 4. panta 1. punkts; 5. panta 3. punkts	[281]
171.	21.06.2012.	<i>Wolf Naturprodukte</i>	C-514/10	Elektroniski	Čehija	BR 66. panta 2. punkts	
172.	06.09.2012.	<i>Trade Agency</i>	C-619/10	[2012] p. I-00000	Latvija	BR 34. panta 1. punkts; 2. punkts	[106], [110], [474]-[476], [507]-[520], [528], [529]
173.	06.09.2012.	<i>Mühlleitner</i>	C-190/11	[vēl nav publicēts]	Austrija	BR 15. panta 1. punkta (c) apakšpunkts	
174.	15.11.2012.	<i>Gothaer Allgemeine Versicherung</i>	C-456/11	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 23.; 33. pants	[97]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
175.	07.02.2013.	<i>Refcomp</i>	C-543/10	[vēl nav publicēts]	Francija	BR 23. pants	
176.	14.03.2013.	<i>Feichter</i>	C-419/11	[vēl nav publicēts]	Čehija	BR 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkts; 15. panta 1. punkts	
177.	11.04.2013.	<i>Land Berlin</i>	C-645/11	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 1. panta 1. punkts; 6. panta 1. punkts	
178.	16.05.2013.	<i>Melzer</i>	C-228/11	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 5. panta 3. punkts	[281]
179.	18.06.2013.	<i>ÖFAB</i>	C-147/12	[vēl nav publicēts]	Zviedrija	BR 5. panta 3. punkts	[117], [281], [282], [285]
180.	12.09.2013.	<i>Sunico</i>	C-49/12	[vēl nav publicēts]	Dānija	BR 6. pants; 1. panta 1. punkts	[188], [189]
181.	26.09.2013.	<i>Salzgitter</i>	C-157/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 34. panta 3. punkts; 4. punkts	
182.	03.10.2013.	<i>Pinckney</i>	C-170/12	[vēl nav publicēts]	Francija	BR 5. panta 3. punkts	
183.	03.10.2013.	<i>Schneider</i>	C-386/12	[vēl nav publicēts]	Bulgārija	BR 22. panta 1. punkts	
184.	17.10.2013.	<i>Emrek v. Sabranovic</i>	C-218/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 15. panta 1. punkta(c) apakšpunkts	
185.	17.10.2013.	<i>OTP Bank</i>	C-519/12	[vēl nav publicēts]	Ungārija	BR 5. panta 1. punkta (a) apakšpunkts	[98], [128], [282], [285]
186.	14.11.2013.	<i>Maletic</i>	C-478/12	[vēl nav publicēts]	Austrija	BR 16. panta 1. punkts	
187.	14.11.2013.	<i>Krejci Lager</i>	C-469/12	[vēl nav publicēts]	Austrija	BC 5. panta 1. punkts, BR 3. panta 1. punkts, 5., 22. pants	[274]
188.	19.12.2013.	<i>Nipponkoa Insurance</i>	C-452/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 27.; 33.; 31.; 71. pants	
189.	19.12.2013.	<i>Corman-Collins SA</i>	C-9/12	[vēl nav publicēts]	Beļģija	BR 2. pants; 5. panta 1. punkts	[274]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
190.	16.01.2014.	<i>Kainz</i>	C-45/13	[vēl nav publicēts]	Austrija	BR 5. panta 3. punkts	[373], [375]
191.	27.02.2014.	<i>Cartier Parfums</i>	C-1/13	[vēl nav publicēts]	Francija	BR 24. pants; 27. panta 2. punkts	
192.	13.03.2014.	<i>Brogstter</i>	C-548/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 5. panta 1. punkts; 3. punkts	[281]
193.	03.04.2014.	<i>Hi Hotel</i>	C-387/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 5. panta 3. punkts	[281]
194.	03.04.2014.	<i>Weber</i>	C-438/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 22. panta 1. punkts; 27. panta 1. punkts; 28. panta 1. punkts	[175]
195.	05.06.2014.	<i>Coty Germany</i>	C-360/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	BR 5. panta 3. punkts	[281]
196.	01.09.2014.	<i>A v. B</i>	C-112/13	[vēl nav publicēts]	Austrija	BR 24. pants	
197.	11.09.2014.	<i>Hejduk</i>	C-441/13	[vēl nav publicēts]	Austrija	BR 5. panta 3. punkts	
198.	05.06.2014.	<i>Gramsci Shipping</i>	C-350/13	[vēl nav publicēts]	Latvija	BR 34. panta 1. punkts	[107], [110]
199.	23.10.2014.	<i>flyLAL</i>	C-302/13	[vēl nav publicēts]	Latvija	BR 1. panta 1. punkts; 22. panta 2. punkts; 34. panta 1. punkts; 35. panta 1. punkts	[108], [186], [188], [189], [220], [520]
200.		<i>Gazprom OAO</i>	C-536/13	[lieta tiek izskatīta]	Lietuva	[paralēlās tiesvedības aizliegums]	[31], [217], [250], [295]

2. Eiropas Izpildes rīkojuma regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	15.03.2012.	<i>Cornelius de Visser</i>	C-292/10	Elektroniski	Vācija	6. panta 1. punkts; BR 5. panta 3. punkts; 4. panta 1. punkts; 26. panta 2. punkts; Reg. 1393/2007 1. panta 1. un 2. punkts, 19. pants; 23. panta 1. punkts; Direkt. 2000/31 3. panta 1. un 2. punkts	[44], [96], [490], [496], [497]
2.	05.12.2013.	<i>Vapenik</i>	C-508/12	[vēl nav publicēts]	Austrija	6. panta 1. punkta (d) apakšpunkts	[490]

3. Eiropas Maksājuma rīkojuma regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	14.06.2012.	<i>Banco Espanol de Crédito</i>	C-618/10	[2012] p. I-00000	Spānija	Piemēro- šanas joma	[63], [490], [494], [495], [504]
2.	13.12.2012.	<i>Szyrocka</i>	C-215/11	[2012] p. I-00000	Polija	4.; 7.; 9. pants	[490]
3.	21.03.2013.	<i>Novontech</i>	C-324/12	[2013] p. I-00000	Austrija	20. pants	[490]
4.	13.06.2013.	<i>Sportwetten</i>	C-144/12	[vēl nav publicēts]	Austrija	6. panta 1. punkts	[490]
5.	04.09.2014.	<i>Eco Cosmetics</i>	C-119/13; C-120/13	[vēl nav publicēts]	Vācija	16.-20. pants	[490], [499], [500], [636]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
6	27.02.2014.	<i>Flight Refund</i>	C-94/14	[lieta tiek izskatīta]	Ungārija		[128], [161], [216], [490]

4. Pierādījumu iegūšanas regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	17.02.2011.	<i>Werynski</i>	C-283/09	[2011] p. I-00601	Polija	14.; 18. pants	[328], [329]
2.	06.09.2012.	<i>Lippens</i>	C-170/11	Elektroniski	Nīderlande	1. panta 1. punkts	[326], [328], [330], [335]
3.	21.02.2013.	<i>ProRail NV</i>	C-332/11	[vēl nav publicēts]	Beļģija	1.; 17. pants	[328], [330], [334], [335], [339], [340]

5. Dokumentu izsniegšanas regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	08.11.2005.	<i>Leffler</i>	C-443/03	[2005] p. I-09611	Nīderlande	8. panta 1. punkts	[305], [310]
2.	09.02.2006.	<i>Plumex</i>	C-473/04	[2006] p. I-01417	Beļģija	4.-11.; 14. pants	[310]
3.	08.05.2008.	<i>Weiss</i>	C-14/07	[2008] p. I-03367	Vācija	8. panta 1. punkts	[44], [306], [310], [315]- [317], [319], [321]
4.	25.06.2009.	<i>Roda Golf</i>	C-14/08	[2009] p. I-05439	Spānija	Piemēro- šanas joma	[310], [590], [592], [637], [638]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
5.	15.03.2012.	<i>Cornelius de Visser</i>	C-292/10	Elektroniski	Vācija	1. panta 1 un 2. punkts; 19. pants; 23. panta 1. punkts, Reg. 805/2004 6. panta 1. punkts; BR 5. panta 3. punkts; 4. panta 1. punkts; 26. panta 2. punkts; Direkt. 2000/31 3. panta 1. un 2. punkts	[44], [96], [302], [310], [321]
6.	19.12.2012.	<i>Alder</i>	C-325/11	[vēl nav publicēts]	Polija	1. panta 1. punkts	[310], [619]

6. Briseles IIbis regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	27.11.2007.	«C»	C-435/06	[2007] p. I-10141	Somija	1. panta 1. punkts	
2.	29.11.2007.	«Lopez»	C-68/07	[2007] p. I-10403	Zviedrija	3., 6., 7. pants	[459]
3.	11.07.2008.	<i>Rinau</i>	C-195/08 PPU	[2008] p. I-05271	Lietuva	11. panta 8. punkts; 31.; 40.-42. pants	
4.	02.04.2009.	«A»	C-523/07	[2009] p. I-02805	Somija	1. panta 1. punkts; 8. panta 1. punkts; 20. pants	[446], [580]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
5.	16.07.2009.	<i>Hadadi</i>	C-168/08	[2009] p. I-06871	Francija	3. panta 1. punkta (b) apakšpunkts; 64. panta 4. punkts	[458]
6.	23.12.2009.	<i>Detiček</i>	C-403/09	[2009] p. I-12193	Slovēnija	20. pants	
7.	01.07.2010.	<i>Povse</i>	C-211/10 PPU	[2010] p. I-06673	Austrija	10. punkta (b) apakšpunkts; 11. panta 8. punkts; 47. panta 2. punkts	
8.	15.07.2010.	<i>Purrucker (I)</i>	C-256/09	[2010] p. I-07353	Vācija	21. pants	[461], [466], [467], [471]
9.	05.10.2010.	<i>J.McB</i>	C-400/10 PPU	[2010] p. I-08965	Īrija	2. panta 9. punkts; 11. punkts; 11. pants	
10.	09.11.2010.	<i>Purrucker (II)</i>	C-296/10 PPU	[2010] p. I-11163	Vācija	19. panta 2. punkts	[466]
11.	22.12.2010.	<i>Zarraga</i>	C-491/10 PPU	[2010] p. I-14247	Vācija	42. pants	[338]
12.	22.12.2010.	<i>Mercredi</i>	C-497/10 PPU	[2010] p. I-14309	AK	8.; 10.; 13. pants	[52], [53], [97], [441]-[453], [478], [479]
13.	26.04.2012.	<i>Health Service Executive</i>	C-92/12PPU	Elektroniski	Īrija	2., 8.(1), 21., 23., 33., 34., 55., 56. pants	[576], [640]
14.	01.10.2014.	«E» v. «B»	C-436/13	[vēl nav publicēts]	AK	12. panta 3. punkts	
15.	09.10.2014.	«C» v. «M»	C-376/14 PPU	[vēl nav publicēts]	Īrija	2. panta 11. punkts; 11. pants	
16.	12.11.2014.	«L» v. «M»	C-656/13	[vēl nav publicēts]	Čehija	12. panta 3. punkts	

7. Maksātnespējas regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	17.03.2005	<i>Komisija</i>	C-294/02	[2005] p. I-02175	EK	4. panta 2. punkta (f) apakšpunkts, 40. pants	
2.	17.01.2006	<i>Staubitz- Schreiber</i>	C-1/04	[2006] p. I-00701	Vācija	3. panta 1. punkts	
3.	02.05.2006	<i>Eurofood IFSC Ltd.</i>	C-341/04	[2006] p. I-03813	Īrija	3. panta 1. punkts, 16. panta 1. punkts, 26. pants	[393]-[396], [399], [400]
4.	12.02.2009	<i>Seagon Deko-Marty</i>	C-339 /07	[2009] p. I-00767	Vācija	3. panta 1. punkts, BR 1. panta 2. punkta (b) apakšpunkts	[49], [389], [412]-[416], [418]-[422], [428]
5.	10.09.2009	<i>German Graphics Graphische Maschinen GmbH</i>	C-292/08	[2009] p. I-08421	Nīderlande	7. panta 1. punkts, 25. panta 2. punkts	
6.	21.01.2010	<i>MG Probud Gdynia</i>	C-444/07	[2010] p. I-00417	Polija	3.; 4.; 16.; 17.; 25. un 26. pants	[415]
7.	20.10.2011	<i>Interedil</i>	C-396/09	[2011] p. I-09915	Itālija	3. panta 1. un 2. punkts	[400], [402], [407], [408], [410]
8.	17.11.2011	<i>Procureur- generaal</i>	C-112/10	[2011] p. I-11525	Beļģija	3. panta 4. punkta (a) apakšpunkts un (b) apakšpunkts	
9.	15.12.2011	<i>Rastelli</i>	C-191/10	[2011] p. I-13209	Francija	3.; 4. pants	
10.	19.04.2012	<i>F-Tex</i>	C-213/10	Elektroniski	Lietuva	3. panta 1. punkts; BR 1. panta 1. punkts; 2. punkta (b) apakšpunkts	

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
11.	05.06.2012	<i>ERSTE Bank Hungary Nyrt</i>	C-527/10	Elektroniski	Ungārija	Pagaidu piemēro- šanas joma BR 5. panta 1. punkts	[128], [387]
12.	22.11.2012	<i>Bank Handlowy</i>	C-116/11	[vēl nav publicēts]	Polija	4. panta 2. punkta (j) apakšpunkts; 27. pants	
13.	19.09.2013	<i>Van Breggenhout</i>	C-251/12	[vēl nav publicēts]	Beļģija	24. panta 1. punkts	
14.	16.01.2014	<i>Schmid</i>	C-328/12	[vēl nav publicēts]	Vācija	3. panta 1. punkts	[49], [421]- [425], [428]
15.	04.09.2014	<i>Burgo Group</i>	C-327/13	[vēl nav publicēts]	Beļģija	3. panta 2. punkts; 29. panta (b) apakšpunkts	
16.	04.09.2014	<i>Nickel & Goeldner Spedition</i>	C-157/13	[vēl nav publicēts]	Lietuva	3. panta 1. punkts; BR 5. panta 1. punkts, 2. punkta (b) apakšpunkts; 71. pants; CMR konv.	
17.	04.12.2014	«H»	C-295/13	[vēl nav publicēts]	Vācija	3. panta 1. punkts	
18.		<i>Lutz</i>	C-557/13	[lieta tiek izskatīta]	Vācija	13., 14. pants	

8. Romas I regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	6.10.2009.	<i>Intercontainer Interfrigo (ICF)</i>	C-133/08	[2009] p. I-09687	Nīderlande	1980. g. Romas konv. 4. panta 1., 4. un 5. punkts	[355], [364], [365]

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
2.	15.03.2011.	<i>Koelzsch</i>	C-29/10	[2011] p. I-01595	Luksemburga	1980. g. Romas konv. 6. panta 2. punkta (a) apakšpunkts	[355], [361] [362]
3.	15.12.2011.	<i>Jan Voogsgeerd</i>	C-384/10	[2011] p. I-13275	Beļģija	1980. g. Romas konv. 6. panta 2. punkts	[355]
4.	12.09.2013.	<i>Schlecker</i>	C-64/12	[vēl nav publicēts]	Nīderlande	1980. g. Romas konv. 6. panta 2. punkts	[355]
5.	17.10.2013.	<i>Unamar</i>	C-184/12	[vēl nav publicēts]	Beļģija	1980. g. Romas konv. 3. pants; 7. panta 2. punkts	[355]
6.	23.10.2014.	<i>Haeger & Schmidt GmbH</i>	C-305/13	[vēl nav publicēts]	Francija	1980. g. Romas konv. 4. panta 2. un 4. punkts	[355]

9. Romas II regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	17.11.2011.	<i>Homawoo</i>	C-412/10	[2011] p. I-11603	AK	31.; 32. pants	[135], [368], [370]

10. Juridiskās palīdzības direktīva

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	22.12.2010.	<i>DEB</i>	C-279/09	[2010] p. I-13849	Vācija	Hartas 3. panta 1. punkts; 47. pants	[550], [551], [554], [558]
2.	28.11.2013.	<i>Sociedade Agricola</i>	C-258/13	[vēl nav publicēts]	Portugāle	Hartas 3. panta 1. punkts; 47. pants	

11. Mediācijas direktīva

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	27.06.2013.	<i>Di Donna</i>	C-492/11	[vēl nav publicēts]	Itālija	1. panta 1. punkts; 3. panta (a) apakšpunkts; 5. panta 2. punkts; 7. panta 1. punkts	[538]

12. Uzturlīdzekļu regula

Nr.	Sprieduma pasludināšanas datums	Lieta	Lietas Nr.	Ziņojumu par lietām Nr.	Valsts	Interpretētā norma	Atsauce pētījumā (punkts)
1.	18.12.2014.	<i>Sophia Marie</i>	C-400/13, C-408/13	[vēl nav publicēts]	Vācija	1. panta 1. punkts, 3., 4. un 5. pants	[472]

- Pielikumā var nebūt ietverta visa judikatūra. Lietas nosaukums ir saīsināts; tas nenorāda pamata tiesvedībā iesaistītā atbildētāja vārdu.

